

2015

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΚΠΑΑ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΩΝ ΓΕΩΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

ΠΜΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΔΕΣΠΟΙΝΑ

A.M.: 1213M036

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΜΑΡΙΛΕΝΑ ΚΟΠΠΑ

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή.....	7
Μέρος Α.....	8
1. Ανάπτυξη της ΚΠΑΑ από το 1992 ως τη Συνθήκη της Λισαβόνας	9
2. Εργαλεία Ανάπτυξης και Δράσεως ΚΠΑΑ.....	11
2.1 Θεσμικό Επίπεδο	11
2.1 α) Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας	11
2.1 β) Χρηματοδοτικός Μηχανισμός ΑΘΗΝΑ.....	12
2.2 Επίπεδο Πολιτικών	16
2.2 α) Ενισχυμένες μορφές Συνεργασίας σε επίπεδο ΚΠΑΑ.....	16
2.2 β) Μέθοδος Pooling & Sharing	18
2.2 γ) Ρήτρες Αμοιβαίας Συνδρομής & Αλληλεγγύης.....	20
3. Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας.....	25
4. Αποστολές και Επιχειρήσεις ΚΠΑΑ.....	28
4.1 Προβλήματα και Επιτυχίες Αποστολών ΚΠΑΑ	34
5. Σχέσεις ΕΕ – NATO	39
5.1 Σύγκριση Επιχειρησιακής Ικανότητας ΕΕ - NATO	41
6. Κριτική προσέγγιση επιχείρησης ΚΠΑΑ στη Λιβύη (EUFOR & EUBAM).....	43

Μέρος 'Β.....	47
1. Μέση Ανατολή: Νέες απειλές για το Διεθνές Σύστημα	48
2. Το Ισλαμικό Κράτος	54
2.1 Διεκδικήσεις της Οργάνωσης	58
2.2 Χαρτογράφηση δράσης ISIL/Da'esh	60
2.3 Εσωτερική Οργάνωση ISIL/Da'esh.....	65
2.4 Χρηματοδότηση ISIL/Da'esh	69
3. Αντίδραση Διεθνούς Κοινότητας.....	73
4. Κίνδυνοι και Απειλές από τον ISIL/Da'esh για το Διεθνές Σύστημα	81
 Μέρος 'Γ	86
Ανάλυση κρίσης υπό τη σκέπη του θεωρητικού πλαισίου διεθνών σχέσεων	87
 Συμπεράσματα	96
 Συνοτομογραφίες	97
 Βιβλιογραφία	99
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	99
Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία	114
Ιστογραφία	117
 Παράρτημα: Αποτελέσματα Έρευνας Πεδίου.....	135

Εικόνες

Εικόνα 1: Απεικόνιση πιθανής διαδικασίας για την εφαρμογή Α. 42§7 ΣΕΕ.....	24
Εικόνα 2: Στρατιωτικές και μη στρατιωτικές Επιλογές Συντονισμού και Ελέγχου	35
Εικόνα 3: Πλαίσιο αξιολόγησης για τις επιχειρήσεις διαχείρισης στρατιωτικής κρίσεως	37
Εικόνα 4: 'Λουλούδι' Πολιτικού Πλαισίου Ολιστικής Προσέγγισης για τη Διαχείριση Κρίσεων	38
Εικόνα 5: Συνολικές Δαπάνες Κυβερνήσεων και Αμυντικές Δαπάνες σε ΑΕΠ (δισ. €)	41
Εικόνα 6: Μέτρηση Επιπέδων Αστάθειας σε πολύπλοκες κρίσεις	49
Εικόνα 7: Η Παγκόσμια ζήτηση ενέργειας ανά ήπειρο στο νέο σενάριο πολιτικών	50
Εικόνα 8: Αποδεδειγμένα αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου στις Αραβικές οικονομίες ως τη δεκαετία του 2020	51
Εικόνα 9: Στατιστικά στοιχεία δημογραφικής αστάθειας Υεμένης 2014 – 2015	52
Εικόνα 10: Ο Αραβικός αναβρασμός	53
Εικόνα 11: Παρουσία Al Qaeda στο Ιράκ 2006 - 2008	55
Εικόνα 12: Σύντομη ιστορική εξέλιξη του ISIL/Da'esh	56
Εικόνα 13: Βλέψεις ISIL/Da'esh για δημιουργία χαλιφάτου.....	59
Εικόνα 14: Συρία και Ιράκ: Συγκρούσεις και κρίση στο 2014 (Χάρτης και Χρονοδιάγραμμα)	61
Εικόνα 15: Δράση ISIL/Da'esh Αύγουστος 2015	62
Εικόνα 16: Παρουσία ISIL/Da'esh - Ιούλιος 2015.....	64
Εικόνα 17: Εσωτερική Διοικητική Οργάνωση "Ισλαμικού Κράτους"	66
Εικόνα 18: Εκτιμώμενος αριθμός ξένων μαχητών στη Συρία και το Ιράκ βάσει χώρας καταγωγής για το 2014	68
Εικόνα 19: Κέρδη ISIL/Da'esh από οικονομική δραστηριότητα 2014.....	70
Εικόνα 20: Εικόνα Δορυφόρου από την αρχαιολογική πόλη Dura Europos το 2012 (αριστερά) και το 2014 (δεξιά).....	71

Εικόνα 21: Επιτεύγματα επιχείρησης Inherent Resolve των ΗΠΑ Αύγουστος 2014 – Αύγουστος 2015	75
Εικόνα 22: Διεθνής Συμμαχία κατά του ISIL/Da'esh	79
Εικόνα 23: Αεροπορικές επιθέσεις στο Ιράκ και τη Συρία	80
Εικόνα 24: Εσωτερικά μετακινούμενοι Σύριοι και πρόσφυγες στις γειτονικές χώρες (ως τις 19.08.2015).....	81
Εικόνα 25: Αιτήσεις για Άσυλο προσφύγων από τη Συρία	82
Εικόνα 26: Ανθρωπιστική κατάσταση στο Ιράκ 2015	83
Εικόνα 27: Περιοχές δράσης ISIL/Da'esh (ISW)	85

Πίνακες

Πίνακας 1: Διαγραμματική Απεικόνιση Εξέλιξης ΚΠΑΑ από το 1992 ως τη Λισαβόνα	9
Πίνακας 2: Χρηματοδοτικά κόστη μέσω μηχανισμού ΑΘΗΝΑ	13
Πίνακας 3: Συμμετοχή ΚΜ στο χρηματοδοτικό μηχανισμό ΑΘΗΝΑ σε ποσοστά επί του ΑΕΕ για το 2013	15
Πίνακας 4: Κατηγορίες, Αριθμοί και Κατανομή των Δράσεων Αμυντικής Συνεργασίας με συμμετοχή Κρατών Μελών της ΕΕ	19
Πίνακας 5: Σύγκριση μεταξύ Ρήτρας Αμοιβαίας Συνδρομής και Ρήτρας Αλληλεγγύης	22
Πίνακας 6: Λίστα πιθανών γεγονότων που θα μπορούσαν να θέσουν σε εφαρμογή τη Ρήτρα Αμοιβαίας Συνδρομής και τη Ρήτρα Αλληλεγγύης	22
Πίνακας 7: ΕΣΑ 2003 – Έκθεση Εφαρμογής 2008: Μια σύντομη σύγκριση.....	27
Πίνακας 8: Εν εξελίξει Επιχειρήσεις & Αποστολές ΚΠΑΑ, ως τις 30 Απριλίου 2015.....	28
Πίνακας 9: Μη Στρατιωτικές Αποστολές ΚΠΑΑ 2014.....	31
Πίνακας 10: Στρατιωτικές Επιχειρήσεις ΚΠΑΑ 2014	33
Πίνακας 11: Συμμετοχή τρίτων κρατών σε επιχειρήσεις/αποστολές της ΚΠΑΑ	33
Πίνακας 12: EU's 'BIG 3' (France, UK, Germany) involvement in major crises	89
Πίνακας 13: Οφέλη Συνεργασίας ΚΜ στον αμυντικό τομέα	95

Εισαγωγή

Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας αποτελεί το μόνο πεδίο πολιτικής που τα κράτη μέλη δεν έχουν εκχωρήσει ως αρμοδιότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με τις αποφάσεις να λαμβάνονται και να χαράσσονται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ή του Συμβουλίου της ΕΕ, Σύνθεσης Εξωτερικών Υποθέσεων, κατά απόλυτη ομοφωνία των 28 κρατών μελών. Παράλληλα, αποτελεί το βασικό πεδίο διαρκών αντιπαραθέσεων, καθότι η διαδικασία λήψης αποφάσεων είναι ιδιαίτερα μακρόχρονη και με έντονες αντιπαραθέσεις των μερών, καθώς πρόκειται για 28 διαφορετικές χώρες, με πλήρως ανομοιογενή στοιχεία οικονομίας, αμυντικών δυνάμεων, προτεραιότητες σε επίπεδο εθνικής στρατηγικής, διαφορετικούς παραδοσιακούς συμμάχους και εθνικά συμφέροντα. Η ιδιαιτερότητα της πολιτικής αυτής, και ιδίως της Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας, η οποία και αναπτύσσεται στην παρούσα μελέτη, καταδεικνύεται όταν η διεθνής κοινότητα έρχεται αντιμέτωπη με μια επείγουσα κατάσταση και κρίση που απαιτεί άμεση διευθέτηση ή εξομάλυνση, όπου τα 28 αυτά κράτη καλούνται να λάβουν άμεσα μια ενιαία και συνεκτική απόφαση. Στην περίπτωση του ISIL/Da'esh, όπως καταδεικνύεται και από την πορεία της παρούσας έρευνας, η ΕΕ έχει προχωρήσει σε πολλαπλές διακηρύξεις, κείμενα, Εκθέσεις και γνωμοδοτήσεις, χωρίς όμως επί της ουσίας να διαχειρίζεται με αποφασιστικότητα την κρίση που απειλεί άμεσα πλέον την υπόστασή της, καθώς μέλη της τρομοκρατικής αυτής, οργάνωσης, έχουν επιχειρήσει χτυπήματα σε ευρωπαϊκό έδαφος αλλά και έχουν παρεισφρήσει παρανόμως μαζί με τα μεγάλα προσφυγικά και μεταναστευτικά κύματα πληθυσμών του φετινού καλοκαιριού.

Η περίπτωση του ISIL/Da'esh αποτελεί μια εκ των πολλών που έχουν απασχολήσει και προκαλέσει κατά καιρούς την ευρωπαϊκή άμυνα, δημιουργώντας το καίριο ερώτημα εάν τελικά η ΚΠΑΑ, όπως έχει δομηθεί σήμερα και στο βαθμό που έχει προχωρήσει το οικοδόμημα, έχει μέλλον ως πολιτική, βιωσιμότητα και προοπτική να μετασχηματισθεί σε μια μορφή ομοσπονδίας ή να παραμείνει μια διακυβερνητική πολιτική, όπου τα κράτη μέλη θα πασχίζουν διαρκώς να λαμβάνουν αργόσυρτα αποφάσεις και να αναμένουν το NATO ή τις ΗΠΑ να επέμβουν προκειμένου να διαχειριστούν τα «του οίκου» τους. Ομολογουμένως, η παρούσα μελέτη ξεκίνησε φιλόδοξα στοχεύοντας να καταδείξει, αναλύοντας το θεσμικό πλαίσιο, τον τρόπο λήψης αποφάσεων και λειτουργίας της ΚΠΑΑ, σε συνδυασμό με την ανάλυση του φαινομένου του ISIL/Da'esh και της δράσης της διεθνούς κοινότητας, βασιζόμενη σε θεωρίες διεθνών σχέσεων και ολοκλήρωσης, πως η ΚΠΑΑ έχει μέλλον και πιθανότητες εμβάθυνσης, καταλήγοντας στο υπέρτατο διακύβευμα της πολιτική ενοποίησης. Μελετώντας όμως περαιτέρω και εμβαθύνοντας στις πολιτικές, τον τρόπο λήψης αποφάσεων αλλά και παλαιότερες περιπτώσεις όμοιας επιτακτικότητας, αποδεικνύεται στο τέλος του κειμένου πως ρεαλιστικά διακρίνοντας τις τάσεις και τους συσχετισμούς, η ΚΠΑΑ δεν θα μπορέσει να αποτελέσει άλλη μια πολιτική στην απόλυτη αρμοδιότητα της Ένωσης και ενός υπερ-υπουργείου Άμυνας ή Ευρωπαϊκής Ασφάλειας. Αυτό που μπορεί, όμως, να δώσει ιδιαίτερη βιωσιμότητα, αποδοτικότητα και να εξελίξει την ΚΠΑΑ είναι η εμβάθυνση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, με δημιουργία κινήτρων για τη συμμετοχή τους στην ΚΠΑΑ και θέασής της ως μια πολιτική προτεραιότητα των κρατών μελών στην ΕΕ, από την οποία μπορεί να ωφεληθεί ακόμα και η οικονομία τους, αναφερόμενοι στην Αμυντική Βιομηχανία και τη διευρυμένη χρήση εργαλείων όπως η Ενισχυμένη Συνεργασία και η μέθοδος Pooling and Sharing.

Μέρος Α

"Η Ευρώπη δε θα δημιουργηθεί δια μιας, ούτε σε ένα συνολικό οικοδόμημα: θα διαμορφωθεί μέσα από συγκεκριμένα επιτεύγματα που θα δημιουργήσουν πρώτα μια πραγματική αλληλεγγύη."

Robert Schuman, Διακήρυξη, 9 Μαΐου 1950¹

¹ Επίσημη Ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Διακήρυξη Robert Schuman», Διαθέσιμο:
http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/europe-day/schuman-declaration/index_el.htm
[Προσπελάστηκε 22/02/2015]

1. Ανάπτυξη της ΚΠΑΑ από το 1992 ως τη Συνθήκη της Λισαβόνας

Η *Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ)* του Φεβρουαρίου, 1986, προχωρούσε σε ολιστική προσέγγιση της ευρωπαϊκής ασφάλειας, συνδυάζοντας πολιτικά και οικονομικά μέσα, ενώ τομή στην Ευρωπαϊκή, πλέον, Εξωτερική Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας αποτέλεσε η υπογραφή της *Συνθήκης του Μάαστριχτ το 1992*, όπου πλέον η ΚΕΠΠΑ εντάσσεται στο 2^ο Πυλώνα, προβλέποντας παράλληλα κοινές θέσεις και δράσεις ΚΠΑΑ, χρηματοδοτούμενες από τον κοινό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Σε μια σειρά από δράσεις που ακολούθησαν, ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο ΚΠΑΑ, με τη *Διακήρυξη του Petersberg* την ίδια χρονιά, η οποία δημιούργησε το θεσμό των Petersberg Tasks, τη δημιουργία του θεσμού του Υπάτου Εκπροσώπου ΚΕΠΠΑ και έναρξη εφαρμογής των αποστολών Petersberg με τη *Συνθήκη του Άμστερνταμ* του 1997, ενώ με τη *Διακήρυξη του Saint Malo* το 1998, μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου - Γαλλίας τίθενται οι βάσεις για τις στρατιωτικές ικανότητες της ΕΕ. Στα *Ευρωπαϊκά Συμβούλια της Κολωνίας και του Ελσίνκι* το 1999 τα ΚΜ συμφώνησαν στην ανάπτυξη μονάδων Petersberg 50.000 – 60.000 ατόμων εντός 60 ημερών, αλλά και στον καθορισμό των στόχων για την ΚΠΑΑ για το 2003. Η *Συνθήκη της Νίκαιας* του 2000 δημιούργησε τα θεσμικά όργανα PSC, EUMS, EUMC, RMG αλλά και τη CIVCOM². Το 2003 αποτελεί έτος τομής στη σημερινή μορφή της Εξωτερικής Πολιτικής, Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας, καθώς η ΕΕ προχωρά στην καταγραφή των κυριότερων απειλών και προκλήσεων για το διεθνές σύστημα, το εσωτερικό της, αλλά και την άμεση περιφέρειά της, εκδίδοντας την *Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας*, ενώ παράλληλα υπογράφεται η *Συμφωνία Berlin Plus*, που διέπει τη συνεργασία μεταξύ ΕΕ-NATO στον τομέα των ικανοτήτων και τη συνεργασία σε επιχειρήσεις/αποστολές. Το 2004 οι Στόχοι του Ελσίνκι αναθεωρούνται και εμπλουτίζονται με νεότερο χρονικό ορίζοντα το 2010, πραγματοποιείται η πρώτη προσπάθεια δημιουργίας *Ευρωπαϊκού Συντάγματος*, το οποίο λόγω των αρνητικών δημοψηφισμάτων σε Γαλλία και Δανία το 2005 αποτυγχάνει ως εγχείρημα, για να δώσει τη θέση του το 2009 στη *Συνθήκη της Λισαβόνας*, η οποία αποτελεί κεντρικό άξονα της ΚΠΑΑ περιλαμβάνοντας το πλήρες πλαίσιο των θεσμών, πολιτικών και εργαλείων που διέπουν τη λειτουργία και ανάπτυξή της.

Πίνακας 1: Διαγραμματική Απεικόνιση Εξέλιξης ΚΠΑΑ από το 1992 ως τη Λισαβόνα

ΕΤΟΣ	ΓΕΓΟΝΟΣ – ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
02/1992	Συνθήκη Μάαστριχτ	Αντικαθιστά ΕΠΣ με ΚΕΠΠΑ και εντάσσεται στον 2 ^ο πυλώνα της Συνθήκης. Προβλέπονται Κοινές Θέσεις και Κοινές Δράσεις χρηματοδοτούμενες από τον κοινό προϋπολογισμό με την προϋπόθεση της QMV
07/1992	Διακήρυξη Petersberg	Πρόβλεψη δημιουργίας Petersberg Tasks και καθεστώος μέλους (πλήρης, συνδεδεμένο, παρατηρητής)
10/1997	Συνθήκη Άμστερνταμ	Δημιουργία θεσμού Υπάτου Εκπροσώπου ΚΕΠΠΑ και δυνατότητα ΕΕ να ξεκινήσει την εφαρμογή των Peterberg Tasks

² EEAS, 'Structures – Instruments – Agencies', Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/index_en.htm [Προσπελάστηκε 25/05/2015]

12/1998	Διακήρυξη Saint Malo	Διακήρυξη Γαλλίας – Ηνωμένου Βασιλείου για τις στρατιωτικές ικανότητες της ΕΕ
1999	Διάσκεψη Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Κολωνίας & Ελσίνκι	Συμφωνία ΕΕ για ανάπτυξη μονάδων Petersberg 50.000 - 60.000 ατόμων εντός 60 ημερών ως το 2003 και Στόχος ΚΠΑΑ για το 2003
2000	Συνθήκη Νίκαιας	Δημιουργούνται τα θεσμικά όργανα PSC, EUMS, EUMC, RMG και η πρώτη αποστολή πολιτειακή/στρατιωτική της ΕΕ CIVCOM
2003	Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας Συμφωνία Berlin Plus	Προκλήσεις & Προτεραιότητες ΕΕ σε επίπεδο ΚΠΑΑ Συνεργασία ΕΕ-NATO
2004	Headline Goal 2010 Σχέδιο Δημιουργίας Συντάγματος ΕΕ	
2009	Συνθήκη Λισαβόνας	Δημιουργία EDA, EEAS, EUISS, ενίσχυση αρμοδιοτήτων Υπάτου Εκπροσώπου ΚΕΠΠΑ, Ρήτρα Αμοιβαίας Συνδρομής

Οι βασικότερες πολιτικές που εισήχθησαν στην ΚΠΑΑ με τη Συνθήκη της Λισαβόνας είναι οι Ρήτρες Αμοιβαίας Αλληλεγγύης και Αμοιβαίας Συνδρομής, το Άρθρο 44 της Συνθήκης περί δυνατότητας δημιουργίας «συμμαχίας των προθύμων» και ο θεσμός της μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας, τα οποία αναλύονται στη συνέχεια.

2. Εργαλεία Ανάπτυξης και Δράσεως ΚΠΑΑ

2.1 Θεσμικό Επίπεδο

2.1 α) Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (ΕΟΑ) αποτελεί νέο θεσμό για την ΕΕ, επιφορτισμένο με τον κεντρικό ρόλο της «ανάπτυξης αμυντικών ικανοτήτων, προώθησης της Αμυντικής Έρευνας και Τεχνολογίας, της προώθησης της συνεργασίας στον τομέα των εξοπλισμών, αλλά και στην εξέλιξη της Αμυντικής Βιομηχανίας»³, όπως ορίστηκε από την Απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών της 12^{ης} Ιουλίου 2004⁴. Βασική προτεραιότητα των κρατών μελών για τη δημιουργία και την ενίσχυση σε επίπεδο αρμοδιοτήτων του ΕΟΑ αποτέλεσε η πεποίθηση πως μια ενισχυμένη και καινοτόμα αμυντική βιομηχανία, αλλά και η ύπαρξη ενός συντονιστικού οργανισμού για την εμβάθυνση της συνεργασίας σε επίπεδο αμυντικών/στρατιωτικών εξοπλισμών θα βελτιώνει την ανταγωνιστικότητα της Ένωσης, αλλά και την αποτελεσματικότητά της σε επίπεδο σχεδίασης και υλοποίησης επιχειρήσεων/αποστολών ΚΠΑΑ. Η Έκθεση 10ετούς δράσης του Οργανισμού⁵ αποδεικνύει την αποτελεσματικότητα στην εξυπηρέτηση των θεσμικών του υποχρεώσεων, ενώ παράλληλα κάποιες από τις σημαντικότερες πρωτοβουλίες του αποτελούν οι Ευρωπαϊκή Στρατηγική Συνεργασίας στον Τομέα των Εξοπλισμών (2008)⁶, η δημιουργία του πρώτου εκπαιδευτικού Προγράμματος Εκπαίδευσης Ελικοπτέρων (2009)⁷, καθώς και η υποστήριξη του πρώτου ερευνητικού προγράμματος διπλής-χρήσης “Turtle” (2014)⁸, ενώ ήδη από το 2007 έχει εγκρίνει. Φιλοδοξία της δημιουργίας του ΕΟΑ αποτελεί η ανάπτυξη περαιτέρω των ικανοτήτων της ΕΕ, ώστε να αντιμετωπιστεί το «κενό ικανοτήτων – προσδοκιών της ΕΕ»⁹. Αυτό που ο ΕΟΑ έχει προσφέρει στην ΚΠΑΑ είναι μια ομπρέλα για το σχεδιασμό και την περαιτέρω ανάπτυξη των ικανοτήτων για τις επιχειρήσεις/αποστολές, ο οποίος θα μπορούσε – υπό τις κατάλληλες προϋποθέσεις – να αποτελέσει τον κεντρικό οργανισμό διαχείρισης και σχεδιασμού της ΚΠΑΑ, υπό το συντονισμό και την εποπτεία του Υπάτου Εκπροσώπου για την ΚΕΠΠΑ. Η έμφαση στην Ευρωπαϊκή Αμυντική

³ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, «Αποστολή», Διαθέσιμο:

<https://www.eda.europa.eu/Aboutus/Whatwedo/Missionandfunctions> [Προσπελάστηκε 20/05/2015]

⁴ Απόφαση Συμβουλίου Υπουργών της ΕΕ, 2011/411/CFSP, Διαθέσιμο:

https://www.eda.europa.eu/docs/documents/eda_council_decision.pdf [Προσπελάστηκε 20/05/2015]

⁵ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, «Έκθεση 10ετίας», Διαθέσιμο: http://www.eda.europa.eu/docs/default-source/eda-publications/eda_10years [Προσπελάστηκε 20/05/2015]

⁶ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, ‘Armaments cooperation strategy’, Διαθέσιμο:

<http://www.eda.europa.eu/aboutus/Whatwedo/strategies/Armaments> [Προσπελάστηκε 20/05/2015]

⁷ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, ‘Helicopter Initiatives’, Διαθέσιμο: <https://www.eda.europa.eu/our-work/projects-search/helicopter-initiatives> [Προσπελάστηκε 20/05/2015]

⁸ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, ‘First EDA Supported Dual-Use Project Receives European Structural Funds’, Διαθέσιμο: <https://www.eda.europa.eu/info-hub/press-centre/latest-news/article/2014/02/06/first-eda-supported-dual-use-project-receives-european-structural-funds> [Προσπελάστηκε 20/05/2015]

⁹ C. Hill (1993), ‘The capabilities – expectations gap, conceptualizing Europe’s international role’, Journal of Common Market Studies, 31, No. 3, September 1993, page 316, Διαθέσιμο:

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.1993.tb00466.x/pdf> [Προσπελάστηκε 15/04/2015]

Βιομηχανία και την ενίσχυση του θεσμού Pooling & Sharing εξυπηρετεί στη μείωση του κόστους των εξοπλισμών και της άμυνας της ΕΕ, των επικαλύψεων, προωθώντας παράλληλα την άμεση και αποτελεσματική διαχείριση κρίσεων, με τη λιγότερη δυνατή εξάρτηση από τρίτους. Βασικό τροχοπέδη στην εξέλιξη του ΕΟΑ αποτελεί αδιαμφισβήτητο ο διακυβερνητικός χαρακτήρας της λήψεως αποφάσεων, καθώς τα συμμετέχοντα ΚΜ λαμβάνουν αποφάσεις με ομοφωνία, και εξαρτάται απολύτως από τα συμφέροντα και ενδιαφέροντα των κρατών μελών¹⁰, καθώς είναι οι βασικοί «μέτοχοι» και χρηματοδότες του οργανισμού. Από την 1^η Ιανουαρίου 2014 διαθέτει νέα και αποτελεσματικότερη οργανωτική δομή, σε συνέχεια των Συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου του 2013¹¹.

2.1 β) Χρηματοδοτικός Μηχανισμός ΑΘΗΝΑ

Χρηματοδοτικό εργαλείο της ΚΠΑΑ ήδη από το 2004, αποτελεί ο μόνιμος μηχανισμός ΑΘΗΝΑ¹² για δράσεις στρατιωτικού και πολιτειακού χαρακτήρα, στον οποίο συμμετέχουν με ιδίους πόρους τα ΚΜ, καλύπτοντας μια σειρά από λειτουργικά έξοδα για τη σύσταση και τη λειτουργία μιας επιχείρησης/αποστολής¹³. Ως προς τις στρατιωτικές επιχειρήσεις, ο τρόπος χρηματοδότησής τους αφορά σε διακυβερνητικά κονδύλια, από τις συνεισφορές των κρατών μελών στη βάση του 'costs lie where they fall' για την περίπτωση που κάποια ΚΜ επιλέγουν την ανάπτυξη μιας τέτοιας επιχείρησης ή και κοινοτικά χρηματοδοτικά εργαλεία, επικουρικά. Οι μη στρατιωτικές επιχειρήσεις χρηματοδοτούνται κατά βάση από κοινοτικούς πόρους, στη βάση της υπερεθνικής χρηματοδότησης, αλλά και από τις συνεισφορές των κρατών μελών επικουρικά. Κάποιες από τις ολοκληρωμένες επιχειρήσεις που έχουν χρηματοδοτηθεί από το μηχανισμό ΑΘΗΝΑ κατά το παρελθόν είναι οι EUFOR Λ.Δ. Κονγκό, EUFOR Τσάντ/Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, η EUFOR Λιβύη, ενώ κάποιες από τις εν εξελίξει χρηματοδοτούμενες δράσεις είναι οι EUFOR Althea (Βοσνία - Ερζεγοβίνη), EUNAVFOR ATALANTA (Κέρας της Αφρικής), EUTM ΣΟΜΑΛΙΑ και EUTM ΜΑΛΙ¹⁴. Στον Πίνακα που ακολουθεί καταγράφεται η ανάληψη του κόστους επιχειρήσεων/αποστολών από το μηχανισμό.

¹⁰ Raluca Csernaton (2014), 'Constructing the defence dimension of the European Union – The European Defence Agency at a Crossroads', European Security Review No. 72, International Security Information Service, Europe

¹¹ Συμπεράσματα Ευρωπαϊκού, Δεκέμβριος 2013, ST 217 2013 INIT, EUCO 217/13, Διαθέσιμο:

http://www.consilium.europa.eu/register/el/content/out/?typ=SET&i=ADV&RESULTSET=1&DOC_ID=&DOS_IN TERINST=&DOC_TITLE=&CONTENTS=&DOC_SUBJECT=CONCL&DOC_DATE=&document_date_single_comparator=&document_date_single_date=&document_date_from_date=&document_date_to_date=&MEET_DATE=&meeting_date_single_comparator=&meeting_date_single_date=&meeting_date_from_date=&meeting_date_to_date=&DOC_LANCD=EN&ROWSPP=25&NRROWS=500&ORDERBY=DOC_DATE+DESC

[Προσπελάστηκε 20/05/2015]

¹² Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ««Αθηνά» - Χρηματοδότηση των στρατιωτικών επιχειρήσεων ασφάλειας και άμυνας», Διαθέσιμο: <http://www.consilium.europa.eu/el/policies/athena/> [Προσπελάστηκε 13/03/2015]

¹³ Λίστα κοινών κοστών που καλύπτει ο Χρηματοδοτικός Μηχανισμός ΑΘΗΝΑ, Παράρτημα Ι, ΙΙ, ΙΙΙ και ΙV της Απόφασης του Συμβουλίου 2011/871/CFSP, Διαθέσιμο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32011D0871&qid=1438173938715> [Προσπελάστηκε 13/03/2015]

¹⁴ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ««Αθηνά» - Χρηματοδότηση των στρατιωτικών επιχειρήσεων ασφάλειας και άμυνας», Διαθέσιμο: <http://www.consilium.europa.eu/el/policies/athena/> [Προσπελάστηκε 13/03/2015]

Πίνακας 2: Χρηματοδοτικά κόστη μέσω μηχανισμού ΑΘΗΝΑ¹⁵

Operations	Legal basis	Costs Covered	Financial Amount of reference (in €)	Financial Amount of reference, 2014 (in €) ¹⁶
CONCORDIA FYR	2003/92/CFSP	Expenditure related to transportation for the forces as a whole shall not be eligible for payment as common costs.	4.700.000	Completed 2003
ARTEMIS DRC	2003/423/CFSP	Barracks and lodging for the forces as a whole, as well as expenditure related to transportation of the forces as a whole shall not be eligible for payment as common costs.	7.000.000	Completed 2003
EUFOR Althea	2004/570/CFSP	Barracks and lodging for the forces as a whole shall not be eligible for payment as common costs. Expenditure related to transportation for the forces as a whole shall not be eligible for payment as common costs.	71.700.000	14.600.000
EUFOR DR Congo	2006/319/CFSP	Barracks and lodging for the forces as a whole shall not be eligible for payment as common costs. Expenditure related to transportation for the forces as a whole shall not be eligible for payment as common costs. Art. 31,3§ = 70%	16.700.000	Completed 2006
EUFOR TCHAD/RCA	2007/677/CFSP	Art. 33,3§ = 50%	99.200.000	Completed 2009
EUNAVFOR EU Atalanta	2008/749/CFSP	Art. 33,3§ = 30%	60.000	Transformed
	2008/851/CFSP	Art. 33,3§ = 30%	8.300.000	7.000.000
	2010/96/CFSP	Art. 32,3§ = 60%	4.800.000	7.300.000
		Art. 32,3§ = 30%		
		Until 09/08/2011		
EUTM Somalia	2011/483/CFSP	Art. 25,1§ = 60%		
		From 09/08/2011	4.800.000	
		Art. 25,1§ = 30%		
		From 01/01/2013		
		Art. 25,1§ = 100%		

Κεντρικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο μηχανισμός είναι η έλλειψη αποτελεσματικότητας, καθώς διαθέτει περιορισμένους πόρους από τη συνδρομή των κρατών μελών και αδυναμία σε άμεση και ταχεία ανταπόκριση, έλλειψη δημοκρατικού ελέγχου και διαφάνειας, καθώς και έλλειψη αλληλεγγύης¹⁷. Τα ΚΜ καθυστερούν να συμμετάσχουν στη χρηματοδότηση μιας δράσης, ιδίως δεδομένων των σημαντικών περικοπών των αμυντικών τους δαπανών κατά τη διάρκεια της παρούσας οικονομικής κατάστασης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν διαθέτει ενισχυμένο και καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της οικονομικής διαχείρισης μιας επιχείρησης/αποστολής¹⁸,

¹⁵ European Institute for Security Studies, 'Yearbook of European Security – YES 2013', Σελ. 276, Διαθέσιμο: http://www.iss.europa.eu/uploads/media/YES_2013_01.pdf [Προσπελάστηκε 15/04/2015]

¹⁶ Συμβούλιο της ΕΕ, 'Financing of military operations: the ATHENA mechanism', Factsheet, Σελ. 2, Διαθέσιμο: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/139880.pdf [Προσπελάστηκε 15/04/2015]

¹⁷ Κοινή Παρουσίαση του Fabien Teran στις Επιτροπή Άμυνας & Ασφάλειας και Προϋπολογισμού του ΕΚ, CJ15 21 Ιανουαρίου 2015, 'Financing CSDP Operations & Missions', Διαθέσιμο: <http://www.europarl.europa.eu/committees/en/sede/publications.html> [Προσπελάστηκε 13/03/2015]

¹⁸ Κοινή Έκθεση Επιτροπών SEDE & BUDG Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 22^{ας} Απριλίου, 2015, σχετικά με τη χρηματοδότηση της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας (2014/2258(INI)), Διαθέσιμο:

αλλά γνωμοδοτεί επί του τελικού προϊόντος, ενώ παράλληλα η αίσθηση πολλών κρατών μελών ως οι συνήθης επωμιζόμενοι των οικονομικών βαρών επιχειρήσεων της ΚΠΑΑ είναι ιδιαίτερα αισθητή¹⁹. Παράλληλα, η δυνατότητα δημιουργίας Ταμείου Εκκίνησης για την έκτακτη χρηματοδότηση επιχειρήσεων/αποστολών ΚΠΑΑ, όπως αυτό προβλέπεται από το Α. 41 της Συνθήκης για την ΕΕ²⁰, αποτελεί ένα ακόμα εργαλείο σε «αχρηστία» για την Ένωση, καθώς ακόμη δεν έχει γίνει χρήση αυτού²¹. Η συμμετοχή των ΚΜ στο μηχανισμό ΑΘΗΝΑ για το 2013, καταγράφεται στον ακόλουθο Πίνακα.

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2015-0136+0+DOC+XML+V0//EL> [Προσπελάστηκε 29/07/2015]

¹⁹ Ibid.

²⁰ Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Άρθρο 41: §3: «Οι προπαρασκευαστικές ενέργειες ενόψει αποστολής που αναφέρεται στο άρθρο 42, παράγραφος 1, και στο άρθρο 43, που δεν καταλογίζονται στον προϋπολογισμό της Ένωσης, χρηματοδοτούνται από Ταμείο Εκκίνησης, το οποίο δημιουργείται από συνεισφορές των κρατών μελών. Το Συμβούλιο εκδίδει με ειδική πλειοψηφία, μετά από πρόταση του ύπατου εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, αποφάσεις που θεσπίζουν: α) τις πρακτικές ρυθμίσεις της σύστασης και της χρηματοδότησης του Ταμείου Εκκίνησης, ιδίως τα χρηματοδοτικά ποσά που χορηγούνται στο Ταμείο, β) τις πρακτικές ρυθμίσεις διαχείρισης του Ταμείου Εκκίνησης, γ) τις πρακτικές ρυθμίσεις του δημοσιονομικού ελέγχου. Όταν η αποστολή που σχεδιάζεται σύμφωνα με το άρθρο 42, παράγραφος 1, και το άρθρο 43, δεν μπορεί να καταλογισθεί στον προϋπολογισμό της Ένωσης, το Συμβούλιο εξουσιοδοτεί τον ύπατο εκπρόσωπο να χρησιμοποιήσει το Ταμείο Εκκίνησης. Ο ύπατος εκπρόσωπος υποβάλλει έκθεση στο Συμβούλιο σχετικά με την εκτέλεση της εντολής αυτής.»

Διαθέσιμο: <http://eur-lex.europa.eu/legal->

[content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.ELL#C_2010083EL.01001301](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.ELL#C_2010083EL.01001301)

[Προσπελάστηκε 20/05/2015]

²¹ Blanca Ballester (2013), 'The cost of non-Europe in Common Security and Defence Policy', Study, Σελ. 42, European Added Value Unit, European Parliamentary Research Service, Διαθέσιμο:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/494466/IPOL-JOIN_ET\(2013\)494466_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/494466/IPOL-JOIN_ET(2013)494466_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Πίνακας 3: Συμμετοχή ΚΜ στο χρηματοδοτικό μηχανισμό ΑΘΗΝΑ σε ποσοστά επί του ΑΕΕ για το 2013²²

GNI Scale (in %) used for contributions to ATHENA in 2013 where 27 Member States are contributing		
Member State	Own resources	GNI scale in %
Austria	2.557.435.870	2.4213500
Belgium	3.193.589.641	3.0236530
Bulgaria	324.227.648	0.3069750
Croatia	181.706.317	0.1720370
Cyprus	141.928.118	0.1343760
Czech Republic	1.196.438.225	1.1327740
Estonia	135.812.724	0.1285860
Finland	1.670.977.741	1.5820620
France	17.274.610.630	16.3553990
Germany	22.209.134.494	21.0273480
Greece	1.603.344.273	1.5180280
Hungary	819.070.627	0.7754860
Ireland	1.034.030.609	0.9790080
Italy	13.002.394.942	12.3105150
Latvia	177.930.013	0.1684620
Lithuania	268.590.256	0.2542980
Luxembourg	261.443.572	0.2475320
Malta	49.882.908	0.472290
Poland	3.170.042.799	3.0013590
Portugal	1.316.153.024	1.2461180
Romania	1.154.092.654	1.0926810
Slovakia	589.384.827	0.5580230
Slovenia	286.498.363	0.2712530
Spain	8.390.772.438	7.9442850
Sweden	3.404.416.425	3.2232620
The Netherlands	5.034.981.760	4.7670620
United Kingdom	16.171.342.950	15.3108380
Total 27 Member States	105.620.233.848	100.0000000

²² Editor Jochen Rehr (2014), 'Handbook for decision makers', Σελ. 63, Published by Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, Διαθέσιμο: <http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/european-security-defence-college/pdf/handbook/handbook-for-decision-makers.pdf> [Προσπελάστηκε 17/02/2015]

2.2 Επίπεδο Πολιτικών

2.2 α) Ενισχυμένες μορφές Συνεργασίας σε επίπεδο ΚΠΑΑ

Μια από τις αλλαγές που έφερε η Συνθήκη της Λισαβόνας στην ΚΠΑΑ είναι η θεσμοθέτηση της *Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας (PESCO)*²³, στην προσπάθεια να δοθεί στα ΚΜ που το επιθυμούν η δυνατότητα να επιχειρούν με ακόμη μεγαλύτερη αμεσότητα και αποτελεσματικότητα για τη διαχείριση κάποιας έκτακτης κατάστασης στην άμεση και ευρύτερη περιφέρεια της Ένωσης, χωρίς να απαιτείται η συμμετοχή και των 28 κρατών μελών. Αποτελεί, ουσιαστικά, μορφή ακόμη μεγαλύτερης εμβάθυνσης από τα ΚΜ, δίνοντας τη δυνατότητα για «εντατικότερη ανάπτυξη των αμυντικών του δυνατοτήτων»²⁴ σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων του ΕΟΑ, αμυντική βιομηχανία, προγράμματα εξοπλισμών, συνεισφοράς σε επιχειρήσεις/αποστολές κλπ., αλλά και τη διάθεση μάχιμων αποστολών στις μονάδες ταχείας απόκρισης του Άρθρου 43 §1 της Συνθήκης για την ΕΕ²⁵. Ενθαρρύνεται μέσω της συνεργασίας, τα ΚΜ να προχωρήσουν σε εναρμόνιση, μέσω της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας, των αμυντικών τους ικανοτήτων, ενίσχυση της διαλειτουργικότητας, «ενδεχομένως την επανεξέταση των εθνικών διαδικασιών λήψης αποφάσεων»²⁶, συμμετοχή σε κοινές εκπαιδεύσεις, έρευνας και ανάπτυξης, προκειμένου για την επίτευξη του στόχου του Άρθρου 42 §2 για «προοδευτικό προσδιορισμό κοινής αμυντικής πολιτικής της Ένωσης». Η δυνατότητα της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας δεν έχει εφαρμοστεί ακόμα στην πράξη, με αποτέλεσμα αυτό να αποτελεί ένα από τις σημαντικότερες προσδοκίες για την ανάπτυξη της ΚΠΑΑ, ενώ παράλληλα με την πρακτική εφαρμογή της θα μπορούσαν να φανούν οι όποιες δυστοκίες, καθώς δεν έχει αναπτυχθεί το πλαίσιο ακόμα που θα διέπει όλα τα διαδικαστικά ζητήματα εφαρμογής της, πέραν της πρόβλεψης για απόφαση με ειδική πλειοψηφία επί του συνόλου των κρατών μελών στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Η PESCO χαρακτηρίζεται ως προστιθέμενη αξία για την ΚΠΑΑ, ενώ για τους Biscop και Coelmont²⁷ χαρακτηρίζεται ως στοιχείο αλληλεγγύης και

²³ Άρθρο 42 §6, Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση & Πρωτόκολλο 10 Συνθήκη Λισαβόνας, Διαθέσιμο: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.ELL#C_2010083EL.01001301

[Προσπελάστηκε 20/05/2015]

²⁴ Πρωτόκολλο 10, Άρθρο 15α, Συνθήκη Λισαβόνας, Διαθέσιμο: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.ELL#C_2010083EL.01001301

[Προσπελάστηκε 20/05/2015]

²⁵ Άρθρο 43 §1, Συνθήκη για την ΕΕ, «Οι αποστολές του άρθρου 42, παράγραφος 1, κατά τις οποίες η Ένωση μπορεί να κάνει χρήση στρατιωτικών και μη στρατιωτικών μέσων, περιλαμβάνουν τις κοινές δράσεις αφοπλισμού, τις ανθρωπιστικές αποστολές και αποστολές διάσωσης, τις αποστολές με στόχο την παροχή συμβουλών και αρωγής επί στρατιωτικών θεμάτων, τις αποστολές πρόληψης των συγκρούσεων και διατήρησης της ειρήνης, τις αποστολές μαχίμων δυνάμεων που αναλαμβάνονται για τη διαχείριση των κρίσεων, στις οποίες περιλαμβάνονται οι αποστολές αποκατάστασης της ειρήνης και οι επιχειρήσεις σταθεροποίησης μετά το πέρας των συγκρούσεων. Όλες οι αποστολές αυτές μπορούν να συμβάλλουν στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, μεταξύ άλλων με τη στήριξη τρίτων χωρών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας στο έδαφός τους.» Διαθέσιμο: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.ELL#C_2010083EL.01001301

[Προσπελάστηκε 20/05/2015]

²⁶ Ibid., Άρθρο 2 §γ, Πρωτόκολλο 10

²⁷ Sven Biscop & Jo Coelmont (2010), 'Permanent Structured Cooperation in Defence of the Obvious', Security Policy Brief No. 11, EGMONT Royal Institute for International Relations, Διαθέσιμο:

σύγκλισης, ενώ παράλληλα επισημαίνεται ως «πολιτική» που ενισχύει τη δυνατότητα των κρατών εκείνων που παραδοσιακά διέθεταν τη δυνατότητα να συνεισφέρουν στην ΚΠΑΑ περισσότερο από άλλα ΚΜ. Πρόταση των ιδίων για την αποτελεσματική χρήση της PESCO αλλά και όλων των θετικών που μπορεί να προσδώσει, είναι η εφαρμογή κριτηρίων για τα κράτη που συμμετέχουν στην PESCO, όπως ενδεικτικά να διαθέτουν τις ικανότητες να αναμειχθούν, να πληρούν τις προδιαγραφές του ΕΟΑ και να μην επενδύουν στην άμυνα λιγότερο από ότι ο μέσος όρος των κρατών μελών συνολικά, η διεξαγωγή συνεδρίου για την Ευρωπαϊκή Άμυνα προκειμένου να προωθηθεί η διαβούλευση με όλους εκείνους τους stakeholders που αποτελούν κομμάτι της ευρωπαϊκής άμυνας και ασφάλειας και η πολυεθνής συνεργασία. Μερικά από τα θετικά που οι ίδιοι εντοπίζουν πως η PESCO έχει να προσδώσει, είναι η παροχή κινήτρων στα ΚΜ για την συμμετοχή τους στην ΚΠΑΑ, ο καλύτερος συντονισμός, αποτελεσματικότητα στη σχέση κόστους – οφέλους²⁸. Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθεί πως προβλέπεται προσθήκη κράτους μέλους κατά τη διάρκεια υλοποίησης μιας δράσης στο πλαίσιο της PESCO, αναστολή συμμετοχής κράτους μέλους ή και αποχώρησή του από την PESCO, εφόσον δεν πληροί πλέον τις προαπαιτούμενες προϋποθέσεις, ή κατόπιν επιθυμίας του²⁹.

Πέραν της Ενισχυμένης Συνεργασίας του Άρθρου 20 ΣΕΕ, προκειμένου για τα ΚΜ που επιθυμούν να εμβυθύνουν τη συνεργασία τους σε όλους τους τομείς αλλά και την ολοκλήρωση των πολιτικών της ΕΕ, μια ακόμη δυνατότητα που δίνει η Συνθήκη της Λισαβόνας για την ΚΠΑΑ αποτελεί και η «*συμμαχία των προθύμων*» του Άρθρου 44 §1 ΣΕΕ. Σύμφωνα με αυτή, το Συμβούλιο «μπορεί να αναθέτει την εκτέλεση αποστολής σε ομάδα κρατών μελών που το επιθυμούν και διαθέτουν τις αναγκαίες ικανότητες για την εν λόγω αποστολή»³⁰. Αφορά σε επιχειρήσεις και αποστολές, στρατιωτικής και μη στρατιωτικής φύσεως, δεν αφορά όμως σε ανάπτυξη δυνατοτήτων, όπως η PESCO ή η Ενισχυμένη Συνεργασία. Αποτελεί σε μια από τις προτάσεις της Υπάτου στην Έκθεση του Οκτωβρίου του 2013 για περαιτέρω εξερεύνηση και ενίσχυση, καθώς μπορεί εν δυνάμει να αποτελέσει μια μέθοδο άμεσης ανταπόκρισης, φέρνοντας μάλιστα ως παράδειγμα την επιχείρηση στο Μαλί, επιχείρηση Γαλλικής πρωτοβουλίας³¹. Σύμφωνα με το ισχύον καθεστώς για χρηματοδότηση των δράσεων, σε περίπτωση μη στρατιωτικής επιχείρησης, αυτή θα μπορούσε να χρηματοδοτηθεί από το μηχανισμό ΑΘΗΝΑ, ενώ σε περίπτωση στρατιωτικής επιχείρησης, χρηματοδοτούνται από τα αναλαμβάνοντα ΚΜ. Ένα ερώτημα που ανακύπτει και σε αυτή την περίπτωση, είναι το ποιος αναλαμβάνει τη σύνταξη του πλάνου διαχείρισης της κρίσεως (CPCC),

<http://www.iss.europa.eu/publications/detail/article/permanent-structured-cooperation-in-defence-of-the-obvious/> [Προσπελάστηκε 22/05/2015]

²⁸ Ibid.

²⁹ Τίτλος 2, Άρθρο 46 §3, 4 & 5, Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Διαθέσιμο: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.FLL#C_2010083EL.01001301

[Προσπελάστηκε 20/05/2015]

³⁰ Άρθρο 44 §1, Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση & Πρωτόκολλο 10 Συνθήκη Λισαβόνας, Διαθέσιμο:

http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.FLL#C_2010083EL.01001301

[Προσπελάστηκε 20/05/2015]

³¹ European External Action Service, 'Preparing the December 2013 European Council on Security and Defence – Final report by the High Representative/Head of the EDA on the Common Security and Defence Policy', 15 Οκτωβρίου 2013, Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/statements/docs/2013/131015_02_en.pdf

[Προσπελάστηκε 17/03/2015]

εφόσον ο στρατηγικός σχεδιασμός γίνεται από την PMC και λογοδοσία υπάρχει στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 44 της Συνθήκης για την ΕΕ.³²

2.2 β) Μέθοδος Pooling & Sharing

Η μέθοδος Pooling & Sharing (εφεξής: P&S) αφορά στη δυνατότητα των κρατών μελών να διαθέτουν τις δυνατότητές τους συλλογικά στη βάση της συνεργασίας, προκειμένου για την υλοποίηση πρωτοβουλιών κρατών μελών, με τα ΚΜ που διαθέτουν δυνατότητες να τις παραχωρούν για τη χρήση τους από άλλα ΚΜ όταν χρειαστούν. Σύμφωνα με την πρωτοβουλία του Ghent (2010) «στόχος της πρωτοβουλίας είναι να διατηρήσει και να ενισχύσει τις εθνικές επιχειρησιακές δυνατότητες, με βελτιωμένο αποτέλεσμα, βιωσιμότητα, διαλειτουργικότητα και αποδοτικότητα του κόστους ως αποτέλεσμα»³³. Καλύπτει το πλήρες φάσμα της ανάπτυξης ικανοτήτων, με τα βασικότερα οφέλη της να είναι η προώθηση της πολιτικής βούλησης και δέσμευσης, αποτελεσματικότητα του κόστους, ευελιξία, δυνατότητα χρήσης, διαθεσιμότητα, ασφάλεια παροχών και συμπληρωματικότητα με την Έξυπνη Άμυνα του ΝΑΤΟ³⁴. Κατά κύριο λόγο, μπορεί να προσδώσει σημαντικό αντίκτυπο στην αμυντική βιομηχανία, με την παροχή προσφοράς, έρευνας και δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης³⁵. Στον Πίνακα που ακολουθεί, καταγράφονται οι βασικότερες κατηγορίες των 393 Επιχειρήσεων/Αποστολών που ανέπτυξαν τα ΚΜ ήδη από την αρχή του 2015 μέσω της P&S. Κατά βάση η φυσιογνωμία τους αποτελεί δραστηριότητες εκπαίδευσης, κατάρτισης, ανταλλαγής τεχνογνωσίας και ενίσχυση της επιχειρησιακής ικανότητας και διοίκησης των επιχειρήσεων.

³² Thierry Tardy (2014), *'In groups we trust – Implementing Article 44 of the Lisbon Treaty'*, European Union Institute for Security Studies, Brief Issue No. 27 — October 2014, ISSN: 2315-1110, Διαθέσιμο: <http://www.iss.europa.eu/fr/publications/detail-page/article/in-groups-we-trust-implementing-article-44-of-the-lisbon-treaty/> [Προσπελάστηκε 23/05/2015]

³³ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Κείμενα Συναντήσεων, *'Pooling and sharing, German-Swedish initiative Food for Thought - European Imperative Intensifying Military Cooperation in Europe "Ghent Initiative"'*, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede260511deseinitiative_/sede260511deseinitiative_en.pdf [Προσπελάστηκε 23/05/2015]

³⁴ European Defence Agency, *'EDA's Pooling and Sharing'*, Fact Sheet, 2013, Διαθέσιμο: <http://www.eda.europa.eu/info-hub/publications/publication-details/pub/factsheet-eda's-pooling-sharing> [Προσπελάστηκε 23/05/2015]

³⁵ Foreign Affairs & Security and Defence Committee (2015), *'State of play of the implementation of Pooling and Sharing initiative and its impact on the European defence industry'*, Study, Σελ. 6, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/534988/EXPO_STU%282015%29534988_EN.pdf [Προσπελάστηκε 15/04/2015]

Πίνακας 4: Κατηγορίες, Αριθμοί και Κατανομή των Δράσεων Αμυντικής Συνεργασίας με συμμετοχή Κρατών Μελών της ΕΕ³⁶

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ	% ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ
Εξοπλισμός και Ανάπτυξη	91	23,2%
Επιχειρησιακή Ικανότητα και Διοίκηση (command)	90	22,9%
Εκπαίδευση και Κατάρτιση	117	29,8%
Maintenance, Προμήθειες και Logistics	53	13,5%
Surveillance και Πληροφόρηση	30	7,6%
Μεταφορές	12	3,1%

Source: updated data from Mölling, Brune 2011

Η οικονομική κρίση του 2008 και οι συστηματικές περικοπές αμυντικών δαπανών των ΚΜ έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση κατά 20% των ικανοτήτων της ΕΕ, με τα ΚΜ να έχουν μετατρέψει ήδη από το 2010 την P&S στο βασικό μοχλό υποστήριξης της αμυντικής τους συνεργασίας³⁷. Βασικό τροχοπέδη στην ανάπτυξη της εν λόγω μεθόδου, αποτελεί η πεποίθηση των ΚΜ περί απώλειας της εθνικής τους κυριαρχίας και των βασικών διαθέσιμων πόρων τους, με τη διάθεση των ικανοτήτων τους, αλλά και πεποίθηση κάποιων πως διαθέτουν αδίκως τις υποδομές τους, εφόσον δεν μπορούν να αποκτήσουν ανταποδοτικά οφέλη από τη χρήση αυτών ή άλλων ανάλογων των προσφερόμενων, ιδίως από άλλα ΚΜ που λειτουργούν σταθερά ως free-riders, εκμεταλλευόμενοι τα οφέλη της P&S χωρίς την ανάλογη συνεισφορά από πλευράς τους.

Ρόλο διαχειριστή της P&S έχει αναλάβει ο ΕΟΑ, ο οποίος παρά τις προωθημένες προτάσεις του για τον τρόπο ανάπτυξης, λειτουργίας, ενίσχυσης και αποτελεσματικότερης απόδοσής της, έχει μετατραπεί από «παράγοντα καινοτομίας σε απλό εκτελεστικό όργανο», καθότι τα ΚΜ είτε έχουν αλλάξει τις προτεραιότητές τους, είτε δε δείχνουν το ανάλογο ενδιαφέρον³⁸. Κεντρικό, όμως, πρόβλημα, όπως και στα περισσότερα ζητήματα που αφορούν στην ΚΠΑΑ, αποτελεί η μειωμένη πολιτική βούληση για εμβάθυνση συνεργασίας και ενοποίηση των πολιτικών τους. Παρά την αναθεώρηση το 2014 του Σχεδίου Ανάπτυξης Δυνατοτήτων (CDP) του ΕΟΑ, το ενδιαφέρον των ΚΜ δεν φαίνεται να έχει αναθερμανθεί, αναλογιζόμενοι παράλληλα, την αρκετά φιλόδοξη και, συχνά, ουτοπική φυσιογνωμία του ΕΟΑ στην προώθηση της αμυντικής πολιτικής.

Παρά τα όσα αρνητικά έχει να προσδώσει η παρούσα κατάσταση στην P&S, το σημαντικότερο κίνητρο που τους δίνει η συνεισφορά και υποστήριξη αυτής της μεθόδου είναι η εξοικονόμηση χρημάτων με τη μείωση κόστους αλλά και η κάλυψη των κενών που έχουν τα ΚΜ στις υποδομές τους. Παράλληλα, μπορεί να αποτελέσει παράγοντα ενίσχυσης της ευελιξίας, ταχύτητας και αποτελεσματικότητας της ΕΕ για τις επιχειρήσεις/αποστολές της.

³⁶ Ibid., Σελ. 16³⁷ Ibid., Σελ. 5³⁸ Ibid., Σελ. 6

2.2 γ) Ρήτρες Αμοιβαίας Συνδρομής & Αλληλεγγύης

Ένας ακόμη παράγοντας καινοτομίας στη νέα Συνθήκη για την ΕΕ και τις διαστάσεις της Εξωτερικής Πολιτικής, Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας της Ένωσης, αποτελεί η ενσωμάτωση της Ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής του Άρθρου 42§7 ΣΕΕ³⁹, αλλά και η Ρήτρα Αλληλεγγύης του Άρθρου 222 ΣΛΕΕ⁴⁰. Η ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής, αποτελεί κατά βάση επέκταση του Άρθρου IV της Συνθήκης των Βρυξελλών⁴¹ του 1954, δίνοντας διεθνή διάσταση στην εξωτερική πολιτική της Ένωσης, καθώς προέβλεπε την αρωγή των κρατών μελών προς οποιοδήποτε κράτος μέλος της Ένωσης δεχθεί ένοπλη επίθεση σε έδαφός του, δημιουργώντας ουσιαστικά νομικές δεσμεύσεις προς τα ΚΜ για τη

³⁹ Συνθήκη Λισαβόνας, Τμήμα 2, Άρθρο 42§7 ΣΕΕ: «Σε περίπτωση κατά την οποία κράτος μέλος δεχθεί ένοπλη επίθεση στο έδαφός του, τα άλλα κράτη μέλη οφείλουν να του παράσχουν βοήθεια και συνδρομή με όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Αυτό δεν επηρεάζει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας ορισμένων κρατών μελών. Οι δεσμεύσεις και η συνεργασία στον τομέα αυτόν εξακολουθούν να είναι σύμφωνες προς τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο του Οργανισμού Βορείου Ατλαντικού Συμφώνου, η οποία παραμένει, όσον αφορά τα κράτη που είναι μέλη του, το θεμέλιο της συλλογικής τους άμυνας και το όργανο της εφαρμογής της.»

Διαθέσιμο: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.FLL#C_2010083EL.01001301

[Προσπελάστηκε 20/05/2015]

⁴⁰ Συνθήκη Λισαβόνας, Τίτλος VII, Άρθρο 222, ΣΛΕΕ: «§1. Η Ένωση και τα κράτη μέλη της ενεργούν από κοινού, με πνεύμα αλληλεγγύης, εάν ένα κράτος μέλος δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή. Η Ένωση κινητοποιεί όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή της, συμπεριλαμβανομένων των στρατιωτικών μέσων που θέτουν στη διάθεσή της τα κράτη μέλη, για:

α) — την πρόληψη τρομοκρατικής απειλής στο έδαφος των κρατών μελών,
— την προστασία των δημοκρατικών θεσμών και του άμαχου πληθυσμού από ενδεχόμενη τρομοκρατική επίθεση,

— την παροχή συνδρομής σε κράτος μέλος στο έδαφός του, μετά από αίτηση των πολιτικών του αρχών, σε περίπτωση τρομοκρατικής επίθεσης,

β) την παροχή συνδρομής σε κράτος μέλος στο έδαφός του, μετά από αίτηση των πολιτικών του αρχών, σε περίπτωση φυσικής ή ανθρωπογενούς καταστροφής. §2. Σε περίπτωση που κράτος μέλος δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή, τα υπόλοιπα κράτη μέλη του παρέχουν βοήθεια κατόπιν αιτήματος των πολιτικών του αρχών. Προς τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη συντονίζονται στο πλαίσιο του Συμβουλίου. §3. Οι λεπτομερείς διατάξεις για την εφαρμογή από την Ένωση της παρούσας ρήτρας αλληλεγγύης, καθορίζονται με απόφαση που εκδίδεται από το Συμβούλιο, μετά από κοινή πρόταση της Επιτροπής και του ύπατου εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Εάν η απόφαση αυτή έχει επιπτώσεις στον τομέα της άμυνας, το Συμβούλιο αποφασίζει σύμφωνα με το άρθρο 31, παράγραφος 1 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τηρείται ενήμερο. Στο πλαίσιο της παρούσας παραγράφου και με την επιφύλαξη του άρθρου 240, το Συμβούλιο επικουρείται από την Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας, με τη στήριξη των δομών που έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας, και από την επιτροπή του άρθρου 71, οι οποίες υποβάλλουν στο Συμβούλιο, ενδεχομένως, κοινές γνώμες. §4. Προκειμένου η Ένωση και τα κράτη μέλη να είναι σε θέση να ενεργούν αποτελεσματικά, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο πραγματοποιεί τακτική αξιολόγηση των απειλών τις οποίες αντιμετωπίζει η Ένωση.» Διαθέσιμο: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.FLL#C_2010083EL.01001301

[Προσπελάστηκε 20/05/2015]

⁴¹ Ιστότοπος NATO, «Συνθήκη Βρυξελλών για την Οικονομική, Κοινωνική και Πολιτιστική Συνεργασία και τη Συλλογική Άμυνα», Article IV: “If any of the High Contracting Parties should be the object of an armed attack in Europe, the other High Contracting Parties will, in accordance with the provisions of Article 51 of the Charter of the United Nations, afford the Party so attacked all the military and other aid and assistance in their power.” Διαθέσιμο: http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17072.htm [Προσπελάστηκε 28/04/2015]

συνδρομή τους με κάθε διαθέσιμο μέσο στο πληγέν κράτος μέλος. Αναλόγως, η ρήτρα αλληλεγγύης του Άρθρου 222 δίνει έμφαση στην αλληλεγγύη συνδρομής κράτους μέλους που έχει δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή έχει πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή. Το σημαντικό στοιχείο που εισάγει η ρήτρα αλληλεγγύης είναι η δυνατότητα χρήσης ακόμη και όλων των στρατιωτικών μέσων που έχει στη διάθεσή του ένα κράτος μέλος, προκειμένου για την υποστήριξη του πληγέντος για την προστασία των πολιτών του κράτους μέλους αυτού, την πρόληψη και την συνδρομή αυτού, εφόσον το κράτος που έχει πληγεί ζητήσει τη συνδρομή των υπολοίπων κρατών μελών της ΕΕ. Αναφορές, όμως, στην ανάγκη αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών γίνονται και σε άλλα Άρθρα της Συνθήκης της Λισαβόνας, όπως το Άρθρο 122§2 ΣΛΕΕ⁴² για την περίπτωση ελλείψεων σε κάποιο κράτος μέλος, το Άρθρο 194§1 ΣΛΕΕ⁴³ για την ασφάλεια της ενεργειακής αγοράς και το Άρθρο 196§1 ΣΛΕΕ⁴⁴ για τη συνοχή και το συντονισμό δράσεων προκειμένου για την πρόληψη φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών.

Στους ακόλουθους πίνακες παρουσιάζονται συγκριτικά οι δύο ρήτρες και το περιεχόμενό τους, καθώς και μια σειρά από γεγονότα που θα μπορούσαν να θέσουν σε εφαρμογή τα Άρθρα αυτά, σύμφωνα με τις διατάξεις της Λισαβόνας.

⁴² Ibid., Τίτλος VIII, Άρθρο 122§2 ΣΛΕΕ: «Όταν ένα κράτος μέλος αντιμετωπίζει δυσκολίες ή διατρέχει μεγάλο κίνδυνο να αντιμετωπίσει σοβαρές δυσκολίες, οφειλόμενες σε φυσικές καταστροφές ή έκτακτες περιστάσεις που εκφεύγουν από τον έλεγχό του, το Συμβούλιο, προτάσσει της Επιτροπής, μπορεί να αποφασίσει να του χορηγήσει, υπό ορισμένους όρους, χρηματοδοτική ενίσχυση της Ένωσης. Ο πρόεδρος του Συμβουλίου ενημερώνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη ληφθείσα απόφαση.»

⁴³ Ibid., Τίτλος XXI, Άρθρο 194§1 ΣΛΕΕ: «Στο πλαίσιο της εγκαθίδρυσης ή της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς και λαμβανομένης υπόψη της απαίτησης να προστατευθεί και να βελτιωθεί το περιβάλλον, η πολιτική της Ένωσης στον τομέα της ενέργειας, σε πνεύμα αλληλεγγύης μεταξύ κρατών μελών, έχει ως στόχο:

α) να διασφαλίζει τη λειτουργία της αγοράς ενέργειας,
β) να διασφαλίζει τον ενεργειακό εφοδιασμό της Ένωσης, και
γ) να προωθεί την ενεργειακή αποδοτικότητα και την εξοικονόμηση ενέργειας καθώς και την ανάπτυξη νέων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, και
δ) να προωθεί τη διασύνδεση των ενεργειακών δικτύων.»

⁴⁴ Ibid., Τίτλος XXIII, Άρθρο 196§1 ΣΛΕΕ: «Η Ένωση ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών προκειμένου να ενισχύεται η αποτελεσματικότητα των συστημάτων πρόληψης των φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών και προστασίας από αυτές. Η δράση της Ένωσης έχει ως στόχο:

α) να υποστηρίζει και να συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο όσον αφορά την πρόληψη των κινδύνων, την προετοιμασία των φορέων πολιτικής προστασίας στα κράτη μέλη και την επέμβαση σε περιπτώσεις φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών εντός της Ένωσης,
β) να προωθεί την ταχεία και αποτελεσματική επιχειρησιακή συνεργασία στο εσωτερικό της Ένωσης μεταξύ των εθνικών υπηρεσιών πολιτικής προστασίας,
γ) να ευνοεί τη συνοχή των δράσεων που αναλαμβάνονται σε διεθνές επίπεδο στον τομέα της πολιτικής προστασίας.»

Πίνακας 5: Σύγκριση μεταξύ Ρήτρας Αμοιβαίας Συνδρομής και Ρήτρας Αλληλεγγύης⁴⁵

	Mutual Assistance Clause A. 42 §7 TEU	Solidarity Clause A. 222 TFEU
Binding on all Member States	YES	YES
Binding on the Union	NO	YES
Creating Competences for the Union	NO	YES
Legal/ECJ implications if no compliance	NO	YES
Threat Scope	NARROW	BROAD
Threats Concerned	ARMED AGGRESSIONS	TERRORIST ATTACKS NATURAL OR MANMADE DISASTERS
Type of Assistance involved	ALL AID AND ASSISTANCE	ALL, INCLUDING MILITARY
Union instruments implied	NO	ALL
Member States resources implied	ALL	ALL
Preventive and protection provisions	NO	YES – APPLY ONLY TO TERRORISM!
Territorial Dimension	YES	NO
Assistance threshold	NO	NO
Subsidiarity threshold	NO	NO

Πίνακας 6: Λίστα πιθανών γεγονότων που θα μπορούσαν να θέσουν σε εφαρμογή τη Ρήτρα Αμοιβαίας Συνδρομής και τη Ρήτρα Αλληλεγγύης⁴⁶

	Mutual Assistance Clause A. 42 §7 TEU	Solidarity Clause A. 222 TFEU
Armed attack on a Member State	YES	NO (?)
Expressed intent to stage a terrorist attack in Europe	NO	YES
State-sponsored terrorist attack	YES (?)	YES
Terrorist attack perpetrated by EU national	NO	YES
Earthquake	NO	YES
Humanitarian crisis	NO	YES
Pandemic	NO	YES
Cyber-attack on a Member State's network	YES (?)	YES (?)
Disruption of EU energy supplies	NO	YES
CBRN bombing in Europe	YES (?)	YES (?)

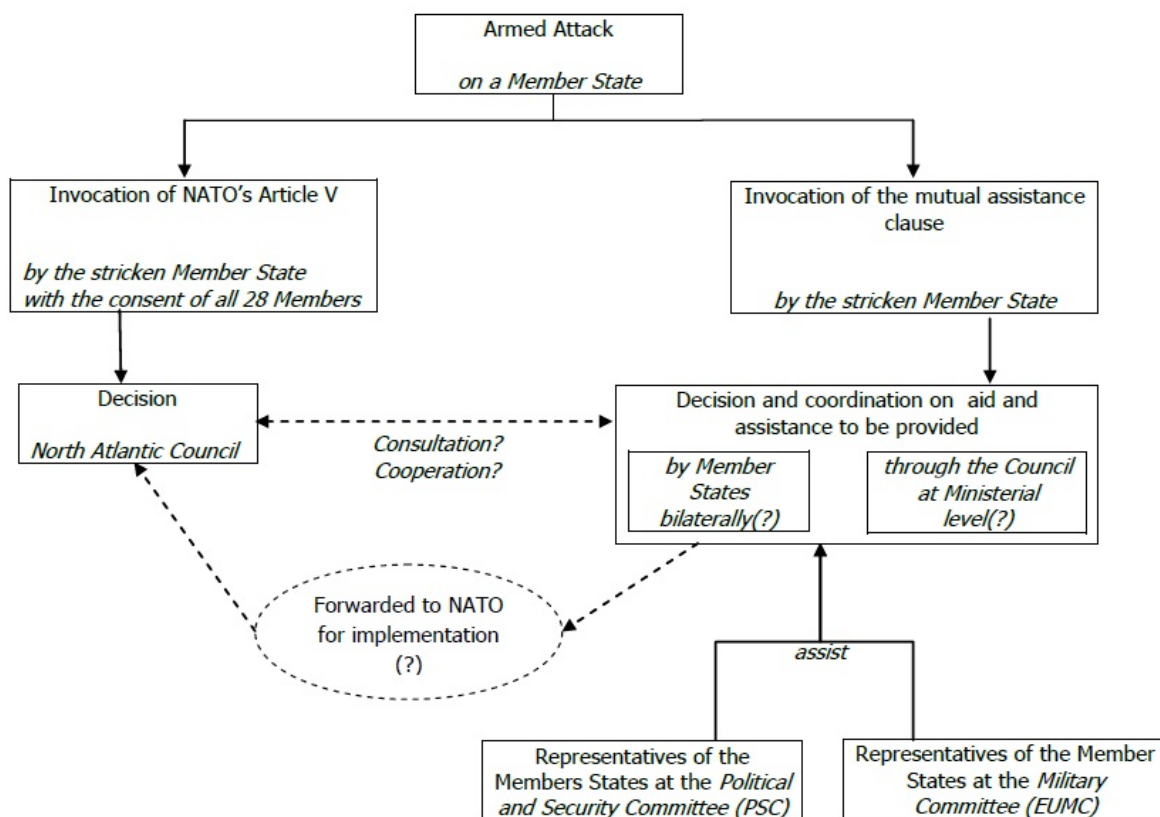
⁴⁵ Myrto Hatzigeorgopoulos (2012), 'The EU's mutual assistance and solidarity clauses', European Security Review No. 61, Σελ. 10, International Security Information Service, Europe, Διαθέσιμο: <https://www.yumpu.com/en/document/view/23541015/the-eus-mutual-assistance-and-solidarity-clauses-isis-europe> [Προσπελάστηκε 13/02/2015]

⁴⁶ Ibid.

Τόσο η ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής, όσο και η ρήτρα αλληλεγγύης δεν στοχεύουν στην υποκατάσταση ή αντικατάσταση του Άρθρου 5 του ΝΑΤΟ ή του Άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ και των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου, αλλά τη δημιουργία αισθήματος ασφάλειας στους Ευρωπαίους πολίτες για την εσωτερική ασφάλεια των κρατών μελών από εξωτερικές απειλές, την παροχή χώρου ασφάλειας και εμπιστοσύνης, αλλά και την προώθηση της συνεργασίας και αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών. Βέβαια, όπως και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ανέδειξε στην Έκθεση του 2012 σχετικά με την πολιτική και επιχειρησιακή διάσταση των ρητρών αμοιβαίας συνδρομής και αλληλεγγύης, το βασικότερο για την ΕΕ με τη θεσμοθέτηση αυτών, είναι να δημιουργήσει πολιτική πρόληψης, ετοιμότητας και συστηματικής αντιμετώπισης σημαντικών απειλών για την ασφάλεια των κρατών μελών.

Η Ένωση οφείλει να αναπτύξει συλλογική δράση, κοινή στρατηγική, να ενθαρρύνει τα ΚΜ να αναπτύξουν κοινές ικανότητες για την αντιμετώπιση δυνητικών απειλών, προτείνοντας παράλληλα η ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής να εντάξει και τις μη ένοπλες επιθέσεις στις διατάξεις της, σε περίπτωση πλήγματος στον κυβερνοχώρο, αλλά και τη θεσμοθέτηση της ρήτρας αλληλεγγύης ως «αναπόσπαστο μέρος ενός μόνιμου συστήματος της ΕΕ» και όχι συγκυριακό μηχανισμό στην περίπτωση πλήγματος σε κάποιο κράτος μέλος⁴⁷. Δεδομένης της μη εφαρμογής του Άρθρου 42§7 στην πράξη μέχρι σήμερα, στην εικόνα που ακολουθεί, επιχειρείται πρόβλεψη των διαδικασιών που θα ακολουθούσαν στην περίπτωση ενεργοποίησής του.

⁴⁷ Έκθεση Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη ρήτρα αμοιβαίας άμυνας και τη ρήτρα αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης: πολιτική και επιχειρησιακή διάσταση, (2012/2223(INI)), 31 Οκτωβρίου 2012, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2012-0356+0+DOC+XML+V0//EL#_part1_def1 [Προσπελάστηκε 13/02/2015]

Εικόνα 1: Απεικόνιση πιθανής διαδικασίας για την εφαρμογή Α. 42§7 ΣΕΕ⁴⁸

Αντίστοιχα, για την εφαρμογή της ρήτρας αλληλεγγύης η Απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 24^{ης} Ιουλίου, 2014 διευκρινίζει τον ενισχυμένο ρόλο της ΕΥΕΔ στη διαχείριση μιας κατεπείγουσας κατάστασης, στην οποία το πληγέν κράτος μέλος, εφόσον έχει εξαντλήσει όλα τα εθνικά μέσα για την αντιμετώπισή της, ενημερώνει τους Προέδρους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εφαρμογή του Άρθρου 222⁴⁹. Το πολιτικό επίπεδο συντονισμού μιας τέτοιας κατάστασης έχει η IPCR, ενώ ανάλυση της κατάστασης και διαχείριση κρίσεως αναλαμβάνει η ERCC.

⁴⁸ Myrto Hatzigeorgopoulos (2012), 'The EU's mutual assistance and solidarity clauses', European Security Review No. 61, Σελ. 8, International Security Information Service, Europe, Διαθέσιμο: <https://www.yumpu.com/en/document/view/23541015/the-eus-mutual-assistance-and-solidarity-clauses-isis-europe> [Προσπελάστηκε 13/02/2015]

⁴⁹ Απόφαση Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σχετικά με τις ρυθμίσεις για την εφαρμογή από την Ένωση της ρήτρας αλληλεγγύης (2014/415/ΕΕ), 24 Ιουλίου 2014, Διαθέσιμο: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.192.01.0053.01.ELL [Προσπελάστηκε 13/02/2015]

3. Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας

Μετά την 11^η Σεπτεμβρίου και στο περιθώριο της αμερικανικής επέμβασης στο Ιράκ, το 2003 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέδωσε την Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας (ΕΣΑ)⁵⁰. Το κείμενο αυτό αποτέλεσε τη βάση για την καταγραφή του εξωτερικού περιβάλλοντος της ΕΕ, κατηγοριοποίηση των προκλήσεων, ενώ σε ό,τι αφορά την ΚΠΑΑ, βασίζεται στις τρεις κεντρικές αρχές: Πρόληψη⁵¹, Ολιστική Προσέγγιση⁵² και Πολυμερής Προσέγγιση⁵³. Η Στρατηγική προσδιορίζει 5 βασικές απειλές για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, την τρομοκρατία, τη μη διασπορά Όπλων Μαζικής Καταστροφής (ΟΜΚ), τις περιφερειακές συγκρούσεις, τα αποτυχημένα κράτη αλλά και το οργανωμένο έγκλημα.

Μέσω της Στρατηγικής γίνεται σαφές ότι οι προκλήσεις του διεθνούς συστήματος απαιτούν συνέργιες των κρατών μελών για την αντιμετώπισή τους, ενώ στόχος αποτελεί η αποτελεσματική χρήση των διαθέσιμων μέσων, στη βάση των κοινών συμφερόντων και της αλληλεγγύης, ώστε να καταστεί η Ένωση ισχυρός πάροχος ασφαλείας εσωτερικά και περιφερειακά. Στρατηγικοί στόχοι της ΕΕ είναι η πρόληψη των απειλών του διεθνούς συστήματος πριν την εμφάνισή τους με μορφή κρίσεως στην ευρωπαϊκή ήπειρο, η «οικοδόμηση ασφαλείας» την Ευρωπαϊκή γειτονία (ΕΠΓ), δημιουργία μεγαλύτερων ικανοτήτων, αύξηση και αποτελεσματικότερη χρήση των διαθέσιμων πόρων της ΕΕ και των κρατών μελών, περιορισμό των επικαλύψεων κ.α.

Πέντε χρόνια μετά την υιοθέτηση της ΕΣΑ το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (Δεκεμβρίου 2008) δημοσίευσε Έκθεση για την εφαρμογή της ΕΣΑ⁵⁴ αξιολογώντας την πορεία εφαρμογής και υλοποίησης των στόχων και μέσων της Στρατηγικής, τονίζοντας εκ νέου την αναγκαιότητα η ΕΕ να καταστεί πιο ικανή, πιο συνεκτική και πιο ενεργή στις διεθνείς προκλήσεις, αναγνωρίζοντας πως «αποτελεί

⁵⁰ European External Action Service, 'European Security Strategy', Διαθέσιμο στο:

<http://www.eeas.europa.eu/csdp/about-csdp/european-security-strategy/> [Προσπελάστηκε 17/03/2015]

⁵¹ «Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να είμαστε έτοιμοι να δράσουμε προτού ξεσπάσει η κρίση, Όσο νωρίτερα αρχίζει η πρόληψη των συγκρούσεων και των απειλών, τόσο καλύτερα», Editors: Jochen Rehl, Hans-Bernhard Weissert (2013), 'CSDP Handbook, The Common Security and Defence Policy of the European Union', Second Edition, Published by Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/european-security-defence-college/publication/index_en.htm [Προσπελάστηκε 17/03/2015]

⁵² «(...) καμία από τις νέες απειλές δεν είναι καθαρά στρατιωτική, ούτε μπορούν να αντιμετωπιστούν με αμιγώς στρατιωτικά μέσα. Κάθε μία χρειάζεται ένα μίγμα μέσων» Editors: Jochen Rehl, Hans-Bernhard Weissert (2013), 'CSDP Handbook, The Common Security and Defence Policy of the European Union', Second Edition, Published by Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/european-security-defence-college/publication/index_en.htm [Προσπελάστηκε 17/03/2015]

⁵³ «Πρέπει να επιδιώξουμε τους στόχους μας τόσο μέσω πολυμερούς συνεργασίας στους διεθνείς οργανισμούς όσο και μέσω εταιρικών σχέσεων με σημαντικούς παράγοντες» Editors: Jochen Rehl, Hans-Bernhard Weissert (2013), 'CSDP Handbook, The Common Security and Defence Policy of the European Union', Second Edition, Published by Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/european-security-defence-college/publication/index_en.htm [Προσπελάστηκε 17/03/2015]

⁵⁴ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, «Έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας - Ασφάλεια σε ένα μεταβαλλόμενο κόσμο», Διαθέσιμο στο:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/el/reports/104640.pdf

[Προσπελάστηκε 17/03/2015]

σημαντικό παράγοντα για έναν καλύτερο κόσμο».⁵⁵ Οι νέες προκλήσεις αφορούν στην κυβερνοασφάλεια, ενεργειακή ασφάλεια και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, όπως φαίνεται στον ακόλουθο συγκριτικό πίνακα. Στο εξωτερικό πεδίο της Ένωσης, δίνεται έμφαση στην αντιμετώπιση της πειρατείας, της διάδοσης μικρών όπλων, τη διεύρυνση και την ΕΠΓ.

Το 2013, Έτος Ευρωπαϊκής Άμυνας, αποτέλεσε έτος σταθμό, καθώς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προχώρησε στην αναθεώρηση της ΕΣΑ, της οποίας προηγήθηκε ευρεία τοποθέτηση Ευρωπαϊκών Ερευνητικών Ινστιτούτων, η Έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁵⁶, καθώς και η Έκθεση της Υπάτου τον Οκτώβριο της ίδιας χρονιάς. Το κείμενο της Ashton αποτέλεσε ένα προωθημένο κείμενο για την ΚΠΑΑ στοχεύοντας στην προώθηση ενός νέου στρατηγικού πλαισίου, τονίζοντας την αναγκαιότητα η ΕΕ να δρά αποφασιστικά, άμεσα, αποτελεσματικά και συνεκτικά στη διαχείριση των κρίσεων, τη σημασία της συνεργασίας με το ΝΑΤΟ και τους λοιπούς διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς, αυξάνοντας την «ορατότητα» και τον αντίκτυπο της ΚΠΑΑ⁵⁷.

Η ΕΕ από το 2003 έχει αλλάξει φυσιογνωμία, καθώς 13 επιπλέον μέλη προστέθηκαν, με διαφορετικές προτεραιότητες και διαθέσιμα μέσα σε επίπεδο εξωτερική πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, οι προκλήσεις ασφαλείας στο διεθνές περιβάλλον διαρκώς εξελίσσονται και γίνονται ακόμη πιο απαιτητικές σε επίπεδο δράσεων, ενώ παράλληλα η Ένωση διαθέτει τεράστιο όγκο θεσμικών υποδομών, που ακόμη δεν έχουν καταφέρει να συγκλίνουν προς έναν κοινό σκοπό στον τομέα της άμυνας, ώστε να εξαλειφθούν οι επικαλύψεις. Παράλληλα, μέσω της Στρατηγικής της ΕΕ στον τομέα της ασφαλείας, θα πρέπει να καθίσταται σαφές τη θέση που η Ένωση επιθυμεί να κατέχει στο διεθνές περιβάλλον, τη σχέση της με τους διεθνείς εταίρους της, αλλά και την εσωτερική της στόχευση ως προς την ΚΠΑΑ⁵⁸. Ήδη τον Απρίλιο του 2015 εξεδόθη η Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την Ασφάλεια⁵⁹, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην εσωτερική διάσταση της ασφαλείας και την αναγκαιότητα εναρμόνισης των δύο αυτών όψεων (εσωτερική/εξωτερική), προκειμένου για την επίτευξη καλύτερων αποτελεσμάτων, βασισμένη στην ΕΣΑ του 2013, όπως αυτή παρουσιάστηκε από το Συμβούλιο. Επομένως, περαιτέρω εμβάθυνση και αναθεώρηση της ΕΣΑ κρίνεται μείζονος σημασίας για τη στρατηγική στόχευση της ΕΕ, αλλά και το κύρος της προς το διεθνές περιβάλλον.

⁵⁵ Ibid., Σελ. 2

⁵⁶ Έκθεση Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, «Στρατιωτικές δομές της ΕΕ: τρέχουσα κατάσταση και μελλοντικές προοπτικές», 12 Σεπτεμβρίου 2013, P7_TA(2013)0381, Διαθέσιμο:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2013-0205+0+DOC+XML+V0//EL> [Προσπελάστηκε 17/03/2015]

⁵⁷ European External Action Service, 'Preparing the December 2013 European Council on Security and Defence – Final report by the High Representative/Head of the EDA on the Common Security and Defence Policy', 15 Οκτωβρίου 2013, Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/statements/docs/2013/131015_02_en.pdf [Προσπελάστηκε 17/03/2015]

⁵⁸ Margriet Drent, Lennart Landman (2012), 'Why Europe needs a new European Security Strategy', Clingendael Policy Brief No. 9, The Clingendael Institute, Διαθέσιμο:

http://www.clingendael.nl/sites/default/files/20120706_research_policybrief9_llandman_mdrent.pdf [Προσπελάστηκε 17/03/2015]

⁵⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την Ασφάλεια», COM(2015) 185 final, Διαθέσιμο:

http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/basic-documents/docs/eu_agenda_on_security_en.pdf [Προσπελάστηκε 17/03/2015]

Πίνακας 7: ΕΣΑ 2003 – Έκθεση Εφαρμογής 2008: Μια σύντομη σύγκριση⁶⁰

2003 EUROPEAN SECURITY STRATEGY	2008 IMPLEMENTATION REPORT
<i>The security environment: global challenges and key threats</i> - Terrorism - Proliferation of weapon of mass destruction - Regional conflicts - State failures - Organised crime	<i>Global challenges and key threats</i> - Proliferation of weapons of mass destruction - Terrorism and organized crime - Cyber security - Energy security - Climate change
<i>Strategic objectives</i> - Addressing the threats (terrorism, proliferation, regional conflicts) - Building Security in neighborhood (Balkans, Mediterranean, Southern Caucasus, Middle East) - An international order based on effective multilateralism (international law, key institutions, regional organisations, rule-based international order)	<i>Building Security in Europe and beyond</i> - Enlargement: Turkey, Western Balkans - European Neighborhood policy (ENP): Ukraine, Georgia, Mediterranean, Middle East - Security and development nexus - Piracy - Small arms and light weapons, cluster munitions, landmines
<i>Policy implications for Europe</i> - More active in pursuing our strategic objectives - More capable: transform our military, stronger diplomatic capability - More coherent by bringing together the different instruments and capabilities - Working with partners: irreplaceable transatlantic relationship, closer relations with Russia, develop strategic partnerships with Japan, China, Canada and India	<i>Europe in a changing world</i> - A more effective and capable Europe: coherence, better institutional co-ordination, more strategic decision-making - Greater engagement with our neighborhood: ENP, Union for the Mediterranean, Eastern Partnership, deteriorated relations with Russia - Partnerships for effective multilateralism: EU/UN, EU/NATO, EU/OSCE, China, Russia, India, Japan, Canada, Brazil, South Africa, Norway, Switzerland, regional organisations (AU, ASEAN, SAARC)
<i>Conclusion</i> 'This is a world of new dangers but also of new opportunities. The European Union has the potential to make a major contribution, both in dealing with the threats and in helping realize the opportunities. An active and capable European Union would make an impact on a global scale. In doing so, it would contribute to an effective multilateral system, leading to a fairer, safer and more united world.'	<i>Conclusion</i> 'Maintaining public support for our global engagement is fundamental. In modern democracies, where media and public opinion are crucial to shaping policy, popular commitment is essential to sustaining our commitments abroad. We deploy police, judicial experts and soldiers in unstable zones around the world. There is an onus on governments, parliaments and EU institutions to communicate how this contributes to security at home. Five years ago, the ESS set out a vision of how the EU would be a force for a fairer, safer and more united world. We have come a long way towards that. But the world around us is changing fast, with evolving threats and shifting powers. To build a secure Europe in a better world, we must do more to shape events. And we must do it now.'

⁶⁰ Foreign Affairs & Security and Defence Committee (2015), 'Towards a new European security strategy? Assessing the impact of changes in the global security environment', Study, Σελ. 8, Directorate General for External Policies, Policy Department, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/534989/EXPO_STU\(2015\)534989_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/534989/EXPO_STU(2015)534989_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 20/05/2015]

4. Αποστολές και Επιχειρήσεις ΚΠΑΑ

«Η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας [...] εξασφαλίζει στην Ένωση επιχειρησιακή ικανότητα βασισμένη σε μη στρατιωτικά και στρατιωτικά μέσα. Η Ένωση μπορεί να κάνει χρήση των μέσων αυτών σε αποστολές εκτός της Ένωσης προκειμένου να διασφαλίζει τη διατήρηση της ειρήνης, την πρόληψη των συγκρούσεων και την ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας, σύμφωνα με τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Η εκτέλεση των καθηκόντων αυτών βασίζεται στα μέσα που παρέχουν τα κράτη μέλη.»⁶¹

Μετά την πρώτη επιχείρηση της ΕΕ στη Βοσνία Ερζεγοβίνη το Μάρτιο του 2002 (Αστυνομική Αποστολή EUPM Bosnia Herzegovina), η Ένωση έχει αναπτύξει συνολικά 33 επιχειρήσεις (στρατιωτικές)/αποστολές (μη στρατιωτικές) στην περιφέρειά της, από τις οποίες οι 11 είναι στρατιωτικές, οι 21 μη στρατιωτικές και 1 κοινή δράση, στρατιωτική και μη στρατιωτική (EUAMIS Σουδάν/Νταρφούρ)⁶², 16 από αυτές βρίσκονται ακόμη εν ενεργεία και έχοντας κινητοποιήσει συνολικά 6.000 άτομα προσωπικού⁶³. Ήδη από το 1948 και τη Συνθήκη των Βρυξελλών, η Ένωση στοχεύει στη δημιουργία ισχυρής παρουσίας στην άμεση περιφέρειά της, κάτι που σήμερα έχει επιτύχει σε κάποιο βαθμό δημιουργώντας επιχειρήσεις/αποστολές σε 3 ηπείρους προκειμένου να εκπαιδεύσει, να συμβάλει στη δημιουργία δομών, να παράσχει ανθρωπιστική βοήθεια, αλλά και να διαχειριστεί κρίσεις στην άμεση περιφέρειά της ή σε περιοχές όπου τα συμφέροντα των κρατών μελών της θίγονται άμεσα. Οι επιχειρήσεις και αποστολές που έχει αναπτύξει η Ένωση, σε μικρό ή μεγάλο βαθμό, ποικίλουν σε ποσοστά επιτυχίας και αποτελεσματικότητας, τη στιγμή που δίνεται εμφανής προτίμηση σε επιχειρήσεις κατά βάση μη στρατιωτικές, καθώς η πολιτική απόφαση έναρξης και χρηματοδότησης αυτών είναι ευκολότερη από τις επιχειρήσεις/αποστολές στρατιωτικού χαρακτήρα.

Πίνακας 8: Εν εξελίξει Επιχειρήσεις & Αποστολές ΚΠΑΑ, ως τις 30 Απριλίου 2015⁶⁴

	DATE OF LAUNCHING (mandate until)	ACTUAL DEPLOYMENT (incl. local staff)
MILITARY OPERATIONS		
Althea Bosnia and Herzegovina	Dec 2004 (Dec 2015)	837
EUNAVFOR Atalanta Gulf of Aden	Dec 2008 (Dec 2016)	1,719
EUTM Somalia	April 2010 (Dec 2016)	168 (11)
EUTM Mali	Feb. 2013 (May 2016)	584
EUMAM RCA	March 2015 (12 months as of full operational capability)	53
Total military personnel		3,361

⁶¹ Συνθήκη Λισαβόνας, Άρθρο 42§1, Διαθέσιμο: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.FLL#C_2010083EL.01001301 [Προσπελάστηκε 20/05/2015]

⁶² European External Action Service, «Επιχειρήσεις και Αποστολές ΕΕ – Ολοκληρωμένες και εν εξελίξει», Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/index_en.htm [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

⁶³ Thierry Tardy (2015), 'CSDP in action: What contribution to international security?', European Union Institute for Security Studies, CHAILLOT PAPER No 134 — May 2015, Σελ. 7, DOI: 10.2815/634719, Διαθέσιμο: http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Chaillot_134_CSDP_missions.pdf [Προσπελάστηκε 12/03/2015]

⁶⁴ Ibid., Σελ. 20

CIVILIAN MISSIONS		
EUBAM Rafah	Nov 2005 (<i>June 2015</i>)	8 (5)
EUPOL COPPS / Palestinian Territories	Nov 2005 (<i>June 2016</i>)	102 (42)
EUSEC RD Congo	June 2005 (<i>June 2015</i>)	51 (25)
EUPOL Afghanistan	June 2007 (<i>Dec 2016</i>)	386 (182)
EUMM Georgia	Oct 2008 (<i>Dec 2016</i>)	334 (111)
EULEX Kosovo	Dec 2008 (<i>June 2016</i>)	1,495 (753)
EUCAP Nestor Horn of Africa	July 2012 (<i>Dec 2016</i>)	74 (29)
EUCAP Sahel Niger	July 2012 (<i>July 2016</i>)	77 (32)
EUBAM Libya	May 2013 (<i>Nov 2015</i>)	6 (3)
EUAM Ukraine	December 2014 (<i>Dec 2016</i>)	66
EUCAP Sahel Mali	Jan 2015 (<i>Jan 2017</i>)	51 (10)
<i>Total civilian personnel</i>		2,650
<i>Total of personnel deployed in military and civilian operations</i>		6,011

Αναφορικά με τις μη στρατιωτικές αποστολές, η Ένωση επεμβαίνει σε καταστάσεις ανθρωπιστικής κρίσης ή σοβαρής έλλειψης δομών σε κάποιο κράτος, κατά βάση αδύναμο, με δράσεις που αφορούν σε ενίσχυση και προώθηση της αστυνόμευσης, του κράτους δικαίου, της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης, της πολιτικής προστασίας, την παρατήρηση (monitoring) αλλά και την προστασία των εκπροσώπων των ΚΜ και της ΕΕ⁶⁵, όπως αυτά καθορίστηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Santa Maria Feira το 2000⁶⁶ σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές. Οι μη στρατιωτικές εν εξελίξει επιχειρήσεις αναπτύχθηκαν σύμφωνα με το Άρθρο 43§1 ΣΕΕ⁶⁷, κατόπιν πρόσκλησης των κρατών όπου επιχειρούν (με εξαίρεση τη EULEX Kosovo) και καλύπτουν το εύρος των τριών γενικών κατηγοριοποιήσεων σε αποστολές ενίσχυσης, παρατήρησης και εκτελεστικές αποστολές⁶⁸, ενώ μέση διάρκεια των μη στρατιωτικών αποστολών είναι τα πέντε χρόνια, αναλογικά μεγαλύτερη από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις.

⁶⁵ Παρίσης Ι. (2010), «Η Ευρώπη της Άμυνας – Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας & Άμυνας», Σελ. 143-144, εκδ. Έκφραση Πολιτισμού, Αθήνα

⁶⁶ Συμπεράσματα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, 19 – 20 Ιουνίου 2000, Διαθέσιμο:

http://www.consilium.europa.eu/el/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00200-r1.en0.htm

[Προσπελάστηκε 18/5/2015]

⁶⁷ Συνθήκη Λισαβόνας, Άρθρο 43§1 ΣΕΕ: «Οι αποστολές του Άρθρου 42§1, κατά τις οποίες η Ένωση μπορεί να κάνει χρήση στρατιωτικών και μη στρατιωτικών μέσων, περιλαμβάνουν τις κοινές δράσεις αφοπλισμού, τις ανθρωπιστικές αποστολές και αποστολές διάσωσης, τις αποστολές με στόχο την παροχή συμβουλών και αρωγής επί στρατιωτικών θεμάτων, τις αποστολές πρόληψης συγκρούσεων και διατήρησης της ειρήνης, τις αποστολές μαχίμων δυνάμεων που αναλαμβάνονται για τη διαχείριση κρίσεων, στις οποίες περιλαμβάνονται οι αποστολές αποκατάστασης της ειρήνης και οι επιχειρήσεις σταθεροποίησης μετά το πέρας των συγκρούσεων. Όλες οι αποστολές αυτές μπορούν να συμβάλλουν στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας, μεταξύ άλλων με τη στήριξη τρίτων χωρών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας στο έδαφός τους.»

Διαθέσιμο: [http://eur-lex.europa.eu/legal-](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.ELL#C_2010083EL.01001301)

[content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.ELL#C_2010083EL.01001301](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.ELL#C_2010083EL.01001301)

[Προσπελάστηκε 20/05/2015]

⁶⁸ Thierry Tardy (2015), 'CSDP in action: What contribution to international security?', Σελ. 23, European Union Institute for Security Studies, CHAILLOT PAPER No 134 — May 2015, DOI: 10.2815/634719, Διαθέσιμο: http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Chaillot_134_CSDP_missions.pdf [Προσπελάστηκε 12/03/2015]

- Οι Αποστολές Ενίσχυσης «αφορούν κατά βάση δημιουργία δομών στο πεδίο του κράτους δικαίου»⁶⁹ στη βάση της Παρατήρησης, Καθοδήγησης και Παροχής Συμβουλών (ΜΜΑ)⁷⁰. Συνολικά 6 αποστολές από τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβόνας ανήκουν στην κατηγορία αυτή, οι EUBAM Libya⁷¹ (Ενίσχυση τοπικών αρχών Λιβύης στον έλεγχο και την ασφάλεια των εξωτερικών της συνόρων), EUCAP Nestor⁷² (Ενίσχυση των θαλασσίων δυνατοτήτων των πέντε κρατών στο Κέρας της Αφρικής και του Δυτικού Ινδικού Ωκεανού που συμμετέχουν στην αποστολή), EUCAP Sahel Niger⁷³ (Υποστήριξη των Νιγηριανών αρχών στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος), EUCAP Sahel Mali⁷⁴ (Παροχή συμβουλών και εκπαίδευση αρχών του Μαλί για την ενίσχυση της εσωτερικής ασφάλειας), EUAM Ukraine⁷⁵ (Ενίσχυση και μεταρρύθμιση υπηρεσιών ασφαλείας της Ουκρανίας) και EUAVSEC South Sudan⁷⁶ (Ενίσχυση ασφάλειας αεροπορίας Νοτίου Σουδάν και του Αεροδρομίου της Juba), η οποία ολοκληρώθηκε το 2014.
- Αντίστοιχα, οι Αποστολές Παρακολούθησης «παρέχουν εξωτερική παρατήρηση κάποιας δραστηριότητας ή διαδικασίας, είτε πρόκειται για τις αποδόσεις ενός συγκεκριμένου τομέα (αστυνομία, δικαιοσύνη, προστασία συνόρων, κλπ) ή την εφαρμογή μιας συμφωνίας (γραμμή κατάπαυσης πυρός, συμφωνία ειρήνης, κλπ)»⁷⁷. Ακολούθως, εν ενεργεία αποστολές της ΕΕ είναι οι EUBAM Rafah⁷⁸ (Παρακολούθηση, έλεγχος και αξιολόγηση των επιδόσεων της Παλαιστινιακής Αρχής για την εφαρμογή των συμπεφωνημένων αρχών της Rafah Crossing και ενίσχυση προστασίας συνόρων της Παλαιστινιακής Αρχής) και EUMM Georgia⁷⁹ (Προστασία σταθερότητας, συνόρων και δημιουργία δεσμών εμπιστοσύνης μεταξύ των αντιμαχόμενων πλευρών στη Γεωργία).

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ European Peacebuilding Liaison Office, 'Policy Paper on civilian CSDP', Μάρτιος 2013, Σελ. 13, Διαθέσιμο: http://www.eplo.org/assets/files/2.%20Activities/Working%20Groups/EEAS/EPLO_PolicyPaper_CivilianCSDP.pdf [Προσπελάστηκε 15/06/2015]

⁷¹ European External Action Service, 'Περιγραφή Αποστολής – EUBAM Libya', Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eubam-libya/mission-description/index_en.htm [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

⁷² Ιστοσελίδα Αποστολής EUCAP Nestor, 'Αποστολή', Διαθέσιμο: https://www.eucap-nestor.eu/en/mission/mission_facts_and_figures/ [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

⁷³ European External Action Service, 'Περιγραφή Αποστολής – EUCAP Sahel – Niger', Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eucap-sahel-niger/mission-description/index_en.htm [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

⁷⁴ European External Action Service, 'Περιγραφή Αποστολής – EUCAP Sahel – Mali', Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eucap-sahel-mali/mission-description/index_en.htm [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

⁷⁵ Ιστοσελίδα Αποστολής EUAM Ukraine, 'Mandate', Διαθέσιμο: http://www.euam-ukraine.eu/en/about_euam/the_mandate [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

⁷⁶ European External Action Service, 'Περιγραφή Αποστολής – EUAVSEC South Sudan', Διαθέσιμο: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/euavsec-south-sudan/mission-description/index_en.htm [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

⁷⁷ Thierry Tardy (2015), 'CSDP in action: What contribution to international security?', European Union Institute for Security Studies, CHAILLOT PAPER No 134 — May 2015, Σελ. 24, DOI: 10.2815/634719, Διαθέσιμο: http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Chaillot_134_CSDP_missions.pdf [Προσπελάστηκε 12/03/2015]

⁷⁸ Ιστοσελίδα Αποστολής EUBAM Rafah, 'Mandate', Διαθέσιμο: <http://www.eubam-rafah.eu/node/2300> [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

⁷⁹ Ιστοσελίδα Αποστολής EUMM Georgia, 'Mandate', Διαθέσιμο: http://www.eumm.eu/en/about_eumm/mandate [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

- Τέλος, οι *Εκτελεστικές Αποστολές* αφορούν στην υλοποίηση ορισμένων λειτουργιών εκ μέρους της κυβέρνησης της χώρας – αποδέκτη. Η μόνη αποστολή της ΕΕ με αυτή την Εντολή είναι η EULEX Kosovo⁸⁰, με εκτελεστική αρμοδιότητα ενίσχυσης του κράτους δικαίου και έρευνας, δίωξης και απόφασης για εγκλήματα πολέμου, το οργανωμένο έγκλημα και τη διαφθορά. Κατά βάση αφορά σε Δικαστική συνεργασία στο πλαίσιο του MMA.

Πίνακας 9: Μη Στρατιωτικές Αποστολές ΚΠΑΑ 2014⁸¹

Name	Mission		Personnel			
	End of current mandate	Annualized budget (million €)	EU Member States	Third States	Local	Total
EULEX Kosovo	01/06/2016	90.00	656	32	748	1436
EUAM Ukraine	01/11/2016	13.10	53		0	53
EUMM Georgia	14/12/2015	18.30	258		129	387
EUBAM Rafah	01/06/2015	0.94	3		5	8
EUPOL COPPS	01/06/2015	9.80	57	3	43	103
EUPOL Afghanistan	01/12/2016	58.00	235		187	422
EUCAP Nestor	01/10/2015	17.90	76	3	29	108
EUCAP Sahel Niger	01/07/2016	9.16	46		31	77
EUBAM Libya	01/04/2015	26.00	16		4	20
EUCAP Sahel Mali	01/01/2016	7.33	41		6	47
EUSEC RD Congo	01/06/2015	6.13	26		25	51

Η ΕΕ σε επίπεδο ΚΠΑΑ, προκειμένου για τη σύσταση μιας επιχείρησης/αποστολής, ιδίως σε ότι αφορά στις στρατιωτικές επιχειρήσεις, λαμβάνει αποφάσεις αποκλειστικά κατά ομοφωνία, κατόπιν πρόσκλησης του κυρίαρχου κράτους στο οποίο επιχειρεί (EUMAM RCA και EUTMs Mali & Somalia) και στη βάση του σεβασμού των αρχών του Άρθρου 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, κατόπιν αδειοδότησης του Οργανισμού, εφόσον δεν υπάρξει δυνατότητα πρόσκλησης (Εν εξελίξει: EUFOR

⁸⁰ Ιστοσελίδα Αποστολής EULEX Kosovo, 'EULEX implements its mandate through four operational objectives', Διαθέσιμο: <http://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,44> [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

⁸¹ European Institute for Security Studies, 'Yearbook of European Security – YES 2015', Σελ. 46, Διαθέσιμο: http://www.iss.europa.eu/uploads/media/YES_2015.pdf [Προσπελάστηκε 15/04/2015]

ALTHEA, EUFOR RCA, EUNAVFOR Atalanta Gulf of Aden). Ο Tardy⁸² προχωρά σε κατηγοριοποίηση των στρατιωτικών επιχειρήσεων σύμφωνα με το Άρθρο 43 ΣΕΕ, παρά τη μη επίσημη κατηγοριοποίησή τους, ως εξής:

- Παροχής συμβουλών και αρωγής επί στρατιωτικών θεμάτων χαρακτηρίζονται οι EUTM Somalia⁸³ (Εκπαίδευση τοπικών αρχών Σομαλίας, ενίσχυση της Μεταβατικής Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης και των θεσμικών οργάνων της χώρας), EUTM Mali⁸⁴ (Εκπαίδευση ενόπλων δυνάμεων του Μαλί με στόχο την ενίσχυσή τους για υποστήριξη της σταθερότητας της χώρας από τις εθνικές αρχές) και EUMAM RCA⁸⁵ (Συμβουλευτική Επιχείρηση με στόχο την ενίσχυση της μεταρρύθμισης του τομέα της ασφάλειας σε συνεργασία με τις εθνικές αρχές της Κεντρικής Αφρικανικής Δημοκρατίας).
- Επιχειρήσεις Διατήρησης της ειρήνης και Επιχειρήσεις μαχίμων δυνάμεων που αναλαμβάνονται για τη διαχείριση κρίσεων, στις οποίες περιλαμβάνονται οι αποστολές αποκατάστασης της ειρήνης και οι επιχειρήσεις σταθεροποίησης μετά το πέρας των συγκρούσεων - χαρακτηρίζονται οι EUFOR RCA⁸⁶ (Υποστήριξη στη δημιουργία ασφαλούς περιβάλλοντος στην περιοχή Bangui, συμβάλλοντας στις διεθνείς προσπάθειες για παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, σε συνεργασία με τις εθνικές αρχές της Κεντρικής Αφρικανικής Δημοκρατίας) και EUFOR Althea⁸⁷ (Υποστήριξη δημιουργίας δομών, εκπαίδευση ενόπλων δυνάμεων Βοσνίας Ερζεγοβίνης και προώθηση υλοποίησης Συμφωνίας του Dayton).
- Ανθρωπιστικές Επιχειρήσεις και Επιχειρήσεις Μαχίμων δυνάμεων που αναλαμβάνονται για τη διαχείριση κρίσεων, στις οποίες περιλαμβάνονται οι αποστολές αποκατάστασης της ειρήνης και οι επιχειρήσεις σταθεροποίησης μετά το πέρας των συγκρούσεων χαρακτηρίζεται η επιχείρηση EUNAVFOR Atalanta⁸⁸ (Προστασία πλοίων διεθνούς σημαίας, αποτροπή πειρατείας και καταπολέμηση ένοπλης ληστείας στη θάλασσα, παρατήρηση αλιευτικής δραστηριότητας στα ανοιχτά της Σομαλίας και υποστήριξη παράλληλων αποστολών της ΕΕ και των διεθνών οργανώσεων στην περιοχή).

⁸² Thierry Tardy (2015), 'CSDP in action: What contribution to international security?', European Union Institute for Security Studies, CHAILLOT PAPER No 134 — May 2015, Σελ. 22, DOI: 10.2815/634719, Διαθέσιμο: http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Chaillot_134_CSDP_missions.pdf [Προσπελάστηκε 12/03/2015]

⁸³ European External Action Service, «Περιγραφή Αποστολής – EUTM Somalia», Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eutm-somalia/mission-description/index_en.htm [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

⁸⁴ Ιστοσελίδα Επιχείρησης EUTM Mali, 'Mandate', Διαθέσιμο: <http://www.eutmmali.eu/about-eutm-mali/mandate-activities/> [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

⁸⁵ European External Action Service, «Περιγραφή Αποστολής – EUMAM RCA», Διαθέσιμο: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eumam-rca/mission-description/index_en.htm [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

⁸⁶ ΕΥΕΔ, «Επιχείρηση EUFOR RCA», Διαθέσιμο: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eufor-rca/index_en.htm [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

⁸⁷ Ιστοσελίδα Επιχείρησης EUFOR Althea, 'Political – Military Background', Διαθέσιμο: http://www.euforbih.org/index.php?option=com_content&view=article&id=2821 [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

⁸⁸ Ιστοσελίδα Επιχείρησης EUNAVFOR ATALANTA, «Αποστολή», Διαθέσιμο: <http://eunavfor.eu/mission> [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

Πίνακας 10: Στρατιωτικές Επιχειρήσεις ΚΠΑΑ 2014⁸⁹

Mission			Personnel	
Name	End of current mandate	Annualized budget (million €)	Third States	Total
EUFOR ALTHEA	11/11/2015	10.20	227	600
EUTM Mali	18/05/2016	13.85	9	500
EUFOR RCA	15/03/2015	30.62	163	872
EUTM Somalia	31/03/2015	5.16	5	125
EU NAVFOR Somalia – Operation ATALANTA	01/12/2016	7.39	67	1200

Η χρονική διάρκεια των στρατιωτικών επιχειρήσεων προσδιορίζεται αναλόγως με το ρίσκο που ενέχει η κάθε επιχείρηση και το ποσοστό αστάθειας που το περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσεται η εκάστοτε επιχείρηση επιτρέπει την ύπαρξη και διατήρησή της. Στις επιχειρήσεις/αποστολές που αναπτύσσει η ΕΕ, συμμετέχουν και τρίτα κράτη, η ανάμειξη των οποίων καταγράφεται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 11: Συμμετοχή τρίτων κρατών σε επιχειρήσεις/αποστολές της ΚΠΑΑ⁹⁰

Third States	CSDP Missions & Operations
Europe/North America	
Albania*	EUFOR ALTHEA
Canada*	EUTM Mali, EULEX Kosovo, EUPOL COPPS
The former Yugoslav Republic of Macedonia*	EUFOR ALTHEA
Georgia*	EUTM Mali, EUFOR RCA
Montenegro*	EUTM Mali, EU NAVFOR Somalia
Moldova*	EUTM Mali
Norway*	EU NAVFOR Somali, EULEX Kosovo, EUPOL COPPS, EUCAP Nestor
Serbia*	EUTM Mali, EUFOR RCA, EUTM Somalia, EUNAVFOR Somalia
Switzerland	EUFOR ALTHEA, EUTM Mali, EULEX Kosovo
Turkey*	EUFOR ALTHEA, EUFOR RCA, EULEX Kosovo, EUPOL COPPS
Ukraine*	EUNAVFOR Somalia
United States*	EULEX Kosovo, EUSEC RD Congo
Asia/Oceania	
Australia	EUCAP Nestor
New Zealand*	EU NAVFOR Somalia
Latin America	

⁸⁹ European Institute for Security Studies, 'Yearbook of European Security – YES 2015', Σελ. 47, Διαθέσιμο: http://www.iss.europa.eu/uploads/media/YES_2015.pdf [Προσπελάστηκε 15/04/2015]

⁹⁰ Ibid., Σελ. 48

Chile*

EUFOR ALTHEA

* Countries which have signed an FPA with the EU

4.1 Προβλήματα και Επιτυχίες Αποστολών ΚΠΑΑ

Τα 12 έτη σχεδιασμού και υλοποίησης 33 συνολικά επιχειρήσεων/αποστολών από πλευράς της Ένωσης έχουν να προσδώσουν στο κύρος της Ένωσης ως δρών του διεθνούς συστήματος και μέτοχος των διεθνών οργανισμών στη διατήρηση της ειρήνης και ασφάλειας, όπως η ΕΣΑ του 2003 φιλοδοξούσε. Παρόλα αυτά και πέραν της σημαντικής παραγωγής Αποφάσεων, Συμπερασμάτων και λοιπών νομικών κειμένων από την ΕΕ, εμβάθυνση στη διαδικασία οργάνωσης, συντονισμού και λήψης αποφάσεων, οι επιχειρήσεις και αποστολές της Ένωσης χαρακτηρίζονται από ευστοχίες και αστοχίες, ελλείψεις και επιτυχίες που μπορούν να συμβάλουν στη βελτιστοποίηση του μελλοντικού σχεδιασμού ανάλογων δράσεων.

Σχετικά με τη διαδικασία συντονισμού, σχεδιασμού και παρακολούθησης μιας επιχείρησης, αυτό που στερείται η Ένωση είναι ενός κεντρικού Επιχειρησιακού Στρατηγείου (ΕΣ) από όπου να ασκείται κεντρικός συντονισμός όλων των επιχειρήσεων και αποστολών της ΕΕ, με αποτέλεσμα μπορούν οι δράσεις της ΚΠΑΑ να διοικούνται από ένα κεντρικό Στρατηγείο. Οι 4 προσωρινές επιλογές που επικρατούν, είναι οι ακόλουθες⁹¹:

1. Εφόσον η επιχείρηση χρησιμοποιεί δυνάμεις του NATO, στη βάση της Συμφωνίας Berlin Plus, ως ΕΣ επιλέγεται η Συμμαχική Διοίκηση Επιχειρήσεων του NATO στο Βέλγιο (SHAPE), όπως συνέβη για την EUFOR Althea.
2. Εφόσον τα ΚΜ επιχειρούν διμερώς, χρησιμοποιούν εθνικά ΕΣ που τα ΚΜ διαθέτουν. Ήδη πέντε ΚΜ έχουν διαθέσει ΕΣ για κοινές επιχειρήσεις /αποστολές (Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιταλία και Ηνωμένο Βασίλειο)
3. Εφόσον επιχειρεί η ΕΕ σε κεντρικό επίπεδο, επιλέγονται ως ΕΣ οι διαθέσιμες υποδομές στις Βρυξέλλες του EUMS και του Συμβουλίου
4. Στις περιπτώσεις την EUTM Somalia και EUTM Mali χρησιμοποιήθηκε ως ΕΣ το θέατρο επιχειρήσεων

Όπως φαίνεται και στον Πίνακα που ακολουθεί, η Πολιτική και Στρατιωτική Επιτροπή αναλαμβάνει τον κεντρικό πολιτικό ρόλο και στρατηγική καθοδήγηση για τις επιχειρήσεις / αποστολές της ΚΠΑΑ,

⁹¹ Editors: Jochen Rehrl and Galia Glume, 'Missions and Operations handbook, The Common Security and Defence Policy of the European Union', Σελ. 33, Published by Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/european-security-defence-college/pdf/handbook/final_-_handbook_on_csdp_missions_and_operations.pdf [Προσπελάστηκε 17/02/2015]

υπό τις εντολές του Συμβουλίου και της Υπάτου. Στις μη στρατιωτικές αποστολές, ο κεντρικός συντονισμός γίνεται από τη CIVCOM, ενώ για τις στρατιωτικές επιχειρήσεις, ισχύει το πλαίσιο που αναλύθηκε ανωτέρω.

Εικόνα 2: Στρατιωτικές και μη στρατιωτικές Επιλογές Συντονισμού και Ελέγχου⁹²

Η ύπαρξη ενός ΕΣ μπορεί φαινομενικά να μοιάζει ζήτημα ήσσονος σημασίας ή, τουλάχιστον, όχι άμεσης προτεραιότητας για την ΚΠΑΑ, αποτελεί όμως κομμάτι του πάζλ που αφορά στην ορατότητα (visibility) των δράσεων της ΚΠΑΑ. Η ορατότητα αφορά, όχι μόνο στην εξοικείωση, και σε μεγάλο βαθμό επικοινωνία, των δράσεων της ΚΠΑΑ με τους Ευρωπαίους πολίτες, οι οποίοι σε σημαντικό βαθμό δεν γνωρίζουν την ύπαρξη επιχειρήσεων / αποστολών της Ένωσης, αλλά και των χωρών στις οποίες αυτές υλοποιούνται. Παράλληλα, αυτό που λείπει σε μεγάλο βαθμό από τις δράσεις ΚΠΑΑ είναι η ορατότητα των αποτελεσμάτων, του αντίκτυπου των δράσεων σε μετρήσιμες μονάδες και όλων των στοιχείων που αφορούν συγκεντρωτικά τις επιχειρήσεις / αποστολές της Ένωσης στο ευρύ κοινό, υπό μια ενιαία Ευρωπαϊκή βάση δεδομένων, η οποία δεν θα απευθύνεται αποκλειστικά σε επαγγελματίες του χώρου και μέλη των ομάδων σχεδιασμού ή υλοποίησης των δράσεων⁹³.

⁹² Ibid., Σελ. 34

⁹³ Kirsten Soder (2010), 'EU crisis management: an assessment of member states' contributions and positions', Σελ. 1, Institute for European Studies, Διαθέσιμο: <http://www.ies.be/files/Soder-D1-NOT4WEB.pdf> [Προσπελάστηκε 23/06/2015]

Οι επιχειρήσεις / αποστολές που έχει διεξάγει μέχρι σήμερα η ΕΕ, εκτείνονται από την Ευρώπη και την Αφρική ως τη Μέση Ανατολή και την Ασία. Προκειμένου να χαρακτηριστεί, όμως μια επιχείρηση ως επιτυχημένη ή μη, ποια είναι τα κριτήρια που θα το κρίνουν; Συγκεκριμένα, αν ένα από τα κριτήρια είναι η υλοποίηση της Εντολής (Mandate) που έλαβαν από το Συμβούλιο, τότε όλες οι δράσεις της ΚΠΑΑ θα έπρεπε να χαρακτηρίζονται ως επιτυχημένες, καθώς όλες ολοκλήρωσαν την Εντολή που έλαβαν. Στο κείμενό του ο Tardy⁹⁴ προβληματίζεται ως προς το τι συνιστά επιτυχία ή αποτυχία μιας επιχείρησης/αποστολής ΚΠΑΑ, καθώς και μόνον η – εν τέλει – σύστασή της, δεδομένης της ιδιαιτερότητας της διαδικασίας λήψης αποφάσεων από τα ΚΜ, αποτελεί από μόνη της επιτυχία για τις δράσεις αυτές. Ακόμη, οι δράσεις ΚΠΑΑ ενέχουν και πολιτική διάσταση στην Εντολή που τις δημιουργεί, τα ΚΜ ποτέ δεν παρουσιάζουν κάποια δράση ΚΠΑΑ ως αποτυχημένη, για την ακρίβεια δεν παρουσιάζουν κανένα στοιχείο για αυτές, ενώ για τον ίδιο, θα πρέπει για την αξιολόγηση μιας επιχείρησης να υπάρχει σαφήνεια για αυτό που στοχεύουμε να μετρήσουμε, αν αυτό είναι μετρήσιμο, και – λαμβάνοντας υπόψη την αξιολόγηση του επιδιωκόμενου αποτελέσματος – το πώς θα είχε διαμορφωθεί η κατάσταση χωρίς την ανάμειξη της Ένωσης. Σε κάθε περίπτωση, όμως, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το επίπεδο των προσδοκιών που είχαν δημιουργηθεί με την έναρξη της εκάστοτε δράσης, και το εάν τελικά η επιχείρηση/αποστολή κατάφερε να επιτύχει το στόχο αυτό. Θα πρέπει, όμως, πέρα από τις διαστάσεις που ο Tardy εισάγει, να κρίνεται μια επιχείρηση/αποστολή ΚΠΑΑ και σε επίπεδο αμεσότητας και αποφασιστικότητας ανάληψης δράσης από τα ΚΜ, αναλόγως του βαθμού επείγοντος της κατάστασης, την προθυμία ή μη των ΚΜ να δράσουν συλλογικά και όχι εξυπηρετώντας κατά βάση ατομικά εθνικά συμφέροντα και, σίγουρα, το εάν προσέδωσε οφέλη και συνέβαλε στη διαχείριση του ζητήματος, έστω και μακρόπνοα, καθώς πολλές φορές τα αποτελέσματα τέτοιων δράσεων αργούν να φανούν.

Στο ίδιο κλίμα, η Rodt⁹⁵ καταγράφει στον Πίνακα που ακολουθεί τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να μετρηθεί η γενική επιτυχία / αποτυχία μιας στρατιωτικής, κατά βάση, επιχείρησης ΚΠΑΑ. Σύμφωνα με την ίδια, η επιτυχία διακρίνεται σε δύο επίπεδα, το εσωτερικό του παρεμβαίνοντος δρώντος και το εξωτερικό επίπεδο της διαχείρισης κρίσεων. Στο εσωτερικό επίπεδο καταγράφεται εάν η δράση πέτυχε το στόχο της Εντολής της και την καταλληλότητά της ως προς τη συνολική της χρονική διάρκεια, την αποτελεσματικότητά της και σε επίπεδο σχέσης κόστους - αποτελεσματικότητας, ενώ στο εξωτερικό επίπεδο, καταγράφεται εάν δεν υπάρχει συνέχεια μετά τη δράση αυτή στο πεδίο (άρα πέτυχε τον κεντρικό της στόχο), εάν υπάρχουν κλιμακώσεις βίας και ως προς την καταλληλότητα, εάν παρατηρήθηκαν διακρίσεις και δυσαναλογία στην εφαρμογή των δυνάμεων.

⁹⁴ Thierry Tardy (2015), 'CSDP in action: What contribution to international security?', European Union Institute for Security Studies, CHAILLOT PAPER No 134 — May 2015, Σελ. 36 – 37, DOI: 10.2815/634719, Διαθέσιμο: http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Chaillot_134_CSDP_missions.pdf

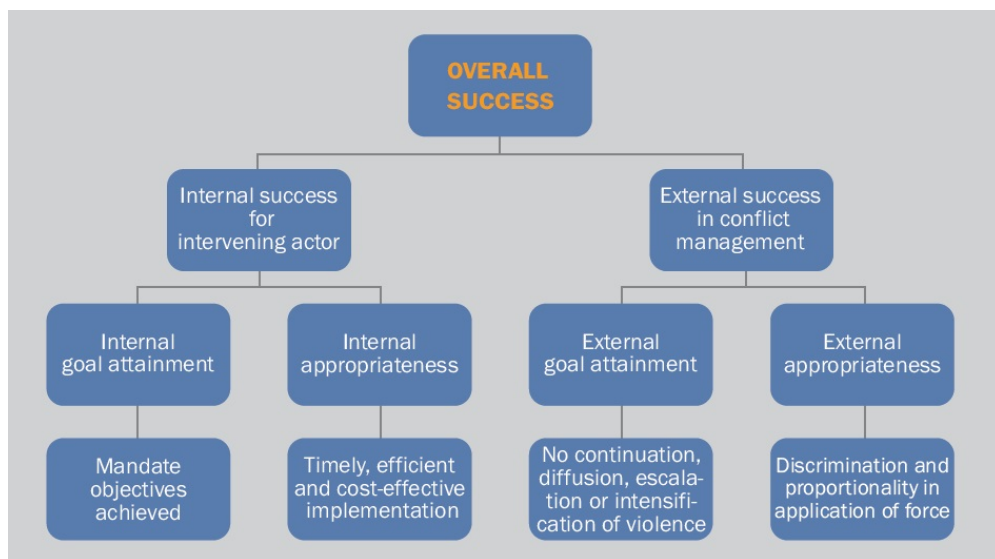
[Προσπελάστηκε 12/03/2015]

⁹⁵ Editors: Jochen Rehl and Galia Glume, 'Missions and Operations handbook, The Common Security and Defence Policy of the European Union', Σελ. 183 – 184, Published by Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, Διαθέσιμο: <http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/european-security-defence-college/pdf/handbook/final - handbook on csdp missions and operations.pdf>

[Προσπελάστηκε

17/02/2015]

Εικόνα 3: Πλαίσιο αξιολόγησης για τις επιχειρήσεις διαχείρισης στρατιωτικής κρίσεως

Αξιολογώντας κάποιες από τις επιχειρήσεις / αποστολές της ΕΕ, η EUBAM Libya θα μπορούσε να καταγραφεί ως το πλέον μελανό σημείο της ΚΠΑΑ, καθώς χρονοτρίβισε σημαντικά να ξεκινήσει δημιουργώντας πολλά προβλήματα στην περιοχή⁹⁶, διαδεχόμενη την EUFOR Libya, η οποία ποτέ δεν ξεκίνησε, καθώς περίμενε αδειοδότηση από τον ΟΗΕ, η οποία ποτέ δεν ήρθε, και καταδεικνύοντας την αδυναμία της ΕΕ να επιχειρήσει στα άμεσα σύνορά της για ακόμα μια φορά, αφού οι σημαντικές διαφωνίες μεταξύ των 3 βασικότερων εταίρων (Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο) ανάγκασαν το NATO να επέμβει καταλυτικά⁹⁷. Αναλόγως, στην περίπτωση του Μαλί, όπου η Γαλλία είχε την πρωτοβουλία ανάληψης δράσης, σημειώθηκε σημαντική καθυστέρηση στην έναρξη της επιχείρησης και ιδίως στη διαδικασία λήψης αποφάσεων επί αυτής.

Προβληματική χαρακτηρίζεται ακόμα, η ύπαρξη από το 2006 των 1.500 με 2.500 μαχίμων μονάδων ταχείας απόκρισης Battlegroups, οι οποίες σχεδιάστηκαν μετά την επιχείρηση Artemis το 2003, δίνοντας τη δυνατότητα ανάπτυξής τους σε 6.000χλμ. από τις Βρυξέλλες εντός 30 με 120 ημέρες από την λήψη απόφασης από τα ΚΜ. Διαθέτουν μικρές υποδομές και το κενό που παρουσιάζουν καλύπτεται από την P&S και το Outsourcing δομών. Παρόλο που η θέσπιση των Battlegroups χαρακτηρίζεται ως «ένα από τα πιο επιτυχημένα πολιτικά επιτεύγματα της ΕΕ»⁹⁸ έχουν παράσχει το

⁹⁶ Δηλώσεις Ευρωβουλευτού Ana Gomes: 'The CSDP mission to assist on building capacity for border security is just starting to be set in, and most likely will be fully deployed later in the year - which is far too little, too late, in my opinion. [...] the EU must assist Libya in facing the challenges of DDR, which must proceed in parallel with SSR, that implies going well beyond the border security assistance', στο 'Report on my latest visit to Tripoli, Libya', Απρίλιος 2013, Διαθέσιμο: <http://www.anagomes.eu/PublicDocs/8fe01d66-2369-4d8f-ad66-895caa1a834b.pdf> [Προσπελάστηκε 29/04/2015]

⁹⁷ Strengthening Transatlantic Cooperation (2014), 'Ideas for Europe's New Leadership', Σελ. 24, The German Marshal Fund of the United States, Διαθέσιμο: <http://www.gmfus.org/publications/ideas-europes-new-leadership-transatlantic-perspective> [Προσπελάστηκε 20/05/2015]

⁹⁸ Myrto Hatzigeorgopoulos (2012), 'The role of EU Battlegroups in European Defence', Σελ. 1, European Security Review 56, International Security Information Service, Europe, Διαθέσιμο: [Προσπελάστηκε 22/02/2015]

πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των ΚΜ, όπως το Nordic Battlegroup (NBG), παρόλα αυτά δεν έχουν χρησιμοποιηθεί στο πεδίο μάχης, κινδυνεύοντας να μείνουν σε αχρηστία.

Αντίθετα, επιτυχής θεωρείται η συνεργασία μεταξύ 5 ΚΜ (Ολλανδία, Γαλλία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο και Γερμανία) δημιουργίας το 2003 της Ευρωπαϊκής Διοίκησης Αερομεταφορών⁹⁹, αλλά και η επιχείρηση EUNAVFOR Atalanta, συνεργαζόμενη με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές αποστολές και επιχειρήσεις αλλά και τους λοιπούς διεθνείς δρώντες στην περιοχή έχοντας σημειώσει εξαιρετικά ποσοστά επιτυχίας.

Τέλος, σημαντική επιτυχία για την ΚΠΑΑ αποτελεί η επίτευξη του στόχου της ΕΣΑ για ολιστική προσέγγιση στις δράσεις που η Ένωση αναπτύσσει και, όπως η Ύπατος Federica Mogherini τονίζει, να καταστεί η «εξωτερική δράση πιο σταθερή, πιο αποτελεσματική και πιο στρατηγική»¹⁰⁰. Σύμφωνα με την ολιστική προσέγγιση, το πολιτικό πλαίσιο για τη διαχείριση κρίσεων περιλαμβάνει τους τομείς της διπλωματίας, ανθρωπιστικής βοήθειας, αναπτυξιακής συνεργασίας, των κυρώσεων, της ΚΠΑΑ, των μέτρων πρόληψης συγκρούσεων, οικονομικής βοήθειας, εμπορίου και πολιτικού διαλόγου. Το «λουλούδι της ολιστικής προσέγγισης»¹⁰¹, παρουσιάζει διαγραμματικά τις διαστάσεις αυτής.

Εικόνα 4: 'Λουλούδι' Πολιτικού Πλαισίου Ολιστικής Προσέγγισης για τη Διαχείριση Κρίσεων

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Editors: Jochen Rehl and Galia Glume, 'Missions and Operations handbook, The Common Security and Defence Policy of the European Union', Σελ. 27, Published by Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/european-security-defence-college/pdf/handbook/final_-_handbook_on_csdp_missions_and_operations.pdf [Προσπελάστηκε 17/02/2015]

¹⁰¹ Ibid., Σελ. 28

5. Σχέσεις ΕΕ – NATO

Ήδη από τις απαρχές δημιουργίας της ΕΕ τα ΚΜ, όντας παράλληλα στη μεγάλη πλειοψηφία τους και μέλη της Βορειο-Ατλαντικής Συμμαχίας, διεκδίκησαν και διατήρησαν άριστες σχέσεις με το NATO, συνεργαζόμενοι κατά βάση στη διαχείριση κρίσεων, ανάπτυξη ικανοτήτων και πολιτική διαβούλευση. Πέραν των κοινών συμφερόντων, προκλήσεων και απειλών που οι δύο θεσμοί του διεθνούς συστήματος αντιμετωπίζουν, ήδη πριν την παρούσα οικονομική κρίση που τα περισσότερα ΚΜ αντιμετωπίζουν, η συνεργασία τους έχει αναπτυχθεί και σε επίπεδο επιχειρήσεων σε περιοχές κοινού ενδιαφέροντος, όπως η Ευρωπαϊκή περιφέρεια και η Μέση Ανατολή. Η συνεργασία αυτή σε επίπεδο κοινής χρήσης μονάδων των δύο θεσμών επικυρώθηκε το 2003 με τη Συμφωνία Berlin Plus, ενώ σε κάθε επίσημο έγγραφο της Ένωσης, την ΕΣΑ, τις προτάσεις των Υπάτων Εκπροσώπων για την ΚΕΠΠΑ το 2013 και το σχέδιο της Federica Mogherini για το 2016¹⁰², διακηρύσσεται σταθερά ως προτεραιότητα οι δράσεις της Ένωσης να εμπίπτουν στο πλαίσιο της συνεργασίας με το NATO, το οποίο χαρακτηρίζεται ως στρατηγικός εταίρος για την ΕΕ.

Ειδικότερα, η θεσμική συνεργασία μεταξύ NATO – ΕΕ επισημοποιήθηκε με τη συνεργασία NATO – ΔΕΕ το 2001, τις πολιτικές διαστάσεις της οποίας κατέγραψε το 2002 η κοινή Διακήρυξη για μια Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας. Η Συμφωνία Berlin Plus του 2004 θέτει τις βάσεις για την υποστήριξη από πλευράς NATO των επιχειρήσεων στις οποίες η Συμμαχία δεν αναμειγνύεται και τελούν υπό διοίκηση της ΕΕ, ενώ η Σύνοδος της Ρίγας το 2006 δίνει έμφαση στην ολιστική προσέγγιση στη διαχείριση κρίσεων και τις επιχειρήσεις. Επιβεβαίωση της θεσμικής συνεργασίας καταγράφεται και στη Σύνοδο της Λισαβόνας το 2010, καταγράφεται στο Αναθεωρημένο Στρατηγικό Δόγμα του NATO αλλά και στη Σύνοδο του Σικάγο το 2012, όπου εντείνεται η συνεργασία των θεσμών στη σκιά της οικονομικής κρίσης. Βασικότερη επιδίωξη μέσω της ενισχυμένης συνεργασίας των ΕΕ – NATO αποτελεί η συμπληρωματικότητα και η διμερής προσπάθεια ανάπτυξης του ρόλου που διαδραματίζουν στην υποστήριξη της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

Στόχος αυτής της συνεργασίας αποτελεί¹⁰³:

- ❖ Η πλήρης ενίσχυση της στρατηγικής εταιρικής σχέσης μεταξύ ΕΕ - NATO, στο πνεύμα της πλήρους και αμοιβαίας ειλικρίνειας, διαφάνειας, συμπληρωματικότητας και ο σεβασμός στην αυτονομία και τη θεσμική ακεραιότητα των δύο οργανισμών
- ❖ Η ενίσχυση της πρακτικής συνεργασίας σε επιχειρήσεις σε όλο το φάσμα της διαχείρισης κρίσεων, από το συντονισμένο σχεδιασμό στην αμοιβαία στήριξη στο πεδίο

¹⁰² European External Action Service, *'The European Union in a changing global environment – A more connected, contested and complex world'*, Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/docs/strategic_review/eu-strategic-review_strategic_review_en.pdf [Προσπελάστηκε 18/03/2015]

¹⁰³ Ιστοσελίδα NATO, *'NATO – EE: A strategic partnership'*, Διαθέσιμο: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49217.htm?selectedLocale=en [Προσπελάστηκε 18/03/2015]

- ❖ Η διεύρυνση των πολιτικών διαβουλεύσεων περιλαμβάνοντας ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος, προκειμένου να μοιράζονται τις αξιολογήσεις και τις προοπτικές
- ❖ Η πληρέστερη συνεργασία στην ανάπτυξη δυνατοτήτων για την ελαχιστοποίηση των επικαλύψεων και τη μεγιστοποίηση της σχέσης κόστους – αποτελεσματικότητας

Σε επίπεδο προκλήσεων και στρατηγικού στόχου, η τρομοκρατία, η μη διασπορά ΟΜΚ, η ενεργειακή ασφάλεια και η κυβερνοασφάλεια αποτελούν κοινές στοχεύσεις για δράση από τους δύο οργανισμούς, ενώ ο Αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας της Συμμαχίας τονίζει πως η ΕΕ και το ΝΑΤΟ θα πρέπει “να συντονίσουν περισσότερο τις προσεγγίσεις περί αντιμετώπισης του υβριδικού πολέμου, να σταματήσουν την προπαγάνδα και παραπληροφόρηση και να υπερασπιστούν τις δημοκρατικές μας αξίες”¹⁰⁴. Στο επίπεδο των πολιτικών διαβουλεύσεων η συνεργασία μεταξύ ΕΕ – ΝΑΤΟ αφορά στη διαχείριση περιπτώσεων όπως της Ρωσίας, των Δυτικών Βαλκανίων, της Λιβύης και της Μέσης Ανατολής, ενώ σε επίπεδο ικανοτήτων, το Capability Group (CG) της ΕΕ – ΝΑΤΟ στοχεύει στη συνοχή και την ανάπτυξη ικανοτήτων από τους δύο θεσμούς, τη διαφάνεια και τη συμπληρωματικότητα αυτών, ιδίως με τις πρωτοβουλίες ‘Smart Defence’ (ΝΑΤΟ) και Pooling & Sharing (ΕΕ), προωθώντας και διευρύνοντας παράλληλα τη συμμετοχή εμπειρογνομόνων της ΕΔΑ στο CG.

Η συνεργασία ΕΕ – ΝΑΤΟ καταγράφεται στις επιχειρήσεις στρατιωτικής φύσεως που έχουν αναπτυχθεί στα Δυτικά Βαλκάνια, το Αφγανιστάν, το Νταρφούρ και το Κέρας της Αφρικής¹⁰⁵. Στην ΠΓΔΜ η CONCORDIA διαδέχεται το 2003 την Επιχείρηση του ΝΑΤΟ Allied Harmony και αποτελεί την πρώτη επιχείρηση που χρησιμοποιεί δυνάμεις της Συμμαχίας υπό τη Συμφωνία Berlin Plus. Το παράδειγμα της CONCORDIA δίνει συνέχεια και στη Βοσνία Ερζεγοβίνη, όπου το 2004 η ΕΕ αναπτύσσει την επιχείρηση EUFOR Althea, κατόπιν της ΝΑΤΟϊκής επιχείρησης SFOR Bosnia στο πλαίσιο του Berlin Plus, ενώ στο Κόσσοβο η αποστολή EULEX Kosovo το 2008 έρχεται προς συμπλήρωση της δράσης του ΝΑΤΟ με την KFOR και του ΟΗΕ με την UNMIK για τη σταθερότητα της περιοχής και την υποστήριξη δημιουργίας δομών. Επιδιώκοντας την ολιστική προσέγγιση στη διατήρηση της ειρήνης και σταθερότητας στο Αφγανιστάν, το 2007 η ΕΕ συστήνει την στρατιωτική επιχείρηση EUFOR Afghanistan συμπληρωματικά της δράσης του ΝΑΤΟ ISAF Afghanistan. Στο Νταρφούρ οι δύο θεσμοί υποστηρίζουν τη δράση της Αφρικανικής Ένωσης, ενώ οι OCEAN Shield (ΝΑΤΟ) και EUNAVFOR Atalanta (ΕΕ) αποτελούν από τα σημαντικότερα επιτεύγματα συνεργασίας των δύο οργανισμών ήδη από το 2008 για την αντιμετώπιση της πειρατείας και του οργανωμένου εγκλήματος στο Κέρας της Αφρικής.

¹⁰⁴ Ιστοσελίδα ΝΑΤΟ, ‘Deputy Secretary General: NATO-EU cooperation is more important than ever’, Διαθέσιμο:

http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_117948.htm?utm_medium=email&utm_campaign=NATO+Update+201510&utm_content=NATO+Update+201510+CID_87bfb1c9a33852cc4c89437c9f4b868b&utm_source=Email%20marketing%20software&utm_term=Deputy%20Secretary%20General%20NATO-EU%20cooperation%20is%20more%20important%20than%20ever [Προσπελάστηκε 18/03/2015]

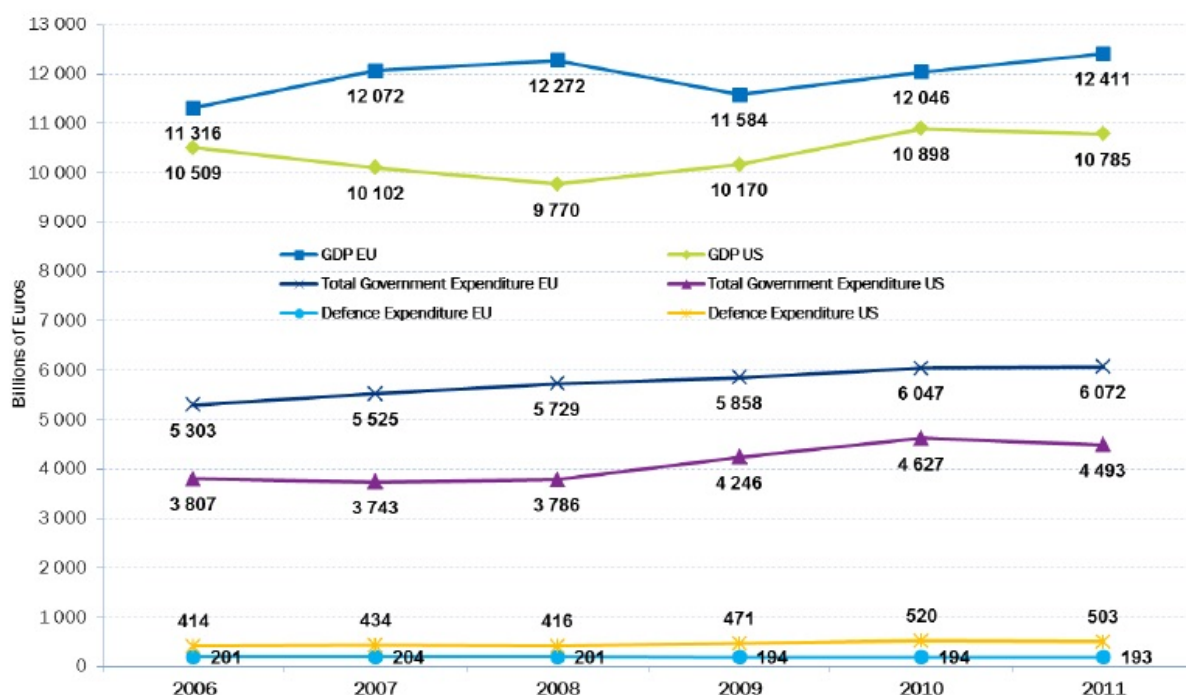
¹⁰⁵ Ιστοσελίδα ΝΑΤΟ, ‘NATO – EE: A strategic partnership’, Διαθέσιμο:

http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49217.htm?selectedLocale=en [Προσπελάστηκε 18/03/2015]

5.1 Σύγκριση Επιχειρησιακής Ικανότητας ΕΕ - NATO

Η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει σημαντικά τα ΚΜ της ΕΕ στον τομέα της άμυνας και ασφάλειας με ιδιαίτερα σημαντικές επιπτώσεις στις αμυντικές τους δαπάνες. Οι περικοπές που παρατηρούνται και η ανάλογη έλλειψη επένδυσης γενικά αλλά και ειδικά στην έρευνα και την καινοτομία, φέρνουν σε δυσχερέστερη θέση τόσο την ΕΕ, όσο και το NATO, δεδομένου το 78, % των ΚΜ του είναι παράλληλα και μέλη της ΕΕ και διευρύνοντας το ρόλο των ΗΠΑ στην κάλυψη των δημιουργούμενων κενών.

Εικόνα 5: Συνολικές Δαπάνες Κυβερνήσεων και Αμυντικές Δαπάνες σε ΑΕΠ (δισ. €)¹⁰⁶

Σύμφωνα με τον πρώην Πρόσβη των ΗΠΑ στο NATO τον Ιούνιο του 2013, «οι πρόσφατες τάσεις για τις αμυντικές δαπάνες απειλούν την ικανότητα του NATO να αντιμετωπίσει ένα επικίνδυνο και απρόβλεπτο μέλλον. Οι περισσότεροι Ευρωπαίοι σύμμαχοι υποσκάπτουν τις ένοπλες δυνάμεις τους, απορρίπτουν τις δυνατότητες και αποτυγχάνουν να επενδύσουν τους διαθέσιμους προϋπολογισμούς τους με σύνεση»¹⁰⁷. Η δήλωση αυτή αντικατοπτρίζει την απροθυμία των ΗΠΑ να επωμιστούν το οικονομικό κόστος της ασφάλειας της Ευρωπαϊκής ηπείρου αλλά και της εξυπηρέτησης των συμφερόντων των ΚΜ της ΕΕ αναπτύσσοντας επιχειρήσεις ή αποστολές ΚΠΑΑ.

¹⁰⁶ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, 'EU – US Defence Data 2011', Διαθέσιμο: <http://www.eda.europa.eu/docs/default-source/news/eu-us-defence-data-2011.pdf> [Προσπελάστηκε 15/03/2015]

¹⁰⁷ Ivo Daalder, U.S. Mission to NATO, 'US Ambassador: Consensus Rule in NATO 'Unsustainable' if Burden Sharing Remains 'So Unequal'', Ιούνιος 2013, Ατλαντικό Συμβούλιο, Διαθέσιμο: <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/us-ambassador-consensus-rule-in-nato-unsustainable-if-burden-sharing-remains-so-unequal> [Προσπελάστηκε 18/03/2015]

Συγκρίνοντας την ΕΕ με το ΝΑΤΟ, η Ένωση έχει εξειδικευθεί σε ανθρωπιστικές αποστολές και ιδίως σε επίπεδο εκπαιδεύσεων, ενώ το ΝΑΤΟ σε στρατιωτικές επιχειρήσεις, καθότι οι ικανότητες που διαθέτει είναι σαφώς πιο εξελιγμένες, συγκριτικά με της ΕΕ. Ακόμη, σε επίπεδο στρατιωτικών επιχειρήσεων το ΝΑΤΟ διαθέτει τη δυνατότητα ταχύτητας στη λήψη αποφάσεων, τη στιγμή που η ΕΕ δεν διαθέτει την ίδια ευελιξία, περιοριζόμενη στην ομοφωνία 28 ΚΜ που έχουν συστήσει κατά βάση έναν οικονομικό – εμπορικό θεσμό και όχι τόσο αμυντικό – στρατιωτική Συμμαχία, όπως το ΝΑΤΟ. Ακόμη, η ΕΕ δεν διαθέτει κεντρικό ΕΣ για το συντονισμό των δράσεων ΚΠΑΑ, σε αντίθεση με το ΝΑΤΟ, για τις αντίστοιχες επιχειρήσεις που αναπτύσσει¹⁰⁸. Προκειμένου και οι δύο θεσμοί να καταστούν βιώσιμοι και ανταγωνιστικοί στο πεδίο δραστηριοποίησής τους, θα πρέπει να καταστεί σαφές πως εάν τα ΚΜ σταματήσουν τις περικοπές των αμυντικών τους δαπανών ακολουθώντας το όριο του 2% που έχει τεθεί και από τους δύο θεσμούς, επενδύσουν στην έρευνα και την ανάπτυξη και ενισχύσουν τον αμυντικό τους τομέα, αυτό θα ωφελήσει όχι μόνον την ΕΕ αλλά και το ΝΑΤΟ.

Σύμφωνα με τη Blanca Ballester¹⁰⁹, αυτό που το ΝΑΤΟ και η ΕΕ χρειάζονται είναι ένας νέος τρόπος σκέψης και προσέγγισης της συνεργασίας μεταξύ των δύο, καθώς προσπαθώντας ο εκάστοτε θεσμός να καλύψει τα κενά που έχει συγκριτικά με τον άλλο, δεν είναι δυνατό να καλυφθούν οι επικαλύψεις και η «υπερχείλιση» χρήσης ικανοτήτων, δομών και χρημάτων. Επομένως, αυτό που θα μπορούσε να συμβεί είναι περαιτέρω εμβάθυνση της συνεργασίας, ίσως και με τη θέσπιση ενός θεσμικού προσώπου από πλευράς ΕΕ ως σημείο επαφής με το ΝΑΤΟ ως αποκλειστική αρμοδιότητα. Παράλληλα, μια άλλη προωθημένη σκέψη είναι, εφόσον οι προκλήσεις ασφαλείας είναι κοινές, η μεγαλύτερη μερίδα ΚΜ κοινή και στους δύο οργανισμούς, όπως και το πεδίο δράσης, να ενοποιηθεί η διαδικασία αμυντικού σχεδιασμού μεταξύ ΕΟΑ και του ΝΑΤΟ σε μακροπρόθεσμη βάση¹¹⁰.

¹⁰⁸ Blanca Ballester (2013), *'The Cost of Non-Europe in Common Security and Defence Policy'*, Study, Σελ. 36, European Added Value Unit, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/494466/IPOL-JOIN_ET\(2013\)494466_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/494466/IPOL-JOIN_ET(2013)494466_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ Foreign Affairs & Security and Defence Committee (2015), *'State of play of the implementation of EDA's pooling and sharing initiatives and its impact on the European defence industry'*, Study, Σελ. 24, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/534988/EXPO_STU%282015%29534988_EN.pdf [Προσπελάστηκε 15/04/2015]

6. Κριτική προσέγγιση επιχείρησης ΚΠΑΑ στη Λιβύη (EUFOR & EUBAM)

Η περίπτωση της πρόσφατης κρίσης της Λιβύης, η αποτυχημένη προσπάθεια ανάπτυξης της στρατιωτικής επιχείρησης EUFOR Libya και η μεταβατική ανάπτυξη της EUBAM Libya αρκετό καιρό μετά την έναρξη της κρίσης στη χώρα, συνιστούν για πολλούς μελετητές και ακαδημαϊκούς ως αποτυχημένη προσπάθεια ανάπτυξης της ΚΠΑΑ, ιδίως μετά την έναρξη σε ισχύ των καινοτομιών που εισήχθησαν στην εν λόγω πολιτική από την επικύρωση της Συνθήκης της Λισαβόνας και μια περίπτωση που θα πρέπει να προσδώσει σημαντικά διδάγματα για το μέλλον της ΚΠΑΑ¹¹¹. Η Koenig στο άρθρο του αναφέρει τις επίκαιρες συζητήσεις την περίοδο που ξέσπασε η κρίση στη Λιβύη, όπου πολλοί προδίκαζαν πως η κρίση αυτή θα αποτελούσε για πολλούς το θάνατο της ΚΠΑΑ, επισημαίνοντας χαρακτηριστικά πως εάν η ΕΕ χάσει την ευκαιρία που η περίπτωση της Λιβύης παρουσιάζει για την Ένωση, η ΚΠΑΑ θα εισέλθει σε μια κατάσταση χειμερίας νάρκης¹¹². Όπως ο ίδιος χαρακτηριστικά αναφέρει, οι ελλείψεις που ανέδειξε η κρίση της Λιβύης για την ΚΠΑΑ (οι οποίες παραμένουν ίδιες 4 χρόνια μετά) ήταν η ιδιαίτερα χρονοβόρα και περίπλοκη διαδικασία σχεδιασμού της επιχείρησης, η συνεχιζόμενη επιφυλακτικότητα που τα κράτη μέλη επεδείκνυαν στην αξιοποίηση των διαθέσιμων μέσων ταχείας απόκτησης, καθώς και τα σημαντικά προβλήματα εσωτερικής οργάνωσης και τα κενά στρατιωτικών ικανοτήτων. Καθοριστικοί παράγοντες για τη διαμόρφωση της αντίδρασης της ΕΕ, πέραν των συσχετισμών ισχύος μεταξύ των κρατών μελών, εντοπίζονται από τον ίδιο ως τα ακόλουθα:

1. Η περίπτωση της Λιβύης αποτελεί τη μόνη στρατιωτική επιχείρηση που υλοποιήθηκε από την πλευρά της Ένωσης από το 2008 και με τη θέση σε ισχύ της Λισαβόνας
2. διαρκής και σταθερές περικοπές αμυντικών δαπανών από τα κράτη μέλη
3. απροθυμία κρατών μελών να ξεκινήσουν έναν κατ' ουσίαν παραγωγικό διάλογο επί των καινοτομιών που εισήχθησαν στην ΚΠΑΑ με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβόνας

Η EUFOR Libya ανακοινώθηκε στις 1 Απριλίου 2011, ως μια στρατιωτική επιχείρηση της ΕΕ, με πρωτοβουλία της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, προκειμένου να παρασχεθεί ανθρωπιστική βοήθεια ύψους 140 εκατομμυρίων ευρώ πως τη Λιβύη¹¹³, με κόστος της ίδιας της επιχείρησης 8 εκατομμύρια ευρώ¹¹⁴, η οποία όμως δεν αναπτύχθηκε ποτέ, καθώς το αναμενόμενο ψήφισμα του Γραφείου του ΟΗΕ για το Συντονισμό των Ανθρωπιστικών Υποθέσεων (OCHA) δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ, δημιουργώντας ποικίλες αντιδράσεις. Πολλοί χαρακτήρισαν την

¹¹¹ Nicole Koenig (2012), *'Libya: A wakeup call for CSDP?'*, Trans European Policy Studies Association (TEPSA) BRIEF, Διαθέσιμο: <http://www.tepsa.eu/download/TEPSA%20brief%20by%20Nicole%20Koenig%20March%202012%282%29.pdf> [Προσπελάστηκε 17/09/2015]

¹¹² Ibid.

¹¹³ Ana Gomes, *'Was Eufor Libya an April fool's joke?'*, EUobserver, 13 Ιουλίου 2011, Διαθέσιμο: <https://euobserver.com/opinion/32624> [Προσπελάστηκε 01/09/2015]

¹¹⁴ Richard Gowan, *'The EU and Libya: Missing in action in Misrata'*, Commentary, European Council on Foreign Relations, 31 Μαΐου 2011, Διαθέσιμο: http://www.ecfr.eu/article/commentary_the_eu_and_libya_missing_in_action_in_misrata [Προσπελάστηκε 01/09/2015]

επιχείρηση EUFOR Libya σαν «πρωταπριλιάτικο αστείο»¹¹⁵, ιδίως αναφερόμενοι στην ημερομηνία ανακοίνωσής της, ενώ άλλοι αναφέρουν πως ήταν μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για την Ένωση, γνωρίζοντας πως «ο ΟΗΕ δεν θα ενέκρινε το αίτημα αδειοδότησης σύστασης μιας τέτοιας επιχείρησης, να δείξει η ΕΕ ένα καλό πρόσωπο στη διεθνή κοινότητα και διάθεση προσφοράς χωρίς την παράλληλη ανάληψη ρίσκου»¹¹⁶. Σύμφωνα με την πρώην Ευρωβουλευτή Ana Gomes, η EUFOR Libya, πέραν του πλαισίου που διέπει την αποστολή, θα έπρεπε να αφορά «στο embargo όπλων με τη συνεργασία ΕΕ – ΟΗΕ, την προστασία των συνόρων καθώς και την προστασία των πολιτών», ενώ παράλληλα «θα μπορούσε να συνδράμει στην αντιμετώπιση της κρίσης με άνοιγμα διαδρόμων για τη μεταφορά ανθρωπιστικής βοήθειας, ιδίως στα χωριά που βρίσκονταν δυτικά της Τρίπολης»¹¹⁷.

Καταχραζόμενοι το εξαιρετικό άρθρο της Koenig¹¹⁸, είναι σημαντικό να αναφερθεί ο τρόπος που ο ίδιος παρουσιάζει τις αδυναμίες της διαχείρισης της κρίσης της Λιβύης σε κεντρικό επίπεδο από πλευράς κρατών μελών. Σύμφωνα με τον ίδιο, τα επίπεδα που αναλύεται η ανάληψη δράσης κατανέμονται σε 4, με το καθένα να εξειδικεύεται ως εξής:

Σχεδιασμός: Παρά το γεγονός ότι η κρίση στη Λιβύη ξέσπασε το Φεβρουάριο του 2011, η ΕΕ καθυστέρησε σημαντικά να προχωρήσει σε ανάληψη δράσης, διότι δεν διαθέτει τη θεσμική εκείνη δυνατότητα που θα επιτρέψει σε άμεσο σχεδιασμό δράσης σε μελλοντικές κρίσεις, όπως αντίστοιχα το NATO διαθέτει (προβλέπεται από ειδική υπηρεσία ο σχεδιασμός ταχείας αντίδρασης σε κατάσταση κρίσης εντός 2 εβδομάδων), καθώς και μόνιμο μηχανισμό σχεδιασμού και συντονισμού επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα για μια δράση που το NATO μπορούσε να επιχειρήσει σε 2 εβδομάδες, η ΕΕ να χρειάζεται 2 μήνες.

Όργανα ταχύτατης απόκρισης: Οι θεσμικές δυνατότητες που η ΕΕ διαθέτει για ταχεία απόκριση αφορούν στις Ομάδες Πολιτειακής Απόκρισης (Civilian Response Teams) με εξειδικευμένο προσωπικό για συμβουλευτική υποστήριξη και παροχής τεχνογνωσίας, καθώς και οι μονάδες Battlegroups για το στρατιωτικό σκέλος των επιχειρήσεων, που όμως δεν αξιοποιήθηκαν, παρά μόνον υπό μορφή ιδιωτικής συμμετοχής κάποιων εμπειρογνομόνων στην περιοχή από τις Ομάδες Πολιτειακής Απόκρισης.

Εσωτερικός Συντονισμός: Αντίστοιχα, ένα νέο όργανο που η Συνθήκη της Λισαβόνας δημιούργησε είναι η Πλατφόρμα Κρίσεων (Crisis Platform), για το συντονισμό των δράσεων διαχείρισης κρίσεων μεταξύ των υπηρεσιών που διαθέτει η ΕΥΕΔ.

¹¹⁵ Ana Gomes, 'Was Eufor Libya an April fool's joke?', EUobserver, 13 Ιουλίου 2011, Διαθέσιμο: <https://euobserver.com/opinion/32624> [Προσπελάστηκε 01/09/2015]

¹¹⁶ Richard Gowan, 'The EU and Libya: Missing in action in Misrata', Commentary, European Council on Foreign Relations, 31 Μαΐου 2011, Διαθέσιμο: http://www.ecfr.eu/article/commentary_the_eu_and_libya_missing_in_action_in_misrata [Προσπελάστηκε 01/09/2015]

¹¹⁷ Ana Gomes, 'Was Eufor Libya an April fool's joke?', EUobserver, 13 Ιουλίου 2011, Διαθέσιμο: <https://euobserver.com/opinion/32624> [Προσπελάστηκε 01/09/2015]

¹¹⁸ Nicole Koenig (2012), 'Libya: A wakeup call for CSDP?', Trans European Policy Studies Association (TEPSA) BRIEF, Διαθέσιμο: <http://www.tepsa.eu/download/TEPSA%20brief%20by%20Nicole%20Koenig%20March%202012%282%29.pdf> [Προσπελάστηκε 17/09/2015]

Ικανότητες: Το σημαντικότερο να αναφερθεί σε αυτή την περίπτωση είναι πως τα κράτη μέλη που έλαβαν την πρωτοβουλία της αποστολής σύντομα δεν μπορούσαν να καλύψουν τις υλικοτεχνικές ανάγκες για την αποτελεσματική δράση τους στην διαχείριση της κρίσεως, με αποτέλεσμα να κριθεί απολύτως αναγκαία η ανάμειξη του NATO, καθώς «το 90% των στρατιωτικών δράσεων που έλαβαν τελικά χώρα, δεν θα ήταν δυνατό να συμβούν χωρίς τη συμβολή του NATO»¹¹⁹.

Το Συμβούλιο της ΕΕ κατέληξε στις 1 Δεκεμβρίου του 2011, στο πλαίσιο της αναγκαιότητας να καταστεί η ΚΠΑΑ «πιο αποτελεσματική, ικανή να προωθήσει μια ολιστική προσέγγιση αλλά και διαθέτοντας επαρκής ικανότητες, ιδίως σε επίπεδο μονάδων, προσωπικού και υποστήριξης»¹²⁰, σε μια σειρά παραδοχών και προτάσεων για τη βελτίωση της κατάστασης της ΚΠΑΑ. Χαρακτηρίζεται υψίστης σημασίας η ΚΠΑΑ να μπορέσει να εξελιχθεί περαιτέρω, επισημαίνοντας τη σημασία των διδαγμάτων του παρελθόντος, καθώς και τη βελτίωση χρήσης και αξιοποίησης των διαθέσιμων δομών. Πέραν της αναγκαιότητας για μεγαλύτερη συνοχή και συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, διεύρυνση χρήσης των εθνικών πόρων των κρατών μελών, επισημαίνεται και το σημαντικό κενό στις υποδομές που διαθέτει η ΚΠΑΑ, όπως αυτές καταδείχθηκαν από τις προηγούμενες κρίσεις που η Ένωση κλήθηκε να διαχειρισθεί. Στόχος του Συμβουλίου αποτελεί να μπορεί η Ένωση να επιτυγχάνει καλύτερα αποτελέσματα παρά τις λιγότερες δυνατότητες, με έμφαση προς τα κράτη μέλη διευρυμένης χρήσης της μεθόδου pooling and sharing, τον εξορθολογισμό των περικοπών αμυντικών δαπανών, αλλά και την ευρύτατη αποφυγή των εσωτερικών επικαλύψεων στις δομές της ΚΠΑΑ.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας ανέλαβε δράση με τα Ψηφίσματα που εξέδωσε στις 16 και 26 Φεβρουαρίου 2011 (2009¹²¹ και 1970¹²², αντίστοιχα) και τις 17 Μαρτίου 2011 (1973)¹²³, εξουσιοδοτώντας τα μέλη του Οργανισμού να προχωρήσουν σε άμεση κατάπαυση πυρός, προστασία των αμάχων, δημιουργία no-fly zone και επιβολή εμπάργκο όπλων στη Λιβύη. Το NATO ανέλαβε άμεσα δράση στις 31 Μαρτίου 2011¹²⁴ με τη διεξαγωγή της επιχείρησης Unified Protector (OUP), αναλαμβάνοντας στην πράξη να υλοποιήσει την Υποχρέωση στην Προστασία (Responsibility to Protect) του ΟΗΕ. Κατά βάση πρόκειται για στρατιωτική επιχείρηση με έμφαση στην αεροπορική ισχύ εξαιρώντας κάθε πιθανότητα αποστολής χερσαίων δυνάμεων, η οποία είχε να αντιμετωπίσει

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Συμπεράσματα Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Σύνθεση Εξωτερικών Υποθέσεων, Βρυξέλλες, 30 Νοεμβρίου & 1 Δεκεμβρίου 2011, Διαθέσιμο: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/foraff/126518.pdf [Προσπελάστηκε 22/08/2015]

¹²¹ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 2009 (2011), Διαθέσιμο: http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2011_09/20110927_110916-UNSCR-2009.pdf [Προσπελάστηκε 18/09/2015]

¹²² Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 1970 (2011), Διαθέσιμο: http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2011_02/20110927_110226-UNSCR-1970.pdf [Προσπελάστηκε 18/09/2015]

¹²³ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 1973 (2011), Διαθέσιμο: http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2011_03/20110927_110311-UNSCR-1973.pdf [Προσπελάστηκε 18/09/2015]

¹²⁴ NATO Website, Operation Unified Protector, Final Mission Stats, 02 November 2011, Διαθέσιμο: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_11/20111108_111107-factsheet_up_factsfigures_en.pdf [Προσπελάστηκε 01/09/2015]

αδύναμους σε επίπεδο εξοπλισμών αντάρτες του καθεστώτος, σε αντίθεση με τη σημερινή περίπτωση του ISIL/Da'esh. Το NATO δεν επιθυμούσε να αναλάβει δράση νωρίτερα από την ύπαρξη Ψηφίσματος του ΟΗΕ που να εξουσιοδοτεί τον οργανισμό να δράσει και χωρίς τη συμμετοχή Αραβικών κρατών, υπό το φόβο των γενικευμένων αντιδράσεων από τους λαούς, ενώ παράλληλα πιθανή αποτυχία του NATO στη διαχείριση της κρίσης θα σήμαινε γενικευμένη αποτυχία και στην προσπάθεια εξόδου από το Αφγανιστάν¹²⁵. Το σημαντικό σε αυτή την περίπτωση είναι πως «οι ΗΠΑ μπορούν να «ηγηθούν από πίσω» τόσο στρατιωτικά όσο και στρατιωτικά», ενώ παράλληλα η Γερμανία, παρά το γεγονός ότι δεν επιθυμούσε να εμπλακεί στην Γαλλο-Βρετανική Πρωτοβουλία, επιχείρησε ακόμη και να θέσει σε κίνδυνο την NATOϊκή επιχείρηση διεκδικώντας να αποσύρει τα διαθέσιμα στρατεύματά της από τη Συμμαχία¹²⁶. Αυτή η στάση της Γερμανίας κατακρίθηκε έντονα από τον πρώην Υπουργό Εξωτερικών της χώρας, ως έχουσα χάσει την αξιοπιστία της στο διεθνές περιβάλλον¹²⁷. Έλλειψη αλληλεγγύης παρατηρήθηκε και στο πλαίσιο του NATO, όχι μόνον σε επίπεδο ΕΕ, καθώς η Γαλλία υποστήριξε τους αντάρτες προμηθεύοντάς τους με όπλα, παρά το εμπάργκο, ενώ παράλληλα ο Michael Clark, Διευθύνων του Βρετανικού Royal United Services Institute αναφέρει σε άρθρο του Economist πως «τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να αντιληφθούν τα σωστά διδάγματα από την Λιβύη, [...] μετατρέποντας τις δικές τους δυνάμεις πιο «οργανικά ανεξάρτητες», διαθέτοντας περισσότερες δομές»¹²⁸.

Οι προτάσεις της Koenig για μελλοντικές κρίσεις άμεσης επιτακτικότητας σε επίπεδο ΚΠΑΑ, αποτελούν τα ακόλουθα:

- i) «αύξηση ικανοτήτων της ΕΕ για ολιστικό, έγκαιρο και γρήγορο σχεδιασμό
- ii) ενθάρρυνση για πιο ευρεία χρήση της προληπτικής ταχείας αντίδρασης από πλευράς ΕΕ
- iii) άντληση διδαγμάτων στο επίπεδο του εσωτερικού συντονισμού για το μέλλον
- iv) να πραγματοποιηθεί συνειδητοποιημένη και ουσιαστική χρήση από πλευράς κρατών μελών των διαθέσιμων εργαλείων και μέσων της ΚΠΑΑ»¹²⁹

¹²⁵ The Economist, 'NATO after Libya, A troubling victory – The alliance's performance in Libya confounded critics and raised awkward questions', 3 Σεπτεμβρίου 2011, Διαθέσιμο: <http://www.economist.com/node/21528248> [Προσπελάστηκε 01/09/2015]

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Der Spiegel, 'Ex-Foreign Minister Fischer: Berlin has 'Lost Touch with Reality'', 29 Αυγούστου 2011, Διαθέσιμο: <http://www.spiegel.de/international/germany/ex-foreign-minister-fischer-berlin-has-lost-touch-with-reality-a-783043.html> [Προσπελάστηκε 22/09/2015]

¹²⁸ The Economist, 'NATO after Libya, A troubling victory – The alliance's performance in Libya confounded critics and raised awkward questions', 3 Σεπτεμβρίου 2011, Διαθέσιμο: <http://www.economist.com/node/21528248> [Προσπελάστηκε 01/09/2015]

¹²⁹ Nicole Koenig (2012), 'Libya: A wakeup call for CSDP?', Trans European Policy Studies Association (TEPSA) BRIEF, Διαθέσιμο: <http://www.tepsa.eu/download/TEPSA%20brief%20by%20Nicole%20Koenig%20March%202012%282%29.pdf> [Προσπελάστηκε 17/09/2015]

Μέρος Β

«Κι όταν οι απαγορευμένοι μήνες έχουν περάσει, τότε (πολεμάτε και) σκοτώνετε τους ειδωλολάτρες, οπουδήποτε και αν τους βρείτε, και συλλάβτε τους και πολιορκείτε τους και στήστε τους παγίδες με κάθε (πολεμικό) στρατήγημα. Αν όμως μετανιώσουν και διατηρήσουν την τακτική προσευχή κι εφαρμόσουν (τακτική) ελεημοσύνη, τότε αφήστε τους ελεύθερους – Γιατί ο ΑΛΛΑΧ είναι Πολυεύσπλαχνος, Πολυεπιεικής»

Το Ιερό Κοράνιο, Κεφάλαιο 9 (Σούρα ελ Τέβμπε – Η Μετάνοια), Στίχος 5

«Ο ΑΛΛΑΧ αγόρασε από τους Πιστούς τον εαυτό τους και τις περιουσίες τους, για να έχουν (σαν αντάλλαγμα) τον παράδεισο. Αυτοί θα πολεμήσουν για τη θρησκεία Του, θα σκοτώσουν και θα σκοτωθούν. Αυτή είναι μια αληθινή υπόσχεση από τον ΑΛΛΑΧ που αναφέρεται στο Νόμο (τη Βίβλο), στο Ευαγγέλιο και στο Κοράνιο. Και ποιος άλλος είναι πιο συνεπής στις υποσχέσεις του από τον ΑΛΛΑΧ; Χαρείτε – τότε – για το αντάλλαγμα που έχετε αποφασίσει. Αυτό είναι η μεγαλύτερη νίκη.»

Το Ιερό Κοράνιο, Κεφάλαιο 9 (Σούρα ελ Τέβμπε – Η Μετάνοια), Στίχος 111

«Μην είσθε μικρόψυχοι φωνάζοντας για ειρήνη εφόσον είστε ανώτεροι (τους). Κι ο ΑΛΛΑΧ είναι μαζί σας, και ποτέ δεν θα αφήσει να μειωθεί η αμοιβή των πράξεών σας.»

Το Ιερό Κοράνιο, Κεφάλαιο 47 (Σούρα Μουχάμμεντ – Ο προφήτης Μουχάμμεντ), Στίχος 35

1. Μέση Ανατολή: Νέες απειλές για το Διεθνές Σύστημα

Το περιβάλλον της Μέσης Ανατολής αποτέλεσε επί μακρόν πεδίο διαφιλονικούμενων συμφερόντων των μεγάλων δυνάμεων της Δύσης, λόγω των πλουτοπαραγωγικών πηγών που η περιοχή διαθέτει. Αποτελεί αφενός μεν δίοδο προς την Ασία, αφετέρου δε θέατρο κάποιων από τις βασικότερες διαμάχες ισχύος κατά την περίοδο διπολισμού αλλά και την παρούσα περίοδο πολυ-πολικότητας του διεθνούς συστήματος.

Η οικονομική εξαθλίωση των περισσότερων κρατών της Μέσης Ανατολής, η έλλειψη βασικών ειδών διατροφής, τα σημαντικά περιβαλλοντικά ζητήματα, η ενδογενής τάση προς το φονταμενταλισμό και οι παραδοσιακές εδαφικές διαμάχες μεταξύ των λαών των κρατών της περιοχής, αποτελούν κάποιους μόνον από τους παράγοντες που επιτρέπουν σήμερα το χαρακτηρισμό των περισσότερων από αυτά ως εύθραυστα (fragile) κράτη. Τα περισσότερα καθεστώτα που κυβερνούν τις χώρες της Μέσης Ανατολής είναι κατά βάση αυταρχικά, καταπατώντας θεμελιώδεις δημοκρατικές δομές και αξίες, επιβάλλοντας τη βία σε κάθε έκφανση της καθημερινής ζωής των πολιτών των κρατών αυτών. Η συμβολή της διεθνούς κοινότητας, όμως, στην αστάθεια που επικρατεί στη Μέση Ανατολή σήμερα είναι κομβικής σημασίας, καθώς ήδη από τον Πόλεμο του Κόλπου, την Πετρελαϊκή κρίση του 1979 έως σήμερα, συμπεριφέρονται στις χώρες αυτές ως προτεκτοράτο, χρησιμοποιώντας τες ως πεδίο εφαρμογής ή ανάδειξης των ηγεμονικών τους τάσεων, επιβάλλοντας παράλληλα το Δυτικό μοντέλο κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ζωής σε λαούς ξένους παντελώς προς τις συνήθειες και τις αξίες της Δύσης, αδιαφορώντας για την προώθηση της bottom-up εξέλιξης των κοινωνιών.

Ερχόμενοι στο σήμερα, οι κρίσεις που προέρχονται ή αναμένουν οι αναλυτές να εκδηλωθούν στο άμεσο διάστημα, χαρακτηρίζονται «πολύπλοκες κρίσεις» ή «έκτακτης ανάγκης». Ως τέτοιες, σύμφωνα με αναλυτές, διαθέτουν τις ακόλουθες διαστάσεις, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται¹³⁰:

- *πολιτική αστάθεια*, προκληθείσα από την κρίση και υπολογισμένη σε όρους επιπέδου βίας και θανάτων
- *οικονομική αστάθεια*, λόγω των επιπέδων φτώχειας και τρωτότητας του πληθυσμού που αντιμετωπίζει υψηλές εισοδηματικές ανισότητες
- *περιβαλλοντική αστάθεια*, περιλαμβανομένων καταστροφών και μακροπρόθεσμων αλλαγών λόγω κλιματικής αλλαγής, και τα δύο από τα οποία προβλέπεται να αυξηθούν με τη δυσανάλογη αύξηση παγκοσμίως των επιπέδων της θερμοκρασίας επηρεάζοντας άμεσα τις αναπτυσσόμενες χώρες, και
- *δημογραφική αστάθεια*, παρατηρούμενη από την ανάπτυξη του αστικού πληθυσμού, την πολύπλοκη εσωτερική μετανάστευση και τις επιδημίες

Στον Πίνακα που ακολουθεί, καταγράφονται αυτές οι διαστάσεις των κρίσεων, τα στοιχεία των οποίων, βάσει του τρόπου που αλληλεπιδρούν, δημιουργούν μια δέσμη τυπολογίας, σύμφωνα με τον ίδιο, καταγράφοντας παράλληλα και τις επιπτώσεις που αυτές δημιουργούν εμφανιζόμενες σε ένα κράτος, ανάλογα με τη χρονική διάρκεια αυτών. Η παρούσα κατάσταση, ιδίως στη Συρία και το

¹³⁰ The Robert S. Strauss Centre for International Security and Law, 'About complex emergencies', Διαθέσιμο: <https://www.strausscenter.org/ccaps-research/about.html> [Προσπελάστηκε 05/05/2015]

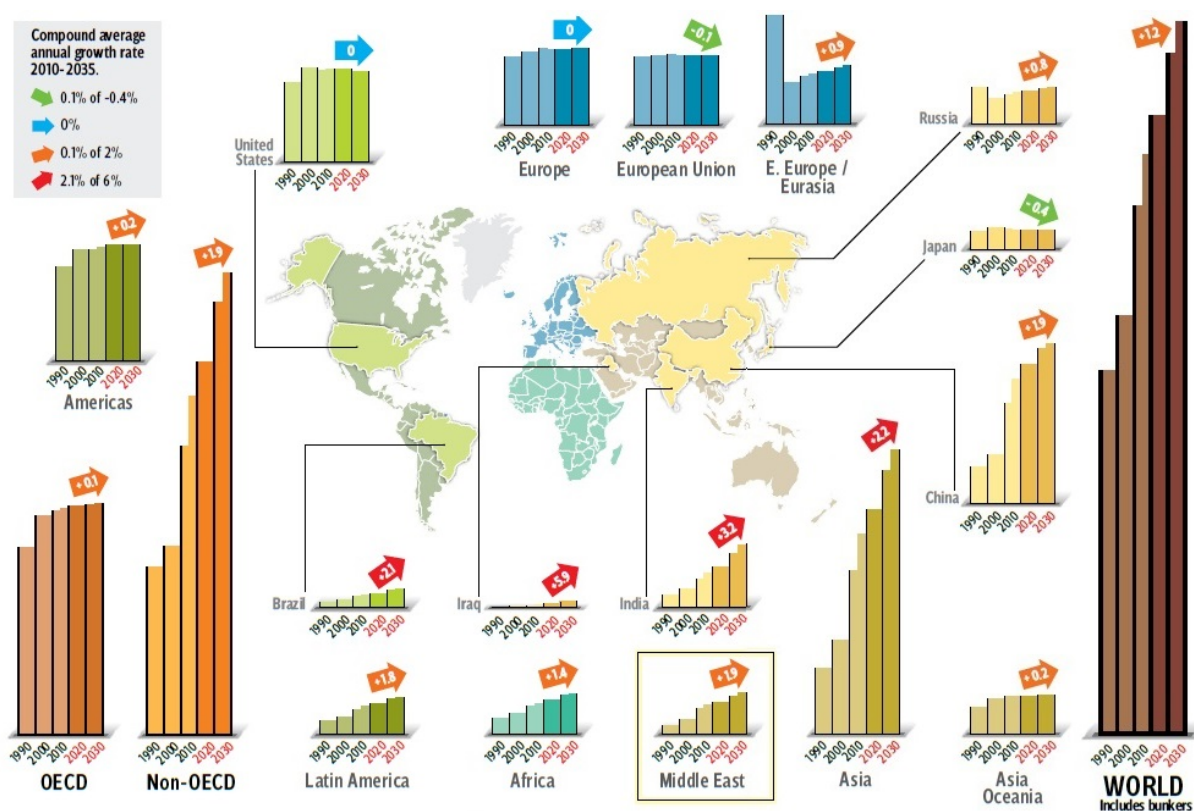
Ιράκ, θα μπορούσε να καταταχθεί στην τέταρτη χρονική περίοδο της παρατεταμένης έκτακτης κατάστασης, παρουσιάζοντας τις συνέπειες που καταγράφονται στο γράφημα, με υψηλή πολιτική αστάθεια, υψηλές περιβαλλοντικές καταστροφές, πτώση του Εθνικού ΑΕΠ, υψηλά επίπεδα φτώχειας και υψηλά επίπεδα μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών προς τις πλησιέστερες περιοχές.

Εικόνα 6: Μέτρηση Επιπέδων Αστάθειας σε πολύπλοκες κρίσεις¹³¹

INSTABILITY	TYPE 1 ACUTE	TYPE 2 CHRONIC	TYPE 3 URBAN	TYPE 4 PROTRACTED
Political Instability <i>ACLED</i> ¹⁹	Acute conflict Level of violent events higher than the country baseline of recorded events and fatalities	Low-intensity conflict Low and persistent level of violent events recorded over 5 years	Urban violence High level of riots and protests in comparison to other types of violence	Protracted conflict Constant high level of violent events and fatalities recorded with periods of over 5 years of acute conflict
Environmental Instability <i>EM-DAT</i> ²⁰ <i>CCAPS</i> ²¹	Environmental disasters Acute disasters lasting 1 to 15 days (flood, drought, storm, insect infestation, wildfire)	High level of climate-related hazard exposure Chronic & long-lasting disasters of over 15 days (drought, floods) with protracted impacts on climate features (rainfall patterns, etc.)	High level of climate-related hazard exposure (rainfall anomalies, chronic water scarcity, cyclones, wildfires, floods, and low-lying coastal zones)	High level of climate-related hazard exposure Long-lasting disasters of over 15 days (drought, floods)
Economic Instability <i>World Bank</i> ²²	High level of poverty High poverty headcount ratio at \$1.25 a day (PPP) (% of population)	Marginalized region (vs. rest of the country) Low GDP per capita Under-development of the region	High level of poverty High poverty headcount ratio at urban poverty line (% of urban population)	Collapse of the national economy National GDP drop High poverty headcount ratio at \$1.25 a day (PPP) (% of population)
Demographic Instability <i>UNHCR</i> ²³ <i>IDMC</i> ²⁴ <i>EM-DAT</i> ²⁵ <i>WHO</i> ²⁶	Complex ethnic geography Multiple ethnic groups Demographic pressure	Settlements in camps Refugees Internally Displaced Persons	Migrants in urban areas Epidemics outbreaks	High population of refugees and IDPs Collapse of life expectancy

Η ενεργειακή ασφάλεια αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τις γεωπολιτικές εξελίξεις στην περιοχή, καθώς η ζήτηση για τις επόμενες δεκαετίες αναμένεται να αυξηθεί για τις ταχύτατα αναπτυσσόμενες οικονομίες, όπως την Κίνα, την Ασία, την Ινδία και με αξιοσημείωτα υψηλά ποσοστά για την ίδια τη Μέση Ανατολή.

¹³¹ Ibid.

Εικόνα 7: Η Παγκόσμια ζήτηση ενέργειας ανά ήπειρο στο νέο σενάριο πολιτικών¹³²

Αντίστοιχα, η διαθέσιμη προσφορά από πλευράς των πλουτοπαραγωγικών κρατών με αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου, απεικονίζονται στον ακόλουθο Πίνακα. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται, αναφορικά με τα αποθέματα πετρελαίου, η Σαουδική Αραβία βρίσκεται πρώτη στην κατάταξη κατέχοντας το 16,1% του παγκοσμίου μεριδίου, αμέσως μετά έπεται το Ιράκ με 8,7% και ακολουθούν οι υπόλοιπες χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής, κατέχοντας συνολικά το 43,35% των παγκοσμίως διαθεσίμων αποθεμάτων πετρελαίου, προβλέποντας ως το 2020 πως θα διατηρήσουν τα ποσοστά αυτά. Λιγότερο εντυπωσιακά, αλλά εξίσου σημαντικά είναι τα αποθέματα της περιοχής σε φυσικό αέριο, με το Κατάρ στην πρώτη θέση και το 12% των παγκοσμίως διαθεσίμων αποθεμάτων, ενώ ακολουθεί η Σαουδική Αραβία με 3,9% διαθέσιμα αποθέματα.

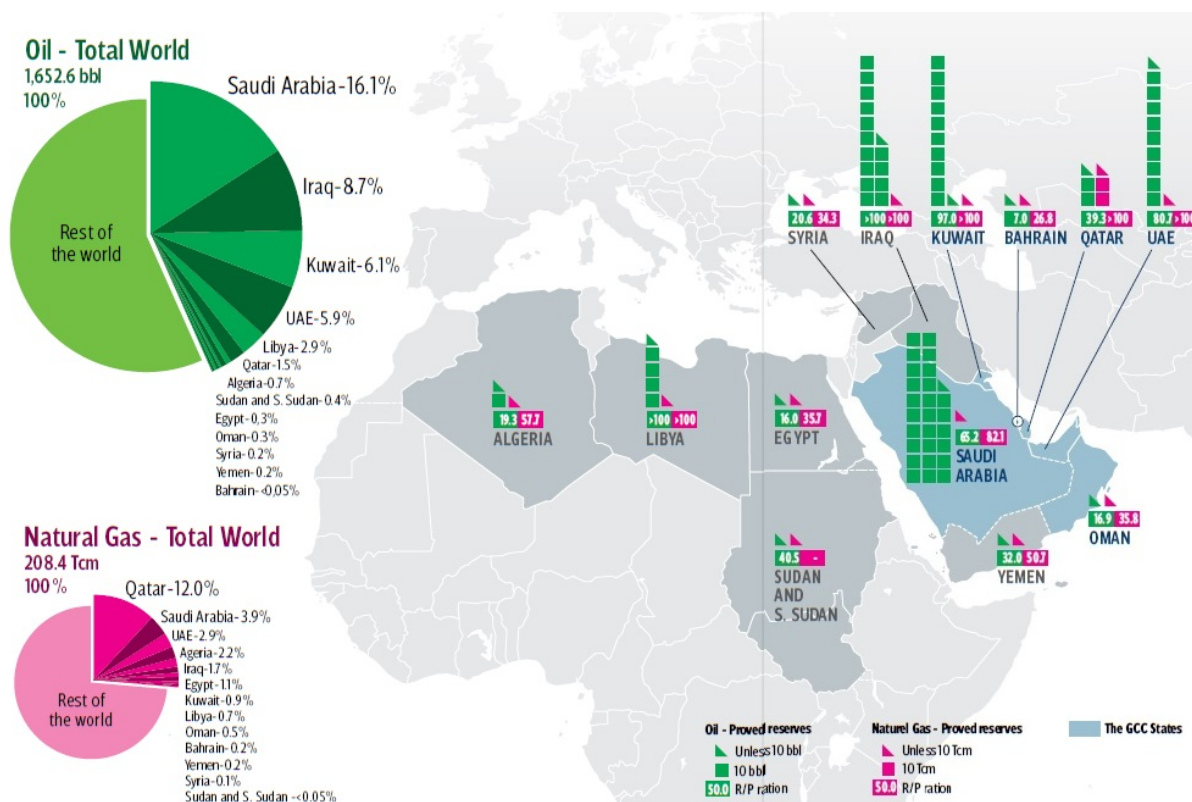
Εξετάζοντας πιο συγκεκριμένα τις απειλές που η Μέση Ανατολή προσδίδει στη διεθνή κοινότητα, αλλά κατά βάση στο ίδιο το έδαφός της, αυτές κατά κύριο λόγο προέρχονται από τις ασταθείς πολιτικά κυβερνήσεις των χωρών της Μέσης Ανατολής (Ιράκ και Συρία) και την ευρεία άνοδο εξτρεμιστικών οργανώσεων, τόσο στην περιοχή όσο και ως απειλές για τα υπόλοιπα κράτη του διεθνούς συστήματος. Έτσι η τρομοκρατία, οι κυβερνο-επιθέσεις, η χρήση και διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής, η ενεργειακή ασφάλεια, το οργανωμένο έγκλημα, η πειρατεία (Λίβυοι και

¹³² Florence Gaub, Patryk Pawlak (2014), 'The Arab War(s) on Terror', Brief – No. 20, European Union Institute for Security Studies (EUISS), Διαθέσιμο:

http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Brief_20_Arab_War_on_Terror.pdf [Προσπελάστηκε 14/05/2015]

Σομαλοί πειρατές) και το spillover effect (αντίκτυπος διάχυσης) αυτών στις γύρω περιοχές είναι υψίστης σημασίας για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια.

Εικόνα 8: Αποδεδειγμένα αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου στις Αραβικές οικονομίες ως τη δεκαετία του 2020¹³³

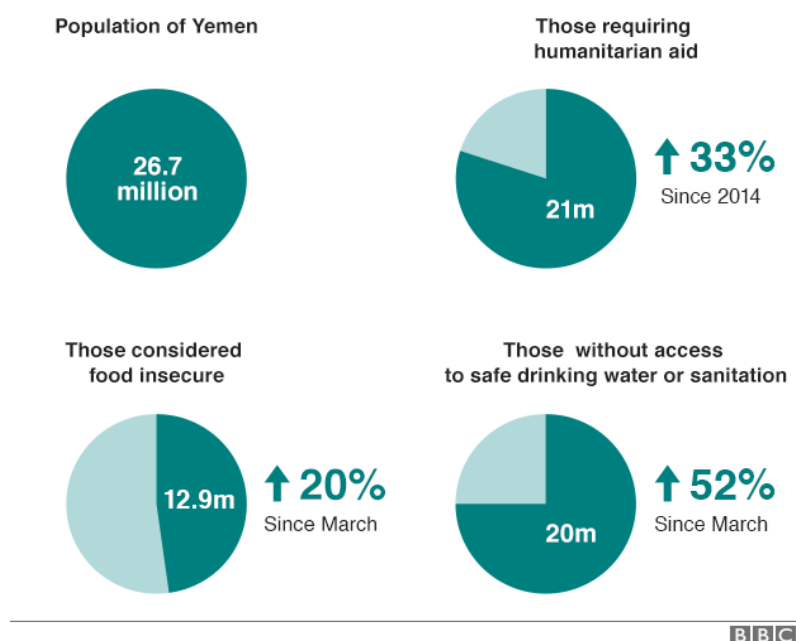

Ήδη το αυτοαποκαλούμενο Ισλαμικό Κράτος (ISIL/Da'esh) έχει αναπτύξει τη δραστηριότητά του στη Συρία και το Ιράκ, προκαλώντας σημαντικές επιπτώσεις στην περιοχή, ενώ πλέον διεκδικεί συνεργασία (πέραν της Boko Haram στη Νιγηρία) και με την εξτρεμιστική οργάνωση Houthis που δρα στην Υεμένη, σε αντίθεση με τις δυνάμεις εξουσίας και στα όρια της σχέτας (sectarianism – αιρετισμός), έχοντας ήδη προκαλέσει σημαντική ανθρωπιστική κρίση στη χώρα. Ακόμη, οι διαρκείς ένοπλες συγκρούσεις μεταξύ ομάδων που διεκδικούν μερίδιο της εξουσίας, οι εδαφικές διαμάχες, όπως στην περίπτωση του Ισραήλ και της Παλαιστίνης, αλλά και το ζήτημα της Σαχάρας αποτελούν παράγοντες αποσταθεροποίησης της περιοχής και πρόκλησης σημαντικών μεταναστευτικών και προσφυγικών κυμάτων, είτε στο εσωτερικό των χωρών είτε στις γειτονικές χώρες καθώς και ανθρωπιστική κρίση, απειλώντας παράλληλα για κίνδυνο διάδοσης της αστάθειας και στις γύρω περιοχές. Αναλύοντας περισσότερο την κατάσταση στη Μέση Ανατολή, η έλλειψη λογοδοσίας και διαφάνειας από τις εκάστοτε κυβερνήσεις, η συνειδητή καταστρατήγηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών δημοκρατικών αξιών, οι φυλετικές διακρίσεις, η οικονομική

¹³³ Ibid.

κατάσταση των χωρών, η υψηλή ανεργία σε εξειδικευμένο προσωπικό αλλά και τους νέους, οι απειλές για την υγεία, σε συνδυασμό με το σύστημα υγείας των χωρών και η επισιτιστική κρίση, ιδίως στην Υεμένη, συνθέτουν ένα εκρηκτικό κλίμα και μια ωρολογιακή βόμβα για τη Μέση Ανατολή αλλά και τη διεθνή κοινότητα εν γένει. Παρά τις όποιες προσπάθειες διεθνών οργανώσεων να παράσχουν συνδρομή και να ενημερώσουν τους πολίτες, ο θρησκευτικός φονταμενταλισμός δίνει ελάχιστο περιθώριο ανάπτυξης στην περιοχή και αναβάθμισης του βιοτικού επιπέδου των πολιτών. Ενδεικτικό αποτέλεσμα της υψηλής έντασης των ενόπλων συγκρούσεων που έχουν ξεσπάσει στην Υεμένη τους τελευταίους μήνες, αποτελεί το γεγονός ότι σχεδόν το 80% του πληθυσμού σήμερα έχει επιτακτική ανάγκη λήψης ανθρωπιστικής βοήθειας, η οποία, λόγω ακριβώς των συγκρούσεων, δεν μπορεί να φτάσει σε αυτούς.

Εικόνα 9: Στατιστικά στοιχεία δημογραφικής αστάθειας Υεμένης 2014 – 2015¹³⁴

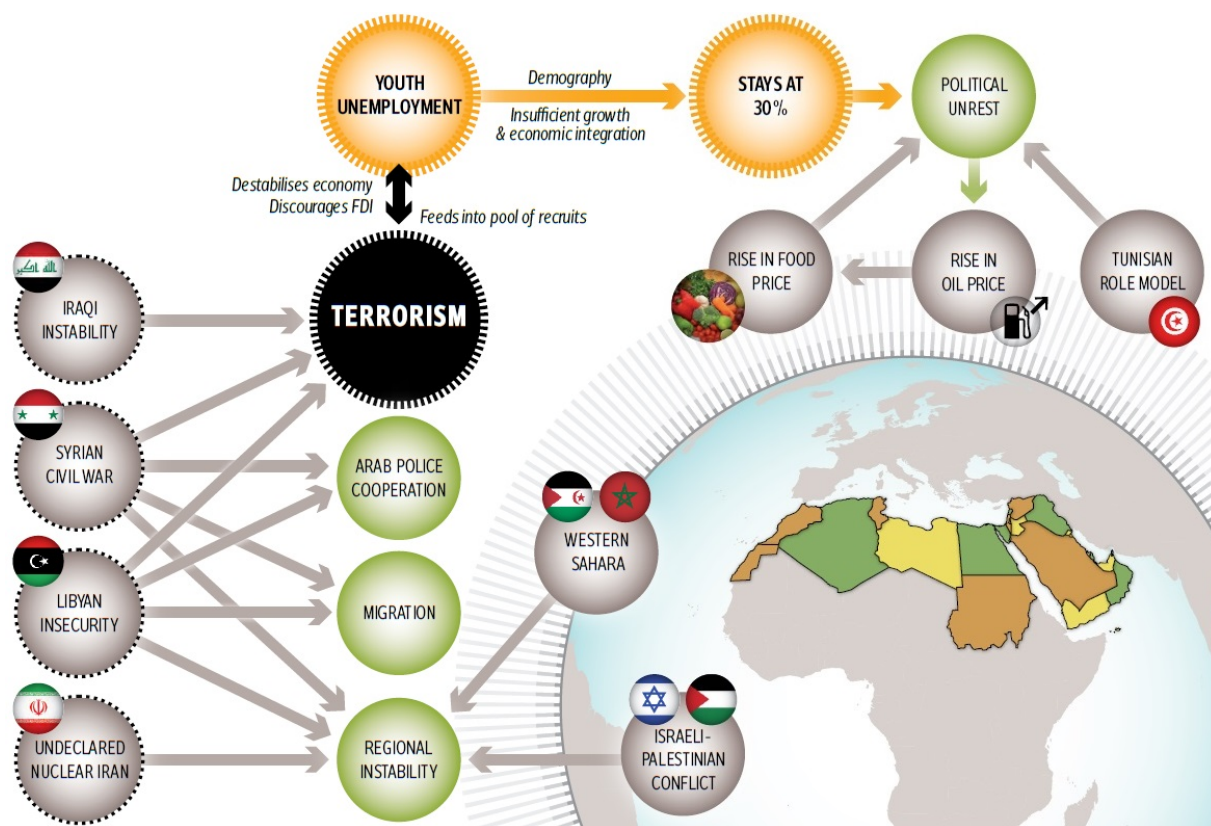

Ο Πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει ευκρινώς τον τρόπο που η εσωτερική αστάθεια βασικών παικτών στη Μέση Ανατολή επηρεάζει και δημιουργεί πολλαπλασιαστικά προβλήματα στο σύνολο της περιφέρειας. Έτσι, η αστάθεια του Ιράκ, ο εμφύλιος της Συρία, η ελλιπής ασφάλεια της Λιβύης, η διαμάχη Ισραήλ - Παλαιστίνης και το πυρηνικό Ιράν (προτού υπογραφεί η συμφωνία παύσης του πυρηνικού του προγράμματος το 2015) προκαλούν συνδυαστικά και μεμονωμένα έξαρση της τρομοκρατίας, αραβική συνεργατική αστυνόμευση, εσωτερική μετανάστευση σε συνδυασμό με προσφυγικές ροές και περιφερειακή αστάθεια. Επιπροσθέτως, τα υψηλά ποσοστά νεανικής

¹³⁴ BBC World News, 'Yemen crisis: Houthi rockets' kill civilians in Taiz', 24 Αυγούστου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-34042816> [Προσπελάστηκε 27/08/2015]

ανεργίας, πέραν των σοβαρών οικονομικών προβλημάτων που δημιουργούν για τη χώρα και τη διατήρηση χαμηλών ποσοστών επί του ΑΕΠ, όπως είναι εμφανές και στον Πίνακα, ενισχύει μια βασική πηγή στράτευσης πολεμιστών στις τρομοκρατικές οργανώσεις που δρουν στην περιοχή. Παράλληλα, η νεανική ανεργία δημιουργεί σοβαρά δημογραφικά προβλήματα στις χώρες, δεν συμβάλλει στην ανάπτυξη με αποτέλεσμα, σε συνδυασμό με σωρεία άλλων παραμέτρων, την αύξηση των τιμών των τροφίμων, του πετρελαίου και της πολιτικής αβεβαιότητας.

Εικόνα 10: Ο Αραβικός αναβρασμός¹³⁵

Αδυνατώντας τα εύθραυστα κράτη της Μέσης Ανατολής να εφαρμόσουν το κράτος δικαίου και να διατηρήσουν την πολιτική τους κυριαρχία, δημιουργείται μια δέσμη των επιπτώσεων της αστάθειας στην περιοχή, ένας «φαύλος κύκλος της βίας», όπου τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, εντείνουν την άνοδο της τρομοκρατίας, καθώς, ιδίως στην περίπτωση του ISIL/Da'esh οι νέοι βρίσκουν τις υλικές υποσχέσεις και απολαβές που ζητούν, ενισχύοντας το σεκταρισμό και δημιουργώντας σοβαρές συνέπειες για το σύνολο της περιοχής.

¹³⁵ Florence Gaub, Patryk Pawlak (2014), 'The Arab War(s) on Terror', Brief – No. 20, European Union Institute for Security Studies (EUISS), Διαθέσιμο:

http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Brief_20_Arab_War_on_Terror.pdf [Προσπελάστηκε 14/05/2015]

2. Το Ισλαμικό Κράτος

Το αυτοαποκαλούμενο Ισλαμικό Κράτος, γνωστό και ως ISIS ή ISIL (Islamic State for the Iraq and Syria ή και Da'esh για τους αντιπάλους του / Islamic State for Iraq and the Levant), κατά την κοινή του ονομασία, αποτελεί μια από τις πλέον απειλητικές τρομοκρατικές ομάδες που καλείται η διεθνής κοινότητα να αντιμετωπίσει με τη σημαντικότερη χρηματοδοτική ροή που έχει λάβει αντίστοιχο μόρφωμα, αγγίζοντας τα 2 εκατομμύρια δολάρια την ημέρα, σύμφωνα με δημοσιεύματα¹³⁶. Προσπαθώντας, όμως να αναλύσουμε τον τρόπο δράσης της οργάνωσης, τις διεκδικήσεις της και τον τρόπο λειτουργίας της, είναι σημαντικό να καταγραφεί η βαθύτερη αιτία ή τα γεγονότα εκείνα που προώθησαν τη σύσταση και ανάπτυξη της δράσης του ISIL/Da'esh, μετατρέποντάς το σήμερα σε έναν από τους βασικότερους παράγοντες αστάθειας στην περιοχή.

Η βασική πηγή αντιπαράθεσης στην οποία βασίζεται η ρητορική του ISIL/Da'esh είναι η διαμάχη μεταξύ Σουνιτών και Σιιτών Αράβων, η οποία χρονολογείται πως ξεκίνησε μετά το θάνατο του προφήτη Μωάμεθ το 632 μ.Χ., με αφορμή τη διαδοχή στην ηγεσία του «Χαλιφάτου» (έννοια που χρησιμοποιείται διαρκώς, προκειμένου για τον προσδιορισμό του ISIL/Da'esh). Δεδομένης της διαμάχης για την εξουσία, προέκυψε ο διαχωρισμός των Αράβων σε Σουνίτες και Σιίτες, όταν επιλέχθηκε ως διάδοχος του προφήτη όχι ο συγγενής του Ali, αλλά ο πλέον κατάλληλος Abu Bakhr. Ο διαχωρισμός, επομένως, αφορά στους υποστηρικτές της νομιμοποίησης των διακυβερνώντων ως τους προερχόμενους από εκείνους που κατέδειξε ο Μωάμεθ (Σουνίτες) και σε εκείνους που θεωρούν ως νομιμοποιημένη τη διακυβέρνηση κληρονομικής διαδοχής (Σιίτες)¹³⁷. Σύμφωνα με τη CIA, τα ποσοστά των Σουνιτών Αράβων στη Μέση Ανατολή αγγίζουν το 70% με 80%, ενώ των Σιιτών το 10% με 15%, τη στιγμή που στο Ιράκ είναι 32% - 37% Σουνίτες και 60% - 65% Σιίτες, στη Λιβύη το 96.9% Σουνίτες, στη Σαουδική Αραβία το 85% - 90% Σουνίτες και 10% - 15% Σιίτες, ενώ, τέλος, στη Συρία το 74% Σουνίτες και το 13% Σιίτες¹³⁸. Μια τρίτη θρησκευτική διάσταση που αξίζει να αναφερθεί είναι οι μουσουλμάνοι Salafi, οι οποίοι εμφανίζονται υπέρμαχοι της αυστηρής και απόλυτης εφαρμογής των λεγομένων του προφήτη Μωάμεθ και την πιστή εξυπηρέτηση του ιερού τους καθήκοντος για επιβολή της θρησκείας και τιμωρία σε όσους δεν ασπάζονται την ίδια θρησκευτική πεποίθηση. Από την ομάδα των Salafi προέρχεται η ορολογία «τζιχαντιστής», ο οποίος – με την επίκτητη αρνητική σημασία του όρου – αφορά στο άτομο που προάγει με κάθε τρόπο, ακόμα και με ευρεία χρήση της βίας, την «πίστη στο Ισλάμ»¹³⁹.

¹³⁶ Scott Bronstein, Drew Griffin, 'Self-funded and deep-rooted: How ISIS makes its millions', CNN News, 7 Οκτωβρίου 2015, Διαθέσιμο: <http://edition.cnn.com/2014/10/06/world/meast/isis-funding/> [Προσπελάστηκε 18/08/2015]

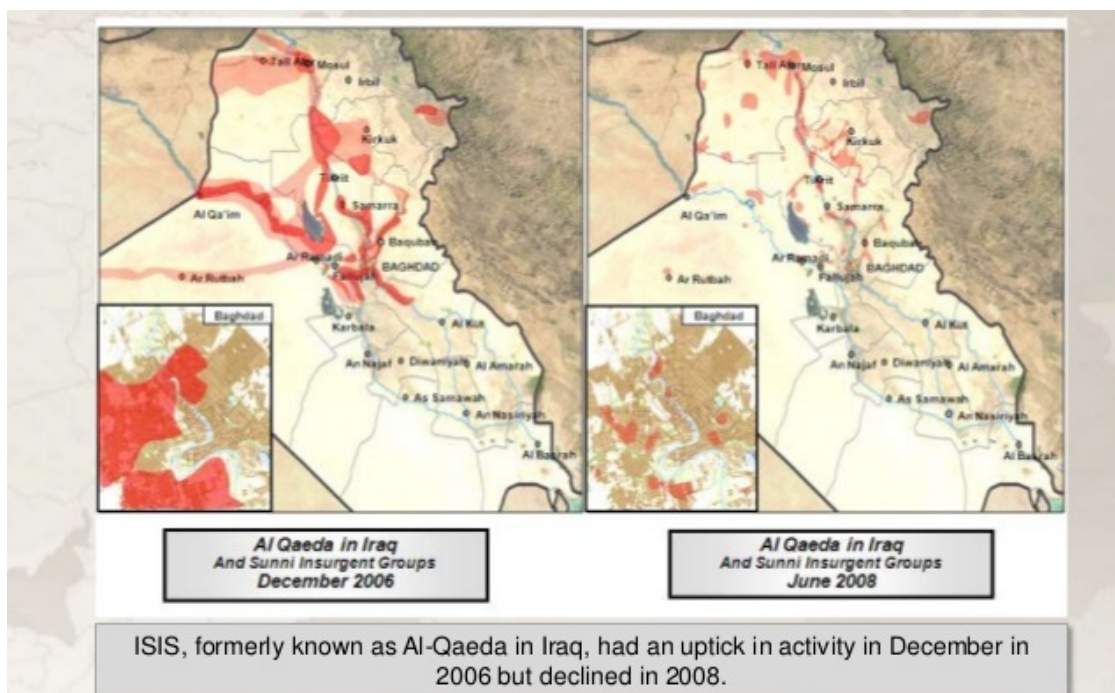
¹³⁷ Eric Pichon (2015), 'Understanding the rise of ISIL/Da'esh (the 'Islamic State')', Briefing, Σελ. 2, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551329/EPRS_BRI%282015%29551329_EN.pdf [Προσπελάστηκε 29/04/2015]

¹³⁸ CIA Official Webpage, 'The World Factbook – Country Religion Comparison', Διαθέσιμο: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2122.html> [Προσπελάστηκε 08/08/2015]

¹³⁹ Eric Pichon (2015), 'Understanding the rise of ISIL/Da'esh (the 'Islamic State')', Briefing, Σελ. 2, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551329/EPRS_BRI%282015%29551329_EN.pdf [Προσπελάστηκε 29/04/2015]

Ο ISIL/Da'esh ουσιαστικά δημιουργήθηκε το 1999 από τον Ιορδανό Abu Musad al-Zarqawi με την αρχική ονομασία 'Jama'at al-Tawhid wa-al-Jihad', ο οποίος ορκίστηκε πίστη στον Osama bin Laden το 2004 και απετέλεσε παρακλάδι της Al Qaeda στο Ιράκ με την ονομασία AQI (Al Qaeda in Iraq)¹⁴⁰. Πριν το θάνατο του al-Zarqawi το 2006 η οργάνωση ήδη ξεκινούσε να αφομοιώνει άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις της περιοχής, μετασχηματίζοντας τον AQI, με τη σημαντική συμβολή του Συμβουλίου των Μουτζαχεντίν Σούρα, σε Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ με νέους αρχηγούς τους Abu Abdullah al-Rashid al Baghdadi και Abu Ayyib al-Masri. Η οργάνωση, μέχρι και την αλλαγή ηγεσίας είχε καταστήσει εμφανή την παρουσία της στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, αλλά και τη διεθνή κοινότητα, με τις βομβιστικές επιθέσεις στην πρεσβεία της Ιορδανίας και τα κεντρικά του ΟΗΕ το 2003, αλλά και την καταστροφή ξενοδοχείων στο Αμμάν της Ιορδανίας το 2005 και του χρυσού θόλου του πιο σημαντικού θρησκευτικού Σιιτικού Τεμένους στο Ιράκ το Φεβρουάριο του 2006. Στον ακόλουθο Πίνακα είναι εμφανής η παρουσία του AQI στο Ιράκ το 2006, όπου παρουσίασε τη μεγαλύτερη δραστηριότητά του και το 2008 με μια κάποια οπισθοχώρηση δυνάμεων, ιδίως σε ό,τι αφορά στην πόλη της Βαγδάτης.

Εικόνα 11: Παρουσία Al Qaeda στο Ιράκ 2006 - 2008¹⁴¹

¹⁴⁰ Washington Institute for Near East Policy (2014), 'The War between ISIS and al-Qaeda for Supremacy of the Global Jihadist Movement', Διαθέσιμο:

http://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/ResearchNote_20_Zelin.pdf

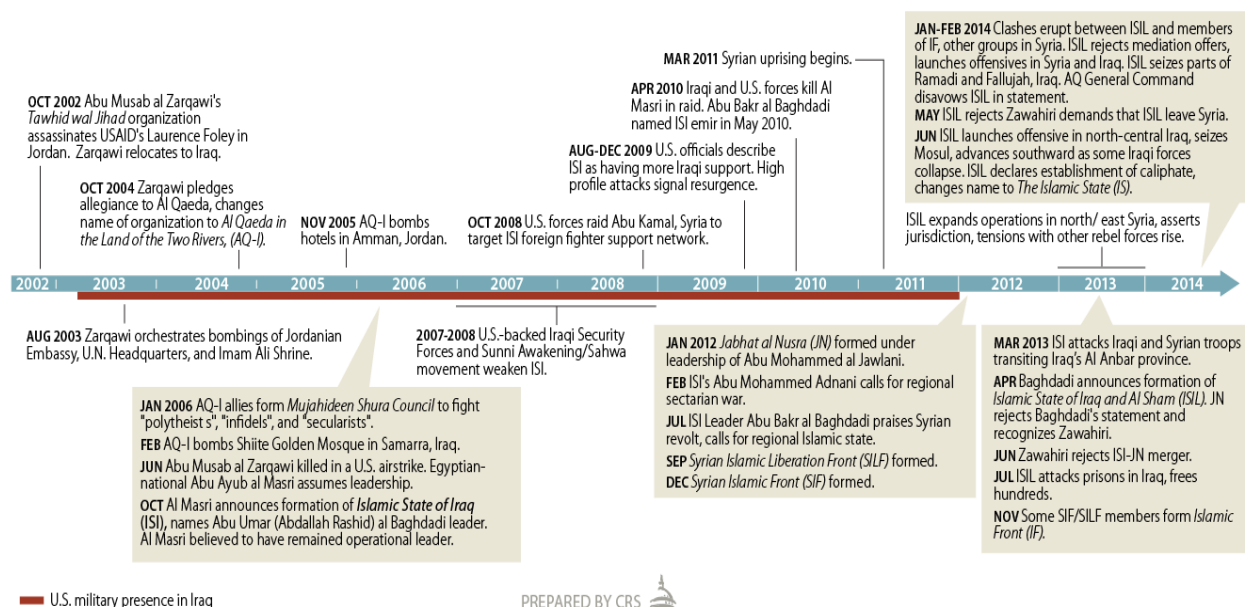
[Προσπελάστηκε 28/05/2015]

¹⁴¹ Institute for the Study of War (2014), 'The Fall of Mosul to the Islamic State of Iraq and al-Sham', Slideshare, Διαθέσιμο: <http://www.slideshare.net/ISWPress/the-fall-of-mosul-to-the-islamic-state-of-iraq-and-alsham>

[Προσπελάστηκε 09/07/2015]

Ως προς το τι οδήγησε στην έξαρση της διαμάχης μεταξύ των Σουνιτών και Σιιτών, ενθαρρύνοντας και τροφοδοτώντας τη θρησκευτική πόλωση για τον ISIL/Da'esh, εκφράζονται διαφορετικές θεωρίες, πέραν των αντικειμενικών προκλήσεων και απειλών της οργάνωσης ήδη από την πρώτη παρουσία της, όπως καταγράφηκαν ανωτέρω. Αρχικά, η πλέον διαδεδομένη αφορά στην αμερικανική επέμβαση το 2003, χωρίς σχέδιο για τη μετά την επέμβαση εποχή, όπου ανάγκασε τις ΗΠΑ στην επιβολή κυβέρνησης της Σιιτικής μειοψηφίας της χώρας, συμπεριλαμβανομένου του χάους που προκλήθηκε στη χώρα σε συνδυασμό με τη βίαιη έκφραση του αντι-Δυτικού αισθήματος, και η δεύτερη στη μετά τον Ψυχρό Πόλεμο εποχή, η οποία ανέδειξε σημαντική αλλαγή των συσχετισμών ισχύος στην περιοχή, σύμφωνα με Ιρακινό αξιωματούχο¹⁴².

Εικόνα 12: Σύντομη ιστορική εξέλιξη του ISIL/Da'esh¹⁴³

Μετά την εκδίωξη, ουσιαστικά, του Saddam Housein από την εξουσία του Ιράκ, με το Αμερικανικό δόγμα «Σόκ & Δέος», το Ιράκ βίωσε μια μακρόχρονη περίοδο πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής αστάθειας. Παράλληλα, οι εσωτερικές ομάδες που διεκδικούσαν μερίδιο στην νέα νομή εξουσίας, κατά βάση οι αποκλεισμένοι Σουνίτες, βρήκαν απόκριση στην Al Qaeda και ιδίως στο «παράρτημα» αυτής που αποτελούσε για αυτούς το Ισλαμικό Κράτος στο Ιράκ και το Λεβάντε/ISIL, στη λογική του «διαίρει και βασίλευε», ενώ την ίδια στιγμή δρούσε στη Συρία η αντίστοιχη «τοπική» οργάνωση της Al Qaeda, Jabhat Al Nusra ή και γνωστή ως Al Nusra Front.

Η αστάθεια που προκλήθηκε στην περιοχή μετά το θάνατο του Osama bin Laden, αποτέλεσε την ιδανική ευκαιρία για τον ISIL να προσπαθήσει να αφομοιώσει την Al Nusra Front, χωρίς επιτυχία,

¹⁴² Ερώτηση 1, Συνέντευξη Πρόσβη Δημοκρατίας του Ιράκ, για τις ανάγκες στις διπλωματικές εργασίας. Παράρτημα Β

¹⁴³ Christopher M. Blanchard, Carla E. Humud, Kenneth Katzman, Matthew C. Weed (2015), *'The "Islamic State" Crisis and U.S. Policy'*, Σελ. 9, Congressional Research Service, Διαθέσιμο: <http://fas.org/spp/crs/mideast/R43612.pdf> [Προσπελάστηκε 24/08/2015]

ενώ παράλληλα η απομάκρυνση αμερικανικών στρατευμάτων από το Ιράκ το 2011 έδωσε το ελεύθερο πεδίο για δράση. Η κεντρική αρχή της Al Qaeda, επέλεξε να αποστασιοποιηθεί από τη διαμάχη των δύο Επικεφαλής των οργανώσεων σε Ιράκ και Συρία, όπως και παράλληλα να αποσυνδέσει τη φυσιογνωμία και τη δράση της από τον ακραίο φονταμεταλισμό και τις θηριωδίες που ο ISIL ακολούθησε στο επόμενο διάστημα. Το 2014 ο ISIL μετονομάστηκε σε Ισλαμικό κράτος, περιλαμβάνοντας μεν στη διεκδικούμενη επικράτειά του το Ιράκ και τη Συρία, επιζητώντας όμως το χαρακτηρισμό του ως Χαλιφάτου, με τον Abou Bakr Al Baghdadi να αυτοανακηρύσσεται χαλίφης¹⁴⁴ προϋδεάζοντας τη διεθνή κοινότητα για τις εδαφικές βλέψεις της οργάνωσης¹⁴⁵.

Στην περίπτωση της Συρίας, αναλύοντας το ιστορικό της έναρξης του εμφυλίου πολέμου, οι διαμαρτυρίες του 2011 στόχευαν σε περισσότερες πολιτικές ελευθερίες και μεταρρυθμίσεις προς τον εκδημοκρατισμό της χώρας, ενώ παράλληλα είχαν απήχηση σε μεγάλη μερίδα πολιτών. Γρήγορα, όμως οι διαμαρτυρίες μετατράπηκαν σε μικρές ένοπλες συγκρούσεις, δίνοντας την ευκαιρία στην αντιπολίτευση να εκμεταλλευτεί την κατάσταση προς όφελός της. Ο Assad απέτυχε να προχωρήσει σε ικανοποιητικές μεταρρυθμίσεις, όπως η κοινωνία επιζητούσε, και η κρίση κλιμακώθηκε, φτάνοντας στο 2015 με απολογισμό την αντιπολίτευση να διαθέτει ένοπλη ισχύ, τον Assad αντιμέτωπο με το σύνολο της διεθνούς κοινότητας, πέραν των ισχυρών συμμάχων του Ρωσία και Ιράν, και τον ISIL/Da'esh να έχει εκμεταλλευτεί την εικόνα χάους στη χώρα, προκειμένου να ενισχυθεί και να καταλάβει πόλεις και περιοχές της Συρίας¹⁴⁶. Οι προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας, αποβαίνουν διαρκώς άκαρπες έκτοτε, λόγω της μη διάθεσης συνεργασίας από πλευράς Assad, κάτι που γίνεται εύκολα αντιληπτό και από τις εξελίξεις στο συνέδριο της Γενεύης, το 2012. Η πρόταση της διεθνούς κοινότητας προς τη Συρία αφορούσε ουσιαστικά σε δράση από πλευράς της κυβερνήσεως ως προς τα εξής¹⁴⁷:

- δημιουργία μεταβατικού κυβερνητικού οργανισμού επιφορτισμένο με το καθήκον να προβεί στις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις, με πλήρη εκτελεστικές αρμοδιότητες, περιλαμβάνοντας μέλη της ήδη υφιστάμενης κυβέρνησης, της αντιπολίτευσης ή όποιας άλλης ομάδας, αρκεί να συσταθεί σε κλίμα αμοιβαίας συνεργασίας
- αυτοπροσδιορισμό με μαζική και χωρίς αποκλεισμούς συμμετοχή των Σύριων πολιτών, εν είδη διαδικασίας Εθνικού Διαλόγου στην πράξη

¹⁴⁴ Eric Pichon (2015), 'Understanding the rise of ISIL/Da'esh (the 'Islamic State')', Briefing, Σελ. 2, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551329/EPRS_BRI%282015%29551329_EN.pdf [Προσπελάστηκε 29/04/2015]

¹⁴⁵ Jack Moore (2014), 'Iraq Crisis: Senior Jordan Jihadist Slams Isis Caliphate', International Business Times UK, Διαθέσιμο: <http://www.ibtimes.co.uk/iraq-crisis-senior-jordan-jihadist-slams-isis-caliphate-1455041> [Προσπελάστηκε 22/05/2015]

¹⁴⁶ International Institute for Strategic Studies, 'Armed Conflict Database, Monitoring Conflicts Worldwide', Διαθέσιμο: <https://acd.iiss.org/en/conflicts/syrian-uprising-b2bb> [Προσπελάστηκε 17/05/2015]

¹⁴⁷ Ιστοσελίδα Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, «Νέα», Διαθέσιμο: <http://www.un.org/News/dh/infocus/Syria/FinalCommuniqueActionGroupforSyria.pdf> [Προσπελάστηκε 19/06/2015]

- αναθεώρηση της συνταγματικής τάξης και του κράτους δικαίου, η νέα σύνθεση των οποίων θα πρέπει να αποτελεί αντικείμενο ευρείας αποδοχής
- πλήρης και σε κάθε βαθμό συμμετοχή γυναικών, χωρίς αποκλεισμούς στη διαδικασία της μεταρρύθμισης

2.1 Διεκδικήσεις της Οργάνωσης

Η τρομοκρατία δεν αποτελεί μια καινούρια μορφή απειλής για το διεθνές σύστημα, καθώς τρομοκρατικές οργανώσεις έχουν προσπαθήσει κατά το παρελθόν να δράσουν μέσω του χάους με ακρότητες και θρησκευτικό φανατισμό. Αυτό, όμως, που κάνει μοναδικό τον τρόπο που λειτουργεί και εξελίσσεται ο ISIL/Da'esh είναι η ευρύτατη καταστρατήγηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η άσκηση ωμής βίας και το μένος κατά των αρχαιολογικών πολιτισμικών μνημείων. Ο ISIL/Da'esh αποτελεί τζιχαντιστική οργάνωση, προερχόμενη από τους Salafi και τους Σουνίτες¹⁴⁸. Επιδίωξη της οργάνωσης αποτελεί να καταστεί το νέο Ισλαμικό Κράτος των Σουνιτών¹⁴⁹ στην περιοχή του Ιράκ και της Συρίας, δημιουργώντας το χαλιφάτο που θεωρούν πως δικαιωματικά τους ανήκει, εφόσον ο Χαλίφης είναι εκείνος που ο προφήτης Μωάμεθ είχε υποδείξει ως διάδοχό του. Ιδίως σε ό,τι αφορά στον Al Baghdadi, ο ISIL/Da'esh ήδη από τον Ιούνιο του 2014 εξέδωσε μανιφέστο, βάσει του οποίου ισχυρίζεται πως ο αρχηγός της οργάνωσης συνδέεται γενεαλογικά με τον προφήτη Μωάμεθ¹⁵⁰. Παράλληλα αναφέρεται πως «η νομιμότητα όλων των εμιράτων, των ομάδων, των κρατών και των οργανισμών ακυρώνεται με την επέκταση της αρχής του χαλιφάτου και την άφιξη των στρατευμάτων του στις περιοχές τους»¹⁵¹, δείχνοντας τις προθέσεις της οργάνωσης προς πλήρη αμφισβήτηση των διεθνών συμφωνιών μεταξύ των κρατών της Μέσης Ανατολής και της Δύσης¹⁵².

Φιλοσοφία του χαλιφάτου αποτελεί να ελέγχει και να προσδιορίζει κάθε πτυχή της καθημερινής ζωής, διοικητικής οργάνωσης και παραγωγικής διαδικασίας υπό το νόμο που η θρησκεία επιβάλλει και τη διαχείριση του Χαλίφη. Αναμφισβήτητα ο ISIL/Da'esh αποτελεί εξτρεμιστική οργάνωση με ακραίες μονοδιάστατες πεποιθήσεις, η οποία επιβάλλει τον ακραίο θρησκευτικό νόμο, με την κυριολεκτική μετάφραση του Κορανίου, προωθεί τη θρησκευτική βία και τιμωρεί όλους εκείνους που αρνούνται να αποδεχθούν τις πεποιθήσεις τους. Σημειολογικά αναλύοντας την οργάνωση, ακόμη και το σύμβολο της σημαίας του ISIL/Da'esh αποτελεί βασικό στοιχείο του πώς η οργάνωση

¹⁴⁸ Stanford (2015), 'The Islamic State', Διαθέσιμο: <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/1> [Προσπελάστηκε 17/05/2015]

¹⁴⁹ Alex Johnson, 'Deviant and Pathological': What Do ISIS Extremists Really Want?', 3 Σεπτεμβρίου 2014, News NBC, Διαθέσιμο: <http://www.nbcnews.com/storyline/isis-terror/deviant-pathological-what-do-isis-extremists-really-want-n194136> [Προσπελάστηκε 09/08/2015]

¹⁵⁰ https://web.archive.org/web/20110522153638/http://www.dni.gov/press_releases/letter_in_english.pdf

¹⁵¹ Alex Johnson, 'Deviant and Pathological': What Do ISIS Extremists Really Want?', 3 Σεπτεμβρίου 2014, News NBC, Διαθέσιμο: <http://www.nbcnews.com/storyline/isis-terror/deviant-pathological-what-do-isis-extremists-really-want-n194136> [Προσπελάστηκε 09/08/2015]

¹⁵² Romain Caillet, 'The Islamic State: Leaving al-Qaeda Behind', 27 Δεκεμβρίου 2013, Carnegie Endowment for International Peace, Διαθέσιμο: <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=54017> [Προσπελάστηκε 12/08/2015]

αυτοπροσδιορίζεται, σε μαύρο φόντο, το οποίο χρησιμοποιείται στην ισλαμική παράδοση. Σε λευκό φόντο αναφέρεται από πάνω η φράση «δεν υπάρχει άλλος θεός από τον Αλλάχ, γνωστό ευρέως στο Ισλάμ ως εκδήλωση πίστης, ενώ από κάτω σε λευκό κύκλο με μαύρα γράμματα, προσομοιάζοντας στη σφραγίδα που ο Μωάμεθ χρησιμοποιούσε στην αλληλογραφία του, αναγράφεται «ο Μωάμεθ είναι ο αγγελιαφόρος του Θεού»¹⁵³, δείχνοντας έτσι με απόλυτο τρόπο την ταύτιση και υποταγή της οργάνωσης στη θρησκεία. Απορρίπτει κάθε νέα προσθήκη ή εξέλιξη έχει υποστεί η μουσουλμανική θρησκεία, έχει ιδιαίτερο μίσος προς τη Δύση και, ιδίως τις ΗΠΑ, διεκδικεί να δημιουργήσει ένα νέο μεγάλο χαλιφάτο που θα περιλαμβάνει τη Μέση Ανατολή, το Αφγανιστάν και όλη τη Βόρειο Αφρική σε πρώτη φάση, ενώ σε δεύτερη φάση να συμπεριλάβει σε αυτό την Τουρκία, τα Βαλκάνια, την Ισπανία, την Ινδία και μεγάλο μέρος των γύρω χωρών, περιλαμβάνοντας και μέρος της Ρωσίας.

Εικόνα 13: Βλέψεις ISIL/Da'esh για δημιουργία χαλιφάτου¹⁵⁴

Φυσικά, μια τέτοια απειλή για τη διεθνή κοινότητα δεν υφίσταται, αναλογιζόμενοι πως 60 και πλέον κράτη της διεθνούς κοινότητας έχουν συνασπιστεί για την αντιμετώπιση της απειλής, καθώς και δεδομένου πως ο ISIL/Da'esh, παρά της δημοσιότητας και γενναιόδωρης χρηματοδότησης που απολαμβάνει, δεν διαθέτει ακόμη ώριμες δομές και τις ικανότητες να αντιμετωπίσει μια ενωμένη

¹⁵³ The Independent, 'Isis flag: What do the words mean and what are its origins?', 6 Ιουλίου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-flag-what-do-the-words-mean-and-what-are-its-origins-10369601.html> [Προσπελάστηκε 22/07/2015]

¹⁵⁴ Jake Burman, 'ISIS WARNING: Horrifying map of target countries it wants to dominate in Europe by 2020', 11 Αυγούστου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.express.co.uk/news/uk/597254/ISIS-Map-Europe-Terror-Organisation-Andrew-Hosken-Caliphate-Abu-Musab-al-Zarqawi> [Προσπελάστηκε 22/08/2015]

διεθνή κοινότητα. Αυτό που σίγουρα μπορεί να κάνει, είναι με τις πολλαπλές και, ίσως, παράλληλες τρομοκρατικές επιθέσεις στις χώρες αυτές, να θέσει μια σοβαρή απειλή για την ασφάλεια και τη σταθερότητα των χωρών αυτών.

2.2 Χαρτογράφηση δράσης ISIL/Da'esh

Το αυτοαποκαλούμενο Ισλαμικό Κράτος για το Ιράκ και τη Συρία (ISIL/Da'esh) δρά υπό το καθεστώς του φόβου και ασκώντας άκρατη βία, προκειμένου να επιβάλει την εξουσία του στις περιοχές που διεκδικεί και λαμβάνει την κυριαρχία τους. Η στρατηγική του εδράζεται στην κατάληψη πόλεων και την επιβολή χάους και βίας, από τα οποία και αντλεί την ισχύ του.

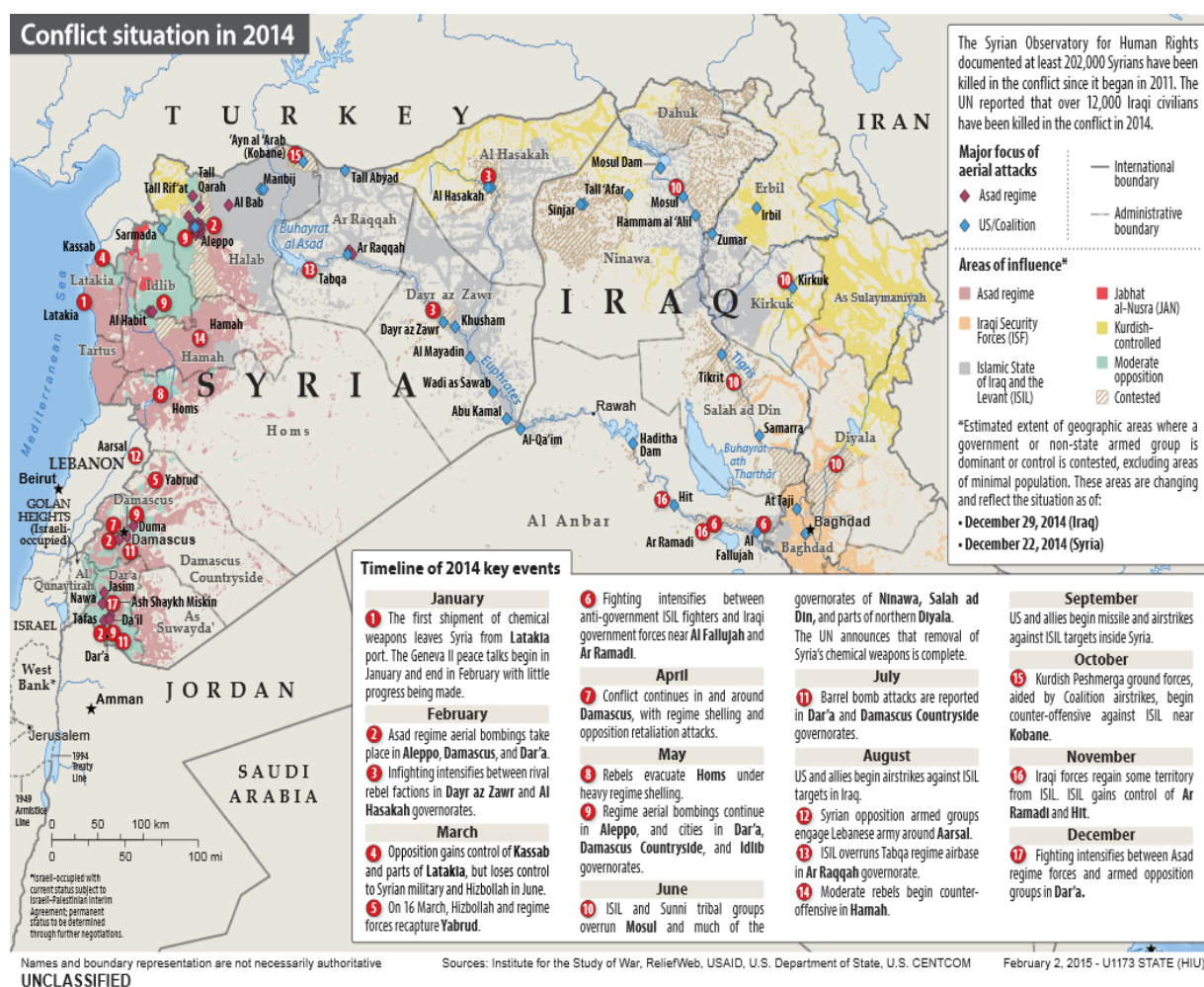
Στους Πίνακες που ακολουθούν καταγράφονται οι περιοχές του Ιράκ και της Συρίας που η οργάνωση είχε στην κατοχή της τον Ιούνιο του 2014, ενώ στον αμέσως επόμενο πίνακα καταγράφονται οι περιοχές που έχει υπό τον έλεγχό της η οργάνωση, οι πόλεις στις οποίες αναπτύσσει επιθετική δράση, καθώς και οι ζώνες ανεφοδιασμού της, έως και τις 13 Αυγούστου 2015. Αναφορικά με τη δράση της το 2014, όπου η οργάνωση εμφανίζεται πιο επιθετική από ότι τα προηγούμενα χρόνια, βλέπουμε πως στη Συρία έχει αναπτύξει μεν παρουσία, σχετικά ισχνή, όμως, θα λέγαμε, συγκριτικά με τις δυνάμεις του Assad, οι οποίες διατηρούν τον έλεγχο του δυτικού ημισφαιρίου της χώρας, ενώ στα σημεία που ο ISIL/Da'esh έχει αναπτύξει παρουσία, είναι εμφανής και η διεθνής παρουσία, με τη συμμαχία των προθύμων, υπό τις ΗΠΑ. Το Κομπάνι, ήδη από το Σεπτέμβριο του 2014 βρισκόταν υπό την πολιορκία του ISIL/Da'esh, και παρά τις αεροπορικές επιδρομές και τη σθεναρή αντίσταση και από τους Κούρδους περιήλθε στην κυριαρχία των δυνάμεων της Κουρδικής Οργάνωσης για την Προστασία των Λαών (YPG) τον Ιανουάριο του 2015, παρά το γεγονός ότι οι ίδιοι δεν έλαβαν την ίδια υποστήριξη σε εξοπλισμό από τις διεθνείς δυνάμεις.

Στο Ιράκ, αντίστοιχα, ο ISIL/Da'esh αναπτύσσεται στο βόρειο τμήμα της χώρας, με εντονότερη παρουσία στην πόλη Κιρκούτ, η Βαγδάτη βρίσκεται υπό την προστασία των Ιρακινών Δυνάμεων Ασφαλείας και οι Κούρδοι του Ιράκ διατηρούν σημαντική παρουσία γύρω από το Κιρκούτ, το Ιρμπίλ και τη Μοσούλη. Τον Ιούνιο του 2014, έπειτα από λίγες σχετικά μέρες πολιορκίας, ο ISIL/Da'esh κατέλαβε τη Μοσούλη, ύστερα από τη διευκόλυνση που του παρείχε η μαζική εγκατάλειψη των ιρακινών δυνάμεων ασφαλείας, ενώ η πορεία του προς τη Βαγδάτη ανεκόπη, από τις Ιρακινές δυνάμεις, σε συνεργασία με σιίτες και την υποστήριξη του Ιράν¹⁵⁵. Παράλληλα, οι Κούρδοι «αποδείχθηκαν πιο αποτελεσματικοί από τις ιρακινές ένοπλες δυνάμεις αμυνόμενοι και

¹⁵⁵ Carmen – Cristina Cirlig (2015), *The international coalition to counter ISIL/Da'esh (the 'Islamic State')*, Briefing, Σελ. 3, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551330/EPRS_BRI%282015%29551330_EN.pdf [Προσπελάστηκε 26/06/2015]

ανακτώντας τις πόλεις του βορειοδυτικού Ιράκ, κυρίως μετά την υποστήριξη των ΗΠΑ και της συμμαχίας»¹⁵⁶.

Εικόνα 14: Συρία και Ιράκ: Συγκρούσεις και κρίση στο 2014 (Χάρτης και Χρονοδιάγραμμα)¹⁵⁷

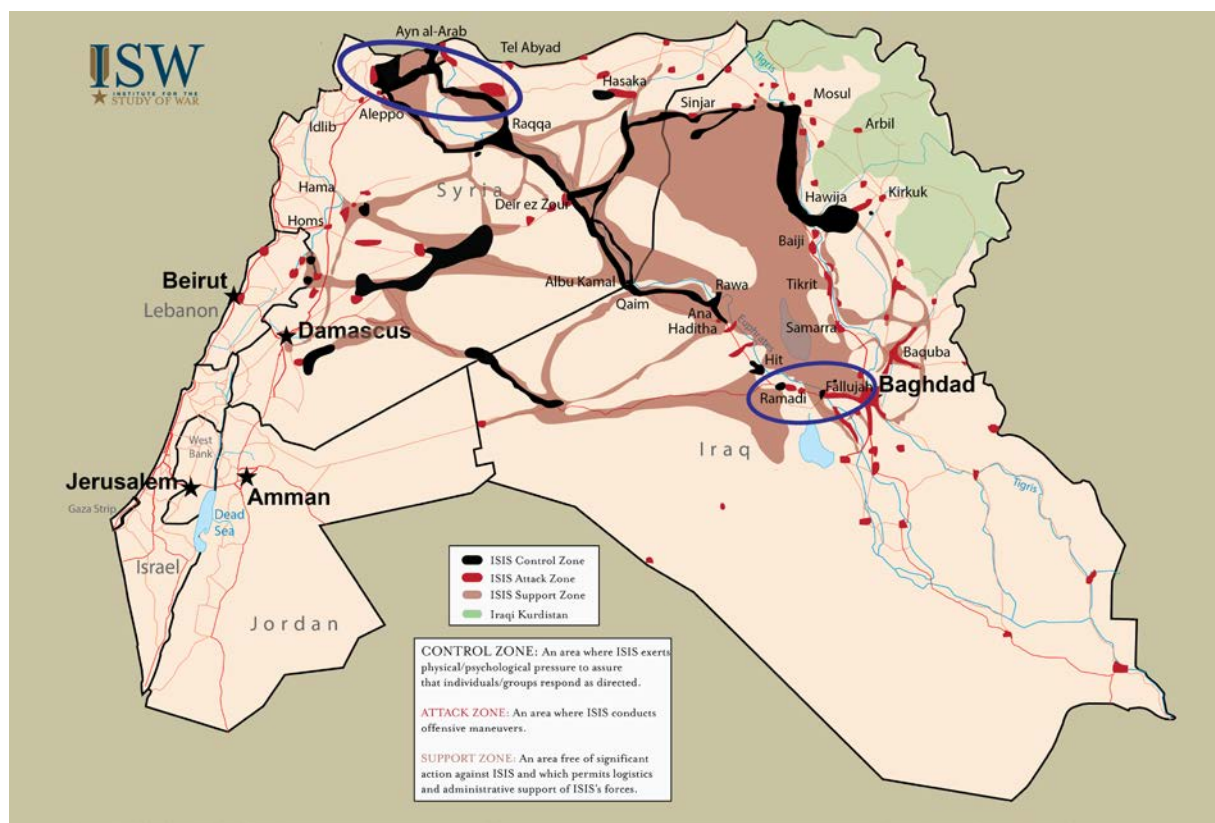
Μελετώντας πιο προσεκτικά τις περιοχές που ο ISIL/Da'esh ελέγχει, παρατηρούμε ότι πρόκειται για μεγάλες πόλεις κοντά σε σύνορα, ώστε να μπορούν να οπισθοχωρούν σε περιπτώσεις που κρίνεται απαραίτητο, εφοδιαστικές αλυσίδες και κάποιες με σημαντικές υποδομές, ιδίως πετρελαιοπαραγωγούς. Ενδεικτικό του τρόπου λειτουργίας του ISIL/Da'esh αποτελεί το γεγονός πως η διακυβέρνηση των πόλεων αυτών βασίζεται στην ακραία θρησκευτική ιδεολογία, το φονταμενταλισμό, στο πλαίσιο της αυτό-ανακήρυξής του ως «Χαλιφάτο», ενώ οι πετρελαιοπηγές

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Christopher M. Blanchard, Carla E. Humud, Kenneth Katzman, Matthew C. Weed (2015), 'The "Islamic State" Crisis and U.S. Policy', Congressional Research Service, Διαθέσιμο: <http://fas.org/sgp/crs/mideast/R43612.pdf> [Προσπελάστηκε 24/08/2015]

που ελέγχει ήδη από το Σεπτέμβριο του 2014 εκτιμάται ότι προσδίδουν στην οργάνωση έσοδα περί τα 1 με 2 εκατομμύρια δολάρια την ημέρα¹⁵⁸.

Εικόνα 15: Δράση ISIL/Da'esh Αύγουστος 2015¹⁵⁹

Είναι ενδιαφέρον να δούμε πώς ο ISIL/Da'esh τον τελευταίο μήνα, τουλάχιστον, έχει καταφέρει να έχει παρουσία και στις περιοχές της ευρύτερης Μέσης Ανατολής και Βορείου Αφρικής, ως μέρος της στρατηγικής του να προκαλέσει αστάθεια, πολλαπλά μέτωπα για τη διεθνή κοινότητα, με παράλληλο στόχο και την αποδυνάμωση άλλων εξτρεμιστικών οργανώσεων που δρουν στην περιφέρεια, προσπαθώντας παράλληλα να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο ή, όπως η Cirling αναφέρει, «να προκαλεί και να εκμεταλλεύεται το σεκταρισμό»¹⁶⁰.

¹⁵⁸ Carmen – Cristina Cirli (2015), 'The international coalition to counter ISIL/Da'esh (the 'Islamic State')', Briefing, Σελ. 2, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551330/EPRS_BRI%282015%29551330_EN.pdf [Προσπελάστηκε 26/06/2015]

¹⁵⁹ Institute for the Study of War, ISIS Sanctuary Maps, Διαθέσιμο: [http://understandingwar.org/publications?type\[\]=map&tid\[\]=325&tid\[\]=319&field_lastname_value=&sort_by=created&sort_order=DESC](http://understandingwar.org/publications?type[]=map&tid[]=325&tid[]=319&field_lastname_value=&sort_by=created&sort_order=DESC) [Προσπελάστηκε 09/07/2015]

¹⁶⁰ Carmen – Cristina Cirli (2015), 'The international coalition to counter ISIL/Da'esh (the 'Islamic State')', Briefing, Σελ. 2, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο:

Ήδη από τον Ιανουάριο του 2015 υπάρχουν ενδείξεις που καταγράφονται από επίσημους αξιωματούχους της Υεμένης¹⁶¹ και του Αφγανιστάν πως μέλη του ISIL/Da'esh έχουν αναπτύξει παρουσία στις χώρες τους, έχουν προβεί σε στρατολόγηση πολιτών και ετοιμάζονται για επέκταση προς αυτές, ενώ ήδη η Boko Haram έχει ανακοινώσει τη συνεργασία της με τον ISIL/Da'esh¹⁶². Στον πίνακα που ακολουθεί απεικονίζεται σχηματικά η διασύνδεση που έχει καταφέρει ο ISIL/Da'esh, πέραν της ήδη γνωστής δράσης του στη Μέση Ανατολή, οι – σε συνεργασία με τους συμμάχους του – επιθέσεις ή και παρουσία στη Λιβύη, το Αφγανιστάν, την Υεμένη, την Αίγυπτο, τη Νιγηρία και το Κουβέιτ, ενώ διακήρυξε παράλληλα και παρουσία του στο Νότιο Καύκασο, με παράλληλη στρατηγική στόχευση, όπως οι αναλυτές εικάζουν, τη διατήρηση και ενοποίηση της στρατιωτικής και οικονομικής του ισχύος στις βασικές χώρες δράσης του, το Ιράκ και τη Συρία¹⁶³.

Οι ζώνες που ο ISIL/Da'esh, σε σχέση με τη διεκδίκησή του να αποκαλείται «κράτος», κατέχει, είναι συγκριτικά πολύ μικρές, παρόλα αυτά, όμως, δίνουν ένα σημαντικό μήνυμα στις χώρες της Μέσης Ανατολής για τις επιδιώξεις και τις δυνατότητές του, ενώ παράλληλα δημιουργούν πολλαπλές εστίες αναταραχής που αποδυναμώνουν, σε κάποιο βαθμό την επιθετική ικανότητα των χωρών της περιοχής και της Δύσης για αντιμετώπισή του.

http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551330/EPRS_BRI%282015%29551330_EN.pdf

[Προσπελάστηκε 26/06/2015]

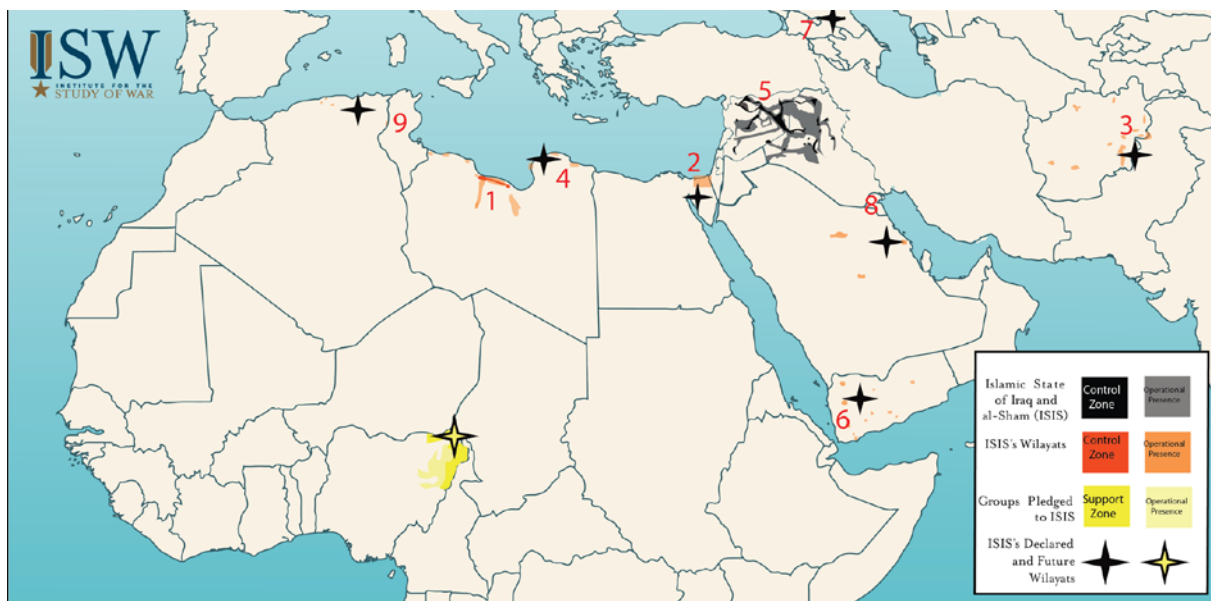
¹⁶¹ Brian Todd, 'ISIS gaining ground in Yemen, competing with al Qaeda', 22 Ιανουαρίου 2015, Διαθέσιμο: <http://edition.cnn.com/2015/01/21/politics/isis-gaining-ground-in-yemen/> [Προσπελάστηκε 09/07/2015]

¹⁶² Fox News, 'Boko Haram swears formal allegiance to ISIS', 8 Μαρτίου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.foxnews.com/world/2015/03/08/boko-haram-swears-formal-allegiance-to-isis/>

[Προσπελάστηκε 22/08/2015]

¹⁶³ Ibid.

Εικόνα 16: Παρουσία ISIL/Da'esh - Ιούλιος 2015¹⁶⁴

- 1) June 06-09: ISIS's Wilayat Tarablus (Tripoli) consolidated control over the Libyan city of Sirte, expanding east and west along the central coast.
- 2) June 09-10: ISIS's Wilayat Sinai (Egypt) fired rockets at an airbase used by the Multinational Force and Observers in North Sinai.
- 3) June 12: ISIS's Wilayat Khorasan (Afghanistan-Pakistan) conducted the first of 5 publicized beheadings.
- 4) June 14: Local militias expelled ISIS from its stronghold in Derna, eastern Libya.
- 5) June 15: Syrian Kurdish and rebel forces seized the ISIS-held Tel Abyad border crossing in northern Syria.
- 6) June 17-29: ISIS's Wilayat Sana'a (Yemen) detonated seven VBIEDs in Sana'a, targeting Shi'a religious sites and al Houthi political and military locations.
- 7) June 22: ISIS announced the creation of a new affiliate in the Caucasus, Wilayat Qawqaz.
- 8) June 26: ISIS's Wilayat Najd (Saudi Arabia) conducted an SVESST attack at a Shi'a mosque in Kuwait City.
- 9) June 26: ISIS claimed an attack by two militants that opened fire on tourists at the Imperial Marhaba Hotel and the Sofil Hostel in Sousse, Tunisia.

ISIS-Linked Regional Activity in June 2015

ISIS's affiliates gained new terrain in Libya and Afghanistan, while launching significant attacks in Yemen, Egypt, and Kuwait. ISIS also declared a new governorate in Russia's North Caucasus. These gains allow the organization to offset territorial losses in Libya and northern Syria and maintain its claim that it is "Remaining and Expanding" a year after the declaration of the Caliphate.

by Harleen Gambhir and Laura Hoffman

Αυτό που έχει ιδιαίτερα μεγάλη σημασία να αναφερθεί είναι πως η διαφοροποίηση του ISIL/Da'esh από τις άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις είναι πως καταστρατηγεί με αφάνταστη ψυχρότητα τα ανθρώπινα δικαιώματα, διαπράττει σωρεία εγκλημάτων πολέμου και εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας (η καταστροφή του αρχαιολογικού μνημείου της Παλμύρας τον Αύγουστο του 2015, εξαιρετικής ιστορικής σημασίας), διώκει με κάθε τρόπο οποιαδήποτε άλλη θρησκευτική μειονότητα, με αποτέλεσμα να μην πολεμά, όπως οι περισσότερες άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις, απλά έναν κοινό «εξωτερικό εχθρό», θα λέγαμε, όπως ενδεχομένως ο χριστιανισμός ή κάποια άλλη θρησκεία, αλλά τους ίδιους τους μουσουλμάνους, διότι απλά ανήκουν σε ένα από τα πολλά παρακλάδια της μουσουλμανικής θρησκείας και όχι στην δική τους «πλευρά». Ακόμη, προβαίνει σε βίαιες μαζικές απαγωγές, απαγχονισμούς, δημόσιους πυροβολισμούς ή πυρπολισμούς, ακόμα και ολόκληρων χωριών, στρατολογεί παιδιά και τα εκπαιδεύει ώστε να

¹⁶⁴ Harleen Gambhir (2015), 'ISIS'S global strategy: A wargame', Middle East Security Report, No. 28, Institute for the Study of War, Διαθέσιμο: <http://understandingwar.org/sites/default/files/ISIS%20Global%20Strategy%20--%20A%20Wargame%20FINAL.pdf> [Προσπελάστηκε 20/08/2015]

γίνουν βομβιστές αυτοκτονίας, ενώ ήδη από τον Αύγουστο του 2015 υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις για χρήση χημικών όπλων μαζικής καταστροφής, σύμφωνα με καταγγελίες Κούρδων¹⁶⁵.

Ο κατάλογος των φρικαλεοτήτων που η οργάνωση πραγματοποιεί δυστυχώς δεν τελειώνει εδώ, ιδίως αν αναλογιστούμε τη δύναμη που δίνει στην οργάνωση τη σημερινή εποχή η εικόνα και ο ήχος. Πολλά από τα εγκλήματα που περιγράφηκαν παραπάνω έχουν διαδοθεί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μέσα μαζικής ενημέρωσης και το διαδίκτυο, με αποτέλεσμα να κάνουν ακόμη πιο γνωστή την οργάνωση, να παρουσιάζουν τις δράσεις της στη διεθνή κοινότητα, με το παράδοξο, όμως, πως προσελκύουν εξαιρετικά σημαντικό αριθμό διεθνών μαχητών.

2.3 Εσωτερική Οργάνωση ISIL/Da'esh

Ο τρόπος με τον οποίο οργανώνεται και δρά ο ISIL/Da'esh είναι εξαιρετικής σημασίας, προκειμένου να κατανοήσουμε τον τρόπο που λειτουργεί, τη φιλοσοφία της οργάνωσης, αλλά και το βάθος της απειλής, καθώς ο βαθμός και ο τρόπος που αυτή έχει δομηθεί μπορεί να βοηθήσει στην πρόβλεψη του μέλλοντος που η οργάνωση δύναται να έχει. Την ηγεσία του ISIL/Da'esh έχει ο Al Baghdadi, ο οποίος ονομάζεται και χαλίφης, εφόσον η οργάνωση διεκδικεί τον τίτλο χαλιφάτο, ο οποίος πλαισιώνεται από μια ομάδα συμβούλων, για τον οποίο οι ΗΠΑ έχουν εκδώσει ένταλμα σύλληψης με αντάλλαγμα 10 εκατομμύρια δολάρια σε όποιον συμβάλει προς αυτό¹⁶⁶.

Εκτιμάται πως η ανώτατη διοίκηση της οργάνωσης αποτελείται από δύο υπαρχηγούς, ο ένας για τη Συρία και ο άλλος για το Ιράκ, ενώ παράλληλα διαθέτει 12 τοπικούς κυβερνήτες στο Ιράκ και τη Συρία, καθώς και 9 διαφορετικά συμβούλια, ενώ η κεντρική διοίκηση αυτής της ιδιόμορφης οργάνωσης που διαθέτει κατά κάποιο τρόπο δομές κράτους, βρίσκεται στην πόλη Raqqa της Συρίας. Οι θεματικές των συμβουλίων του ISIL/Da'esh λειτουργούν ως εξής¹⁶⁷:

- Συμβούλιο της Σούρα, με αρμοδιότητες τα θρησκευτικά και στρατιωτικά ζητήματα
- Οικονομικό Συμβούλιο, με αρμοδιότητες τα όπλα και τις πωλήσεις πετρελαίου
- Συμβούλιο Ηγεσίας, με αρμοδιότητες την κατάρτιση νόμων και κεντρικών πολιτικών
- Στρατιωτικό Συμβούλιο, με αρμοδιότητες την άμυνα του «Ισλαμικού Κράτους»
- Νομικό Συμβούλιο, με αρμοδιότητες τη λήψη αποφάσεων επί εκτελέσεων και στρατολογήσεων
- Συμβούλιο Αρωγής Μαχητών, με αρμοδιότητες την υποστήριξη των εξωτερικών μαχητών
- Συμβούλιο Ασφάλειας, με αρμοδιότητες την επίβλεψη των εσωτερικών εκτελέσεων

¹⁶⁵ The Guardian, 'Kurdish forces fighting Isis report being attacked with chemical weapons', 13 Αυγούστου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.theguardian.com/world/2015/aug/13/kurdish-forces-fighting-isis-attacked-chemical-weapons-reports> [Προσπελάστηκε 22/08/2015]

¹⁶⁶ Rewards for Justice, Announcement for Wanted person, Department of State, United States of America, Διαθέσιμο: https://www.rewardsforjustice.net/english/abu_dua.html [Προσπελάστηκε 04/08/2015]

¹⁶⁷ Wall Street Journal, 'The Islamic State: How Its Leadership Is Organized', 9 Αυγούστου 2014, Διαθέσιμο: <http://www.wsj.com/video/the-islamic-state-how-its-leadership-is-organized/4F4FA0B8-9C07-4D09-BF1D-5761162A0D87.html> [Προσπελάστηκε 18/07/2015]

- Συμβούλιο Πληροφοριών, με αρμοδιότητες την πληροφόρηση σχετικά με τους εχθρούς του Ισλαμικού κράτους
- Συμβούλιο Μέσων, με αρμοδιότητες τη διαχείριση των μέσων μαζικής ενημέρωσης και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

Εικόνα 17: Εσωτερική Διοικητική Οργάνωση "Ισλαμικού Κράτους"¹⁶⁸

Το αξιοσημείωτο στην περίπτωση της δομής της οργάνωσης του ISIL/Da'esh είναι ότι παρά την αυστηρή και οργανωμένη διοίκηση και, δεδομένου ότι διεκδικεί τον αυτοπροσδιορισμό του κράτους, το χαρτοφυλάκιο των Συμβουλίων περιορίζονται σε αυστηρά θρησκευτικά, στρατιωτικά και οικονομικά ζητήματα, χωρίς να θέτουν ως προτεραιότητα ή έστω ως θέματα υπό συζήτηση, άλλες πτυχές της καθημερινής ζωής ή οργάνωσης ενός παραδοσιακού κράτους, όπως το εμπόριο, η πρωτογενής παραγωγή, η εκπαίδευση και άλλα. Αυτό, αποτελεί χαρακτηριστικό του πώς ο ISIL/Da'esh βλέπει τον εαυτό του ως κράτος, που δεν είναι άλλος από τη συγγνή δολοφονική του δράση και σε αυτό, τόσο αναλυτές, όσο και αξιωματούχοι¹⁶⁹, αποδίδουν ως ένα σημαντικό παράγοντα που δεν προσδίδει βιωσιμότητα στο μόρφωμα αυτό, καθώς με αποτελεσματική δράση της διεθνούς κοινότητας, δεδομένης της μη αποδοχής του από μεγάλη μερίδα των πολιτών της Μέσης Ανατολής θα μπορέσει να αναχαιτισθεί.

Ως προς τη φιλοσοφία της διακυβέρνησης του ISIL/Da'esh στις πόλεις που κατέχει, αυτή περιορίζεται στην απόλυτη και με ακρίβεια εφαρμογή του θρησκευτικού νόμου, παραδειγματική

¹⁶⁸ Aaron Edwards (2015), 'ISIS and the Challenge Of Islamist Extremism', Political insight, Volume 6, Issue 1, 19 Μαρτίου 2015, Διαθέσιμο: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/2041-9066.12081/pdf>

[Προσπελάστηκε 22/08/2015]

¹⁶⁹ Συνέντευξη Πρέσβη Ιράκ

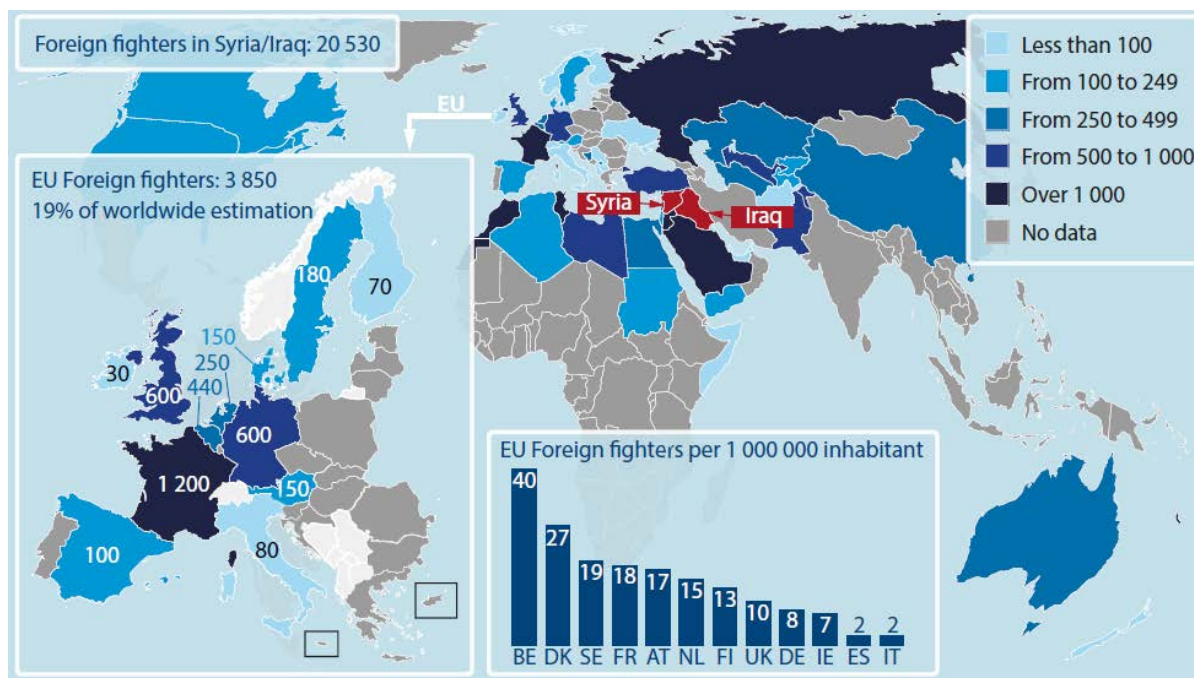
τιμωρία των παραβατών και δέσμευση πόρων, τροφίμων και πηγών ύδρευσης της πόλης, καθώς και καταστροφή υποδομών και κτιρίων που δεν αρμόζουν κατά τις «αρχές» στο θρησκευτικό φανατισμό τους. Οι πόλεις αυτές κυβερνώνται υπό το απόλυτο καθεστώς του φόβου, της τρομοκρατίας και της ολοσχερούς καταστροφής, όταν κάτι δε συνάδει με τα ήθη του θρησκευτικού νόμου. Ακόμη, δημοσιεύματα που αναφέρουν τον al Baghdadi ζωντανό αναφέρουν πως ο ίδιος αναθέτει σημαντικά αυξημένες αρμοδιότητες στα μέλη της «κυβέρνησής» του, υπό την πεποίθηση πως σε περίπτωση θανάτου του ιδίου ή κάποιου άλλους μέλους της διοίκησης, ο μηχανισμός της οργάνωσης θα είναι σε θέση να ανακάμψει και να είναι λειτουργικός άμεσα¹⁷⁰.

Αξιοσημείωτο ζήτημα που θα πρέπει να τονισθεί ιδιαιτέρως είναι ο σημαντικός αριθμός μαχητών που έχουν ενταχθεί στις τάξεις της οργάνωσης, φτάνοντας, με τα πιο πρόσφατα στοιχεία, ακόμα και τους 50.000, από τους οποίους περίπου 25.000 άτομα είναι ξένοι μαχητές (δηλαδή εκτός του Ιράκ και της Συρίας) προερχόμενοι από 100 κράτη του διεθνούς συστήματος, άτομα που έχουν – κατά βάση – εθελοντικά φύγει από τη χώρα τους για να ενταχθούν στο πλευρό της οργάνωσης¹⁷¹. Το ζήτημα με τους ξένους μαχητές είναι υψίστης σημασίας, αφενός διότι οι κοινωνίες από τις οποίες αναχωρούν θα πρέπει να θορυβηθούν για τους λόγους που αναγκάζουν τα άτομα αυτά να φύγουν και να ενταχθούν σε μια εξτρεμιστική οργάνωση με προσδόκιμο ζωής τους 2 περίπου μήνες, ενισχύουν τις τάξεις του «Ισλαμικού κράτους» σε τέτοιο βαθμό, ώστε να δυσχεραίνεται η προσπάθεια της διεθνούς κοινότητας να το αντιμετωπίσει, και αφετέρου – και θα έλεγα, υψίστης σημασίας – τα άτομα αυτά εκπαιδεύονται και εξειδικεύονται στους όσους μήνες συνεργάζονται με τον ISIL/Da'esh, ώστε όταν επιστρέψουν στην πατρίδα τους να αποτελούν ωρολογιακές βόμβες τρομοκρατικών επιθέσεων¹⁷².

¹⁷⁰ Eric Schmitt, Ben Hubbard, 'ISIS Leader Takes Steps to Ensure Group's Survival', 20 Ιουλίου 2015, The New York Times, Διαθέσιμο: http://www.nytimes.com/2015/07/21/world/middleeast/isis-strategies-include-lines-of-succession-and-deadly-ring-tones.html?_r=0 [Προσπελάστηκε 22/08/2015]

¹⁷¹ Έκθεση Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ, 'Analysis and recommendations with regard to the global threat from foreign terrorist fighters', S/2015/358, 19 Μαΐου 2015, Διαθέσιμο: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2015/358 [Προσπελάστηκε 25/06/2015]

¹⁷² Edwin Bakker, Christophe Paulussen and Eva Entenmann (2013), 'Dealing with European Foreign Fighters in Syria: Governance Challenges & Legal Implications', ICCT Research Paper, Διαθέσιμο: <http://www.icct.nl/download/file/ICCT-Bakker-Paulussen-Entenmann-Dealing-With-European-Foreign-Fighters-in-Syria.pdf> [Προσπελάστηκε 24/06/2015]

Εικόνα 18: Εκτιμώμενος αριθμός ξένων μαχητών στη Συρία και το Ιράκ βάσει χώρας καταγωγής για το 2014¹⁷³

Ήδη σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχουν διεξαχθεί τρομοκρατικές επιθέσεις στη Γαλλία και τη Δανία τους περασμένους μήνες, προ ολίγων εβδομάδων αποφεύχθηκε νέα επίθεση σε σιδηροδρομικό σταθμό του Βελγίου, ενώ εκτιμάται πως ήδη σε ευρωπαϊκό έδαφος, ιδίως με τα μεγάλα ρεύματα μεταναστών και προσφύγων που διοχετεύονται στις χώρες της ΕΕ από τη Μέση Ανατολή, βρίσκονται 800 τζιχαντιστές (ανάμεσά τους 350 Βρετανοί που επιστρέφουν), οι οποίοι ετοιμάζουν τρομοκρατικές επιθέσεις εντός ευρωπαϊκού εδάφους¹⁷⁴. Παρόλο που οι αρμόδιες υπηρεσίες μιλούν για συγκεχυμένες πληροφορίες, καθώς τα άτομα αυτά χάνονται μόλις εισέλθουν στον ευρωπαϊκό χώρο από τις υπηρεσίες πληροφόρησης και δεν είναι δυνατό να παρακολουθηθούν, ακόμη και ο φόβος που δημιουργείται στην κοινωνία από μια τέτοια πιθανή περίπτωση, είναι σημαντικός παράγοντας.

Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθεί και η «εκλεπτυσμένη»¹⁷⁵ προπαγανδιστική καμπάνια μέσω των social media από πλευράς τζιχαντιστών για την προσέλκυση νέων μελών, με συγκεκριμένη

¹⁷³ Piotr Bąkowski, Laura Puccio (2015), 'Foreign fighters' Member States' responses and EU action in an international context', Σελ. 2, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: <http://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS-Briefing-548980-Foreign-fighters-FINAL.pdf>

[Προσπελάστηκε 26/07/2015]

¹⁷⁴ Simon Tomlinson, 'At least 800 Islamist extremists are ready to launch attacks in Europe after returning from Iraq and Syria, intelligence services warn', 25 Αυγούστου 2015, Mail Online, Διαθέσιμο: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3209844/At-800-Islamist-extremists-ready-launch-attacks-Europe-returning-Iraq-Syria-intelligence-services-warn.html> [Προσπελάστηκε 27/08/2015]

¹⁷⁵ Boaz Ganor (2015), 'Four Questions on ISIS: A "Trend" Analysis of the Islamic State', Policy Brief, Volume 9, Issue 6, Σελ. 58, Perspectives on Terrorism, Terrorism Research Initiative & Center for Terrorism and Security

επικοινωνιακή στρατηγική, ύπαρξη chat rooms, ενώ για εκείνους που δεν γνωρίζουν αραβικά έχει συσταθεί και αγγλόφωνο «σχολείο» στη Raqqah¹⁷⁶.

2.4 Χρηματοδότηση ISIL/Da'esh

Το Ισλαμικό κράτος θεωρείται ως η πιο πλούσια τρομοκρατική οργάνωση που έχει υπάρξει, με ημερήσια κέρδη περίπου 2 εκατομμύρια δολάρια¹⁷⁷. Κατά βάση χρηματοδοτείται από τις παράνομες πωλήσεις πετρελαίου από τις πόλεις που καταλαμβάνει σε εξευτελιστικές τιμές (τιμή πώλησης από τον ISIL/Da'esh 40\$ το βαρέλι, ενώ στις διεθνείς αγορές είναι 100\$, αντίστοιχα), τις συναλλαγές του με το οργανωμένο έγκλημα, όπως εμπόριο όπλων, ναρκωτικών, εμπόριο γυναικών και παιδιών μη μουσουλμάνων και κυρίως Yazidi (σύμφωνα με τον ΟΗΕ 25.000 γυναίκες και παιδιά έχουν πέσει θύματα εμπορίου λευκής σαρκός¹⁷⁸), καθώς και ληστείες ή λεηλασίες σε πόλεις που καταλαμβάνει. Ενδεικτικά, η ληστεία στην κεντρική τράπεζα της Μοσούλης προσέδωσε στην οργάνωση 300 εκατομμύρια ευρώ¹⁷⁹. Ιδιαίτερα σημαντικό να αναφερθεί αποτελεί η καταγγελία της Επικεφαλής της Αντιπροσωπείας της ΕΕ στο Ιράκ για κράτη μέλη της Ένωσης που αγοράζουν πετρέλαιο από τον ISIL/Da'esh, στηρίζοντας με τον τρόπο αυτό την οργάνωση¹⁸⁰. Παράλληλα, έχει επαναφέρει μιας μορφής θρησκευτική φορολογία που ο Μωάμεθ εφάρμοζε κατά την εποχή των πρώιμων χαλιφάτων, τη jizya, προς τους «αλλόθρησκους» κατά τον ISIL/Da'esh, στις πόλεις που ελέγχει, κατά βάση Χριστιανούς καθώς δεν υπάρχουν πολλοί Εβραίοι στο Ιράκ, με αποτέλεσμα να διατηρεί υψηλά ποσοστά χρηματοδότησης¹⁸¹.

Για το 2014 εκτιμάται ότι οι κλοπές τραπεζών προσέδωσαν στην οργάνωση 500 εκατομμύρια δολάρια, οι πωλήσεις πετρελαίου 100 εκατομμύρια δολάρια, οι απαγωγές 20 εκατομμύρια

Studies, ISSN:2334-3745, Διαθέσιμο:

<http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/436/857> [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

¹⁷⁶ Eric Pichon (2015), 'Understanding the rise of ISIL/Da'esh (the Islamic State)', Briefing, Σελ. 3, Member's Research Service, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο:

http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551329/EPRS_BRI%282015%29551329_EN.pdf

[Προσπελάστηκε 29/04/2015]

¹⁷⁷ Kari Megeed, 'What Keeps ISIS Running: the Funding and Support of a Terror Organization', March 2015, Egyptian Streets, Διαθέσιμο: <http://egyptianstreets.com/2015/05/11/what-keeps-isis-running-the-funding-and-support-of-a-terror-organization/> [Προσπελάστηκε 08/07/2015]

¹⁷⁸ Human Trafficking, 'ISIS Trafficking Human Organs From Bodies of Kidnapped Captives, Dead Soldiers and Injured Prisoners (19 December 2014)', 19 Σεπτεμβρίου 2014, Διαθέσιμο: <http://www.humantrafficking.co.za/index.php/news/311-isis-trafficking-human-organs-from-bodies-of-kidnapped-captives-dead-soldiers-and-injured-prisoners-19-december-2014> [Προσπελάστηκε 03/07/2015]

¹⁷⁹ Eric Pichon (2015), 'Understanding the rise of ISIL/Da'esh (the Islamic State)', Briefing, Σελ. 4, Member's Research Service, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551329/EPRS_BRI%282015%29551329_EN.pdf

[Προσπελάστηκε 29/04/2015]

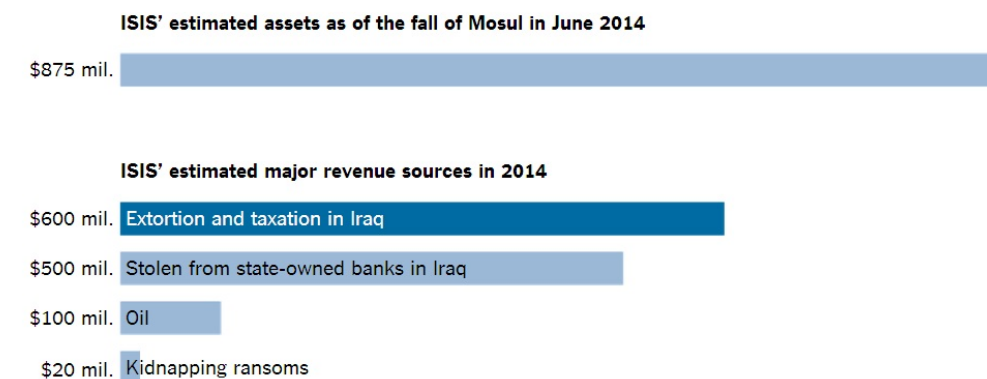
¹⁸⁰ Memo - Middle East Monitor, 'EU ambassador to Iraq accuses European countries of purchasing oil from Islamic State', 16 Σεπτεμβρίου 2014, Διαθέσιμο: <https://www.middleeastmonitor.com/news/europe/13893-eu-ambassador-to-iraq-accuses-european-countries-of-purchasing-oil-from-islamic-state>

[Προσπελάστηκε 27/08/2015]

¹⁸¹ Ibid.

δολάρια, ενώ οι εκβιασμοί και οι φορολογίες στο Ιράκ προσέδωσαν 600 εκατομμύρια δολάρια, σύμφωνα με τους New York Times, όπως φαίνεται και στο ακόλουθο διάγραμμα.

Εικόνα 19: Κέρδη ISIL/Da'esh από οικονομική δραστηριότητα 2014¹⁸²

The New York Times | Sources: Patrick B. Johnston, Benjamin W. Bahney, and Howard J. Shatz at RAND Corporation, U.S. Department of the Treasury

Πέραν αυτών, λαμβάνει δια της βίας χρήματα για προστασία από χριστιανικές και άλλες μειονότητες (περίπου 50.000 δηνάρια ή 41,60\$ για κάθε οικογένεια, σύμφωνα με πληροφορίες από κατοίκους για το 2014¹⁸³), από τις απαγωγές που πραγματοποιεί κατά βάση σε ευρωπαίους πολίτες, έχοντας αποδώσει δεκάδες εκατομμύρια δολάρια για την οργάνωση, καθώς και τις χορηγίες, είτε από ιδιώτες είτε από κράτη της Μέσης Ανατολής, για τα οποία δεν υπάρχει επίσημη επιβεβαίωση¹⁸⁴.

Μια ακόμη επικερδής μορφή χρηματοδότησης αποτελεί και η αρχαιοκαπηλία και εμπορία αρχαιοτήτων από τις πόλεις που λεηλατεί ο ISIL/Da'esh, αποτυπώνοντας στην Εικόνα που ακολουθεί τη σφοδρότητα και την καταστροφικότητα της οργάνωσης σε οτιδήποτε αποτελεί «ειδωλολατρικό» σύμβολο, ιδίως του Χριστιανισμού (κυρίως εκκλησίες) και των Σιιτών (τζαμιά).

Μόνον στη Συρία εκτιμάται πως εντός των πεδίων μάχης βρίσκεται το 90% της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας, με αρχαιολογικά έργα, αντικείμενα και χώρους 2.000 έως και 8.000

¹⁸² Sarah Almukhtar, 'ISIS Finances Are Strong', New York Times, Μάιος 2015, Διαθέσιμο: http://www.nytimes.com/interactive/2015/05/19/world/middleeast/isis-finances.html?_r=0 [Προσπελάστηκε 08/07/2015]

¹⁸³ Nassir al-Hassoun, 'Islamic State reaps profits from organ trafficking', Al Monitor, 5 Δεκεμβρίου 2014, Διαθέσιμο: <http://www.al-monitor.com/pulse/security/2014/12/islamic-state-financing-funding-human-trafficking-extortion.html#> [Προσπελάστηκε 20/08/2015]

¹⁸⁴ Nour Malas, Maria Abi-Habib, 'Islamic State Economy Runs on Extortion, Oil Piracy in Syria, Iraq', Wall Street Journal, 28 Αυγούστου 2014, Διαθέσιμο: <http://www.wsj.com/articles/islamic-state-fills-coffers-from-illicit-economy-in-syria-iraq-1409175458> [Προσπελάστηκε 20/08/2015]

χρόνων. Ήδη υπάρχουν αναφορές για πώληση αρχαιοτήτων ηλικίας 8.000 ετών για 36 εκατομμύρια δολάρια μόνον από την περιοχή al Nabuk¹⁸⁵.

Εικόνα 20: Εικόνα Δορυφόρου από την αρχαιολογική πόλη Dura Europos το 2012 (αριστερά) και το 2014 (δεξιά)¹⁸⁶

Μια ακόμη μορφή οικονομικής δραστηριότητας για την οργάνωση αποτελεί και η εμπορία οργάνων μαχητών του ISIL/Da'esh που έχουν μεταφερθεί άμεσα στις νοσοκομειακές μονάδες που η οργάνωση έχει δημιουργήσει για το σκοπό αυτό, πληγωμένων ατόμων από τις περιοχές που έχουν καταλάβει καθώς και απηχθέντων ανδρών, γυναικών και παιδιών¹⁸⁷.

Τέλος, μια ακόμη επικερδής δραστηριότητα της οργάνωσης αποτελεί η δραστηριοποίησή της το χώρο των μέσων ενημέρωσης και των κοινωνικών δικτύων, με τη δημιουργία της Al-Itisam Παραγωγής Μέσων Ενημέρωσης και του νεοσυσταθέντος Κέντρου Πολυμέσων Al-Hayat με σκοπό την προώθηση της προπαγάνδας ενημέρωσης για τη δράση της οργάνωσης, καθώς και να προσελκύσει νέα στελέχη αλλά και χρηματοδότηση. Ιδίως σε ό,τι αφορά στο Twitter, η λεγόμενη «Θύελλα του Twitter» το καλοκαίρι του 2014 με την καμπάνια χρήσης του hashtag #AllEyesOnISIS και της εφαρμογής «Η Αυγή των Χαρμόσυνων Νέων» έκανε ευρύτατα γνωστή την οργάνωση στη διεθνή κοινότητα, συγκεντρώνοντας ακόμη και 40.000 tweets σε μια μέρα¹⁸⁸.

¹⁸⁵ Cem Erciyes, 'Islamic State makes millions from stolen antiquities', Al Monitor, 2 Σεπτεμβρίου 2014, Διαθέσιμο: <http://www.al-monitor.com/pulse/en/security/2014/09/turkey-syria-iraq-isis-artifacts-smuggling.html#> [Προσπελάστηκε 26/06/2015]

¹⁸⁶ Federal Bureau of Investigation, 'ISIL and Antiquities Trafficking', 26 Αυγούστου 2015, Διαθέσιμο: <https://www.fbi.gov/news/stories/2015/august/isil-and-antiquities-trafficking/> [Προσπελάστηκε 31 Αυγούστου 2015]

¹⁸⁷ Nassir al-Hassoun, 'Islamic State reaps profits from organ trafficking', Al Monitor, 5 Δεκεμβρίου 2014, Διαθέσιμο: <http://www.al-monitor.com/pulse/security/2014/12/islamic-state-financing-funding-human-trafficking-extortion.html#> [Προσπελάστηκε 20/08/2015]

¹⁸⁸ Έκθεση Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF) (2015), 'Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)', Σελ. 24, Διαθέσιμο: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Financing-of-the-terrorist-organisation-ISIL.pdf> [Προσπελάστηκε 16/06/2015]

Η διεθνής κοινότητα έχει καταδικάσει κάθε ανάμειξη σε άμεση ή έμμεση εμπορική δραστηριότητα με τον ISIL/Da'esh και ζητά από τα κράτη να συνδράμουν στην αντιμετώπιση των οικονομικών συναλλαγών με το «χαλιφάτο», καθώς και την εμπόδιση χρηματοδότησης των μετακινήσεων ξένων μαχητών προς την περιοχή, μέσω των Ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ 1267 (1999), 1373 (2001), 2161 (2014), 2170 (2014), 2178 (2014) και 2199 (2015), αναμειγνύοντας και την Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF), προκειμένου να εξερευνήσει τις πηγές χρηματοδότησης της οργάνωσης¹⁸⁹.

Ως προς τη μαχητική ικανότητα της οργάνωσης, σύμφωνα με έρευνα, το μεγαλύτερο μέρος τους εξοπλισμού που η οργάνωση διαθέτει περιήλθε στην κατοχή της από λεηλασία των αποθηκών των Αμερικανικών βάσεων στο Ιράκ μετά την αποχώρηση των στρατευμάτων το 2011, ενώ παράλληλα αναφέρεται πως ρουκέτες M79 βρέθηκαν στην κατοχή της οργάνωσης, πανομοιότυπες με εκείνες που μεταφέρονταν από τη Σαουδική Αραβία στη Συρία το 2011¹⁹⁰. Σύμφωνα με Ιρακινό αξιωματούχο, εξετάζεται από τη σημερινή κυβέρνηση η πιθανή ανάμειξη μελών της παρούσας Βουλής και ο ρόλος των εθνικών αρχών σε αυτή τη λεηλασία¹⁹¹. Επομένως και σε αυτή την περίπτωση, οι κλοπές και λεηλασίες αποτελούν την μια μορφή εξοπλισμού της οργάνωσης, ενώ παράλληλα οι χρηματικές ροές που η οργάνωση εξασφαλίζει με την «οικονομική» της δραστηριότητα δίνουν τη δυνατότητα να αγοράζει μικρά όπλα και πυρομαχικά μέσω του οργανωμένου εγκλήματος.

¹⁸⁹ Έκθεση Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF) (2015), *‘Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)’*, Σελ. 9, Διαθέσιμο: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Financing-of-the-terrorist-organisation-ISIL.pdf> [Προσπελάστηκε 16/06/2015]

¹⁹⁰ Conflict Armament Research (2014), *‘Islamic State Weapons In Iraq And Syria’*, Διαθέσιμο: http://conflictarm.com/wp-content/uploads/2014/09/Dispatch_IS_Iraq_Syria_Weapons.pdf [Προσπελάστηκε 15/06/2015]

¹⁹¹ Συνέντευξη με Ιρακινό Πρέσβη

3. Αντίδραση Διεθνούς Κοινότητας

Μετά την επιθετική εξάπλωση του ISIL/Da'esh το 2014, την κατάληψη της Μοσούλης και τις γενικευμένες επιθέσεις και αιματοχυσίες που προκάλεσε, τόσο στο Ιράκ, όσο και τη Συρία, ο ISIL/Da'esh χαρακτηρίστηκε από μεγάλη μερίδα κρατών της Δύσης ως απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Ήδη από τον Αύγουστο της ίδιας χρονιάς, οι ΗΠΑ ξεκίνησαν μια σειρά από αεροπορικές επιδρομές κατά των βάσεων του ISIL/Da'esh στο Ιράκ, πιέζοντας παράλληλα στη Διάσκεψη του NATO το Σεπτέμβριο για συλλογική δράση από πλευράς της διεθνούς κοινότητας, διαμορφώνοντας μια «συμμαχία των προθύμων» για αντιμετώπιση της απειλής του ISIL/Da'esh προς τη διεθνή κοινότητα¹⁹². Η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Δανία, η Γερμανία, ο Καναδάς, η Τουρκία, η Ιταλία και η Πολωνία αποτελούν τα 9 πρώτα κράτη μέλη του NATO που εντάσσονται στη συμμαχία¹⁹³, όπως και η Αυστραλία, ενώ παράλληλα ο Obama ανακοινώνει τη στρατηγική των ΗΠΑ για την αντιμετώπιση της κρίσης. Σύμφωνα με αυτή, οι ΗΠΑ προχωρούν σε μιας μορφής προληπτικό πόλεμο κατά του ISIL/Da'esh και της τρομοκρατίας, καθώς δεν υπήρξε επίσημο κτύπημα κατά της χώρας, παρά τις όποιες επιθετικές ρητορικές η οργάνωση ανέπτυξε και συνεχίζει να αναπτύσσει, διακηρύττοντας τη δέσμευσή τους να «αρνηθούν ασφαλή παράδεισο για τον ISIL/Da'esh»¹⁹⁴.

Στις 15 Σεπτεμβρίου πραγματοποιήθηκε διεθνές συνέδριο στη Γαλλία, κατόπιν πρόσκλησης του Γάλλου και Ιρακινού Προέδρου, με τη συμμετοχή 27 κρατών, περιλαμβανομένης της Κίνας, της Ρωσίας, των ΗΠΑ, εκπροσώπων της ΕΕ και του ΟΗΕ, όπου επίσημα ανακηρύχθηκε ως απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια ο ISIL/Da'esh, διατυπώθηκε η υποστήριξη των χωρών προς τη διεθνή προσπάθεια αντιμετώπισης του φαινομένου, ενώ παράλληλα ορίστηκε νέα κυβέρνηση στο Ιράκ, η οποία απολαμβάνει της πλήρους διεθνούς υποστήριξης και με κάθε τρόπο¹⁹⁵. Σε συνέχεια των Αμερικανικών αεροπορικών επιθέσεων και την έναρξη εξοπλισμού των Κούρδων μαχητών με στρατιωτικό εξοπλισμό και ανθρωπιστική βοήθεια ήδη από τον Αύγουστο, η Γαλλία ανακοίνωσε στις 19 Σεπτεμβρίου παράλληλες στρατιωτικές επιθέσεις κατά του ISIL/Da'esh¹⁹⁶. Η «συμμαχία των

¹⁹² John Kerry (2014), 'Remarks at Top of Meeting on Building an Anti-ISIL Coalition Co-Chaired by Defense Secretary Chuck Hagel, U.K. Foreign Secretary Philip Hammond, and U.K. Defense Secretary Michael Fallon', Secretary of State Celtic Manor, Wales, United Kingdom, September 5, 2014, United States Department of State, Διαθέσιμο: <http://www.state.gov/secretary/remarks/2014/09/231288.htm>

[Προσπελάστηκε 25/06/2015]

¹⁹³ Patrick Wintour (2014), 'US forms 'core coalition' to fight Isis militants in Iraq', The Guardian, Διαθέσιμο: <http://www.theguardian.com/world/2014/sep/05/us-core-coalition-fight-isis-militants-iraq-nato>

[Προσπελάστηκε 25/05/2015]

¹⁹⁴ The White House, Office of the Press Secretary, 'FACT SHEET: Strategy to Counter the Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL)', 10 Σεπτεμβρίου 2014, Διαθέσιμο: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/09/10/fact-sheet-strategy-counter-islamic-state-iraq-and-/levant-isil>

[Προσπελάστηκε 17/06/2015]

¹⁹⁵ France Diplomatie, 'International Conference on Peace and Security in Iraq (Paris, September 15, 2014)', 15 Σεπτεμβρίου 2014, Διαθέσιμο: <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/iraq-304/events-2526/article/international-conference-on-peace> [Προσπελάστηκε 25/05/2015]

¹⁹⁶ Carmen – Cristina Cirlig (2015), 'The international coalition to counter ISIL/Da'esh (the 'Islamic State')', Briefing, Σελ. 6, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551330/EPRS_BRI%282015%29551330_EN.pdf

[Προσπελάστηκε 26/06/2015]

προθύμων» σύντομα έφτασε τα 60 συμμετέχοντα κράτη¹⁹⁷, ενώ πρωταρχικοί στόχοι της συμμαχίας αποτελούν¹⁹⁸:

1. Υποστήριξη στρατιωτικών επιχειρήσεων, δημιουργίας δομών και εκπαίδευση
2. Παρεμπόδιση της ροής ξένων μαχητών για τρομοκρατία
3. Αποκοπή των καναλιών χρηματοδότησης και χορηγιών υπέρ του ISIL/Da'esh
4. Αντιμετώπιση ανθρωπιστικών κρίσεων στην περιοχή και παροχή βοήθειας
5. Ανάδειξη πραγματικής φύσης του ISIL/Da'esh στη διεθνή κοινότητα με ιδεολογική από-νομιμοποίηση

Παράλληλα, οι σύμμαχοι συμφώνησαν στην καλύτερη ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ τους και πρακτικών, ώστε να εμποδίσουν τον ISIL/Da'esh να έχει πρόσβαση σε τράπεζες, ενώ παράλληλα διατυπώθηκε το αίτημα να προχωρήσουν και σε αποστολή χερσαίων δυνάμεων, κάτι που δεν έχει συμβεί μέχρι σήμερα¹⁹⁹. Σε αυτή τη συμμαχία, όμως, ηχηρή είναι η απουσία της Ρωσίας, της Κίνας και του Ιράν, ιδίως για το ρόλο που τα κράτη αυτά διαδραματίζουν στη διαχείριση του ISIL/Da'esh. Οι ΗΠΑ ήταν εξαρχής υπέρμαχοι της πολιτικής μετάβασης του καθεστώτος Assad προς ένα πιο εκδημοκρατισμένο καθεστώς, κάτι που κατέστη εμφανές και το 2011, όταν οι ΗΠΑ υποστήριξαν ευθέως την Συριακή Εθνική Συμμαχία (SNC) ως το νόμιμο εκπρόσωπο του Συριακού λαού²⁰⁰, κάτι που προκάλεσε ευρύτατη αναταραχή από περιφερειακούς δρώντες πυροδοτώντας ακόμη περισσότερο τον εμφύλιο. Οι συζητήσεις της Γενεύης για τον τρόπο διεξαγωγής της μετάβασης προς την ομαλότητα κατέδειξαν ήδη από το 2012 και τις επαναληπτικές συναντήσεις του 2013 και 2014 την άρνηση του Assad για πραγματική συνεργασία και λύση του προβλήματος.

Ο Obama προχώρησε στις 26 Ιουνίου του 2014 σε μια ιδιαίτερα σημαντική πρωτοβουλία, ως απάντηση στην επέμβαση του ISIL/Da'esh στο Ιράκ, ζητώντας από το Κογκρέσο έγκριση χρηματοδότησης 500 εκατομμυρίων δολαρίων για το πρόγραμμα «εκπαίδευση και εξοπλισμός» (train and equip) των δυνάμεων της αντιπολίτευσης της Συρίας, προκειμένου να επανέλθει η σταθερότητα στη χώρα, να προστατευθούν οι πολίτες, να αντιμετωπιστεί η τρομοκρατία, καθώς και να προωθηθούν οι συνθήκες που θα εξυπηρετήσουν την ολοκλήρωση των προβλεπόμενων στο

¹⁹⁷ United States Department of State, 'The Global Coalition to Counter ISIL', Διαθέσιμο: <http://www.state.gov/s/seci/> [Προσπελάστηκε 25/05/2015]

¹⁹⁸ Office of the Spokesperson Washington, DC, 'Joint Statement Issued by Partners at the Counter-ISIL Coalition Ministerial Meeting', US Department of State, 3 Δεκεμβρίου 2014, Διαθέσιμο: <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2014/12/234627.htm> [Προσπελάστηκε 26/07/2015]

¹⁹⁹ Carmen – Cristina Cirlig (2015), 'The international coalition to counter ISIL/Da'esh (the 'Islamic State')', Briefing, Σελ. 6, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551330/EPRS_BRI%282015%29551330_EN.pdf [Προσπελάστηκε 26/06/2015]

²⁰⁰ Elise Labott, 'Clinton to Syrian opposition: Ousting al-Assad is only first step in transition', CNN News, 6 Δεκεμβρίου 2011, Διαθέσιμο: http://edition.cnn.com/2011/12/06/world/meast/clinton-syrian-opposition/index.html?_s=PM:MIDDLEEAST [Προσπελάστηκε 25/07/2015]

Ανακοινωθέν της Γενεύης του 2012²⁰¹. Στις 19 Σεπτεμβρίου 2014 εγκρίθηκε η πρόταση από το Κογκρέσο και το Δεκέμβριο πήρε παράταση ως το Δεκέμβριο του 2016. Αυτό που είναι εξαιρετικά σημαντικό να αναφερθεί είναι πως η εν λόγω πολιτική μετάβαση δεν θα πραγματοποιηθεί στη βάση της επιβολής έξωθεν, αλλά από τη βάση της κοινωνίας, η οποία, σύμφωνα με δεδομένα, φαίνεται να υποφέρει περισσότερο από το καθεστώς Assad παρά τον ISIL/Da'esh²⁰². Η καμπάνια των ΗΠΑ τον Οκτώβριο του 2014 κατά του ISIL/Da'esh ονομάστηκε 'Επιχείρηση Inherent Resolve'²⁰³, με πρωταρχικό στόχο των στρατιωτικών επιχειρήσεων σήμερα την ενίσχυση των Κουρδικών και Ιρακινών δυνάμεων στις επιχειρήσεις τους κατά του ISIL/Da'esh.²⁰⁴ Ακόμα, με το πρόγραμμα 'train and equip', έχουν εκπαιδευθεί 2.500 δυνάμεις, ενώ άλλες 2.500 βρίσκονται ακόμα υπό κατάρτιση, περισσότερα από 3.000 μέλη των Αμερικανικών δυνάμεων έχουν αναπτυχθεί στο Ιράκ, με τα 2/3 αυτών να αποτελούν συμβουλευτικό και στρατιωτικό προσωπικό²⁰⁵, με συνολικό προϋπολογισμό για το έτος υλοποίησής του τα 3,7 εκατομμύρια δολάρια²⁰⁶.

Εικόνα 21: Επιτεύγματα επιχείρησης Inherent Resolve των ΗΠΑ Αύγουστος 2014 – Αύγουστος 2015

²⁰¹ Frederic C. Hof., Bassma Kodmani, Jeffrey White (2015), 'Setting the stage for peace in Syria: The case for a Syrian National Stabilization Force', Σελ. 15, The Atlantic Council of the United States, Διαθέσιμο: <http://www.atlanticcouncil.org/images/Syria-SNSF-Report-WEB.pdf> [Προσπελάστηκε 28/06/015]

²⁰² Syrian Network for Human Rights, '1851 people were killed in December Death Toll for December 2014', Report, 2 Ιανουαρίου 2015, Διαθέσιμο: http://sn4hr.org/wp-content/pdf/english/1851_people_were_killed_in_December.pdf [Προσπελάστηκε 28/07/2015]

²⁰³ US Department of Defense, 'Operation Inherent Resolve, Targeted operations against ISIL terrorists', 19 Αυγούστου 2015, Διαθέσιμο: http://www.defense.gov/News/Special-Reports/0814_Inherent-Resolve [Προσπελάστηκε 31/08/2015]

²⁰⁴ Carmen – Cristina Cirlig (2015), 'The international coalition to counter ISIL/Da'esh (the 'Islamic State')', Briefing, Σελ. 7, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551330/EPRS_BRI%282015%29551330_EN.pdf [Προσπελάστηκε 26/06/2015]

²⁰⁵ Ibid.

²⁰⁶ US Department of Defense, 'Weekly Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL) Cost Report', 19 Αυγούστου 2015, Διαθέσιμο: http://www.defense.gov/Portals/1/features/2014/0814_iraq/docs/ISIL_Master_Report-15Aug15.pdf [Προσπελάστηκε 31/08/2015]

Σύμφωνα με το Άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ²⁰⁷, προκειμένου για επέμβαση της διεθνούς κοινότητας στο έδαφος κυρίαρχου κράτους της διεθνούς κοινότητας, θα πρέπει να προηγείται το αίτημα του κράτους αυτού. Προκειμένου για τη λήψη στρατιωτικής δράσης της διεθνούς κοινότητας κατά του ISIL/Da'esh στο Ιράκ, προηγήθηκε το αίτημα της κυβέρνησης της χώρας τον Ιούνιο και το Σεπτέμβριο του 2014, κάτι που δε συνέβη στην περίπτωση της Συρίας. Έτσι, η διεθνής συμμαχία χρησιμοποίησε το νομικό πλαίσιο με τέτοιο τρόπο, ώστε να στοιχειοθετηθεί η επέμβαση και στο έδαφος της Συρίας με τα Ψηφίσματα 2139 (2014)²⁰⁸, 2165 (2014)²⁰⁹ και 2191 (2014)²¹⁰, στη βάση του χαρακτηρισμού της ως εύθραυστο κράτος, προσκρούοντας στις έντονες αντιδράσεις της Ρωσίας, η οποία χαρακτήρισε τη συμμαχία ως εξυπηρετούσα τα προσωπικά γεωπολιτικά συμφέροντα στην περιοχή²¹¹.

Προκειμένου, όμως, για τη δράση του ΟΗΕ σχετικά με την απειλή του ISIL/Da'esh, αυτή καταγράφει τον ISIL/Da'esh το Μάιο του 2013 υπό το Ψήφισμα του ΣΑ 1267 (1999)²¹² ως τρομοκρατική οργάνωση, ενώ με τα Ψηφίσματα 2170 (2014)²¹³ του Αυγούστου και 2178 (2014)²¹⁴ του Σεπτεμβρίου καταδικάζουν τη δράση της οργάνωσης, ζητούν την άμεση δράση της διεθνούς κοινότητας, καθώς και τη διακοπή κάθε μορφής χρηματοδότησης της οργάνωσης, λαμβάνοντας μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων μαχητών. Ακόμη, αναφορικά με τα δικαιώματα των γυναικών στη Μέση Ανατολή και το εμπόριο λευκής σαρκός με παράλληλη σεξουαλική εκμετάλλευση, εξέδωσε το Ψήφισμα 1325 (2000)²¹⁵, ενώ το Φεβρουάριο του 2015 εξέδωσε το Ψήφισμα 2199 (2015)²¹⁶ για τις χρηματοδοτικές ροές του ISIL/Da'esh, αποκηρύσσοντας τις πρόσφατες «βαρβαρικές δράσεις» της οργάνωσης με την καταστροφή μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς.

²⁰⁷ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, 'Chapter VII: Action with respect to threats to the peace, breaches of the peace, and acts of aggression', Διαθέσιμο: <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter7.shtml> [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

²⁰⁸ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 2139 (2014), Διαθέσιμο: <http://unscr.com/en/resolutions/2139> [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

²⁰⁹ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 2165 (2014), Διαθέσιμο: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2165.pdf [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

²¹⁰ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 2191 (2014), Διαθέσιμο: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2191\(2014\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2191(2014)) [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

²¹¹ US Department of Defense, 'Weekly Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL) Cost Report', 19 Αυγούστου 2015, Διαθέσιμο: http://www.defense.gov/Portals/1/features/2014/0814_iraq/docs/ISIL_Master_Report-15Aug15.pdf [Προσπελάστηκε 31/08/2015]

²¹² Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 1267 (1999), Διαθέσιμο: [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1267\(1999\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1267(1999)) [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

²¹³ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 2170 (2014), Διαθέσιμο: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2170\(2014\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2170(2014)) [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

²¹⁴ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 2178 (2014), Διαθέσιμο: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2178%20%282014%29 [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

²¹⁵ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 1325 (2000), Διαθέσιμο: <http://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/res1325.pdf> [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

²¹⁶ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 2199 (2015), Διαθέσιμο: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2199\(2015\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2199(2015)) [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

Από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης, η απειλή του ISIL/Da'esh δεν περιορίζεται μόνον σε πιθανή τρομοκρατική επίθεση, αλλά αφορά και σε διαρροή προσώπων (εν είδη ριζοσπαστικοποιημένων ευρωπαίων ως ξένων μαχητών) και κεφαλαίων (εν είδη χρηματοδότησης) προς υποστήριξη της οργάνωσης. Οι προκλήσεις της Ένωσης αφορούν στη λήψη δράσεων επί των δύο αυτών διαστάσεων, αλλά και το συντονισμό των διαθέσιμων μέσων από πλευράς ΕΕ, όπως η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την αντιμετώπιση της Τρομοκρατίας και των ξένων μαχητών επιχείρησε να αναδείξει τον Οκτώβριο του 2014²¹⁷, μετά από αποδοχή του συνόλου των κρατών μελών. Ήδη, όμως, από το Δεκέμβριο του 2013 το Συμβούλιο²¹⁸ έχει εντάξει στην ατζέντα της συζήτησής του το ζήτημα των ξένων μαχητών και της απειλής που το φαινόμενο αυτό θέτει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ ήδη από τον Ιανουάριο του 2014 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε απόφαση για την πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης που οδηγεί στην τρομοκρατία και το βίαιο εξτρεμισμό, με στόχο να αντιταχθεί στην ακραία προπαγάνδα και τον προσηλυτισμό νέων μελών²¹⁹. Ιδιαίτερα σημαντικό αναφοράς είναι και το Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων του Οκτωβρίου 2014 για την κρίση του ISIL/Da'esh στη Συρία και το Ιράκ, καθώς αποδίδει σε μεγάλο βαθμό την ισχυροποίηση του ISIL/Da'esh στις διευρυμένες βιαιότητες του Assad, με αποτέλεσμα να χαρακτηρίζει το καθεστώς Assad ως μη εταίρο στον αγώνα κατά του ISIL/Da'esh. Παράλληλα, επιβεβαιώνει την αναγκαιότητα για πολιτικό μετασχηματισμό της Συρίας στη βάση του σεβασμού της εθνικής κυριαρχίας της χώρας, καταδικάζοντας την καταστρατήγηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τον ISIL/Da'esh, τη σεξουαλική βία, τα εγκλήματα πολέμου και κατά της ανθρωπότητας, ζητώντας από τη νέα Ιρακινή κυβέρνηση να βοηθήσει περισσότερο στη μεταφορά της ανθρωπιστικής βοήθειας²²⁰.

Το Δεκέμβριο του ίδιου έτους το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, με άξονα αναφοράς τους ξένους μαχητές και τους επιστρέφοντες, συμφώνησε στην καλύτερη ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών, αυστηροποίηση των συνοριακών ελέγχων, επίσπευση ολοκλήρωσης διαδικασίας της οδηγίας για τις καταστάσεις των επιβατών και άμεση εφαρμογή των αποφασισθέντων²²¹, επιβεβαιώνοντας εκ νέου τις δεσμεύσεις αυτές το Φεβρουάριο του 2015 με αφορμή την τρομοκρατική επίθεση της Γαλλίας. Στην άτυπη αυτή Σύνοδο, επανήλθε το ζήτημα της τρομοκρατίας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και της απειλής για την

²¹⁷ Συμβούλιο της ΕΕ, *'The challenge of foreign fighters and the EU's response'*, Factsheet, Οκτώβριος 2014, Διαθέσιμο: www.consilium.europa.eu/en/policies/pdf/Factsheet_Foreign-fighters_EN.pdf/

[Προσπελάστηκε 13/07/2015]

²¹⁸ Συμπεράσματα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, EUCO 217/13 19 – 20 Δεκεμβρίου 2013, Διαθέσιμο: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/el/ec/140271.pdf

[Προσπελάστηκε 10/07/2015]

²¹⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, «Πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης που οδηγεί στην τρομοκρατία και στον βίαιο εξτρεμισμό: Ενίσχυση της ενωσιακής απόκρισης», 15 Ιανουαρίου 2014, Διαθέσιμο: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2013/EL/1-2013-941-EL-F1-1.Pdf>

[Προσπελάστηκε 10/07/2015]

²²⁰ Council of the European Union, Foreign Affairs Council, *'Council conclusions on the ISIL/Da'esh crisis in Syria and Iraq'*, Press Release, 20 Οκτωβρίου 2014, Διαθέσιμο:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/145203.pdf

[Προσπελάστηκε 10/07/2015]

²²¹ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Ξένοι μαχητές και επιστρέφοντες: έγγραφο προβληματισμού», 2 Δεκεμβρίου 2014, Διαθέσιμο: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15715-2014-REV-2/el/pdf>

[Προσπελάστηκε 10/07/2015]

προστασία των πολιτών, διατυπώνοντας ξανά τη δέσμευση των Ευρωπαίων ηγετών για αυστηροποίηση των κανόνων μετακίνησης πολιτών των χωρών υψηλού κινδύνου για τρομοκρατικές επιθέσεις σε ευρωπαϊκό έδαφος καθώς και εμβάθυνση συνεργασίας με τους διεθνείς εταίρους²²². Ακόμη, τον Ιανουάριο του 2015 δημοσιεύθηκαν οι κεντρικές κατευθύνσεις προς τα κράτη μέλη της Στρατηγικής για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας στο Ιράκ και τη Συρία, με έμφαση τους ξένους μαχητές, ως ο «οδικός χάρτης» για την πορεία της Ένωσης στην αντιμετώπιση του ζητήματος.²²³

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, παράλληλα, εξέδωσε ψηφίσματα στις 12 Μαρτίου περί καταπολέμησης της τρομοκρατίας και της σχέσης μεταξύ της Ένωσης και του Συνδέσμου Αραβικών κρατών, καθώς και τις πρόσφατες επιθέσεις και απαγωγές από τον ISIL/Da'esh στη Μέση Ανατολή, ενώ στις 16 Μαρτίου του Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων εξέδωσε απόφαση για την περιφερειακή στρατηγική της ΕΕ για τη Συρία και το Ιράκ, καθώς και την απειλή του ISIL/Da'esh²²⁴, όπου προβλέπεται ενισχυμένη εφαρμογή του πλαισίου Σένγκεν, δημιουργία συστήματος εντοπισμού διαδικτυακού περιεχομένου που για την τρομοκρατία, καθώς και καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης όπλων. Ακόμη, βάσει της στρατηγικής προβλέπεται χρηματοδότηση ενός δισεκατομμυρίου ευρώ για την αντιμετώπιση της κρίσης στην περιοχή σε βάθος διετίας, με την Επιτροπή να χρηματοδοτεί κατά 400 εκατομμύρια ευρώ την ανθρωπιστική βοήθεια προς τις χώρες αυτές, τη στιγμή που το Διεθνές Συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στο Κουβέιτ το Μάρτιο του 2015 συγκεντρώθηκε ποσό της τάξεως των 1,1 δισεκατομμυρίων ευρώ από την ΕΕ και τα κράτη μέλη της²²⁵. Τέλος, στις 18 Ιουνίου δημοσιεύθηκε η Έκθεση της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων, σχετικά με τις προκλήσεις ασφαλείας στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική και τις προοπτικές για πολιτική σταθερότητα. Στο πλαίσιο της Έκθεσης αυτής ασκείται δριμεία κριτική στις αδιαφοροποίητες πολιτικές της ΕΕ στις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής, χωρίς να είναι σε θέση να προβλέψει εγκαίρως την επερχόμενη κρίση, καλώντας τα κράτη μέλη να προχωρήσουν σε σημαντική εμβάθυνση στο κομμάτι της ΚΠΑΑ, να επιβληθούν άμεσα σοβαρές κυρώσεις σε ιδιώτες, εταιρείες και κυβερνήσεις που συναλλάσσονται με τον οποιοδήποτε τρόπο με το «Ισλαμικό Κράτος», την Τουρκία να διατελέσει ρόλο σταθεροποιητή στην κρίση, καθώς και την Ένωση να λάβει άμεσα δράση στην περιοχή με επιχειρήσεις όχι μικρής κλίμακας, όπως οι EUBAM Libya, EUPOL COPPS και EUBAM Rafah, αλλά αποφασιστικής ικανότητας. Διαφωνεί πλήρως στη χρήση μη επανδρωμένων αεροσκαφών για εκτελέσεις (πιθανών) τρομοκρατών χωρίς το σεβασμό του δικαιώματός τους σε δίκαιη δίκη, ζητεί την έμφαση σε παροχή βοήθεια προς την Τυνησία, ως το μόνο κράτος με δημοκρατικές δομές στην περιοχή και το Λίβανο, καθώς είναι οι πρώτες που

²²² Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, «Άτυπη σύνοδος των αρχηγών κρατών ή κυβέρνησης Βρυξέλλες, 12 Φεβρουαρίου 2015 - Δήλωση των μελών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου», 12 Φεβρουαρίου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2015/02/150212-european-council-statement-fight-against-terrorism/> [Προσπελάστηκε 05/07/2015]

²²³ Συμβούλιο της ΕΕ, 'Outline of the counter-terrorism strategy for Syria and Iraq, with particular focus on foreign fighters', Ιανουάριος 2015, Διαθέσιμο: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5369-2015-INIT/en/pdf> [Προσπελάστηκε 28/08/2015]

²²⁴ Συμβούλιο της ΕΕ, Συμπεράσματα για την περιφερειακή στρατηγική της ΕΕ για τη Συρία και το Ιράκ, καθώς και την απειλή του ISIL/Da'esh, 16 Μαρτίου 2015, Διαθέσιμο: www.consilium.europa.eu/en/meetings/fac/2015/03/st07267_en15_pdf/ [Προσπελάστηκε 12/07/2015]

²²⁵ European Commission, 'Syrian Crisis', Humanitarian Aid and Civil protection, ECHO Factsheet, Αύγουστος 2015, Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/syria_en.pdf [Προσπελάστηκε 27/08/2015]

δέχονται τον αντίκτυπο της κρίσης, ενώ παράλληλα καλεί σε άμεση εξεύρεση πολιτικής λύσης για τη Συρία στη βάση του Ανακοινωθέντος της Συρίας²²⁶.

Μεταξύ των μελών της διεθνούς συμμαχίας των προθύμων κατανέμεται η μορφή της συμμετοχής στην προσπάθεια καταπολέμηση του ISIL/Da'esh, είτε αυτή αφορά σε στρατιωτική βοήθεια, ανθρωπιστική βοήθεια ή πολιτική υποστήριξη, με διακήρυξη υποστήριξης της προσπάθειας των υπολοίπων κρατών. Στον Πίνακα που ακολουθεί διαφαίνεται ο ακριβής ρόλος των κρατών που μετέχουν στη συμμαχία.

Εικόνα 22: Διεθνής Συμμαχία κατά του ISIL/Da'esh²²⁷

International coalition against ISIL/Da'esh			
Military aid	Military and Humanitarian aid		Humanitarian aid
Albania Bahrain Croatia Jordan Singapore	Australia Belgium Bulgaria Canada Czech Republic Denmark Estonia France Germany Greece Hungary Italy Kuwait	Lithuania Netherlands New Zealand Norway Qatar Romania Saudi Arabia Slovakia Spain Turkey United Kingdom United Arab Emirates United States	Austria European Union Finland Georgia Iceland Ireland Japan Latvia Luxembourg Poland Switzerland South Korea Sweden Taiwan
Political support / Type of aid not defined Arab League Bosnia and Herzegovina Cyprus Egypt Kosovo Lebanon Macedonia Moldova Montenegro Morocco Oman Portugal Serbia Slovenia Somalia Ukraine			
Legend Airstrikes in Iraq Airstrikes in Syria Military aid: airstrikes, military equipment including weapons and ammunition, logistics and training.			

Σχετικά με τις αεροπορικές επιθέσεις, όπως φαίνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί έχουν πραγματοποιηθεί 2.833 επιθέσεις στο έδαφος του Ιράκ και 1.717 στη Συρία, από τον Αύγουστο του 2014 έως και τον Ιούνιο του 2015.

²²⁶ Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, «Έκθεση σχετικά με τις προκλήσεις ασφάλειας στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική και με τις προοπτικές για πολιτική σταθερότητα», (2014/2229(INI)), 18 Ιουνίου 2015, Διαθέσιμο:

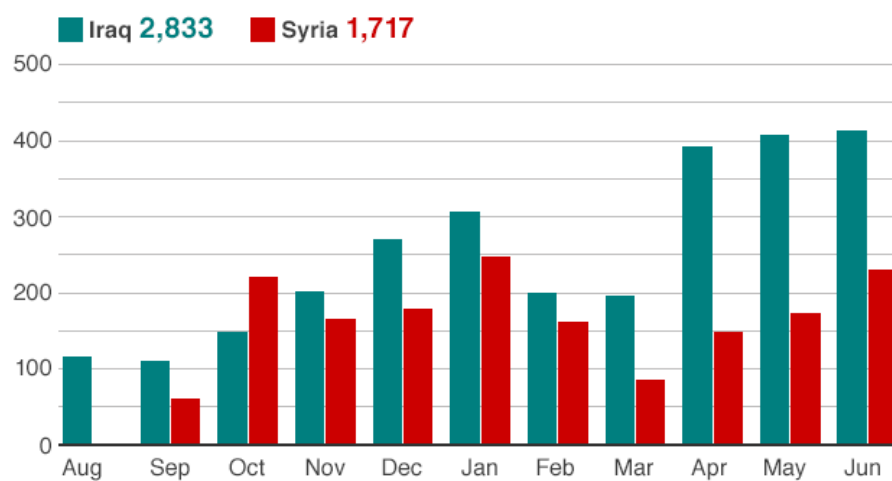
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A8-2015-0193&language=EL>

[Προσπελάστηκε 28/08/2015]

²²⁷ Ibid.

Εικόνα 23: Αεροπορικές επιθέσεις στο Ιράκ και τη Συρία²²⁸

Air strikes in Iraq and Syria

Figures are up to 30 June 2015

Source: US Central Command

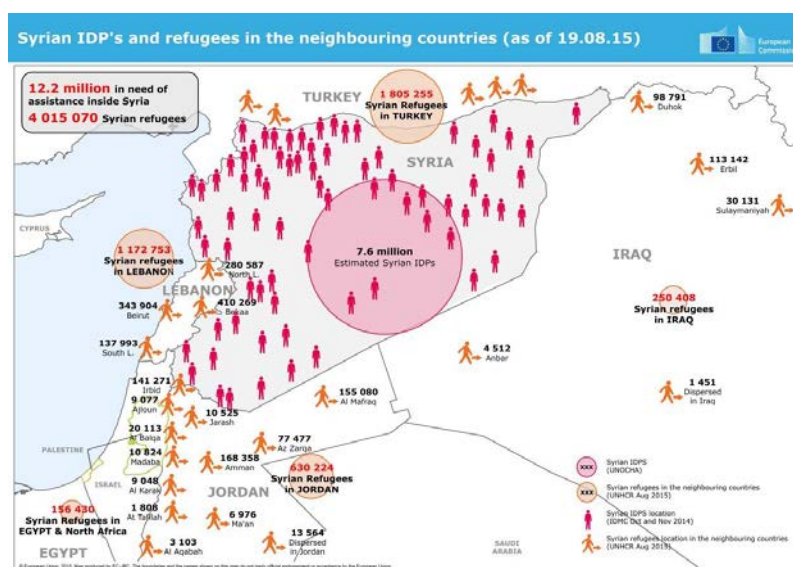
BBC

²²⁸ BBC News, 'Battle for Iraq and Syria in maps', 10 Ιουλίου 2015, Διαθέσιμο:
<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27838034> [Προσπελάστηκε 10/08/2015]

4. Κίνδυνοι και Απειλές από τον ISIL/Da'esh για το Διεθνές Σύστημα

Το «Ισλαμικό κράτος για το Ιράκ και τη Συρία» αποτελεί σήμερα μια από τις πλέον σημαντικές απειλές αποσταθεροποίησης της Μέσης Ανατολής, επηρεάζοντας παράλληλα άμεσα και την ευρύτερη περιφέρεια της Βορείου Αφρικής, την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Η απειλή αυτή ονομάζεται πρωτίστως αυξημένος κίνδυνος τρομοκρατικών επιθέσεων σε ξένο έδαφος, όπως η οργάνωση έχει διακηρύξει σε όλους τους τόνους για τις ΗΠΑ και την ΕΕ, ιδίως με τις επιθέσεις που είτε πραγματοποιήθηκαν, είτε απετράπησαν από τις υπηρεσίες πληροφοριών. Ακόμη, τα τεράστια προσφυγικά και μεταναστευτικά κύματα προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, ως βασική διέξοδο, εύκολα προσβάσιμη, λόγω του κατά βάση χερσαίου εδάφους, έχει δημιουργήσει έναν ισχυρό ασφυκτικό κλοιό για τα κράτη της Ένωσης, τα οποία το φετινό καλοκαίρι μόνον έλαβαν σημαντικά ποσά αιτημάτων ασύλου και προστασίας εντός των εδαφών τους. Ενδεικτικά, μόνον από τη Συρία, όπου ο εμφύλιος σε συνδυασμό με τον ISIL/Da'esh έχουν προκαλέσει «τη σημαντικότερη ανθρωπιστική κρίση από το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο»²²⁹, με μεγαλύτερα θύματα τα παιδιά, τα οποία βρίσκονται εκτεθειμένα στον πόλεμο και την ωμή βία. Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσιεύει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 12,2 εκατομμύρια πολίτες της Συρίας έχουν άμεση ανάγκη ανθρωπιστικής βοήθειας, 250.000 άτομα έχουν χάσει τη ζωή τους από την αρχή του εμφυλίου, 4.015.070 πρόσφυγες έχουν καταφέρει να φύγουν από τη Συρία, με το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών να μετακινείται στο Λίβανο και την Τουρκία, ενώ 7,6 εκατομμύρια Σύριοι έχουν μετακινηθεί εσωτερικά στη χώρα²³⁰.

Εικόνα 24: Εσωτερικά μετακινούμενοι Σύριοι και πρόσφυγες στις γειτονικές χώρες (ως τις 19.08.2015)²³¹

²²⁹ European Commission, 'Syrian Crisis', Humanitarian Aid and Civil protection, ECHO Factsheet, Αύγουστος 2015, Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/syria_en.pdf

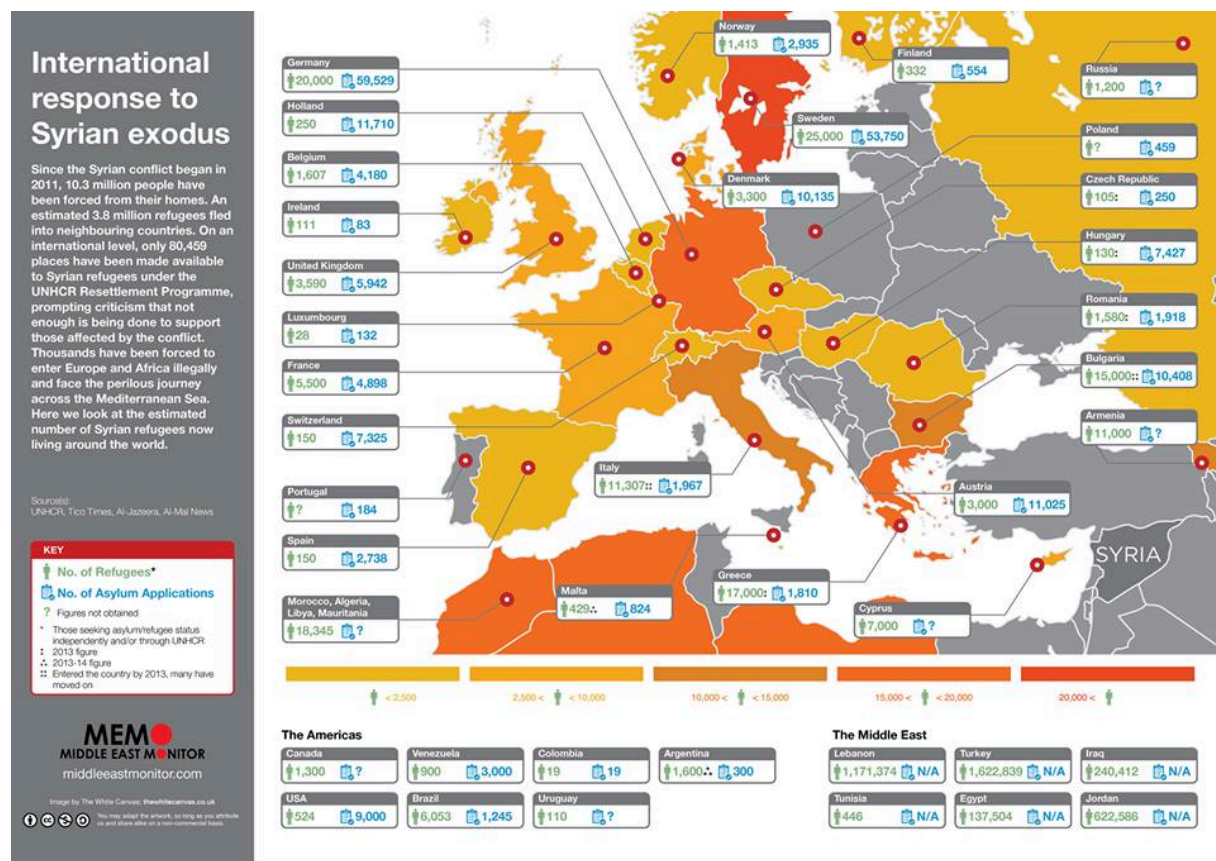
[Προσπελάστηκε 27/08/2015]

²³⁰ Ibid.

²³¹ Ibid.

Μεταξύ των προορισμών επιλογής των Σύριων είναι και κράτη μέλη της ΕΕ, με τη Σουηδία να λαμβάνει 23.000 μετανάστες, αναλογικά με τα υπόλοιπα κράτη μέλη και 53.750 αιτήσεις για παροχή ασύλου, η Γερμανία, αντίστοιχα δέχτηκε 20.000 μετανάστες και 59.529 αιτήσεις ασύλου και η Ολλανδία 250 μετανάστες και 11.710 αιτήσεις ασύλου, μόνο για το 2014, όπως διακρίνεται και στον ακόλουθο Πίνακα.

Εικόνα 25: Αιτήσεις για Άσυλο προσφύγων από τη Συρία²³²

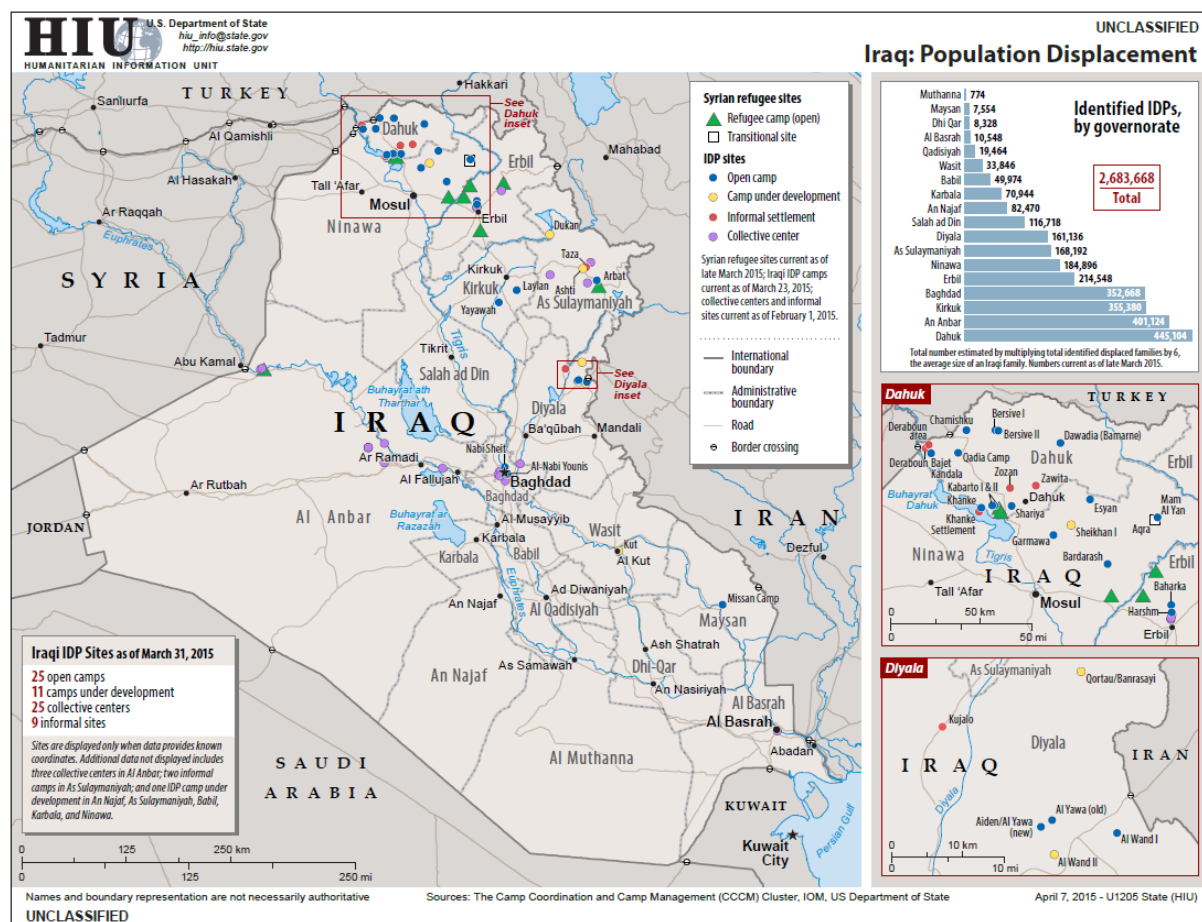
Μόνον για το μήνα Ιούλιο η ΕΕ δέχτηκε 107.500 μετανάστες, τριπλάσια από τα ποσοστά του ίδιου μήνα για το 2014, 2.500 έχασαν τη ζωή τους στη Μεσόγειο τους τελευταίους 7 μήνες, ενώ μόνος η Γερμανία αναμένεται ως το τέλος του 2015 να δεχτεί τετραπλάσιο αριθμό αιτήσεων ασύλου²³³. Η κατάσταση, όμως, βρίσκεται σε εξίσου σημαντικά επίπεδο ανθρωπιστικής κρίσης και στην περίπτωση του Ιράκ, με το συνολικό αριθμό των εσωτερικώς μετακινούμενων ατόμων να φτάνει τα 2,5 εκατομμύρια ανθρώπων ως το Μάρτιο του 2015, σύμφωνα με στοιχεία του ΟΗΕ, όπως φαίνεται και στον ακόλουθο Πίνακα, ενώ 8,2 εκατομμύρια Ιρακινοί πολίτες χρήζουν ανθρωπιστικής βοήθειας²³⁴.

²³² Middle East Monitor, 'Infographics', 26 Φεβρουαρίου 2015, Διαθέσιμο: <https://www.middleeastmonitor.com/resources/infographics> [Προσπελάστηκε 26/08/2015]

²³³ BBC News, 'Migrant crisis: EU calls emergency talks', 31 Αυγούστου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.bbc.com/news/34104714> [Προσπελάστηκε 01/09/2015]

²³⁴ European Commission, 'Iraq', Humanitarian Aid and Civil protection, ECHO Factsheet, Ιούλιος 2015, Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/iraq_en.pdf#view=fit [Προσπελάστηκε 27/08/2015]

Εικόνα 26: Ανθρωπιστική κατάσταση στο Ιράκ 2015²³⁵

Η άμυνα και ασφάλεια κρατών και πολιτών κλονίζεται, η τρομοκρατική απειλή βρίσκεται στο απόγειό της, ενώ παράλληλα υπάρχει μεγάλος κίνδυνος για τη διάχυση της κρίσης στις γύρω περιοχές με ταχύτατους ρυθμούς, όπως ήδη τα γεγονότα έχουν καταδείξει. Το ρίσκο διάχυσης της κρίσης αγγίζει και την οικονομία, ως εν δυνάμει απειλή αστάθειας στην αγορά πετρελαίου και φυσικού αερίου που η περιοχή βρίθκει και την εφοδιαστική αλυσίδα τροφίμων, ιδίως στην περίπτωση της Τουρκίας²³⁶. Ακόμη, η περίπτωση των ξένων μαχητών προβληματίζει ιδιαίτερα τη διεθνή κοινότητα, ιδίως λόγω του φόβου επιστροφής εκπαιδευμένων μαχητών του Ισλαμικού κράτους, θρησκευτικά φανατισμένων και έτοιμων για αποφασιστικά χτυπήματα ανά πάσα στιγμή, ενώ παράλληλα υπάρχουν αναφορές πως εξωτερικοί μαχητές συμμετείχαν τις τάξεις του ISIL/Da'esh, ιδίως μετά τις αεροπορικές επιθέσεις που η συμμαχία των ΗΠΑ εξαπέλυσε εναντίον τους, ως αντίδραση στα πλήγματα που δέχτηκε η οργάνωση, ενδεικτικό της αφοσίωσής τους στην

²³⁵ Christopher M. Blanchard, Carla E. Humud, Kenneth Katzman, Matthew C. Weed (2015), 'The "Islamic State" Crisis and U.S. Policy', Congressional Research Service, Διαθέσιμο: <http://fas.org/sgp/crs/mideast/R43612.pdf> [Προσπελάστηκε 24/08/2015]

²³⁶ Emre Kizilkaya, 'Conflicts pose 'spill-over threat on food security in Middle East'', Hurriyet Daily News, 9 Μαΐου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.hurriyetdailynews.com/conflicts-pose-spill-over-threat-on-food-security-in-middle-east.aspx?PageID=238&NID=82153&NewsCatID=344> [Προσπελάστηκε 24/08/2015]

«ιδεολογία» της οργάνωσης.²³⁷ Ήδη το Μάιο του 2015 το state department ανακοίνωσε πως εκτιμάται ότι οι εξωτερικοί μαχητές που έχουν ενταχθεί στις τάξεις του ISIL/Da'esh είναι 22.000 από περισσότερες από 100 χώρες από όλο τον κόσμο²³⁸.

Το Νοέμβριο του 2014, ως απάντηση στις αεροπορικές επιθέσεις που εξαπέλυσαν τόσο οι ΗΠΑ, όσο και η «συμμαχία των προθύμων», ο Al Baghdadi δήλωσε πως ο ISIL/Da'esh συνεχίζει να αναπτύσσεται και πως θα καλωσορίσει πιθανές χερσαίες δυνάμεις της Δύσης στην περιοχή, αναφέροντας πως «σύντομα οι Εβραίοι και οι Κουρσάροι (μη Μουσουλμάνοι σύμμαχοι ΗΠΑ) θα αναγκαστούν να έρθουν κάτω το έδαφος και να στείλουν χερσαίες δυνάμεις στο θάνατο και την καταστροφή τους, με την άδεια του Αλλάχ»²³⁹. Ακόμη, στις 7 Ιουνίου το Ινστιτούτο Μελετών του Πολέμου δημοσίευσε τον ακόλουθο Πίνακα, βάσει του οποίου φαίνονται στόχοι του ISIL/Da'esh κατά την περίοδο του Ραμαζανίου (όπου μπορούν να έχουν τη μέγιστη δημοσιότητα σε οποιοδήποτε χτύπημά τους, άκρως συμβολικού χαρακτήρα)²⁴⁰, όπως και συνέβη στο Κουβέιτ και την Τυνησία. Παράλληλα, βάσει του ακόλουθου χάρτη, φαίνονται οι δυνητικές απειλές του «Ισλαμικού κράτους» κατά κρατών της διεθνούς κοινότητας, μεταξύ άλλων στην Αίγυπτο, την Ιταλία, τη Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Υεμένη, το Αφγανιστάν και το Πακιστάν.

²³⁷ Christopher M. Blanchard, Carla E. Humud, Kenneth Katzman, Matthew C. Weed (2015), *'The "Islamic State" Crisis and U.S. Policy'*, Congressional Research Service, Διαθέσιμο: <http://fas.org/sgp/crs/mideast/R43612.pdf> [Προσπελάστηκε 24/08/2015]

²³⁸ Office of the Spokesperson, Senior State Department Official Washington, DC, *'Background Briefing on Iraq'*, US Department of State, 20 Μαΐου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2015/05/242665.htm> [Προσπελάστηκε 22/07/2015]

²³⁹ Christopher M. Blanchard, Carla E. Humud, Kenneth Katzman, Matthew C. Weed (2015), *'The "Islamic State" Crisis and U.S. Policy'*, Congressional Research Service, Διαθέσιμο: <http://fas.org/sgp/crs/mideast/R43612.pdf> [Προσπελάστηκε 24/08/2015]

²⁴⁰ Haras Rafiq, *'What To Make of Terror in the Holy Month of Ramadan'*, The World Post, 30 Ιουλίου 2015, Διαθέσιμο: http://www.huffingtonpost.com/haras-rafiq/terror-ramadan_b_7672942.html [Προσπελάστηκε 28/08/2015]

Εικόνα 27: Περιοχές δράσης ISIL/Da'esh (ISW) ²⁴¹

²⁴¹ Missing Peace, 'Egypt In State Of War After Massive Sinai Assault By Islamic State Affiliate', 2 Ιουλίου 2015, Διαθέσιμο: <http://missingpeace.eu/en/2015/07/egypt-in-state-of-war-after-massive-sinai-assault-by-islamic-state-affiliate/> [Προσπελάστηκε 22/08/2015]

Μέρος Γ

«Ο κόσμος χρειάζεται μια Ευρώπη που να μπορεί να πραγματοποιεί στρατιωτικές αποστολές, ώστε να συμβάλλει στη σταθεροποίηση της κατάστασης σε περιοχές όπου εκδηλώνονται κρίσεις. [...] Πρέπει να ενισχύσουμε την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας της ΕΕ, ενώ η υιοθέτηση κοινής προσέγγισης σε θέματα άμυνας έχει σημασία, διότι όλοι μαζί διαθέτουμε την ισχύ και την τάξη μεγέθους για να μετατρέψουμε τον κόσμο σε έναν δικαιότερο χώρο, ο οποίος λειτουργεί βάσει κανόνων και όπου γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα του ανθρώπου».

José Manuel Durão Barroso, Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Σεπτέμβριος 2012²⁴²

²⁴² Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, 'Μετάβαση προς έναν ανταγωνιστικότερο και αποδοτικότερο τομέα άμυνας και ασφάλειας', 24 Ιουλίου 2013, COM(2013)542 Final, Σελ. 1, Διαθέσιμο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52013DC0542> [Προσπελάστηκε 15/4/2015]

Ανάλυση κρίσης υπό τη σκέπη του θεωρητικού πλαισίου διεθνών σχέσεων

Κεντρικό ερώτημα της παρούσας μελέτης αποτελεί εάν η ΚΠΑΑ έχει ή όχι θέση στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα, ιδίως υπό το πρίσμα των εξελίξεων που προκαλούνται στη Μέση Ανατολή σε πραγματικό χρόνο από έναν συγκεκριμένο δρώντα, τον ISIL/Da'esh. Αυτό που καθίσταται εμφανές και σε αυτή την περίπτωση κρίσεως στην ευρύτερη περιφέρεια της Ένωσης, είναι η αδυναμία λήψης συνεκτικής και ομόφωνης απόφασης αλλά και δράσης από πλευράς της Ένωσης, πρωτίστως προς διαχείριση του έμμεσου αντικτύπου της κρίσης, του μεγάλου προσφυγικού και μεταναστευτικού ρεύματος προς τις Ευρωπαϊκές χώρες. Αντί αυτού, μένει απλός θεατής μιας νέας μορφής μαζικών μετακινήσεων πληθυσμών, με τους Σύριους πρόσφυγες να υπολογίζονται στους 4.088.078 συνολικά ως τις 28 Αυγούστου 2015, εκ των οποίων 348.540 άτομα έχουν αιτηθεί ασύλου στα κράτη μέλη της ΕΕ από το 2011 ως τον Αύγουστο του 2015²⁴³, ενώ 1.308 πρόσφυγες πνίγηκαν στη Μεσόγειο μόνον κατά το μήνα Απρίλιο του 2015²⁴⁴ στην προσπάθειά τους να φτάσουν σε ευρωπαϊκό έδαφος. Φυσικά, ο ISIL/Da'esh δεν είναι ο αποκλειστικός παράγοντας που ευθύνεται για τις μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών, αλλά βασική αιτία, σε συνδυασμό με το καθεστώς του Assad στη Συρία, τις υπόλοιπες τρομοκρατικές οργανώσεις που δρουν στην περιοχή αλλά και τη σοβαρή οικονομική κρίση που αντιμετωπίζουν οι χώρες της Μέσης Ανατολής. Σημαντικό μερίδιο ευθύνης, παράλληλα, έχουν οι ισχυροί της διεθνούς κοινότητας, οι οποίοι υπό το πρόσχημα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του εκδημοκρατισμού και εκπολιτισμού εφαρμόζουν απaráλλακτη την ίδια συνταγή, χωρίς μακροχρόνια στρατηγική, επιδιώκοντας κατά βάση εξυπηρέτηση των εθνικών τους συμφερόντων. Το ζητούμενο, όμως, δεν είναι η άσκηση κριτικής αλλά η – κατά το δυνατό καλύτερη – θέαση της Ευρωπαϊκής πλευράς σε ό,τι αφορά στο μέλλον ή όχι της αποκαλούμενης «κοινής» εξωτερικής πολιτικής, πολιτικής ασφάλειας και άμυνας, προβλέποντας – με τη χρήση βασικών θεωριών διεθνών σχέσεων και αντικειμενικών σύγχρονων δεδομένων – την ύπαρξη βιωσιμότητας ή μη. Η απάντηση σίγουρα δεν είναι απλή και σίγουρα δεν είναι μονοδιάστατη.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αυτό που οφείλει να επιλύσει άμεσα είναι το σοβαρό, μετά την κρίση της Ελληνικής οικονομίας, υπαρξιακό της πρόβλημα σε επίπεδο μορφώματος. Εάν, δηλαδή, θα επιλέξει να παραμείνει ένας καλός εμπορικός, οικονομικός συνεταιρισμός κρατών ή εάν θα προχωρήσει προς την πολιτική ενοποίηση, όπως την επιθυμούσαν οι οραματιστές της, προς μια ομοσπονδιοποίηση των κρατών μελών της, υπό μια κεντρική θεσμική αρχή που θα διαχειρίζεται τις εθνικές πολιτικές. Πολλοί αναλυτές χαρακτηρίζουν την κρίση του Νότου, και ιδίως την περίπτωση της Ελλάδας, ως τη μέγιστη απόδειξη πως η οικονομική Ένωση κλονίζεται σε σημαντικό βαθμό, με αποτέλεσμα να αιωρείται το ερώτημα εάν αυτό είναι το τέλος της ενοποιητικής προσπάθειας. Οι δηλώσεις του Giscard d'Estaing τον περασμένο Φεβρουάριο είναι απλά χαρακτηριστικές του βάθους του ρήγματος μεταξύ των κρατών μελών για το πώς θα εξελιχθεί το οικοδόμημα

²⁴³ UNCHR, The Refugee Agency, Syria Regional Refugee Response, Inter-agency Information Sharing Portal, Διαθέσιμο: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> [Προσπελάστηκε 05/09/2015]

²⁴⁴ UNCHR, The Refugee Agency, 'Mediterranean Crisis 2015 at six months: refugee and migrant numbers highest on record', Press Release, 1 Ιουλίου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.unhcr.org/5592b9b36.html> [Προσπελάστηκε 05/09/2015]

τουλάχιστον στο επίπεδο της οικονομικής Ένωσης²⁴⁵, σε συνδυασμό και με το επικείμενο δημοψήφισμα του Ηνωμένου Βασιλείου στο επόμενο διάστημα για παραμονή του στην ΕΕ ή όχι. Η σημερινή Ευρώπη χαρακτηρίζεται από πολλούς ως η Ευρώπη των δύο ταχυτήτων, που λειτουργεί *ala carte* για τα κράτη μέλη της, ιδίως με την ύπαρξη και εφαρμογή του *opt out clause* στις Συνθήκες, όπως στην περίπτωση της Δανίας για την ΚΠΑΑ και το ιδιαίτερο καθεστώς για το Ηνωμένο Βασίλειο, που δίνει τη δυνατότητα στα κράτη αυτά σε περιπτώσεις που διαφωνούν με το περιεχόμενο μιας απόφασης ή δράσης να αυτό-εξαιρούνται από την πολιτική αυτή, προκειμένου να μπορεί η πλειοψηφία των κρατών μελών να λαμβάνει αποφάσεις χωρίς τη συμμετοχή αυτών. Οι προσπάθειες δημιουργίας της Ένωσης και εν συνεχεία της ΚΠΑΑ, ο τρόπος που σχεδιάστηκε η Συνθήκη του Μάαστριχτ, το Σχέδιο Συντάγματος που απέτυχε και η Συνθήκη της Λισαβόνας στον τομέα αυτό, κατέδειξαν τη μειωμένη διάθεση των «εταίρων» για μια ισχυρή εξωτερική και αμυντική πολιτική, υπό τη σκιά των εθνικών τους συμφερόντων, του ΝΑΤΟ και του ρόλου των ΗΠΑ στην ήπειρο.

Ο Jolyon Howorth, σε συνέντευξή του στον L. Simon, καταγράφει με κριτική διάθεση τα στάδια ανάπτυξης της ΚΠΑΑ στην μεταψυχροπολεμική εποχή, ως εξής:

1^ο Στάδιο: «Ευρωπαϊκή Ταυτότητα Άμυνας & Ασφάλειας (ESDI / 1994 – 1998): Αδυναμία της ΕΕ να διαχειρισθεί τις Βαλκανικές κρίσεις

2^ο Στάδιο: Εισαγωγή μιας μορφής Ευρωπαϊκής στρατιωτικής αυτονομίας, μετά το St. Malo (1998) και πειραματισμός των ικανοτήτων της ΕΕ σε επιχειρησιακό επίπεδο και επίπεδο πολιτικής της ΚΠΑΑ (εμφάνιση νέων θεσμών, πολιτικών, αλλαγές Συνθηκών, νέες επιχειρήσεις/αποστολές, προσπάθεια προστασίας συνόρων και επιχείρηση σε τρίτες χώρες κλπ.)

3^ο Στάδιο: Εφαρμογή της Συνθήκης της Λισαβόνας που έφερε στο προσκήνιο μια περίοδο «υπαρξιακής κρίσης» για την ΕΕ με την κρίση της Λιβύης το 2011, η οποία επιδεινώθηκε με το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, την αποδέσμευση των ΗΠΑ από την Ευρώπη αλλά και την ανησυχία για το μέλλον του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος.»²⁴⁶

Αντίστοιχα, στο κείμενο του Giovanni Faleg²⁴⁷, αφού καταγράφονται οι αδυναμίες του περιβάλλοντος της ΕΕ κατά το έτος συγγραφής του άρθρου (αυξημένες απαιτήσεις ασφαλείας στην άμεση γειτονιά της ΕΕ, οι περικοπές αμυντικών δαπανών λόγω της οικονομικής κρίσης και η στροφή του στρατιωτικού ενδιαφέροντος των ΗΠΑ στην Ασία²⁴⁸) παρουσιάζεται ο ακόλουθος πίνακας, καταγράφοντας τη στάση των τριών ισχυρότερων αμυντικών δυνάμεων της ΕΕ στις σημαντικότερες κρίσεις που η Ένωση αντιμετώπισε από το 2003 και έπειτα. Το βασικότερο συμπέρασμα του συγγραφέα αποτελεί το «έλλειμμα δημοκρατίας» της ΚΠΑΑ, καθώς υπάρχει «κακός σχεδιασμός και χαμηλή δέσμευση» των κρατών μελών, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει τόσο στο εξωτερικό, όσο και

²⁴⁵ Samuel White, 'Giscard: 'Greece should leave the euro, not the EU'', Euractiv.com, 19 Φεβρουαρίου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.euractiv.com/sections/euro-finance/giscard-greece-should-leave-euro-not-eu-312272> [Προσπελάστηκε 20/08/2015]

²⁴⁶ Συνέντευξη στον L. Simon, European Geostrategy Organization, 4 Σεπτεμβρίου 2012, Διαθέσιμο:

<http://www.europeangeostrategy.org/2012/09/interview-jolyon-howorth/> [Προσπελάστηκε 28/07/2015]

²⁴⁷ Giovanni Faleg (2013), 'The governance gap in European Security and Defence', CEPS Policy Brief No. 310, Centre for European Policy Papers

²⁴⁸ Ibid, Σελ. 2

το εσωτερικό περιβάλλον της Ένωσης αξιοπιστία, εμπιστοσύνη και αποτελεσματικότητα στο επίπεδο χάραξης και εφαρμογής της ΚΠΑΑ.

Πίνακας 12: EU's 'BIG 3' (France, UK, Germany) involvement in major crises²⁴⁹

	FRANCE	UK	GERMANY
IRAQ 2003	NO	YES	NO
LIBYA 2011	YES	YES	NO
MALI 2013	YES	NO (SUPPORT)	NO
SYRIA 2013 (willingness to intervene)	YES	NO	NO

Ανατρέχοντας στις θεωρίες διεθνών σχέσεων και σύμφωνα με το ρεαλισμό, τα κράτη δρουν ως ορθολογικοί δρώντες και ως τέτοιοι κινούνται βάσει αυτού που θεωρούν ορθό, ωφέλιμο και συμφέρον, σύμφωνα με το εθνικό τους συμφέρον και τις εθνικές τους προτεραιότητες. Πέραν της ρεαλιστικής προσέγγισης, όμως, πως το διεθνές σύστημα είναι στη βάση του άναρχο, απουσία μιας υπερεθνικής διακυβερνητικής δομής, σύμφωνα με τον Παπασωτηρίου²⁵⁰, οι διεθνείς σχέσεις χαρακτηρίζονται από γραμμικές εξελίξεις, ενώ τα κράτη αντιμετωπίζουν ισχυρά διλήμματα ασφαλείας από την αύξηση της ισχύος του αντιπάλου ή άλλου δρώντος του διεθνούς συστήματος, εφόσον εκλαμβάνουν την αύξηση αυτή απειλητικά για τη δική τους θέση στο διεθνές σύστημα. Παράλληλα, μοναδική τους διεκδίκηση, σύμφωνα με το δομικό ρεαλισμό αποτελεί η ισχύς και η αύξησή της συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη – δρώντες του διεθνούς συστήματος²⁵¹. Αφορά στην ουσία σε αυτό που ο Dyson ονομάζει «ισορροπία φόβου», μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, με τις 3 βασικές δυνάμεις (Γαλλία, Γερμανία και Ηνωμένο Βασίλειο) να επιβεβαιώνουν τον κανόνα του ανταγωνισμού ισχύος εσωτερικά της Ένωσης, με σημαντικά στοιχεία «σύγκλισης και διαφοροποίησης», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει²⁵². Σύμφωνα με τον ίδιο δεν μπορεί να θεωρηθεί τυχαίο ότι τα τρία αυτά κράτη δεν έχουν μέχρι και σήμερα κοινή ή έστω συγκλίνουσα στρατηγική, ιδίως όταν πρόκειται για ζητήματα όπως ενεργειακή ασφάλεια, τις σχέσεις με το ΝΑΤΟ, αλλά και την πρόσφατη κρίση στην Ουκρανία και τις σχέσεις με τη Ρωσία²⁵³.

Στην περίπτωση της ΚΠΑΑ, θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε σε κάποιο βαθμό ανορθολογική τη στάση των κρατών μελών περί μη συνεργασίας και εμβάθυνσης των κρατών μελών σε αυτή την πολιτική, πέραν των παραδοσιακών επιχειρημάτων περί σκληρής στρατηγικής (hard power) που οι δρώντες δεν παραχωρούν σε υπερεθνικές ενοποιήσεις, ιδίως όταν τα οφέλη της συνεργασίας

²⁴⁹ Ibid., Σελ. 3

²⁵⁰ Χαράλαμπος Παπασωτηρίου (2008), «Η διεθνής πολιτική στον 21^ο αιώνα», εκδ. Ποιότητα, Αθήνα

²⁵¹ Waltz K. (2013), «Θεωρία διεθνούς πολιτικής», εκδ. Ποιότητα, Αθήνα

²⁵² Tom Dyson (2013), 'The Material Roots of European Strategy: Beyond Culture and Values', Contemporary Security Policy, 34:3, 419 – 445, DOI: 10.1080/13523260.2013.842296, Διαθέσιμο:

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13523260.2013.842296#.Vgf1e30XVf4> [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

²⁵³ Ibid.

μοιάζουν περισσότερο από ότι εάν δεν συνεργάζονταν. Ανατρέχοντας στον Jervis²⁵⁴, στην προσπάθεια ερμηνείας των γενεσιουργών αιτιών αυτής της συμπεριφοράς, αυτή θα μπορούσε να επεξηγηθεί λόγω λανθασμένων αντιλήψεων από τα κράτη μέλη για τις προθέσεις των άλλων, τη θεωρία του σπιράλ περί μη εγγύησης για μη εκδήλωση επιθετικής συμπεριφοράς από κάποιο κράτος μέλος στο μέλλον, αλλά και το δίλημμα του φυλακισμένου, από τη θεωρία παιγνίων.

Από μια πλευρά, η ΕΕ ως οικοδόμημα ελκύει τα κράτη σε συμμετοχή και ανάμειξή τους καθώς προσβλέπουν από τη συμμετοχή τους σε αυτή κάποια οφέλη, είτε αυτά είναι αμιγώς οικονομικά, είτε συμμετοχής σε μια «ομάδα εκλεκτών», η οποία τους προσδίδει κύρος και υπόσταση στο διεθνές περιβάλλον, είτε γιατί μέσω αυτής μπορούν καλύτερα να προωθήσουν τα συμφέροντα και τις διεκδικήσεις τους σε διάφορους τομείς, όπως τη γεωργία, το εμπόριο, την παιδεία, την αλιεία κ.α. Συμμετέχοντας, επομένως σε αυτό το μόρφωμα προσβλέπουν οφέλη, τα οποία στην περίπτωση της ΚΠΑΑ δεν είναι ακόμη εμφανή σε κάποια κράτη μέλη. Εάν η Ένωση καταφέρει να δημιουργήσει κίνητρα για τα μέλη της και να πειστούν για τα οφέλη της συνεργασίας και συλλογικότητας, ώστε να υποστηρίξουν πιο ενεργά την πολιτική αυτή και, ενδεχομένως να εμβαθύνουν περαιτέρω. Τέτοια κίνητρα είναι πρωτίστως τα οικονομικά οφέλη που τα κράτη μέλη θα απολαύουν κατά την παρούσα περίοδο περικοπών αμυντικών δαπανών, οφέλη σε αύξηση ανταγωνιστικότητας της τεχνολογίας και της αποδοτικότητας των διαθέσιμων εξοπλισμών, αλλά και η ανάπτυξη των οικονομιών που η αμυντική βιομηχανία έχει να τους προσδώσει.

Ενδεικτικό είναι το γεγονός πως κάθε €100 εκατομμύρια που περικόπτονται από τις αμυντικές δαπάνες της ΕΕ, οι οποίες αφορούν στις Επιχειρήσεις Διαχείρισης Κρίσεων, τις Ένοπλες δυνάμεις και εξοπλισμούς, συμπεριλαμβανομένων των αποστολών διατήρησης ειρήνης και ασφάλειας, R&D, R&T, τη μη διασπορά ΟΜΚ και αφοπλισμό, τις αναδυόμενες απειλές και μέτρα επί αυτών, την προετοιμασία & το follow up των δράσεων, το Στρατιωτικό & πολιτικό προσωπικό, συμπεριλαμβανομένων και των ειδικών εντεταλμένων της ΕΕ στις επιχειρήσεις, καθώς και τις Στρατιωτικές δραστηριότητες Διαστήματος, σύμφωνα με την έρευνα του ΕΟΑ²⁵⁵, προκαλούν:

- Πτώση €150 εκατομμυρίων στο ΑΕΠ της Ένωσης
- Πτώση €40 εκατομμυρίων σε φορολογικά έσοδα της Ένωσης
- Απώλεια 2.870 θέσεων εργασίας
- Απώλεια 760 εξειδικευμένων υπαλλήλων
- Μη επένδυση σε R&D, η οποία δημιουργεί spillover effect και σε άλλους τομείς της οικονομίας, προκαλώντας στασιμότητα σε τεχνολογία αιχμής και την αποτελεσματικότητα της ήδη διαθέσιμης στο πεδίο των μαχών

²⁵⁴ Robert Jervis (1976), *'Perception and Misperception in International Politics'*, One of Princeton University Press's Notable Centenary Titles

²⁵⁵ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, *'The Economic Case for Investing in Europe's Defence Industry'*, Διαθέσιμο: http://www.eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2014-09-23-factsheet_economic-case_high [Προσπελάστηκε 13/5/2015]

- Συμβολή στην εμβάθυνση της υφειακής κατάστασης στα ΚΜ

Στην άλλη όψη του νομίσματος, το εθνικό συμφέρον και η εξωτερική πολιτική ενός κράτους (και η συνεπαγόμενη άμυνα αυτού) αποτελούν από τα πιο σημαντικά στοιχεία ισχύος αυτού, κάτι που δύσκολα ένα κράτος θα εμπιστευθεί σε μια υπερεθνική αρχή ή οργανισμό. Πέραν αυτού, ο φόβος, η ανασφάλεια, η έλλειψη εμπιστοσύνης στις προθέσεις του αντιπάλου, η συγκυριακές συμμαχίες και το πόσο εύκολα αυτές μεταβάλλονται ανάλογα με τις εκάστοτε καταστάσεις, είναι – και θα παραμείνουν – κομβικά στοιχεία που τα κράτη μέλη δεν θα εκχωρήσουν εύκολα σε μια υπερεθνική αρχή. Γιατί, λοιπόν, η ΕΕ δεν θα γίνει ομοσπονδιακό σύστημα όπως οι ΗΠΑ? Γιατί σύμφωνα με το ρεαλισμό δεν αποτελεί ορθολογική επιλογή για τα κράτη μέλη να προχωρήσουν σε μια τέτοια απόφαση. Διότι υπάρχει μια μακρά ιστορία αιώνων που χωρίζει ακόμα τους ισχυρούς της ΕΕ, γιατί οι ανταγωνισμοί ισχύος εσωτερικά του οργανισμού είναι πολύ ισχυροί και γιατί, εντέλει, στην περίπτωση των ΗΠΑ, προτού της ομοσπονδιοποίησής της προηγήθηκε ένας σφοδρότατος πόλεμος που ουσιαστικά ανάγκασε τα κρατίδια σε ένωση. Αποτελούσαν όμως, εξ αρχής ένα νέο σύστημα κρατών, σε μια νέα – σχετικά – ήπειρο, συγκριτικά με την Ευρώπη, και επομένως οι δυνάμεις ήταν αρκετά ισχυρές, σε συνδυασμό με την περίοδο, ώστε να προχωρήσει η ομοσπονδιοποίηση. Στην περίπτωση της ΕΕ, διατηρούνται ακόμη ισχυρές οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, όπως και ο ανταγωνισμός ισχύος, πρωτίστως σε οικονομικό επίπεδο, καθώς και σε επίπεδο εξωτερικής πολιτικής. Το γεγονός ότι η ΕΕ στάθηκε αδύναμη να διαχειριστεί βασικές κρίσεις στην άμεση περιφέρειά της με άμεσες επιπτώσεις για τα κράτη μέλη της ήδη δύο φορές στην ιστορία της (Κόσσοβο και Λιβύη), κινδυνεύοντας παράλληλα για την τρίτη αδυναμία (περίπτωση ISIL/Da'esh) είναι απολύτως ενδεικτικό της διάσπασης εσωτερικά των κρατών μελών. Ήδη, σε επίπεδο υπερεθνικού οργανισμού, με σημαντικές βέβαια διαφορές, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, εκ των μονίμων μελών του οποίου είναι 2 κράτη μέλη της ΕΕ, αποτελεί μέγιστη απόδειξη της υπερίσχυσης των ενθικών συμφερόντων, της μάχης για ισχύ των κρατών του διεθνούς συστήματος αλλά και το πώς οι υπερεθνικοί οργανισμοί χρησιμοποιούνται από τους ισχυρούς, προκειμένου να εξυπηρετήσουν τις ηγεμονικές τους τάσεις. Σε κάποιο βαθμό θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως τέτοιες τάσεις διαφαίνονται και στην περίπτωση της ΕΕ, σε μικρότερο βαθμό, καθώς οι παίκτες είναι συγκριτικά πιο αποδυναμωμένοι στην πλειοψηφία τους, με σημαντικές, όμως, διαφοροποιήσεις ως προς το τι θεωρούν ως προτεραιότητά τους, πώς θα αντιμετωπίσουν μια κρίση στην περιφέρειά τους και εάν, φυσικά, θα αναλάβουν δράση τα ίδια ή θα διεκδικήσουν μεταφορά των βαρών προς τους πλέον ισχυρούς (ΗΠΑ) ή το NATO ως την καθαρά αμυντική συμμαχία.

Αναφορικά με την ΚΠΑΑ, όπως η ίδια η Συνθήκη της Λισαβόνας ρητά ορίζει, οποιαδήποτε δράση της Ένωσης πραγματοποιείται με στρατιωτική ή μη στρατιωτική φυσιογνωμία εκτός συνόρων της, ανταποκρίνεται στην επιτακτική ανάγκη διαχείρισης μιας ανθρωπιστικής κρίσης, ενώ εάν πρόκειται για επίθεση από μη κρατικό δρώντα, όμως, σε κράτος μέλος της Ένωσης, τα κράτη μέλη δεσμεύονται σε υποστήριξη και συνδρομή προς το πληγέν κράτος. Αυτό σημαίνει ότι η ΚΠΑΑ δεν μπορεί να χαρακτηριστεί πως διαθέτει την ίδια αμυντική χροιά που διαθέτει το NATO και σίγουρα δεν διαθέτει δικαιοδοσία ανάληψης δράσης, παρά μόνον μετά από ρητή εξουσιοδότηση από πλευράς του Συμβουλίου Ασφαλείας. Με αυτό τον τρόπο καθίσταται εμφανές πως η Ένωση το μόνο που μπορεί να κάνει, σε ρεαλιστικούς όρους, είναι να παραμείνει μια μορφή αυξημένης/διευρυμένης συνεργασίας μεταξύ των κρατών που την απαρτίζουν, τα οποία εκ των

προτέρων γνωρίζουν και γνωρίζουμε πως δεν θα διαθέσουν την εθνική τους υπόσταση σε ένα υπερεθνικό κέντρο λήψης αποφάσεων, τουλάχιστον για την επόμενη πεντηκονταετία, δεδομένων των συνθηκών. Το στοίχημα και η συζήτηση για το μέλλον της ΚΠΑΑ θα πρέπει να στηρίζεται στο πώς τα κράτη μέλη θα βρουν κίνητρα ή θα δημιουργήσουν κίνητρα, ώστε να συνεισφέρουν περισσότερο συλλογικά στην ΚΠΑΑ, εξαλείφοντας σταδιακά του φαινόμενο του «τζαμπατζή/free launcher» και της εξάντλησης των παραδοσιακών παρόχων υποδομών στις κοινές επιχειρήσεις/αποστολές, να μπορέσουν να δημιουργήσουν κέρδη από «έξυπνες» και όχι ασύστολες περικοπές αμυντικών δαπανών, να εμβαθύνουν τη συνεργασία τους με το ΝΑΤΟ, ώστε να συμπληρώνουν τις αδυναμίες τους προς επίτευξη της μέγιστης αποτελεσματικότητας, να καταστήσουν πιο ανταγωνιστικές τις υποδομές τους, επενδύοντας στην έρευνα, τεχνολογία και την ανάπτυξη και, το πλέον σημαντικό, να κάνουν πιο άμεση, διαχειρίσιμη και με καλύτερο κεντρικό συντονισμό τη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε καίρια ζητήματα.

Το υπαρξιακό ζήτημα, όμως σε επίπεδο ΚΠΑΑ αφορά κατά βάση στη φυσιογνωμία που οι Συνθήκες της έχουν προσδώσει, ως μια πολιτική όπου τα κράτη μέλη συναποφασίζουν με την απόλυτη ομοφωνία και χαράσσεται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Επομένως, αυτό που χρειάζεται η ΕΕ για να ενδυναμώσει τη θέσης σε επίπεδο ΚΠΑΑ, ως «επιχειρησιακός βραχίονας»²⁵⁶ της ΚΕΠΠΑ, είναι στην ουσία η εφαρμογή του τετράπτυχου CEPT (Credibility/Αξιοπιστία – Efficiency/Αποτελεσματικότητα – Participation/Συμμετοχή – Trust/Εμπιστοσύνη), προκειμένου να μπορέσει να χαρακτηριστεί ως διαμορφωτής εξελίξεων και όχι απλός διαχειριστής αυτών. Η αξιοπιστία αφορά κατά βάση στο εξωτερικό περιβάλλον της Ένωσης, να μπορέσει, δηλαδή, να αποτελέσει παράγοντα στο διεθνές σύστημα που να διαθέτει το κύρος και την ισχυρή θέση ως πάροχος και όχι καταναλωτής ασφαλείας²⁵⁷, ενώ η αποτελεσματικότητα αφορά στο κομμάτι των ικανοτήτων, υποδομών και τεχνολογίας, τέτοιων που να μπορούν να ανταγωνιστούν σε διεθνές επίπεδο άλλους παρόχους ασφαλείας, όπως οι ΗΠΑ. Η συμμετοχή, αντίστοιχα, αφορά στην αναγκαιότητα τα κράτη μέλη να αναλαμβάνουν την ευθύνη και το ρίσκο της συμμετοχής στο σχεδιασμό και την υλοποίηση επιχειρήσεων/αποστολών ως αναπόσπαστα τμήματα αυτών, προκειμένου να μην επιβεβαιώνεται η θεώρηση των Biscop & Coelmont πως «κάποια ΚΜ φαίνεται να έχουν ξεχάσει ότι συμμετέχουν στην ΚΠΑΑ»²⁵⁸. Τέλος, η εμπιστοσύνη είναι ίσως ο κινητήριο μοχλός για την προώθηση της ΚΠΑΑ, καθώς τα κράτη μέλη, προκειμένου να παραχωρήσουν αρμοδιότητές τους σε υπερεθνικό επίπεδο θα πρέπει να μπορούν να εμπιστευθούν τις προθέσεις των άλλων, καθώς και τη δυνατότητα αυτή η σχέση αλληλεγγύης, συνεργασίας και εμπιστοσύνης να αποτελεί μακροπρόθεσμη στρατηγική και όχι ευκαιριακή πολιτική για εξυπηρέτηση ιδίων συμφερόντων.

²⁵⁶ Προσωπική Συνέντευξη Τμηματάρχη ΚΕΠΠΑ, Υπουργείο Εξωτερικών, Α. Μητσόπουλος

²⁵⁷ Esther Barbé, Benjamin Kienzie (2007), 'Security Provider or Security Consumer? The European Union and Conflict Management', European Foreign Affairs Review, Volume 12, Issue 4, pp. 517–536, Διαθέσιμο: <http://www.kluwerlawonline.com/abstract.php?area=Journals&id=EERR2007043> [Προσπελάστηκε 17/8/2015]

²⁵⁸ Sven Biscop & Jo Coelmont (2010), 'Permanent Structured Cooperation in Defence of the Obvious', Security Policy Brief No. 11, EGMONT Royal Institute for International Relations, Διαθέσιμο: <http://www.iss.europa.eu/publications/detail/article/permanent-structured-cooperation-in-defence-of-the-obvious/> [Προσπελάστηκε 22/5/2015]

Προκειμένου, όμως για το «υπαρξιακό πρόβλημα» της Ένωσης, είναι σημαντικό να αναφερθεί πως σε επίπεδο θεωριών ομοσπονδιοποίησης, αιτίων που οδήγησαν στην διευρυμένη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, αλλά και το μέλλον αυτού του μορφώματος, αξίζει να αναφερθεί η θεώρηση του Wallace, πως «πολιτικά και οικονομικά κίνητρα, καθώς και κίνητρα ασφαλείας, διαπλέχθηκαν στην εξέλιξη της δυτικο-ευρωπαϊκής περιφερειακής ολοκλήρωσης από τη δεκαετία του 1940 μέχρι τη δεκαετία του 1990»²⁵⁹. Η μελέτη δεκαετιών που πραγματοποιείται στις θεωρίες ολοκλήρωσης και η απόπειρα πρόβλεψης του μέλλοντος που το οικοδόμημα θα έχει, είτε εμβάθυνσης, πολιτικής ενοποίησης, είτε διάσπασης, επιβεβαιώνει, αφενός τη διαχρονικότητα του κυρίαρχου ερωτήματος για το ποιο θα είναι εντέλει το μέλλον της ΕΕ αλλά και της ΚΠΑΑ, αφετέρου το γεγονός πως το κράτος βρίσκεται διαρκώς στο κέντρο των εξελίξεων, ως ο βασικός άξονας και παράγοντας διαμόρφωσης των εξελίξεων αυτών²⁶⁰. Από τη μια πλευρά, λοιπόν, σήμερα αντιμετωπίζουμε ακόμη έντονο το «φόβο να κυριαρχηθεί το σύστημα κρατών από μια ομάδα»²⁶¹ με συγκεκριμένα συμφέροντα έναντι των πιο αδύναμων κρατών, από την άλλη, στα 60 και πλέον χρόνια ύπαρξης της ΕΕ δεν έχει δοθεί έμφαση στο κοινωνικό στοιχείο της Ένωσης, τους πολίτες, δημιουργώντας την κοινή ευρωπαϊκή ταυτότητα και στρατηγική κουλτούρα, σε ότι αφορά στους στρατιωτικούς αξιωματούχους και το στρατιωτικό προσωπικό εν γένει.

Όπως καταδεικνύεται και στην έρευνα κοινής γνώμης που διενεργήθηκε για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης, το 83,1% των ερωτηθέντων χαρακτηρίζουν πολύ κακή έως ουδέτερη την πορεία την πολιτικής ενοποίησης της ΕΕ μέχρι σήμερα, ενώ το 42,5% αυτών δηλώνουν πως αισθάνονται Ευρωπαίοι Πολίτες από 10% έως 40%, σε αντίθεση με το 39,2% αυτών που αξιολογεί το αίσθημά τους ως Ευρωπαίοι Πολίτες σε ποσοστό 70% και άνω. Παρά το επαρκές ποσοστό των ερωτηθέντων που δηλώνει πως γνωρίζει κεντρικές πολιτικές ΚΠΑΑ (Petersberg Tasks, Battlegroups, Civ-Mil Operations κα.), στις ερωτήσεις περί εμβάθυνσης της ΚΠΑΑ η πλειοψηφία αυτών τάσσεται υπέρ. Συγκεκριμένα, για τη Δημιουργία Ευρωπαϊκού Στρατού, το 54,5% δηλώνει πως τάσσεται υπέρ, για τη δημιουργία «ομόσπονδων κρατών της Ευρώπης» το 44% δηλώνει πως συμφωνεί, για τη δημιουργία Ευρωπαϊκής Αμυντικής Βιομηχανίας το 59% δηλώνει θετική προδιάθεση, ενώ – παράδοξο, λαμβάνοντας υπόψη τα γεγονότα του καλοκαιριού του 2015 και τις έντονες συζητήσεις περί Grexit – το 59% των ερωτηθέντων δηλώνουν πως συμφωνούν με τη δημιουργία ευρωπαϊκού προϋπολογισμού για αμυντικές δαπάνες. Παρά το ποσοστό του στατιστικού λάθους στη διενέργεια της εν λόγω έρευνας και τις απαντήσεις που οι ερωτηθέντες δίνουν για τα προηγούμενα ερωτήματα, στην ερώτηση πώς θα αντιμετώπιζαν την πιθανότητα η ΕΕ να χαράσσει την εξωτερική πολιτική της χώρας τους, το 57% των ερωτηθέντων διαφωνεί, ενώ στο συναφές ερώτημα περί εμπιστοσύνης των πολιτών στην προάσπιση των εθνικών συμφερόντων της χώρας τους από την ΕΕ, το 56,6% δηλώνει πως διαφωνεί με την πρόθεση αυτή.

Κάποιες από τις αδυναμίες της ΚΠΑΑ αποτελούν, μεταξύ άλλων, το Άρθρο 44 ΣΕΕ, καθώς και η έλλειψη μιας σαφούς μακροπρόθεσμης και συνεκτικής Στρατηγικής ή Βίβλου για την άμυνα της Ένωσης. Σχετικά με το Άρθρο 44, εν τέλει ποιο είναι το κίνητρο για τα κράτη μέλη που επιθυμούν να αναλάβουν δράση σε μια περίπτωση, εφόσον έχουν τη δυνατότητα να συνεργαστούν άμεσα,

²⁵⁹ Rosamond B. (2006), «Θεωρίες Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης», εκδ. Μεταίχμιο

²⁶⁰ Ibid.

²⁶¹ Ibid.

διαθέτουν τις πλήρης υποδομές, τη χρηματοδότηση και το σχεδιασμό να επιχειρήσουν υπό την ομπρέλα της ΕΕ, η οποία δε συνεισφέρει σε τίποτε περαιτέρω, και όχι κατά μόνος εκτός Ευρωπαϊκού πλαισίου. Σίγουρα είναι κατανοητό ότι το κύρος που προσφέρει η ομπρέλα της ΕΕ σε μια επιχείρηση διευκολύνει την αποδοχή αυτής από τη διεθνή κοινότητα και επιβεβαιώνει την ισχύ των κρατών αυτών εντός της Ένωσης, παρόλα αυτά όμως, δεν δίνονται σημαντικά κίνητρα στα κράτη μέλη να συστήσουν μια ενισχυμένη συνεργασία και δεν τους παρέχει κάποιας μορφής υποστήριξη. Αποτελεί παράλληλα ερώτημα εάν η ύπαρξη του άρθρου αυτού εντός της Συνθήκης αποτελεί μια μορφή σιωπηρής αναγνώρισης της Ένωσης περί αδυναμίας της σε σχηματισμό επιχειρήσεων/αποστολών και άρα, προκειμένου για την επίτευξη αποτελεσματικότητας και αμεσότητας δίνεται η δυνατότητα στα κράτη μέλη που το επιθυμούν να επωμίζονται το συνολικό βάρος αυτών. Σχετικά με την ΕΣΑ, έχει συζητηθεί ιδιαίτερα έντονα τα τελευταία χρόνια πως το κείμενο του 2003 ήταν μια πρώτη προσπάθεια της Ένωσης, η οποία όμως σήμερα χρήζει άμεσης και επιτακτικής ανάγκης ανανέωσης, ενημέρωσης και εμβάθυνσης. Αποτέλεσμα της έλλειψης αποφασιστικότητας των κρατών μελών αποτελεί το γεγονός πως σήμερα δεν υπάρχει στρατηγική κουλτούρα και στρατηγικός σχεδιασμός για το πού οδεύει η ΕΕ σε επίπεδο ΚΠΑΑ, ποιες είναι οι προτεραιότητές της και τι εντοπίζει σαν απειλή, όχι τόσο στο άμεσο μέλλον όσο στο απώτερο μέλλον, με άξονα πεντηκονταετίας. Ένα στρατηγικό όραμα υπό το οποίο να συντονίζονται όλες οι λειτουργίες και διαθέσιμες υποδομές της ΕΕ σε επίπεδο ΚΠΑΑ. Ήδη η Έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου του 2013 *‘Preparing for complexity – the European Parliament in 2025, The Answers’* που παρουσιάστηκε από το Γενικό Γραμματέα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εντοπίζει τον πυρήνα των προβλημάτων στην Ευρωπαϊκή άμυνα, τις επικαλύψεις, την έλλειψη κοινού στρατηγικού οράματος αλλά και καθαρού οράματος για το μέλλον της ΕΕ²⁶².

Το στοίχημα, επομένως, για την ΕΕ²⁶³ αποτελεί η δημιουργία λευκής Βίβλου ΚΠΑΑ όπου να σχεδιαστεί το Στρατηγικό όραμα της ΕΕ με χρονικό ορίζοντα το 2040, προκειμένου να επιτευχθεί η αποτελεσματικότητα, η ορατότητα της ύπαρξης και στρατηγικής της ΕΕ και ο αντίκτυπος των πολιτικών της. Μέσα από ένα τέτοιο κείμενο, θα πρέπει να ανταποκρίνεται η ΕΕ στα εξής:

- Αυτονομία από τις ΗΠΑ
- Επίτευξη μεγίστης σχέσης απόδοσης-χρήματος
- Επίτευξη αμυντικών προαπαιτούμενων/στόχων

Κάποια από τα οφέλη της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών αντικατοπτρίζονται και στον ακόλουθο Πίνακα για την περίπτωση του αμυντικού τομέα.

²⁶² Έκθεση Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, *‘Preparing for complexity – the European Parliament in 2025, The Answers’*, Ιανουάριος 2013, Σελ. 58, Team EP 2025 Long Term Trends, Cabinet of the Secretary General, Διαθέσιμο: <http://www.europarl.europa.eu/the-secretary-general/resource/static/files/preparing-for-complexity---the-european-parliament-in-2025---the-answers-en---2nddraft-.pdf> [Προσπελάστηκε 16/3/2015]

²⁶³ Blanca Ballester (2013), *‘The Cost of Non-Europe in Common Security and Defence Policy’*, Study, Σελ. 18, European Added Value Unit, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/494466/IPOL-JOIN_ET\(2013\)494466_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/494466/IPOL-JOIN_ET(2013)494466_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 17/6/2015]

Πίνακας 13: Οφέλη Συνεργασίας ΚΜ στον αμυντικό τομέα²⁶⁴

Efficiency gains through cooperation	Amount in € /year (millions)
Efficiency gains in industry	10.000
Certification of ammunition	500
Standardisation of ammunition	1.500
Offsets	6.610
Efficiency gains in land forces	6.500
Efficiency gains in infantry vehicles*	600
Efficiency gains in air-to-air refueling*	240
Efficiency gains in basic Logistic Support*	30
Efficiency gains in Frigates*	390
Total CoNE	26.370
*If in fully integrated model	

Παράλληλα, αυτό που επισημαίνεται σε όλους τους τόνους είναι ότι η ΚΠΑΑ δεν διαθέτει υπολογισιμότητα (accountability) και διαγνωσιμότητα (identifiability) του πλαισίου που τη διέπει, του τρόπου που λειτουργεί αλλά και των δράσεων που αναλαμβάνει, τόσο προς τους πολίτες των χωρών ή περιοχών που επιχειρεί, όσο και των ευρωπαίων πολιτών που σε μεγάλο βαθμό δε γνωρίζουν κάποιες από τις δράσεις της Ένωσης ή τον τρόπο που αυτές λειτουργούν. Είναι απολύτως επιτακτική ανάγκη για τα κράτη μέλη να διαγνώσουν με το σωστό τρόπο στη βάση της σχέσης κόστους – οφέλους τα πλεονεκτήματα της συνεργασίας τους στον τομέα της ΚΠΑΑ, καθώς και να συμβάλλουν με ισχυρή πολιτική βούληση στην εξάλειψη φαινομένων ελλιπούς πληροφόρησης προς τους εταίρους τους, παράγοντας που αυξάνει το φόβο, την ανασφάλεια και την αβεβαιότητα για τις προθέσεις των άλλων και άρα να τροφοδοτούν τον ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών μελών.

Τέλος, αναφορικά με την απειλή του ISIL/Da'esh, μένει να δούμε πώς θα ανταποκριθεί η ΕΕ στις διαρκώς αυξανόμενες πιέσεις που προέρχονται από την οργάνωση. Είναι σίγουρο, όμως, πως μόνον η αεροπορική ισχύς, ως προσέγγιση αποδυνάμωσης της οργάνωσης είναι αναποτελεσματική στον χωρίς συνδυασμό δυνάμεων, ιδίως χωρίς χρήση χερσαίων δυνάμεων,

²⁶⁴ Blanca Ballester (2013), 'The Cost of Non-Europe in Common Security and Defence Policy', Study, Σελ. 7, European Added Value Unit, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/494466/IPOL-JOIN_ET\(2013\)494466_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/494466/IPOL-JOIN_ET(2013)494466_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 17/6/2015]

Συμπεράσματα

Η Ευρωπαϊκή Ενοποιητική προσπάθεια ξεκίνησε με ορίζοντα την επίτευξη αρχικά οικονομικής σύγκλισης και σε δεύτερο χρόνο πολιτικής σύγκλισης. Σήμερα, οι τάσεις ευρωσκεπτικισμού και ευρωπαϊσμού είναι σε τέτοιο βαθμό αντίρροπες, ιδίως μετά το ξέσπασμα της παρούσας οικονομικής κρίσης, που δε διαφαίνεται στο εγγύς μέλλον η πρόοδος του οικοδομήματος προς την πολιτική ενοποίηση. Πέραν της μη διάθεσης από τις κυβερνήσεις προς αυτή την κατεύθυνση, οι ευρωπαίοι πολίτες επίσης, δεν δείχνουν διάθεση να διατεθεί η εθνική αρμοδιότητα της χάραξης εξωτερικής στρατηγικής και εμπιστοσύνη προστασίας των εξωτερικών τους συνόρων από της ΕΕ. Επίσης, αξιολογούν ως μέτρια προς αρνητική την επίδοση της Ένωσης σε επίπεδο εμβάθυνσης της πολιτικής ενοποίησης και στην περίπτωση αναγκαιότητας δημιουργίας κοινού αμυντικού προϋπολογισμού εμφανίζονται διστακτικοί, ιδίως μετά την απόδειξη σοβαρών αδυναμιών του οικονομικού εγχειρήματος στις μέρες μας²⁶⁵.

Το κυρίαρχο ερώτημα για την ΚΠΑΑ είναι εάν θέλουμε περισσότερη ή λιγότερη Ευρώπη της άμυνας και της ασφάλειας σε εξωτερικό επίπεδο, δεδομένων των συσχετισμών ισχύος μεταξύ των κρατών μελών της ελλιπούς εμπιστοσύνης που αποδείχθηκε ότι υπάρχει μεταξύ των κρατών μελών. Είναι γεγονός πως υπό έναν κοινό αντίπαλο οι Ευρωπαίοι ηγέτες συσπειρώνονται και συνεργάζονται καλύτερα, προχωρώντας αμεσότερα στην ανάληψη δράσης για αντιμετώπιση της απειλής αυτής. Μένει να φανεί από τις εξελίξεις εάν θα είναι η αντιμετώπιση του ISIL/Da'esh, του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας αυτός ο συσπειρωτικός παράγοντας, καθώς και εάν θα προωθηθεί εμβάθυνση της ΚΠΑΑ στο μέλλον²⁶⁶.

Ο δρόμος είναι ακόμα μακρύς και τα κράτη μέλη έχουν πολλά βήματα να διανύσουν προκειμένου αυτό να επιτευχθεί.

²⁶⁵ Αποτελέσματα έρευνας κοινής γνώμης, Παράρτημα παρούσας έρευνας

²⁶⁶ Foreign Affairs & Security and Defence Committee (2015), 'State of play of the implementation of Pooling and Sharing initiative and its impact on the European defence industry', Study, Σελ. 6, Directorate-General for External Policies, European Parliament,, Διαθέσιμο:
http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/534988/EXPO_STU%282015%29534988_EN.pdf
[Προσπελάστηκε 15/4/2015]

Συντομογραφίες

BENELUX	Belgium – Netherlands – Luxembourg
CIVCOM	Committee for Civilian Aspects of Crisis Management
CG	Capability Group of EU – NATO
ERCC	Emergency Response Coordination Center
EUMC	European Union Military Committee
EUMS	European Union Military Staff
IPCR	Integrated Political Crisis Response Arrangements
MMA	Monitoring, Mentoring and Advising
P&S	Pooling and Sharing
PESCO	Permanent Structured Cooperation
PMG	Politico – Military Group
PSC	Political Security Committee
ΑΕΕ	Ακαθάριστο Εγχώριο Εισόδημα
ΔΕΕ	Δυτικό – Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΑΚ	Ευρωπαϊκή Αμυντική Κοινότητα
ΕΒΤΒΑ	Ευρωπαϊκή Βιομηχανική και Τεχνολογική Βάση στον τομέα της Άμυνας
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΠ	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη
ΕΟΑ	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας
ΕΠΑΑ	Ευρωπαϊκή Πολιτική Άμυνας & Ασφάλειας
ΕΠΓ	Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας
ΕΠΣ	Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία
ΚΕΠΠΑ	Κοινή Εξωτερική Πολιτική & Πολιτική Ασφάλειας
ΚΜ	Κράτος (η) Μέλος (η)
ΚΠΑΑ	Κοινή Πολιτική Άμυνας & Ασφάλειας
ΝΑΤΟ	Νότια Ατλαντική Συμμαχία
ΟΕΟΣ	Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας
ΟΜΚ	Όπλα Μαζικής Καταστροφής

ΠΓΔΜ	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
ΣΑ	Συμβούλιο Ασφαλείας
ΣΕΕ	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Υπ.Εξ	Υπουργός Εξωτερικών

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Algieri Franco (1999), 'The coherence dilemma of EU external relations: The European Asia policy', Journal of the Asia Pacific Economy, 4:1, 81-99, DOI: 10.1080/13547869908724671, Διαθέσιμο: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13547869908724671#.Vf_TktKqpHw [Προσπελάστηκε 08/05/2015]

Andersson Jan Joel (2015), 'European defence collaboration – Back to the future', Brief Issue No. 19, European Union Institute for Strategic Studies, Διαθέσιμο: http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Brief_19_Defence_collaboration.pdf [Προσπελάστηκε 11/3/2015]

Anghel Suzana Elena, Stanislas de Finance, Ralf Drachenberg (2015), 'Outlook for the European Council of 25-26 June 2015', European Council Oversight Unit, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS_BRIE_558757_outcome_june_european_council.pdf [Προσπελάστηκε 05/08/2015]

Archick Kristin, Gallis Paul (2008), 'NATO and the European Union', CRS Report for Congress, Congressional Research Service, Διαθέσιμο: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL32342.pdf> [Προσπελάστηκε 05/05/2015]

Bakker Edwin, Paulussen Christophe and Entenmann Eva (2013), 'Dealing with European Foreign Fighters in Syria: Governance Challenges & Legal Implications', ICCT Research Paper, Διαθέσιμο: <http://www.icct.nl/download/file/ICCT-Bakker-Paulussen-Entenmann-Dealing-With-European-Foreign-Fighters-in-Syria.pdf> [Προσπελάστηκε 24/06/2015]

Bąkowski Piotr, Puccio Laura (2015), 'Foreign fighters' Member States' responses and EU action in an international context', European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: <http://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS-Briefing-548980-Foreign-fighters-FINAL.pdf> [Προσπελάστηκε 26/07/2015]

Ballester Blanca (2013), 'The cost of non-Europe in Common Security and Defence Policy', Study, European Added Value Unit, European Parliamentary Research Service, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/494466/IPOL-JOIN_ET\(2013\)494466_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/494466/IPOL-JOIN_ET(2013)494466_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 17/6/2015]

Barbé Esther, Kienzle Benjamin (2007), 'Security Provider or Security Consumer? The European Union and Conflict Management', European Foreign Affairs Review, Volume 12, Issue 4, pp. 517–536,

Διαθέσιμο: <http://www.kluwerlawonline.com/abstract.php?area=Journals&id=EERR2007043>
[Προσπελάστηκε 17/8/2015]

Barna Judit (2014), 'Insecurity in context: The rise of Boko Haram in Nigeria', In-depth analysis, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/536393/EXPO-AFET_NT\(2014\)536393_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/536393/EXPO-AFET_NT(2014)536393_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 10/06/2015]

Bell Michael (2014), 'Liberal attitudes and Middle East Realities', 2013-2014 Paper Series No. 4, Transatlantic Academy, Διαθέσιμο: <http://www.transatlanticacademy.org/publications/liberal-attitudes-and-middle-east-realities> [Προσπελάστηκε 06/05/2015]

Berger J.M. (2015), 'Europe Cracks Down', Brookings Institution, Διαθέσιμο: <http://www.brookings.edu/research/opinions/2015/01/16-europe-cracks-down-jihadis-berger>
[Προσπελάστηκε 18/07/2015]

Biscop Sven & Coelmont Jo (2010), 'Permanent Structured Cooperation in Defence of the Obvious', Security Policy Brief No. 11, EGMONT Royal Institute for International Relations, Διαθέσιμο: <http://www.iss.europa.eu/publications/detail/article/permanent-structured-cooperation-in-defence-of-the-obvious/> [Προσπελάστηκε 22/5/2015]

Biscop Sven (2007), 'The ABC of European Union Strategy: Ambition, Benchmark, Culture', Egmont Paper 16, EGMONT Royal Institute for International Relations, Διαθέσιμο: <http://www.ies.be/files/documents/JMCdepository/Biscop,%20Sven,%20The%20ABC%20of%20European%20Union%20Strategy,%20Ambition,%20Benchmark,%20Culture.pdf> [Προσπελάστηκε 17/02/2015]

Biscop Sven (2012), 'As the EU said at the NATO Summit', Security Policy Brief, No. 22, EGMONT Institute for International Relations, Διαθέσιμο: <http://www.egmontinstitute.be/wp-content/uploads/2013/09/SPB33.pdf> [Προσπελάστηκε 13/06/2015]

Blanchard Christopher M., Humud Carla E., Katzman Kenneth, Weed Matthew C. (2015), 'The "Islamic State" Crisis and U.S. Policy', Congressional Research Service, Διαθέσιμο: <http://fas.org/srg/crs/mideast/R43612.pdf> [Προσπελάστηκε 24/08/2015]

Bloching Sebastian (2011), 'ISIS' Hot-Spot Forecast for the EU's CSDP in 2011', European Security Review, European Security Review Briefing 1, International Security Information Service, Europe, Διαθέσιμο: <https://www.yumpu.com/en/document/view/23541165/2011-esr-94-esrbriefing1-csdp-forecast-2011pdf-isis-europe> [Προσπελάστηκε 09/05/2015]

Boaz Ganor (2015), 'Four Questions on ISIS: A "Trend" Analysis of the Islamic State', Policy Brief, Volume 9, Issue 6, Perspectives on Terrorism, Terrorism Research Initiative & Center for Terrorism and Security Studies, ISSN:2334-3745, Διαθέσιμο:

<http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/436/857> [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Boin A., Ekengren M., Rhinard M. (2013), *'The European Union as Crisis Manager Patterns and Prospects'*, Chapter 1, Cambridge University Press

Castillejo Clare (2015), 'Fragile states: an urgent challenge for EU foreign policy', Working Paper No. 126, FRIDE, A European think Tank for Global Action, Διαθέσιμο: http://fride.org/download/WP126_Fragile_states.pdf [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

Castillejo Clare, Grevi Giovanni, Keohane Daniel (2014), 'Our Collective Interest - Why Europe's problems need global solutions and global problems need European action', European Think Tanks Group, Διαθέσιμο: http://fride.org/download/Our_Collective%20Interest_Report.pdf [Προσπελάστηκε 18/07/2015]

Cirlig Carmen – Cristina (2015), 'Security challenges in the MENA region', At a glance, Member's Research Service, European Parliamentary Research Service, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_ATA%282015%2956_4376 [Προσπελάστηκε 05/07/2015]

Cirlig Carmen – Cristina (2015), 'The international coalition to counter ISIL/Da'esh (the 'Islamic State')', Briefing, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551330/EPRS_BRI%282015%29551330_EN.pdf [Προσπελάστηκε 26/06/2015]

Cordesman Anthony H (1993), 'Western policy and security trends in the Middle East', The RUSI Journal, 138:3, 10-17, DOI: 10.1080/03071849308445709, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03071849308445709?journalCode=rusi20> [Προσπελάστηκε 04/05/2015]

CSDP Handbook, *The Common Security and Defence Policy of the European Union*, Second Edition, Editors: Jochen Rehr, Hans-Bernhard Weissert, 2013, Published by Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/european-security-defence-college/publication/index_en.htm [Προσπελάστηκε 17/3/2015]

Csernatosi Raluca (2014), 'Constructing the defence dimension of the European Union – The European Defence Agency at a Crossroads', European Security Review No. 72, international Security Information Service, Europe, Διαθέσιμο: <https://isiseurope.wordpress.com/2014/03/20/european-defense-eda/> [Προσπελάστηκε 23/05/2015]

Dempsey Judy (2015), 'Can Europe protect itself against terrorism?', Carnegie Europe, Διαθέσιμο: <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=57708> [Προσπελάστηκε 18/07/2015]

Dempsey Judy (2015), 'The Threats to Europe's Democracy and Stability', Carnegie Europe, Διαθέσιμο: <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=57691> [Προσπελάστηκε 18/07/2015]

Deni John R. (2015), 'Fulfilling NATO's Missions: The need for new structures and instruments', Policy Brief, Transatlantic Security and Future of NATO Series, The German Marshall Fund of the United States, Διαθέσιμο: <http://www.gmfus.org/publications/fulfilling-natos-missions-need-new-structures-and-instruments> [Προσπελάστηκε 30/05/2015]

Drent Margriet, Landman Lennart (2012), 'Why Europe needs a new European Security Strategy', Clingendael Policy Brief No. 9, The Clingendael Institute, Διαθέσιμο: http://www.clingendael.nl/sites/default/files/20120706_research_policybrief9_landman_mdrent.pdf [Προσπελάστηκε 17/3/2015]

Editor Jochen Rehrl (2014), 'Handbook for decision makers', Published by Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, Διαθέσιμο: <http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/european-security-defence-college/pdf/handbook/handbook-for-decision-makers.pdf> [Προσπελάστηκε 17/2/2015]

Editors: Jochen Rehrl and Galia Glume, 'Missions and Operations handbook, The Common Security and Defence Policy of the European Union', Published by Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/european-security-defence-college/pdf/handbook/final_-_handbook_on_csdp_missions_and_operations.pdf [Προσπελάστηκε 17/2/2015]

Edwards A. (2015), 'ISIS and the Challenge Of Islamist Extremism', Political insight, Volume 6, Issue 1, 19 Μαρτίου 2015, Διαθέσιμο: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/2041-9066.12081/pdf> [Προσπελάστηκε 22/08/2015]

Faleg Giovanni (2013), 'The governance gap in European Security and Defence', CEPS Policy Brief No. 310, Centre for European Policy Papers, Διαθέσιμο: http://aei.pitt.edu/46347/1/PB310_Faleg_on_CDSP.pdf [Προσπελάστηκε 09/05/2015]

Foreign Affairs & Security and Defence Committee (2015), 'State of play of the implementation of Pooling and Sharing initiative and its impact on the European defence industry', Study, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/534988/EXPO_STU%282015%29534988_EN.pdf [Προσπελάστηκε 15/4/2015]

Foreign Affairs & Security and Defence Committee (2015), 'Towards a new European security strategy? Assessing the impact of changes in the global security environment', Study, Directorate General for External Policies, Policy Department, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/534989/EXPO_STU\(2015\)534989_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/534989/EXPO_STU(2015)534989_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 20/5/2015]

Foreign Affairs Committee (2014) 'Afghanistan and Central Asia: Prospects and challenges after the withdrawal of NATO/ISAF forces', Workshop, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/457127/EXPO_STU\(2015\)457127_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/457127/EXPO_STU(2015)457127_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 06/07/2015]

Foreign Affairs Committee (2015), 'The Eastern Partnership After Five Years: Time For Deep Rethinking', Study, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536438/EXPO_STU\(2015\)536438_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536438/EXPO_STU(2015)536438_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 06/07/2015]

Foreign Affairs Committee (2015), 'Yemen in crisis. What role for the EU?', In-depth analysis, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο:

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/darp/dv/darp20150326_07/_darp20150326_07_en.pdf [Προσπελάστηκε 06/07/2015]

Foundation Quilliam (2013), 'Jabhat al Nusra – A Strategic Briefing', Quilliam Foundation, Διαθέσιμο:

<https://www.quilliamfoundation.org/wp/wp-content/uploads/publications/free/jabhat-al-nusra-a-strategic-briefing.pdf> [Προσπελάστηκε 26/07/2015]

Garcés De Los Fayos Fernando (2014), 'Will the Afghan government deal provide the country the stability it needs?', In-depth Analysis, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο:

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/d-af/dv/paper_new_afghan_governme/paper_new_afghan_government.pdf [Προσπελάστηκε 06/07/2015]

Garcés De Los Fayos Fernando (2015), 'The outcome of the ninth Arctic Council ministerial meeting', At a glance, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2015/549036/EXPO_ATA\(2015\)549036_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2015/549036/EXPO_ATA(2015)549036_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 06/07/2015]

Gaub Florence, Pawlak Patryk (2014), 'The Arab War(s) on Terror', Brief – No. 20, European Union Institute for Security Studies (EUISS), Διαθέσιμο:

http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Brief_20_Arab_War_on_Terror.pdf [Προσπελάστηκε 14/5/2015]

Ghanem As'ad & Mustafa Mohanad (2014), 'Explaining Political Islam: The Transformation of Palestinian Islamic Movements', British Journal of Middle Eastern Studies, 41:4, 335-354, DOI: 10.1080/13530194.2014.918800, Διαθέσιμο:

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13530194.2014.918800> [Προσπελάστηκε 02/05/2015]

Giddens A. (2014), 'Turbulent and Mighty Continent, What future for Europe', Polity, London

Grevi Giovanni (2012), 'A progressive European global strategy', Policy Brief No. 140 FRIDE, A European think Tank for Global Action, Διαθέσιμο: http://fride.org/download/PB_140_A_progressive_European_global_strategy.pdf [Προσπελάστηκε 06/05/2015]

Grevi Giovanni and Keohane Daniel (2014), 'Challenges for European Foreign Policy in 2014: The EU's extended neighbourhood', FRIDE, A European Think Tank for Global Action, ISBN:978-84-616-7849-5, Διαθέσιμο: http://fride.org/descarga/Challenges_for_European_Foreign_Policy_in_2014.pdf [Προσπελάστηκε 22/06/2015]

Grevi Giovanni and Keohane Daniel (2015), 'Challenges for European Foreign Policy in 2015: How others deal with disorder', FRIDE, A European Think Tank for Global Action, ISBN:978-84-617-3460-3, Διαθέσιμο: http://fride.org/download/Challenges_for_European_Foreign_Policy_2015.pdf [Προσπελάστηκε 22/06/2015]

Hamadouche Louisa Dris-Aït (2009), 'Europe, Security and Islamism: Misunderstandings and Manipulations', Journal of Contemporary European Studies, 17:3, 339-351, DOI: 10.1080/14782800903339313, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14782800903339313> [Προσπελάστηκε 12/06/2015]

Hatzigeorgopoulos Myrto (2012), 'The EU's mutual assistance and solidarity clauses', European Security Review No. 61, International Security Information Service, Europe, Διαθέσιμο: <https://www.yumpu.com/en/document/view/23541015/the-eus-mutual-assistance-and-solidarity-clauses-isis-europe> [Προσπελάστηκε 13/2/2015]

Hatzigeorgopoulos Myrto (2012), 'The role of EU Battlegroups in European Defence', European Security Review 56, International Security Information Service, Europe

Herolf Gunilla (2014), 'Security and Defence - An Issue For The European Citizen?', Trans European Policy Studies Association (TEPSA), Διαθέσιμο: http://www.tepsa.eu/wp-content/uploads/2014/03/Gunilla-Herolf-TEPSA-Policy-Paper-March-2014_Final.pdf [Προσπελάστηκε 18/07/2015]

Hill C. (1993), 'The capabilities – expectations gap, conceptualizing Europe's international role', Journal of Common Market Studies, 31, No. 3, September 1993, page 316, Διαθέσιμο: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.1993.tb00466.x/pdf> [Προσπελάστηκε 15/04/2015]

His Majesty King Hussein of Jordan (1993), 'Securing peace in the Middle East?', The RUSI Journal, 138:5, 1-3, DOI: 10.1080/03071849308445742, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03071849308445742> [Προσπελάστηκε 08/05/2015]

Horst Corinna et. al (2014), 'Ideas for Europe's new leadership – A transatlantic perspective', The German Marshal Fund of the United States, Διαθέσιμο: <http://www.gmfus.org/publications/ideas-europes-new-leadership-transatlantic-perspective> [Προσπελάστηκε 03/06/2015]

Ingram Haroro J (2014), 'Three Traits of the Islamic State's Information Warfare', The RUSI Journal, 159:6, 4-11, DOI: 10.1080/03071847.2014.990810, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03071847.2014.990810> [Προσπελάστηκε 06/05/2015]

Institute for Strategic Dialogue (2015), 'Strengthening government partnerships to build resilience: the challenge of foreign fighters', Policy Briefing, Διαθέσιμο: http://www.strategicdialogue.org/ISD_BXL_Report_PPN.pdf [Προσπελάστηκε 18/07/2015]

Irondelle Bastien (2008), 'European Foreign Policy: the End of French Europe?', Journal of European Integration, 30:1, 153-168, DOI: 10.1080/07036330801959556, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07036330801959556> [Προσπελάστηκε 07/05/2015]

Jawad Dr Haifaa A (1995), 'Islam and the west: How fundamental is the threat?', The RUSI Journal, 140:4, 34-38, DOI: 10.1080/03071849508445940, Διαθέσιμο: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03071849508445940?journalCode=rusi20#.Vf_Sq9Kq_pHw [Προσπελάστηκε 14/05/2015]

Jervis Robert (1976), 'Perception and Misperception in International Politics', One of Princeton University Press's Notable Centenary Titles

Jones Peter (2009), 'Structuring Middle East Security, Survival: Global Politics and Strategy', 51:6, 105-122, DOI: 10.1080/00396330903461682, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00396330903461682> [Προσπελάστηκε 18/06/2015]

Karock Ulrich (2012), 'Pooling & sharing austerity? The Defence Agency's 2013 budget', Quick policy insight, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/briefing_note/join/2012/491465/EXPO-SEDE_SP\(2012\)491465_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/briefing_note/join/2012/491465/EXPO-SEDE_SP(2012)491465_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Karock Ulrich (2013), 'Drones: Engaging in debate and accountability', Quick policy insight, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/briefing_note/join/2013/491497/EXPO-SEDE_SP\(2013\)491497_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/briefing_note/join/2013/491497/EXPO-SEDE_SP(2013)491497_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Karock Ulrich (2013), 'Strasbourg-Lisbon-Chicago: NATO quo vadis?', Policy Briefing, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/briefing_note/join/2013/491515/EXPO-SEDE_SP\(2013\)491515_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/briefing_note/join/2013/491515/EXPO-SEDE_SP(2013)491515_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Karock Ulrich (2014), 'NATO after the Wales Summit: Back to collective defence', Briefing, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2014/536430/EXPO_BRI\(2014\)536430_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2014/536430/EXPO_BRI(2014)536430_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Karock Ulrich (2014), 'The Peshawar Army Public School attack: From nightmare to greater darkness?', At a glance, Policy Department, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2014/536429/EXPO_ATAG\(2014\)536429_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2014/536429/EXPO_ATAG(2014)536429_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Katagiri Noriyuki (2015), 'ISIL, insurgent strategies for statehood, and the challenge for security studies', Small Wars & Insurgencies, 26:3, 542-556, DOI: 10.1080/09592318.2014.989672, Διαθέσιμο: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09592318.2014.989672?journalCode=fswi20#.Vf_YHtKqpHw [Προσπελάστηκε 10/06/2015]

Kemp Geoffrey (2003), 'Europe's Middle East challenges', The Washington Quarterly, 27:1, 163-177, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1162/016366003322596981?journalCode=rwaq20> [Προσπελάστηκε 04/05/2015]

Keohane Daniel (2013), 'Strategic priorities for EU defence policy', Policy Brief No. 143 FRIDE, A European think Tank for Global Action, Διαθέσιμο: http://fride.org/download/PB_146_Strategic_priorities_for_EU_defence_policy.pdf [Προσπελάστηκε 02/05/2015]

Kfir Isaac (2015), 'Social Identity Group and Human (In) Security: The Case of Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)', Studies in Conflict & Terrorism, 38:4, 233-252, DOI: 10.1080/1057610X.2014.997510, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1057610X.2014.997510?journalCode=uter20> [Προσπελάστηκε 20/05/2015]

Klug Brian (2005), 'Is Europe a lost cause? The European debate on anti-Semitism and the Middle East conflict', Patterns of Prejudice, 39:1, 46-59, DOI: 10.1080/00313220500045253, Διαθέσιμο: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00313220500045253?journalCode=rpop20#.Vf_Pn7VQQvE [Προσπελάστηκε 02/05/2015]

Le'onard Sarah (2015), 'Border Controls as a Dimension of the European Union's Counter-Terrorism Policy: A Critical Assessment', pages 306-332, Volume 30, Issue 2-3, 2015, Intelligence and National Security, Special Issue: A Decade of EU Counter-Terrorism and Intelligence: A Critical Assessment, DOI: 10.1080/02684527.2014.988447, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02684527.2014.988447> [Προσπελάστηκε 16/05/2015]

Mackenzie A., Oldrich Bures, Christian Kaunert & Sarah Léonard (2013), 'The European Union Counter-terrorism Coordinator and the External Dimension of the European Union Counter-terrorism Policy', Perspectives on European Politics and Society, 14:3, 325-338, DOI: 10.1080/15705854.2013.817810, Διαθέσιμο: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15705854.2013.817810?journalCode=rpep20#.Vf_MAbVGQvE [Προσπελάστηκε 02/05/2015]

Manrique Gil Manuel (2015), 'The European year for development: Europe in the world', Briefing, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EXPO_BRI\(2015\)536434](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EXPO_BRI(2015)536434) [Προσπελάστηκε 23/05/2015]

Manrique Gil Manuel (2015), 'The European year for development: Peace and stability', Briefing, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/549037/EXPO_BRI\(2015\)549037_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/549037/EXPO_BRI(2015)549037_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 23/05/2015]

Martin Lenore (2000), 'Turkey's national security in the Middle East', Turkish Studies, 1:1, 83-106, DOI: 10.1080/14683840008721222, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14683840008721222?journalCode=ftur20> [Προσπελάστηκε 16/05/2015]

Mattelaer A. (2010), 'The CSDP Mission Planning Process of the European Union: Innovations and Shortfalls', In: Vahhoonacker, Sophie, Gylke Dijkstra and Heide Mauer (eds). Understanding the Role of Bureaucracy in the European Security and Defence Policy, European Integration Online Papers (EIoP), Special Issue 1, Vol. 14, Διαθέσιμο: <http://eiop.or.at/eiop/pdf/2010-009.pdf> [Προσπελάστηκε 02/05/2015]

Middelaar L. (2013), 'The passage to Europe, How a Continent became a Union', London Yale University Press

Missiroli A. (2014), 'Strategy Matters 2003 – 2014, EU Key Documents', European Union Institute for Security Studies (EUISS), Διαθέσιμο: <http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Strategy-matters.pdf> [Προσπελάστηκε 06/05/2015]

Mix Derek E. (2013), 'The European Union: Foreign and Security Policy', CRS Report for Congress, Congressional Research Service, Διαθέσιμο: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/R41959.pdf> [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Mohammed Syed Ad'ha Aljunied (2011), 'Religious Freedom in Malaysia's "Islamic State": Comparisons with the Islamic State of Medina', Journal of Muslim Minority Affairs, 31:1, 113-123, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13602004.2011.556892> [Προσπελάστηκε 11/05/2015]

Moore Jack (2014), 'Iraq Crisis: Senior Jordan Jihadist Slams Isis Caliphate', International Business Times UK, Διαθέσιμο: <http://www.ibtimes.co.uk/iraq-crisis-senior-jordan-jihadist-slams-isis-caliphate-1455041> [Προσπελάστηκε 22/05/2015]

Nugent Neill & Saurugger Sabine (2002), 'Organizational structuring: the case of the European Commission and its external policy responsibilities', Journal of European Public Policy, 9:3, 345-364, DOI: 10.1080/13501760210138787, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501760210138787> [Προσπελάστηκε 10/05/2015]

Pavel Barry and Nordenman Magnus (2015), 'Restoring Order: Deterrence in Europe in the 21st Century', Policy Brief, Transatlantic Security and Future of NATO Series, The German Marshall Fund of the United States, Διαθέσιμο: <http://www.gmfus.org/publications/restoring-order-deterrence-europe-21st-century> [Προσπελάστηκε 07/05/2015]

Phillips David L. (2014), 'ISIS Crisis', American Foreign Policy Interests: The Journal of the National Committee on American Foreign Policy, 36:6, 351-360, DOI: 10.1080/10803920.2014.993254, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10803920.2014.993254> [Προσπελάστηκε 04/05/2015]

Pichon Eric (2015), 'Understanding the rise of ISIL/Da'esh (the 'Islamic State')', Briefing, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551329/EPRS_BRI%282015%29551329_EN.pdf [Προσπελάστηκε 29/04/2015]

Pluchinsky Dennis A. (1991), 'Middle Eastern terrorism in Europe: Trends and prospects', Terrorism, 14:2, 67-76, DOI: 10.1080/10576109108435859, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576109108435859?journalCode=uter19> [Προσπελάστηκε 02/05/2015]

Radeljić Branislav (2011), 'Europe's Global Role: External Policies of the European Union', Perspectives on European Politics and Society, 12:4, 510-512, DOI: 10.1080/15705854.2011.622975, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15705854.2011.622975> [Προσπελάστηκε 03/05/2015]

Rogers James (2013), 'Why do Europeans need armed forces?', Policy Brief No. 168, FRIDE, A European think Tank for Global Action, Διαθέσιμο: http://fride.org/descarga/PB_168_Why_do_Europeans_need_armed_forces.pdf [Προσπελάστηκε 13/06/2015]

Schmitt Olivier (2013), 'A Tragic Lack of Ambition: Why EU Security Policy is no Strategy', pages 413-416, Volume 34, Issue 2, Contemporary Security Policy, DOI: 10.1080/13523260.2013.808076, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13523260.2013.808076> [Προσπελάστηκε 28/07/2015]

Security and Defence Committee (2009), 'The status and location of the military installations of the member states of the European Union and their potential role for the European Security and Defence Policy (ESDP)', Study, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο:

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/sede300309studype407004/SEDE300309StudyPE407004_en.pdf [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Security and Defence Committee (2011), 'Cybersecurity and cyberpower: concepts, conditions and capabilities for cooperation for action within the EU', Study, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2011/433828/EXPO-SEDE_ET\(2011\)433828_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2011/433828/EXPO-SEDE_ET(2011)433828_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Security and Defence Committee (2011), 'Missile defence in Europe: Strategic, Political and Industrial implications', Study, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2011/433827/EXPO-SEDE_ET\(2011\)433827_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2011/433827/EXPO-SEDE_ET(2011)433827_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Security and Defence Committee (2011), 'The Impact of the Financial Crisis on European Defence', Study, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο:

<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201106/20110623ATT22406/20110623ATT22406EN.pdf> [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Security and Defence Committee (2011), 'The role of private security companies (PSCs) in CSDP missions and operations', Study, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο:

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/droi/dv/803_sedestudy_/803_sedestudy_en.pdf [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Security and Defence Committee (2012), 'CSDP missions and operations: lessons learned processes', Study, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο:

[http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EXPO-SEDE_ET\(2012\)457062](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EXPO-SEDE_ET(2012)457062) [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Security and Defence Committee (2013), 'Assessing the EU's Approach to Security Sector Reform (SSR)', Study, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/433837/EXPO-SEDE_ET\(2013\)433837_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/433837/EXPO-SEDE_ET(2013)433837_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Security and Defence Committee (2013), 'The Development of a European Defence Technological and Industrial Base (EDTIB)', Study, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/433838/EXPO-SEDE_ET\(2013\)433838_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/433838/EXPO-SEDE_ET(2013)433838_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Security and Defence Committee (2013), 'The implementation of the Common Security and Defence Policy', Workshop, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/workshop/join/2013/433712/EXPO-SEDE_AT\(2013\)433712_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/workshop/join/2013/433712/EXPO-SEDE_AT(2013)433712_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Security and Defence Committee (2013), 'The maritime dimension of CSDP: Geostrategic maritime challenges and their implications for the European Union', Study, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/433839/EXPO-SEDE_ET\(2013\)433839_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/433839/EXPO-SEDE_ET(2013)433839_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Security and Defence Committee (2014), 'Space, Sovereignty and European Security Building European Capabilities in an Advanced Institutional Framework', Study, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/433750/EXPO-SEDE_ET\(2014\)433750_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/433750/EXPO-SEDE_ET(2014)433750_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Security and Defence Committee (2015), 'The extra-EU defence exports' effects on European armaments cooperation', Study, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/549043/EXPO_STU\(2015\)549043_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/549043/EXPO_STU(2015)549043_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 12/08/2015]

Security and Defence Committee (2015), 'The impact of the 'defence package' Directives on European defence', Study, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/549044/EXPO_STU\(2015\)549044_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/549044/EXPO_STU(2015)549044_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 12/08/2015]

Sikorski A. (2012), 'The EU's Role and Impact as a Peace Broker in the Israeli-Palestinian Conflict: An assessment of the two CSDP missions', European Security Review, ESR 55, International Security Information Service, Europe

Smith Michael (2000), 'Negotiating new Europes: the roles of the European Union', Journal of European Public Policy, 7:5, 806-822, DOI: 10.1080/13501760010014966, Διαθέσιμο: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501760010014966#.Vf_XZdKqpHw [Προσπελάστηκε 26/05/2015]

Smith Michael (2003), 'The framing of European foreign and security policy: towards a post-modern policy framework?', Journal of European Public Policy, 10:4, 556-575, DOI: 10.1080/1350176032000101253, Διαθέσιμο: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1350176032000101253#.Vf_XhdKqpHw [Προσπελάστηκε 16/05/2015]

Soder Kirsten (2010), 'EU crisis management: an assessment of member states' contributions and positions', Institute for European Studies, Διαθέσιμο: <http://www.ies.be/files/Soder-D1-NOT4WEB.pdf> [Προσπελάστηκε 23/6/2015]

Solana Javier (2015), 'Europe's Jihadi Generation', Brookings Institution, Διαθέσιμο: <http://www.project-syndicate.org/commentary/european-muslim-immigrants-exclusion-by-javier-solana-2015-01> [Προσπελάστηκε 18/07/2015]

Stone Leonard A. (2002), 'The Islamic Crescent: Islam, Culture and Globalization', Innovation: The European Journal of Social Science Research, 15:2, 121-131, DOI: 10.1080/1351161022000001269, Διαθέσιμο: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1351161022000001269?journalCode=ciej20#.Vf_WLtKqpHw [Προσπελάστηκε 09/05/2015]

Strengthening Transatlantic Cooperation (2014), 'Ideas for Europe's New Leadership', The German Marshal Fund of the United States, Διαθέσιμο: <http://www.gmfus.org/publications/ideas-europes-new-leadership-transatlantic-perspective> [Προσπελάστηκε 20/5/2015]

Tardy Thierry (2014), 'In groups we trust – Implementing Article 44 of the Lisbon Treaty', European Union Institute for Security Studies, Brief Issue No. 27 — October 2014, ISSN: 2315-1110, Διαθέσιμο: <http://www.iss.europa.eu/fr/publications/detail-page/article/in-groups-we-trust-implementing-article-44-of-the-lisbon-treaty/> [Προσπελάστηκε 23/5/2015]

Tardy Thierry (2015), 'CSDP in action: What contribution to international security?', European Union Institute for Security Studies, CHAILLOT PAPER No 134 — May 2015, DOI: 10.2815/634719, Διαθέσιμο: http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Chaillot_134_CSDP_missions.pdf [Προσπελάστηκε 12/03/2015]

The Robert S. Strauss Centre for International Security and Law, 'About complex emergencies', Διαθέσιμο: <https://www.strausscenter.org/ccaps-research/about.html> [Προσπελάστηκε 05/05/2015]

Trachtenberg, Marc (1990), 'A Constructed Peace: The Making of the European Settlement, 1945–1963', Princeton, NJ: Princeton University Press

Troszczynska Wanda - Van Genderen (2015), 'Enhancing support for European security and defence research: Challenges and prospects', In-depth analysis, Foreign Affairs Committee, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/549032/EXPO_IDA\(2015\)549032_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/549032/EXPO_IDA(2015)549032_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 19/07/2015]

Troszczynska Wanda - Van Genderen (2015), 'Reforming the United Nations: State of Play, Ways Forward', Study, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536435/EXPO_STU\(2015\)536435_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536435/EXPO_STU(2015)536435_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 12/05/2015]

Troszczynska Wanda - Van Genderen, Ulrich Karock, Pekka Hakala (2013), 'Anatolian Protector: Missile Defence in Action', Quick policy insight, Directorate-General for External Policies, European Parliament, Διαθέσιμο: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/briefing_note/join/2013/491475/EXPO-SEDE_SP\(2013\)491475_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/briefing_note/join/2013/491475/EXPO-SEDE_SP(2013)491475_EN.pdf) [Προσπελάστηκε 16/05/2015]

Ulrich Christopher (1994), 'The growth of new threats to European security', European Security, 3:2, 236-237, DOI: 10.1080/09662839408407165, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662839408407165?journalCode=feus20> [Προσπελάστηκε 05/05/2015]

Vanhoonaeker Sophie & Pomorska Karolina (2013), 'The European External Action Service and agenda-setting in European foreign policy', Journal of European Public Policy, 20:9, 1316-1331, DOI: 10.1080/13501763.2012.758446, Διαθέσιμο: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501763.2012.758446?journalCode=rjpp20#.Vf_cpNKqphw [Προσπελάστηκε 06/05/2015]

Von Voss A., Major C., Mölling C. (2013), 'The State of Defence Cooperation in Europe', Working paper, Research Division, International Security Stiftung Wissenschaft und Politik, German Institute for International and Security Affairs, Διαθέσιμο: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/arbeitspapiere/WP_DefenceCooperationEurope_Voss_Major_Moelling_Dez_2013.pdf [Προσπελάστηκε 15/4/2015]

Wallace H., Pollack M., Young A. (2010), 'Policy Making in the European Union', sixth edition, Oxford University Press

Wallace William (2005), 'Policy making in the European Union', 4th edition, Chapter 17, Princeton University, Διαθέσιμο: <https://www.princeton.edu/~amoravcs/library/wallaceCFSP2005.pdf> [Προσπελάστηκε 18/07/2015]

Washington Institute for Near East Policy (2014), 'The War between ISIS and al-Qaeda for Supremacy of the Global Jihadist Movement', Διαθέσιμο: http://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/ResearchNote_20_Zelin.pdf [Προσπελάστηκε 28/05/2015]

Wunderlich Daniel (2012), 'The limits of external governance: implementing EU external migration policy', Journal of European Public Policy, 19:9, 1414-1433, DOI: 10.1080/13501763.2012.672106, Διαθέσιμο: http://www.interact-eu.net/about_us/about_interact/22/2911 [Προσπελάστηκε 03/05/2015]

Youngs Richard (2015), 'The EU's geopolitical crossroads in the Middle East', Policy Brief No. 197 FRIDE, A European think Tank for Global Action, Διαθέσιμο:
http://fride.org/download/PB_197_The_EU_geopolitical_crossroads_in_the_Middle_East.pdf
[Προσπελάστηκε 05/05/2015]

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

Bale Tim (2011), «Πολιτική στις χώρες της Ευρώπης», εκδ. Κριτική

Baylis J., Steve S. & Owens P., (2013), «Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής: Μια Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις», 5^η έκδοση, εκδ. Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη

Bull H. (2007), «Η άναρχη κοινωνία – Μελέτη της τάξης στην παγκόσμια πολιτική», 3^η έκδοση, εκδ. Ποιότητα

Carr Edward H. (2004), «Εισαγωγή στη μελέτη των διεθνών σχέσεων - Η εικοσαετής κρίση 1919 – 1939», 3^η έκδοση, εκδ. Ποιότητα

Daugerty J., Pfaltzgraff R. (1992), «Ανταγωνιστικές Θεωρίες Διεθνών Σχέσεων», Τόμος Α & Τόμος Β, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα

Gilpin R. (2007), «Πόλεμος και αλλαγή στη διεθνή σκηνή», 3^η έκδοση, εκδ. Ποιότητα

Heywood A. (2013), «Διεθνείς σχέσεις και πολιτική στην παγκόσμια εποχή», εκδ. Κριτική

Hix Simon (2009), «Το πολιτικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης», εκδ. Μεταίχμιο

Jackson R., Sorensen G. (2006), «Θεωρία και μεθοδολογία διεθνών σχέσεων», εκδ. Gutenberg, Αθήνα

Mearsheimer J. (2009), «Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων», 5^η έκδοση, εκδ. Ποιότητα, Αθήνα

R.N. Coudenhove – Kalergi, «Πανευρώπη», εκδ. Περί των Τεχνών, Πάτρα, 2004, επιμέλεια: Ν. Μαριά

Rosamond B. (2006), «Θεωρίες Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης», εκδ. Μεταίχμιο

Telo M. (2012), «Η Ευρωπαϊκή Θεώρηση των Διεθνών Σχέσεων», εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα

Van Evera S. (2009), «Εισαγωγή στη Μεθοδολογία της Πολιτικής Επιστήμης», εκδ. Ποιότητα, Αθήνα

Waltz K. (2013), «Θεωρία διεθνούς πολιτικής», εκδ. Ποιότητα, Αθήνα

Wight M. (2005), «Διεθνής Θεωρία: Τα Τρία Ρεύματα Σκέψης», 3^η έκδοση, εκδ. Ποιότητα, Αθήνα

Αρβανιτόπουλος Κ., Ήφαιστος Π. (2009), «Ευρωπαϊκές σχέσεις», 5^η έκδοση, εκδ. Ποιότητα, Αθήνα

- Βιβλιοθήκη Ευρωπαϊκών Θεμάτων, *«Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση, Οργάνωση και Πολιτικές, 50 χρόνια»*, εκδ. Θεμέλιο, 2007, επιμέλεια: Ν. Μαραβέγιας, Μ. Τσινισιζέλης
- Βοσκόπουλος Γ. (2008), *«Η οικοδόμηση της Ευρώπης – Ειρήνη, Συμφιλίωση, Συνεργασία, Ολοκλήρωση»*, εκδ. Ποιότητα, Αθήνα
- Ήφαιστος Π. (2007), *«Ιστορία, Θεωρία και Πολιτική Φιλοσοφία των Διεθνών Σχέσεων»*, 8^η έκδοση, εκδ. Ποιότητα, Αθήνα
- Ήφαιστος Π. (2009), *«Θεωρία Διεθνούς και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης»*, 8^η έκδοση, εκδ. Ποιότητα, Αθήνα
- Ήφαιστος Π. (2009), *«Κοσμοθεωρία των εθνών – Συγκρότηση και συγκράτηση των κρατών, της Ευρώπης και του κόσμου»*, εκδ. Ποιότητα
- Ιωακειμίδης Π.Κ. (2010), *«Η Συνθήκη της Λισσαβόνας»*, δεύτερη έκδοση, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα
- Κανελλόπουλος Ι. Π. (2010), *«Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης»*, 5^η έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη
- Κουλουμπής Θ. (2008), *«Διεθνείς Σχέσεις: Ισχύς και Δικαιοσύνη»*, 2^η έκδοση, εκδ. Παπαζήση Αθήνα
- Κουσκουβέλης Ι. Η. (2004), *«Εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις»*, 3^η έκδοση, εκδ. Ποιότητα
- Κώνστας Δ., Αρβανιτόπουλος Κ. (1997), *«Διεθνείς Σχέσεις: Συνέχεια και Μεταβολή»*, εκδ. Ι. Σιδέρη, Αθήνα
- Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης Μ. (2007), *«Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση – Οργάνωση και Πολιτικές 50 χρόνια»*, εκδ. Θεμέλιο, Βιβλιοθήκη Ευρωπαϊκών Θεμάτων
- Μπόση Μ. (1999), *«Ζητήματα Ασφαλείας στη Νέα τάξη πραγμάτων»*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα
- Παπασωτηρίου Χαράλαμπος (2008), *«Η διεθνής πολιτική στον 21ο αιώνα»*, εκδ. Ποιότητα, Αθήνα
- Παρίσης Ι. (2010), *«Η Ευρώπη της Άμυνας – Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας & Άμυνας»*, εκδ. Έκφραση Πολιτισμού, Αθήνα
- Σιούσιουρας Π., Χαζάκης Κ. (2009), *«Παγκοσμιοποίηση, Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελλάδα – Πολιτικές και Οικονομικές όψεις»*, εκδ. Ποιότητα
- Σκουρής Β. (2003), *«Ερμηνεία Συνθηκών για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα»*, εκδ. Σάκκουλα

Στεφάνου Κ., Τσινισιζέλης Μ., Φατούρος Α., Χριστοδουλίδης Θ. (2009), «Εισαγωγή στις ευρωπαϊκές σπουδές – Τόμος Α: Ενοποιητική Δυναμική Δικαιοταξία – Διακυβέρνηση», εκδ. Ι. Σιδέρης

Χειλιά Ε. (2013), «Οι διεθνείς συγκρούσεις στον 21^ο αιώνα. Ζητήματα θεωρίας και διαχείρισης», εκδ. Ποιότητα, Αθήνα

Ιστογραφία

Almukhtar Sarah, 'ISIS Finances Are Strong', New York Times, Μάιος 2015, Διαθέσιμο/:

http://www.nytimes.com/interactive/2015/05/19/world/middleeast/isis-finances.html?_r=0

[Προσπελάστηκε 08/07/2015]

Bakker Edwin, Paulussen Christophe and Entenmann Eva (2013), 'Dealing with European Foreign Fighters in Syria: Governance Challenges & Legal Implications', ICCT Research Paper, Διαθέσιμο:

<http://www.icct.nl/download/file/ICCT-Bakker-Paulussen-Entenmann-Dealing-With-European-Foreign-Fighters-in-Syria.pdf> [Προσπελάστηκε 24/06/2015]

Bąkowski Piotr, Puccio Laura (2015), 'Foreign fighters' Member States' responses and EU action in an international context', European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο:

<http://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS-Briefing-548980-Foreign-fighters-FINAL.pdf>

[Προσπελάστηκε 26/07/2015]

Barrett Richard (2014), 'The Islamic State', The Soufan Group, Νοέμβριος 2014, Διαθέσιμο:

<http://soufangroup.com/wp-content/uploads/2014/10/TSG-The-Islamic-State-Nov14.pdf>

[Προσπελάστηκε 18/05/2015]

BBC News, 'Battle for Iraq and Syria in maps', 10 Ιουλίου 2015, Διαθέσιμο:

<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27838034> [Προσπελάστηκε 10/08/2015]

BBC News, 'Migrant crisis: EU calls emergency talks', 31 Αυγούστου 2015, Διαθέσιμο:

<http://www.bbc.com/news/34104714> [Προσπελάστηκε 01/09/2015]

BBC World News, 'Yemen crisis: Houthi rockets' kill civilians in Taiz', 24 Αυγούστου 2015, Διαθέσιμο:

<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-34042816> [Προσπελάστηκε 27/08/2015]

Biscop Sven (2015), 'The state of defence in Europe: dependence, deterrence and deployment', Global Affairs, 1:2, 169 – 182, DOI: 10.1080/23340460.2015.1034976, Διαθέσιμο:

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/23340460.2015.1034976#.Vgf4z30XVf4>

[Προσπελάστηκε 18/09/2015]

Blanchard Christopher M., Humud Carla E., Katzman Kenneth, Weed Matthew C. (2015), 'The "Islamic State" Crisis and U.S. Policy', Congressional Research Service, Διαθέσιμο:

<http://fas.org/sgp/crs/mideast/R43612.pdf> [Προσπελάστηκε 24/08/2015]

Bronstein Scott, Griffin Drew, 'Self-funded and deep-rooted: How ISIS makes its millions', CNN News, 7 Οκτωβρίου 2015, Διαθέσιμο: <http://edition.cnn.com/2014/10/06/world/meast/isis-funding/>

[Προσπελάστηκε 18/08/2015]

Burman Jake, 'ISIS WARNING: Horrifying map of target countries it wants to dominate in Europe by 2020', 11 Αυγούστου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.express.co.uk/news/uk/597254/ISIS-Map->

[Europe-Terror-Organisation-Andrew-Hosken-Caliphate-Abu-Musab-al-Zarqawi](#) [Προσπελάστηκε 22/08/2015]

Caillet Romain, 'The Islamic State: Leaving al-Qaeda Behind', 27 Δεκεμβρίου 2013, Carnegie Endowment for International Peace, Διαθέσιμο: <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=54017> [Προσπελάστηκε 12/08/2015]

Centre Virtuel de la Connaissance sur l'Europe (CVCE), 'Όμιλία Winston Churchill στο Συμβούλιο της Ευρώπης, 11 Αυγούστου 1950', Διαθέσιμο: http://www.cvce.eu/content/publication/1997/10/13/ed9e513b-af3b-47a0-b03c-8335a7aa237d/publishable_en.pdf [Προσπελάστηκε 28/4/2015]

CIA Official Webpage, 'The World Factbook – Country Religion Comparison', Διαθέσιμο: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2122.html> [Προσπελάστηκε 08/08/2015]

Cirlig Carmen – Cristina (2015), 'The international coalition to counter ISIL/Da'esh (the 'Islamic State')', Briefing, European Parliamentary Research Service, European Parliament, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551330/EPRS_BRI%282015%29551330_EN.pdf [Προσπελάστηκε 26/06/2015]

Conflict Armament Research (2014), 'Islamic State Weapons In Iraq And Syria', Διαθέσιμο: http://conflictarm.com/wp-content/uploads/2014/09/Dispatch_IS_Iraq_Syria_Weapons.pdf [Προσπελάστηκε 15/06/2015]

Council of the European Union, Foreign Affairs Council, 'Council conclusions on the ISIL/Da'esh crisis in Syria and Iraq', Press Release, 20 Οκτωβρίου 2014, Διαθέσιμο: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/145203.pdf [Προσπελάστηκε 10/07/2015]

Daalder Ivo, U.S. Mission to NATO, 'US Ambassador: Consensus Rule in NATO 'Unsustainable' if Burden Sharing Remains 'So Unequal'', Ιούνιος 2013, Ατλαντικό Συμβούλιο, Διαθέσιμο: <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/us-ambassador-consensus-rule-in-nato-unsustainable-if-burden-sharing-remains-so-unequal> [Προσπελάστηκε 18/3/2015]

Denselow James, 'Syria's Forever War', The foreign policy center, Διαθέσιμο: <http://fpc.org.uk/articles/648> [Προσπελάστηκε 20/08/2015]

Der Spiegel, 'Ex-Foreign Minister Fischer: Berlin has 'Lost Touch with Reality'', 29 Αυγούστου 2011, Διαθέσιμο: <http://www.spiegel.de/international/germany/ex-foreign-minister-fischer-berlin-has-lost-touch-with-reality-a-783043.html> [Προσπελάστηκε 22/09/2015]

Dyson Tom (2013), 'The Material Roots of European Strategy: Beyond Culture and Values', Contemporary Security Policy, 34:3, 419 – 445, DOI: 10.1080/13523260.2013.842296, Διαθέσιμο:

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13523260.2013.842296#.Vgf1e30XVf4>

[Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Edwards Aaron (2015), 'ISIS and the Challenge Of Islamist Extremism', Political insight, Volume 6, Issue 1, 19 Μαρτίου 2015, Διαθέσιμο: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/2041-9066.12081/pdf> [Προσπελάστηκε 22/08/2015]

Erciyas Cem, 'Islamic State makes millions from stolen antiquities', Al Monitor, 2 Σεπτεμβρίου 2014, Διαθέσιμο: <http://www.al-monitor.com/pulse/en/security/2014/09/turkey-syria-iraq-isis-artifacts-smuggling.html#> [Προσπελάστηκε 26/06/2015]

Eurobarometer (2015), 'Special Eurobarometer Survey: European's attitudes towards security', European Commission, Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/basicdocuments/docs/20150408_1_memo_eurobarometer_april_2015_v2_en.pdf [Προσπελάστηκε 18/07/2015]

European Commission, 'Iraq', Humanitarian Aid and Civil protection, ECHO Factsheet, Ιούλιος 2015, Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/iraq_en.pdf#view=fit [Προσπελάστηκε 27/08/2015]

European Commission, 'Lebanon: Syria Crisis', Humanitarian Aid and Civil protection, ECHO Factsheet, Ιούνιος 2015, Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/lebanon_syrian_crisis_en.pdf [Προσπελάστηκε 27/08/2015]

European Commission, 'Syrian Crisis', Humanitarian Aid and Civil protection, ECHO Factsheet, Αύγουστος 2015, Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/syria_en.pdf [Προσπελάστηκε 27/08/2015]

European Commission, 'Turkey: Syria Crisis', Humanitarian Aid and Civil protection, ECHO Factsheet, Ιούνιος 2015, Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/echo/files/aid/countries/factsheets/turkey_syrian_crisis_en.pdf [Προσπελάστηκε 27/08/2015]

European External Action Service, 'European Security Strategy', Διαθέσιμο στο: <http://www.eeas.europa.eu/csdp/about-csdp/european-security-strategy/> [Προσπελάστηκε 17/3/2015]

European Institute for Security Studies, 'Yearbook of European Security – YES 2013', Διαθέσιμο: http://www.iss.europa.eu/uploads/media/YES_2013_01.pdf [Προσπελάστηκε 15/4/2015]

European Institute for Security Studies, 'Yearbook of European Security – YES 2015', Διαθέσιμο: http://www.iss.europa.eu/uploads/media/YES_2015.pdf [Προσπελάστηκε 15/4/2015]

European Peacebuilding Liaison Office, 'Policy Paper on civilian CSDP', Μάρτιος 2013, Διαθέσιμο: http://www.eplo.org/assets/files/2.%20Activities/Working%20Groups/EEAS/EPLO_PolicyPaper_CivilianCSDP.pdf [Προσπελάστηκε 15/6/2015]

Federal Bureau of Investigation, 'ISIL and Antiquities Trafficking', 26 Αυγούστου 2015, Διαθέσιμο: <https://www.fbi.gov/news/stories/2015/august/isil-and-antiquities-trafficking/> [Προσπελάστηκε 31 Αυγούστου 2015]

Fox News, 'Boko Haram swears formal allegiance to ISIS', 8 Μαρτίου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.foxnews.com/world/2015/03/08/boko-haram-swears-formal-allegiance-to-isis/> [Προσπελάστηκε 22/08/2015]

France Diplomatie, 'International Conference on Peace and Security in Iraq (Paris, September 15, 2014)', 15 Σεπτεμβρίου 2014, Διαθέσιμο: <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/iraq-304/events-2526/article/international-conference-on-peace> [Προσπελάστηκε 25/05/2015]

Gambhir Harleen (2015), 'ISIS'S global strategy: A wargame', Middle East Security Report, No. 28, Institute for the Study of War, Διαθέσιμο: <http://understandingwar.org/sites/default/files/ISIS%20Global%20Strategy%20--%20A%20Wargame%20FINAL.pdf> [Προσπελάστηκε 20/08/2015]

Ganor Boaz (2015), 'Four Questions on ISIS: A "Trend" Analysis of the Islamic State', Policy Brief, Volume 9, Issue 6, Perspectives on Terrorism, Terrorism Research Initiative & Center for Terrorism and Security Studies, ISSN:2334-3745, Διαθέσιμο: <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/436/857> [Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Gaub Florence, Pawlak Patryk (2014), 'The Arab War(s) on Terror', Brief - No20, European Union Institute for Security Studies (EUISS), Διαθέσιμο: http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Brief_20_Arab_War_on_Terror.pdf [Προσπελάστηκε 14/05/2015]

Gebhard Carmen and J Smith Simon (2015), 'The two faces of EU–NATO cooperation: Counter-piracy operations off the Somali coast', Cooperation and Conflict 2015, Vol. 50(1) 107 – 127, SAGE Journals, Διαθέσιμο: <http://cac.sagepub.com/content/50/1/107.full.pdf+html> [Προσπελάστηκε 27/07/2015]

Gomes Ana, 'Was Eufor Libya an April fool's joke?', EUobserver, 13 Ιουλίου 2011, Διαθέσιμο: <https://euobserver.com/opinion/32624> [Προσπελάστηκε 01/09/2015]

Government of Canada Website, 'Cutting off ISIS' funding sources', 27 Απριλίου 2015, Διαθέσιμο: http://international.gc.ca/world-monde/security-securite/isis-eiis/funding_sources-sources_financement.aspx?lang=eng [Προσπελάστηκε 12/06/2015]

Gowan Richard, 'The EU and Libya: Missing in action in Misrata', Commentary, European Council on Foreign Relations, 31 Μαΐου 2011, Διαθέσιμο:

http://www.ecfr.eu/article/commentary_the_eu_and_libya_missing_in_action_in_misrata

[Προσπελάστηκε 01/09/2015]

Guzelytė Silvija (2015), 'National Defence Data 2013 of the 27 EDA Member States', Βρυξέλλες, Μάιος, Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, Διαθέσιμο: http://www.eda.europa.eu/docs/default-source/documents/national-defence-data-2013---27-eda-ms_updated.pdf [Προσπελάστηκε 13/2/2015]

Hof. Frederic C., Kodmani Bassma, White Jeffrey (2015), 'Setting the stage for peace in Syria: The case for a Syrian National Stabilization Force', The Atlantic Council of the United States, Διαθέσιμο: <http://www.atlanticcouncil.org/images/Syria-SNSF-Report-WEB.pdf> [Προσπελάστηκε 28/06/015]

Human Trafficking, 'ISIS Trafficking Human Organs From Bodies of Kidnapped Captives, Dead Soldiers and Injured Prisoners (19 December 2014)', 19 Σεπτεμβρίου 2014, Διαθέσιμο: <http://www.humantrafficking.co.za/index.php/news/311-isis-trafficking-human-organs-from-bodies-of-kidnapped-captives-dead-soldiers-and-injured-prisoners-19-december-2014> [Προσπελάστηκε 03/07/2015]

Institute for the Study of War (2014), 'The Fall of Mosul to the Islamic State of Iraq and al-Sham', Slideshare, Διαθέσιμο: <http://www.slideshare.net/ISWPress/the-fall-of-mosul-to-the-islamic-state-of-iraq-and-alsham> [Προσπελάστηκε 09/07/02015]

Institute for the Study of War, ISIS Sanctuary Maps, Διαθέσιμο: [http://understandingwar.org/publications?type\[\]=map&tid\[\]=325&tid\[\]=319&field_lastname_value=&sort_by=created&sort_order=DESC](http://understandingwar.org/publications?type[]=map&tid[]=325&tid[]=319&field_lastname_value=&sort_by=created&sort_order=DESC) [Προσπελάστηκε 09/07/2015]

Interim Strategic Review of EUBAM Libya, European External Action Service (EEAS) to Political and Security Committee (PSC), 7886/15, Βρυξέλλες, 13 Απριλίου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.statewatch.org/news/2015/jun/eu-eeas-interim-report-UBAM-7886-15.pdf> [Προσπελάστηκε 01/09/2015]

International Institute for Strategic Studies, 'Armed Conflict Database, Monitoring Conflicts Worldwide', Διαθέσιμο: <https://acd.iiss.org/en/conflicts/syrian-uprising-b2bb> [Προσπελάστηκε 17/05/2015]

International Institute for Strategic Studies, 'Armed Conflict Database, Monitoring Conflicts Worldwide', Διαθέσιμο: <https://acd.iiss.org/en/conflicts/syrian-uprising-b2bb> [Προσπελάστηκε 17/5/2015]

ISIL Manifesto, 'This is the promise of Allah', Διαθέσιμο: <http://msnbcmedia.msn.com/i/MSNBC/Sections/NEWS/z-pdf-archive/20140629-isil-manifesto.pdf> [Προσπελάστηκε 22/08/2015]

Johnson Alex, 'Deviant and Pathological': What Do ISIS Extremists Really Want?', 3 Σεπτεμβρίου 2014, News NBC, Διαθέσιμο: <http://www.nbcnews.com/storyline/isis-terror/deviant-pathological-what-do-isis-extremists-really-want-n194136> [Προσπελάστηκε 09/08/2015]

Kartsonaki Argyro & Wolff Stefan (2015), 'The EU's Responses to Conflicts in its Wider Neighborhood: Human or European Security?', Global Society, 29:2, 199 – 226, DOI: 10.1080/13600826.2015.1021242, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13600826.2015.1021242#.Vgf3Zn0XVf4> [Προσπελάστηκε 18/09/2015]

Kerry John (2014), 'Remarks at Top of Meeting on Building an Anti-ISIL Coalition Co-Chaired by Defense Secretary Chuck Hagel, U.K. Foreign Secretary Philip Hammond, and U.K. Defense Secretary Michael Fallon', Secretary of State Celtic Manor, Wales, United Kingdom, September 5, 2014, United States Department of State, Διαθέσιμο: <http://www.state.gov/secretary/remarks/2014/09/231288.htm> [Προσπελάστηκε 25/06/2015]

Kizilkaya Emre, 'Conflicts pose 'spill-over threat on food security in Middle East', Hurriyet Daily News, 9 Μαΐου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.hurriyetdailynews.com/conflicts-pose-spill-over-threat-on-food-security-in-middle-east.aspx?PageID=238&NID=82153&NewsCatID=344> [Προσπελάστηκε 24/08/2015]

Koenig Nicole (2012), 'Libya: A wakeup call for CSDP?', Trans European Policy Studies Association (TEPSA) BRIEF, Διαθέσιμο: <http://www.tepsa.eu/download/TEPSA%20brief%20by%20Nicole%20Koenig%20March%202012%282%29.pdf> [Προσπελάστηκε 17/09/2015]

Labott Elise, 'Clinton to Syrian opposition: Ousting al-Assad is only first step in transition', CNN News, 6 Δεκεμβρίου 2011, Διαθέσιμο: http://edition.cnn.com/2011/12/06/world/meast/clinton-syrian-opposition/index.html?_s=PM:MIDDLEEAST [Προσπελάστηκε 25/07/2015]

Le'onard Sarah (2015), 'Border controls as a dimension of the European Union's Counter – Terrorism Policy: A critical assessment', Intelligence and National Security, 30:2-3, 306 – 332, DOI: 10.1080/02684527.2014.988447, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02684527.2014.988447> [Προσπελάστηκε 18/09/2015]

Malas Nour, Abi-Habib Maria, 'Islamic State Economy Runs on Extortion, Oil Piracy in Syria, Iraq', Wall Street Journal, 28 Αυγούστου 2014, Διαθέσιμο: <http://www.wsj.com/articles/islamic-state-fills-coffers-from-illicit-economy-in-syria-iraq-1409175458> [Προσπελάστηκε 20/08/2015]

Megeed Kari, 'What Keeps ISIS Running: the Funding and Support of a Terror Organization', March 2015, Egyptian Streets, Διαθέσιμο: <http://egyptianstreets.com/2015/05/11/what-keeps-isis-running-the-funding-and-support-of-a-terror-organization/> [Προσπελάστηκε 08/07/2015]

Memo - Middle East Monitor, 'EU ambassador to Iraq accuses European countries of purchasing oil from Islamic State', 16 Σεπτεμβρίου 2014, Διαθέσιμο:

<https://www.middleeastmonitor.com/news/europe/13893-eu-ambassador-to-iraq-accuses-european-countries-of-purchasing-oil-from-islamic-state> [Προσπελάστηκε 27/08/2015]

Middle East Monitor, 'Infographics', 26 Φεβρουαρίου 2015, Διαθέσιμο:

<https://www.middleeastmonitor.com/resources/infographics> [Προσπελάστηκε 26/08/2015]

Missing Peace, 'Egypt In State Of War After Massive Sinai Assault By Islamic State Affiliate', 2 Ιουλίου 2015, Διαθέσιμο: <http://missingpeace.eu/en/2015/07/egypt-in-state-of-war-after-massive-sinai-assault-by-islamic-state-affiliate/> [Προσπελάστηκε 22/08/2015]

Moore Jack (2014), 'Iraq Crisis: Senior Jordan Jihadist Slams Isis Caliphate', International Business Times UK, Διαθέσιμο: <http://www.ibtimes.co.uk/iraq-crisis-senior-jordan-jihadist-slams-isis-caliphate-1455041> [Προσπελάστηκε 22/05/2015]

Nassir al-Hassoun, 'Islamic State reaps profits from organ trafficking', Al Monitor, 5 Δεκεμβρίου 2014, Διαθέσιμο: <http://www.al-monitor.com/pulse/security/2014/12/islamic-state-financing-funding-human-trafficking-extortion.html#> [Προσπελάστηκε 20/08/2015]

NATO Website, Operation Unified Protector, Final Mission Stats, 02 November 2011, Διαθέσιμο: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_11/20111108_111107-factsheet_up_factsfigures_en.pdf [Προσπελάστηκε 01/09/2015]

Office of the Spokesperson Washington, DC, 'Joint Statement Issued by Partners at the Counter-ISIL Coalition Ministerial Meeting', US Department of State, 3 Δεκεμβρίου 2014, Διαθέσιμο: <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2014/12/234627.htm> [Προσπελάστηκε 26/07/2015]

Office of the Spokesperson, Senior State Department Official Washington, DC, 'Background Briefing on Iraq', US Department of State, 20 Μαΐου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2015/05/242665.htm> [Προσπελάστηκε 22/07/2015]

Ojanen Hanna (2006), 'The EU and Nato: Two Competing Models for a Common Defence Policy', JCMS 2006 Volume 44. Number 1. pp. 57–76, Blackwell Publishing Ltd, Διαθέσιμο: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.2006.00614.x/pdf> [Προσπελάστηκε 13/07/2015]

Olivier Schmitt (2013), 'A tragic lack of ambition: Why EU security policy is no Strategy', Contemporary Security Policy, 34:2, 413 – 416, DOI: 10.1080/13523260.2013.808076, Διαθέσιμο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13523260.2013.808076> [Προσπελάστηκε 18/09/2015]

ProPublica (2013), 'Syria's Jihadi Migration Emerges as Top Terror Threat in Europe, Beyond', Διαθέσιμο: <http://www.propublica.org/article//syrias-jihadi-migration-emerges-as-top-terror-threat-in-europe-beyond> [Προσπελάστηκε 18/07/2015]

Rafiq Haras, 'What To Make of Terror in the Holy Month of Ramadan', The World Post, 30 Ιουλίου 2015, Διαθέσιμο: http://www.huffingtonpost.com/haras-rafiq/terror-ramadan_b_7672942.html [Προσπελάστηκε 28/08/2015]

Rettman Andrew, 'EU 'civilian' mission training paramilitaries in Libya', EUobserver, 18 Νοεμβρίου 2013, Διαθέσιμο: <https://euobserver.com/investigations/122134> [Προσπελάστηκε 01/09/2015]

Rewards for Justice, Announcement for Wanted person, Department of State, United States of America, Διαθέσιμο: https://www.rewardsforjustice.net/english/abu_dua.html [Προσπελάστηκε 04/08/2015]

Schmitt Eric, Hubbard Ben, 'ISIS Leader Takes Steps to Ensure Group's Survival', 20 Ιουλίου 2015, The New York Times, Διαθέσιμο: http://www.nytimes.com/2015/07/21/world/middleeast/isis-strategies-include-lines-of-succession-and-deadly-ring-tones.html?_r=0 [Προσπελάστηκε 22/08/2015]

Security Middle East, 'Cybercrime – One of the biggest Middle East threats', 6 Αυγούστου 2015, Διαθέσιμο: <http://securitymiddleeast.com/2015/08/06/cybercrime-one-of-the-biggest-middle-east-threats/> [Προσπελάστηκε 18/08/2015]

Stanford (2015), 'The Islamic State', Διαθέσιμο: <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/1> [Προσπελάστηκε 17/05/2015]

Syrian Network for Human Rights, '1851 people were killed in December Death Toll for December 2014', Report, 2 Ιανουαρίου 2015, Διαθέσιμο: http://sn4hr.org/wp-content/pdf/english/1851_people_were_killed_in_December.pdf [Προσπελάστηκε 28/07/2015]

The Economist, 'NATO after Libya, A troubling victory – The alliance's performance in Libya confounded critics and raised awkward questions', 3 Σεπτεμβρίου 2011, Διαθέσιμο: <http://www.economist.com/node/21528248> [Προσπελάστηκε 01/09/2015]

The Guardian, 'Kurdish forces fighting Isis report being attacked with chemical weapons', 13 Αυγούστου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.theguardian.com/world/2015/aug/13/kurdish-forces-fighting-isis-attacked-chemical-weapons-reports> [Προσπελάστηκε 22/08/2015]

The Independent, 'Isis flag: What do the words mean and what are its origins?', 6 Ιουλίου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-flag-what-do-the-words-mean-and-what-are-its-origins-10369601.html> [Προσπελάστηκε 22/07/2015]

The Robert S. Strauss Centre for International Security and Law, 'About complex emergencies', Διαθέσιμο: <https://www.strausscenter.org/ccaps-research/about.html> [Προσπελάστηκε 05/05/2015]

The White House, Office of the Press Secretary, 'FACT SHEET: Strategy to Counter the Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL)', 10 Σεπτεμβρίου 2014, Διαθέσιμο: <https://www.whitehouse.gov/the->

[press-office/2014/09/10/fact-sheet-strategy-counter-islamic-state-iraq-and-/levant-isil](#)

[Προσπελάστηκε 17/06/2015]

Todd Brian, 'ISIS gaining ground in Yemen, competing with al Qaeda', 22 Ιανουαρίου 2015,

Διαθέσιμο: <http://edition.cnn.com/2015/01/21/politics/isis-gaining-ground-in-yemen/>

[Προσπελάστηκε 09/07/2015]

Toje Asle (2011), 'The European Union as a Small Power', JCMS, Volume 49. Number 1. pp. 43–60,

Διαθέσιμο: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.2010.02128.x/pdf>

[Προσπελάστηκε 17/05/2015]

Tomlinson Simon, 'At least 800 Islamist extremists are ready to launch attacks in Europe after returning from Iraq and Syria, intelligence services warn', 25 Αυγούστου 2015, Mail Online,

Διαθέσιμο: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3209844/At-800-Islamist-extremists-ready-launch-attacks-Europe-returning-Iraq-Syria-intelligence-services-warn.html> [Προσπελάστηκε

27/08/2015]

United States Department of State, 'The Global Coalition to Counter ISIL', Διαθέσιμο:

<http://www.state.gov/s/seci/> [Προσπελάστηκε 25/05/2015]

US Department of Defense, 'Operation Inherent Resolve, Targeted operations against ISIL terrorists',

19 Αυγούστου 2015, Διαθέσιμο: http://www.defense.gov/News/Special-Reports/0814_Inherent-Resolve [Προσπελάστηκε 31/08/2015]

US Department of Defense, 'Weekly Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL) Cost Report', 19 Αυγούστου 2015, Διαθέσιμο:

http://www.defense.gov/Portals/1/features/2014/0814_iraq/docs/ISIL_Master_Report-15Aug15.pdf [Προσπελάστηκε 31/08/2015]

Wall Street Journal, 'The Islamic State: How Its Leadership Is Organized', 9 Αυγούστου 2014,

Διαθέσιμο: <http://www.wsj.com/video/the-islamic-state-how-its-leadership-is-organized/4F4FA0B8-9C07-4D09-BF1D-5761162A0D87.html> [Προσπελάστηκε 18/07/2015]

Washington Institute for Near East Policy (2014), 'The War between ISIS and al-Qaeda for Supremacy of the Global Jihadist Movement', Διαθέσιμο:

http://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/ResearchNote_20_Zelin.pdf

[Προσπελάστηκε 28/05/2015]

Wintour Patrick (2014), 'US forms 'core coalition' to fight Isis militants in Iraq', The Guardian,

Διαθέσιμο: <http://www.theguardian.com/world/2014/sep/05/us-core-coalition-fight-isis-militants-iraq-nato> [Προσπελάστηκε 25/05/2015]

World Economic Forum (2015), 'Global Risks 2015, 10th Edition', Annual Report, Διαθέσιμο:

<http://reports.weforum.org/global-risks-2015/> [Προσπελάστηκε 30/06/2015]

Yost David S. (2000 – 2001), ‘The NATO Capabilities Gap and the European Union’, Survival, vol. 42, no. 4, Winter 2000-01, pp. 97–128, The International Institute for Strategic Studies, Διαθέσιμο: http://calhoun.nps.edu/bitstream/handle/10945/38796/inc_yost_nato_capabilities_2001.pdf?sequence=1 [Προσπελάστηκε 15/06/2015]

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, ‘Μετάβαση προς έναν ανταγωνιστικότερο και αποδοτικότερο τομέα άμυνας και ασφάλειας’, 24 Ιουλίου 2013, COM(2013)542 Final, Διαθέσιμο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52013DC0542> [Προσπελάστηκε 15/4/2015]

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, «Πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης που οδηγεί στην τρομοκρατία και στον βίαιο εξτρεμισμό: Ενίσχυση της ενωσιακής απόκρισης», 15 Ιανουαρίου 2014, Διαθέσιμο: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2013/EL/1-2013-941-EL-F1-1.Pdf> [Προσπελάστηκε 10/07/2015]

Απόφαση Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σχετικά με τις ρυθμίσεις για την εφαρμογή από την Ένωση της ρήτρας αλληλεγγύης (2014/415/ΕΕ), 24 Ιουλίου 2014, Διαθέσιμο: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.192.01.0053.01.ELL [Προσπελάστηκε 13/2/2015]

Απόφαση Συμβουλίου Υπουργών της ΕΕ, 2011/411/CFSP, Διαθέσιμο: https://www.eda.europa.eu/docs/documents/eda_council_decision.pdf [Προσπελάστηκε 20/5/2015]

Δηλώσεις Ευρωβουλευτού Ana Gomes: ‘The CSDP mission to assist on building capacity for border security is just starting to be set in, and most likely will be fully deployed later in the year - which is far too little, too late, in my opinion. [...] the EU must assist Libya in facing the challenges of DDR, which must proceed in parallel with SSR, that implies going well beyond the border security assistance’, στο ‘Report on my latest visit to Tripoli, Libya’, Απρίλιος 2013, Διαθέσιμο: <http://www.anagomes.eu/PublicDocs/8fe01d66-2369-4d8f-ad66-895caa1a834b.pdf> [Προσπελάστηκε 29/4/2015]

Έκθεση Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη ρήτρα αμοιβαίας άμυνας και τη ρήτρα αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης: πολιτική και επιχειρησιακή διάσταση, (2012/2223(INI)), 31 Οκτωβρίου 2012, Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2012-0356+0+DOC+XML+V0//EL#_part1_def1 [Προσπελάστηκε 13/2/2015]

Έκθεση Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ‘Preparing for complexity – the European Parliament in 2025, The Answers’, Ιανουάριος 2013, Team EP 2025 Long Term Trends, Cabinet of the Secretary General, Διαθέσιμο: <http://www.europarl.europa.eu/the-secretary-general/resource/static/files/preparing-for-complexity---the-european-parliament-in-2025---the-answers--en---2nddraft-.pdf> [Προσπελάστηκε 16/3/2015]

Έκθεση Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 'Στρατιωτικές δομές της ΕΕ: τρέχουσα κατάσταση και μελλοντικές προοπτικές', 12 Σεπτεμβρίου 2013, P7_TA(2013)0381, Διαθέσιμο:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2013-0205+0+DOC+XML+V0//EL> [Προσπελάστηκε 17/3/2015]

Έκθεση Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF) (2015), 'Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)', Διαθέσιμο: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Financing-of-the-terrorist-organisation-ISIL.pdf>

[Προσπελάστηκε 16/06/2015]

Έκθεση Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF) (2015), 'Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)', Διαθέσιμο: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Financing-of-the-terrorist-organisation-ISIL.pdf>

[Προσπελάστηκε 16/06/2015]

Έκθεση Συμβουλίου Ασφαλείας ΟΗΕ, 'Analysis and recommendations with regard to the global threat from foreign terrorist fighters', S/2015/358, 19 Μαΐου 2015, Διαθέσιμο:

http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2015/358 [Προσπελάστηκε 25/06/2015]

ΕΟΑ, 'EDA's Pooling and Sharing', Fact Sheet, 2013, Διαθέσιμο: <http://www.eda.europa.eu/info-hub/publications/publication-details/pub/factsheet-eda's-pooling-sharing> [Προσπελάστηκε 23/5/2015]

ΕΟΑ, 'EU – US Defence Data 2011', Διαθέσιμο: <http://www.eda.europa.eu/docs/default-source/news/eu-us-defence-data-2011.pdf> [Προσπελάστηκε 15/3/2015]

Επίσημη Ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 'Διακήρυξη Robert Schuman', Διαθέσιμο: http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/europe-day/schuman-declaration/index_el.htm [Προσπελάστηκε 22/2/2015]

Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, «Έκθεση σχετικά με τις προκλήσεις ασφάλειας στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική και με τις προοπτικές για πολιτική σταθερότητα», (2014/2229(INI)), 18 Ιουνίου 2015, Διαθέσιμο:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A8-2015-0193&language=EL> [Προσπελάστηκε 28/08/2015]

ΕΥΕΔ, 'Preparing the December 2013 European Council on Security and Defence – Final report by the High Representative/Head of the EDA on the Common Security and Defence Policy', 15 Οκτωβρίου 2013, Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/statements/docs/2013/131015_02_en.pdf [Προσπελάστηκε 17/3/2015]

ΕΥΕΔ, 'Preparing the December 2013 European Council on Security and Defence – Final report by the High Representative/Head of the EDA on the Common Security and Defence Policy', 15 Οκτωβρίου

2013, Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/statements/docs/2013/131015_02_en.pdf [Προσπελάστηκε 17/3/2015]

ΕΥΕΔ, 'Structures – Instruments – Agencies', Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/index_en.htm [Προσπελάστηκε 25/5/2015]

ΕΥΕΔ, 'The European Union in a changing global environment – A more connected, contested and complex world', Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/docs/strategic_review/eu-strategic-review_strategic_review_en.pdf [Προσπελάστηκε 18/3/2015]

ΕΥΕΔ, 'The post of High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy', Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/background/high-representative/index_en.htm [Προσπελάστηκε 25/5/2015]

ΕΥΕΔ, 'Επιχειρήσεις και Αποστολές ΕΕ – Ολοκληρωμένες και εν εξελίξει', Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/index_en.htm [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

ΕΥΕΔ, 'Επιχείρηση EUFOR RCA', Διαθέσιμο: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eufor-rca/index_en.htm [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

ΕΥΕΔ, 'Περιγραφή Αποστολής – EUAVSEC South Sudan', Διαθέσιμο: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/euavsec-south-sudan/mission-description/index_en.htm [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

ΕΥΕΔ, 'Περιγραφή Αποστολής – EUBAM Libya', Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eubam-libya/mission-description/index_en.htm [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

ΕΥΕΔ, 'Περιγραφή Αποστολής – EUCAP Sahel – Niger', Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eucap-sahel-niger/mission-description/index_en.htm [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

ΕΥΕΔ, 'Περιγραφή Αποστολής – EUMAM RCA', Διαθέσιμο: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eumam-rca/mission-description/index_en.htm [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

ΕΥΕΔ, 'Περιγραφή Αποστολής – EUTM Somalia', Διαθέσιμο: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eutm-somalia/mission-description/index_en.htm [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 'Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την Ασφάλεια', COM(2015) 185 final, Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/basic-documents/docs/eu_agenda_on_security_en.pdf [Προσπελάστηκε 17/3/2015]

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Αμυντικές Βιομηχανίες», Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/growth/sectors/defence/index_en.htm [Προσπελάστηκε 5/2/2015]

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Έκθεση για την Εφαρμογή της Ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Άμυνα», Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/growth/sectors/defence/files/communication-implementation-report_en.pdf [Προσπελάστηκε 11/3/2015]

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Κείμενα Συναντήσεων, 'Pooling and sharing, German-Swedish initiative Food for Thought - European Imperative Intensifying Military Cooperation in Europe "Ghent Initiative"', Διαθέσιμο: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede260511deseinitiative/_sede260511deseinitiative_en.pdf [Προσπελάστηκε 23/5/2015]

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας - Ασφάλεια σε ένα μεταβαλλόμενο κόσμο, Διαθέσιμο στο: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/el/reports/104640.pdf [Προσπελάστηκε 17/3/2015]

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ««Αθηνά» - Χρηματοδότηση των στρατιωτικών επιχειρήσεων ασφάλειας και άμυνας», Διαθέσιμο: <http://www.consilium.europa.eu/el/policies/athena/> [Προσπελάστηκε 13/3/2015]

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, «Άτυπη σύνοδος των αρχηγών κράτους ή κυβέρνησης Βρυξέλλες, 12 Φεβρουαρίου 2015 - Δήλωση των μελών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου», 12 Φεβρουαρίου 2015, Διαθέσιμο: <http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2015/02/150212-european-council-statement-fight-against-terrorism/> [Προσπελάστηκε 05/07/2015]

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμπεράσματα Συνόδου 19-20 Δεκεμβρίου 2013, Διαθέσιμο: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-217-2013-INIT/el/pdf> [Προσπελάστηκε 18/5/2015]

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, 'Armaments cooperation strategy', Διαθέσιμο: <http://www.eda.europa.eu/aboutus/Whatwedo/strategies/Armaments> [Προσπελάστηκε 20/5/2015]

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, 'First EDA Supported Dual-Use Project Receives European Structural Funds', Διαθέσιμο: <https://www.eda.europa.eu/info-hub/press-centre/latest-news/article/2014/02/06/first-eda-supported-dual-use-project-receives-european-structural-funds> [Προσπελάστηκε 20/5/2015]

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, 'Helicopter Initiatives', Διαθέσιμο: <https://www.eda.europa.eu/our-work/projects-search/helicopter-initiatives> [Προσπελάστηκε 20/5/2015]

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, 'The Economic Case for Investing in Europe's Defence Industry', Διαθέσιμο: http://www.eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2014-09-23-factsheet-economic-case_high [Προσπελάστηκε 13/5/2015]

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, 'Αποστολή', Διαθέσιμο:

<https://www.eda.europa.eu/Aboutus/Whatwedo/Missionandfunctions> [Προσπελάστηκε 20/5/2015]

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, 'Εκθεση 10ετίας', Διαθέσιμο:

http://www.eda.europa.eu/docs/default-source/eda-publications/eda_10years [Προσπελάστηκε 20/5/2015]

Ίδρυμα Μάρσαλ, 'Σχέδιο Μάρσαλ', Διαθέσιμο: <http://marshallfoundation.org/marshall/the-marshall-plan/> [Προσπελάστηκε 28/4/2015]

Ιστοσελίδα Αποστολής EUAM Ukraine, 'Mandate', Διαθέσιμο: http://www.euam-ukraine.eu/en/about_euam/the_mandate [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

Ιστοσελίδα Αποστολής EUBAM Rafah, 'Mandate', Διαθέσιμο: <http://www.eubam-rafah.eu/node/2300> [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

Ιστοσελίδα Αποστολής EUCAP Nestor, 'Αποστολή', Διαθέσιμο: https://www.eucap-nestor.eu/en/mission/mission_facts_and_figures/ [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

Ιστοσελίδα Αποστολής EULEX Kosovo, 'EULEX implements its mandate through four operational objectives', Διαθέσιμο: <http://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,44> [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

Ιστοσελίδα Αποστολής EUMM Georgia, 'Mandate', Διαθέσιμο: http://www.eumm.eu/en/about_eumm/mandate [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

Ιστοσελίδα Επιχείρησης EUFOR Althea, 'Political – Military Background', Διαθέσιμο: http://www.euforbih.org/index.php?option=com_content&view=article&id=2821 [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

Ιστοσελίδα Επιχείρησης EUNAVFOR ATALANTA, 'Αποστολή', Διαθέσιμο: <http://eunavfor.eu/mission> [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

Ιστοσελίδα Επιχείρησης EUTM Mali, 'Mandate', Διαθέσιμο: <http://www.eutmmali.eu/about-eutm-mali/mandate-activities/> [Προσπελάστηκε 20/11/2014]

Ιστοσελίδα NATO, 'Deputy Secretary General: NATO-EU cooperation is more important than ever', Διαθέσιμο:

http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_117948.htm?utm_medium=email&utm_campaign=NATO+Update+201510&utm_content=NATO+Update+201510+CID_87bfb1c9a33852cc4c89437c9f4b868b&utm_source=Email%20marketing%20software&utm_term=Deputy%20Secretary%20General%20NATO-EU%20cooperation%20is%20more%20important%20than%20ever [Προσπελάστηκε 18/3/2015]

Ιστοσελίδα NATO, 'NATO – EE: A strategic partnership', Διαθέσιμο: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49217.htm?selectedLocale=en [Προσπελάστηκε 18/3/2015]

Ιστοσελίδα Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, «Νέα», Διαθέσιμο: <http://www.un.org/News/dh/infocus/Syria/FinalCommuniqueActionGroupforSyria.pdf> [Προσπελάστηκε 19/06/2015]

Ιστότοπος NATO, 'Συνθήκη Βρυξελλών για την Οικονομική, Κοινωνική και Πολιτιστική Συνεργασία και τη Συλλογική Άμυνα', Διαθέσιμο: http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17072.htm [Προσπελάστηκε 28/4/2015]

Ιστότοπος NATO, 'Συνθήκη Βρυξελλών για την Οικονομική, Κοινωνική και Πολιτιστική Συνεργασία και τη Συλλογική Άμυνα', Article IV: "If any of the High Contracting Parties should be the object of an armed attack in Europe, the other High Contracting Parties will, in accordance with the provisions of Article 51 of the Charter of the United Nations, afford the Party so attacked all the military and other aid and assistance in their power." Διαθέσιμο: http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17072.htm [Προσπελάστηκε 28/4/2015]

Κοινή Έκθεση Επιτροπών SEDE & BUDG Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 22^{ας} Απριλίου, 2015, σχετικά με τη χρηματοδότηση της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας (2014/2258(INI)), Διαθέσιμο: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2015-0136+0+DOC+XML+V0//EL> [Προσπελάστηκε 29/7/2015]

Κοινή Παρουσίαση του Fabien Teran στις Επιτροπή Άμυνας & Ασφάλειας και Προϋπολογισμού του ΕΚ, CJ15 21 Ιανουαρίου 2015, 'Financing CSDP Operations & Missions', Διαθέσιμο: <http://www.europarl.europa.eu/committees/en/sede/publications.html> [Προσπελάστηκε 13/3/2015]

Λίστα κοινών κοστών που καλύπτει ο Χρηματοδοτικός Μηχανισμός ΑΘΗΝΑ, Παράρτημα I, II, II και IV της Απόφασης του Συμβουλίου 2011/871/CFSP, Διαθέσιμο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32011D0871&qid=1438173938715> [Προσπελάστηκε 13/3/2015]

Οδηγία 2009/43/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 6ης Μαΐου 2009, για την απλούστευση των όρων και προϋποθέσεων για τις μεταφορές προϊόντων συνδεδεμένων με τον τομέα της άμυνας εντός της Κοινότητας, Διαθέσιμο: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:146:0001:0036:el:PDF> [Προσπελάστηκε 15/4/2015]

Οδηγία 2009/81/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με το συντονισμό των διαδικασιών σύναψης ορισμένων συμβάσεων έργων, προμηθειών και παροχής υπηρεσιών που συνάπτονται από αναθέτουσες αρχές ή αναθέτοντες φορείς στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας καθώς και την τροποποίηση των οδηγιών 2004/17/ΕΚ και 2004/18/ΕΚ, Διαθέσιμο: <http://eur->

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:216:0076:0136:el:PDF [Προσπελάστηκε 15/4/2015]

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, 'Chapter VII: Action with respect to threats to the peace, breaches of the peace, and acts of aggression', Διαθέσιμο:

<http://www.un.org/en/documents/charter/chapter7.shtml> [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 1267 (1999), Διαθέσιμο:
[http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1267\(1999\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1267(1999)) [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 1325 (2000), Διαθέσιμο:
<http://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/res1325.pdf> [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 1970 (2011), Διαθέσιμο:
http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2011_02/20110927_110226-UNSCR-1970.pdf [Προσπελάστηκε 18/09/2015]

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 1973 (2011), Διαθέσιμο:
http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2011_03/20110927_110311-UNSCR-1973.pdf [Προσπελάστηκε 18/09/2015]

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 2009 (2011), Διαθέσιμο:
http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2011_09/20110927_110916-UNSCR-2009.pdf [Προσπελάστηκε 18/09/2015]

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 2139 (2014), Διαθέσιμο:
<http://unscr.com/en/resolutions/2139> [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 2165 (2014), Διαθέσιμο:
http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2165.pdf [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 2170 (2014), Διαθέσιμο:
[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2170\(2014\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2170(2014)) [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 2178 (2014), Διαθέσιμο:
http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2178%20%282014%29 [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 2191 (2014), Διαθέσιμο:
[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2191\(2014\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2191(2014)) [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ψήφισμα 2199 (2015), Διαθέσιμο:

[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2199\(2015\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2199(2015)) [Προσπελάστηκε 02/06/2015]

Προσωπική Συνέντευξη με τον Πρόσβη της Δημοκρατίας του Ιράκ στην Ελλάδα

Προσωπική Συνέντευξη Τμηματάρχη ΚΕΠΠΑ, Υπουργείο Εξωτερικών, κο. Α. Μητσόπουλο

Πρωτόκολλο 10, Άρθρο 15α, Συνθήκη Λισαβόνας, Διαθέσιμο: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.ELL#C_2010083EL.01001301

[Προσπελάστηκε 20/5/2015]

Στρατηγική Ευρώπη 2020, Διαθέσιμο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:52010DC2020>

[Προσπελάστηκε 10/1/2015]

Συμβούλιο της ΕΕ, 'Financing of military operations: the ATHENA mechanism', Factsheet, Διαθέσιμο:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/139880.pdf

[Προσπελάστηκε 15/4/2015]

Συμβούλιο της ΕΕ, 'Outline of the counter-terrorism strategy for Syria and Iraq, with particular focus on foreign fighters', Ιανουάριος 2015, Διαθέσιμο:

<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5369-2015-INIT/en/pdf> [Προσπελάστηκε

28/08/2015]

Συμβούλιο της ΕΕ, 'The challenge of foreign fighters and the EU's response', Factsheet, Οκτώβριος

2014, Διαθέσιμο: www.consilium.europa.eu/en/policies/pdf/Factsheet_Foreign-fighters_EN_pdf/

[Προσπελάστηκε 13/07/2015]

Συμβούλιο της ΕΕ, Συμπεράσματα για την περιφερειακή στρατηγική της ΕΕ για τη Συρία και το Ιράκ, καθώς και την απειλή του ISIL/Da'esh, 16 Μαρτίου 2015, Διαθέσιμο:

www.consilium.europa.eu/en/meetings/fac/2015/03/st07267_en15_pdf/ [Προσπελάστηκε

12/07/2015]

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «Ξένοι μαχητές και επιστρέφοντες: έγγραφο προβληματισμού», 2 Δεκεμβρίου 2014, Διαθέσιμο:

<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15715-2014-REV-2/el/pdf> [Προσπελάστηκε

10/07/2015]

Συμπεράσματα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, 19-20 Ιουνίου 2000, Διαθέσιμο:

http://www.consilium.europa.eu/el/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00200-r1.en0.htm

[Προσπελάστηκε 18/5/2015]

Συμπεράσματα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, EUCO 217/13 19 – 20 Δεκεμβρίου 2013, Διαθέσιμο:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/el/ec/140271.pdf

[Προσπελάστηκε 10/07/2015]

Συμπεράσματα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Δεκέμβριος 2013, ST 217 2013 INIT, EUCO 217/13, Διαθέσιμο:

http://www.consilium.europa.eu/register/el/content/out/?typ=SET&i=ADV&RESULTSET=1&DOC_ID=&DOS_INTERINST=&DOC_TITLE=&CONTENTS=&DOC_SUBJECT=CONCL&DOC_DATE=&document_date_single_comparator=&document_date_single_date=&document_date_from_date=&document_date_to_date=&MEET_DATE=&meeting_date_single_comparator=&meeting_date_single_date=&meeting_date_from_date=&meeting_date_to_date=&DOC_LANCD=EN&ROWSPP=25&NRROWS=500&ORDERBY=DOC_DATE+DESC [Προσπελάστηκε 20/5/2015]

Συμπεράσματα Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Σύνοψη Εξωτερικών Υποθέσεων, Βρυξέλλες, 30 Νοεμβρίου & 1 Δεκεμβρίου 2011, Διαθέσιμο:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/foraff/126518.pdf
[Προσπελάστηκε 22/08/2015]

Συνέντευξη στον L. Simon, European Geostrategy Organization, 4^η Σεπτεμβρίου 2012, Διαθέσιμο:

<http://www.europeangeostrategy.org/2012/09/interview-jolyon-howorth/> [Προσπελάστηκε 28/07/2015]

Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση & Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Συνθήκη Λισαβόνας), Διαθέσιμο: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.ELL#C_2010083EL.01001301

[Προσπελάστηκε 20/5/2015]

Παράρτημα: Αποτελέσματα Έρευνας Πεδίου

Καταγραφή Απαντήσεων Έρευνας Πεδίου

«Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

Δείγμα Ερωτηθέντων: 334 Άτομα

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΟΙΝΟ: 285

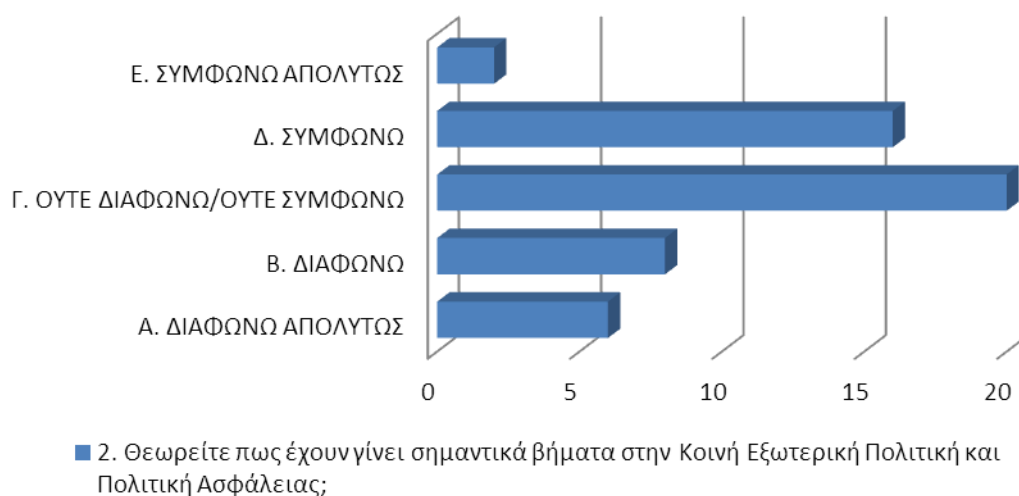
ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΟΙΝΟ: 52

**ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ: ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΜΕ
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΟΙΝΟΥ ΠΟΡΤΑ ΠΟΡΤΑ**

1. Πώς αξιολογείτε την πορεία της πολιτικής Ενοποίησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση έως σήμερα;

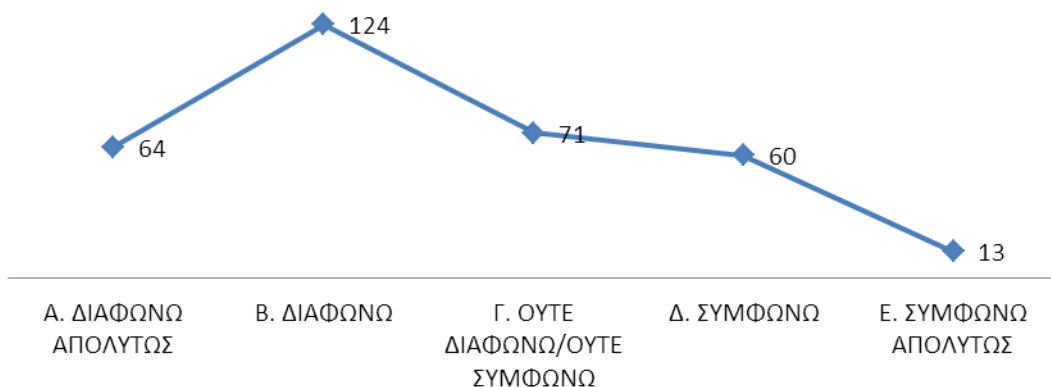

2. Θεωρείτε πως έχουν γίνει σημαντικά βήματα στην Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας;

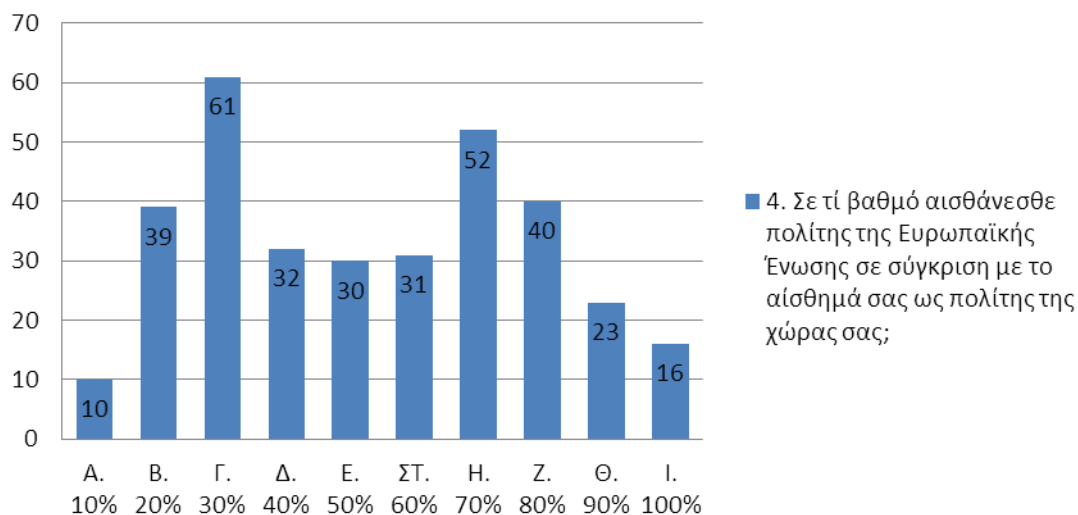

3. Θα εμπιστευόσασταν την ΕΕ να αναλαμβάνει να προασπίζει τα εθνικά συμφέροντα της χώρας σας;

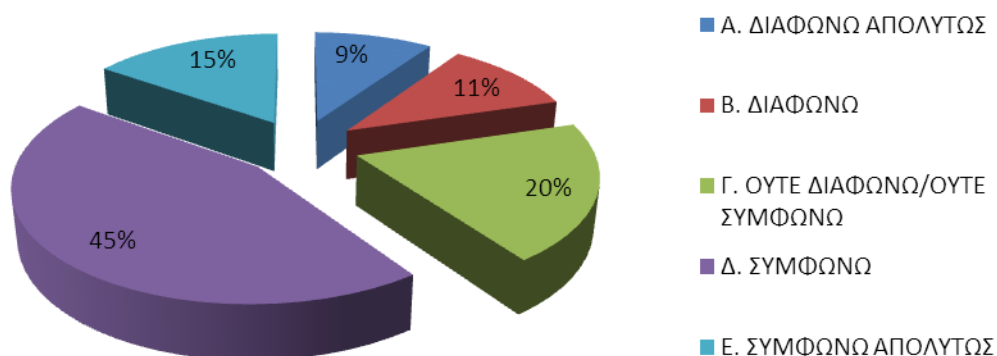
3. Θα εμπιστευόσασταν την ΕΕ να αναλαμβάνει να προασπίζει τα εθνικά συμφέροντα της χώρας σας;

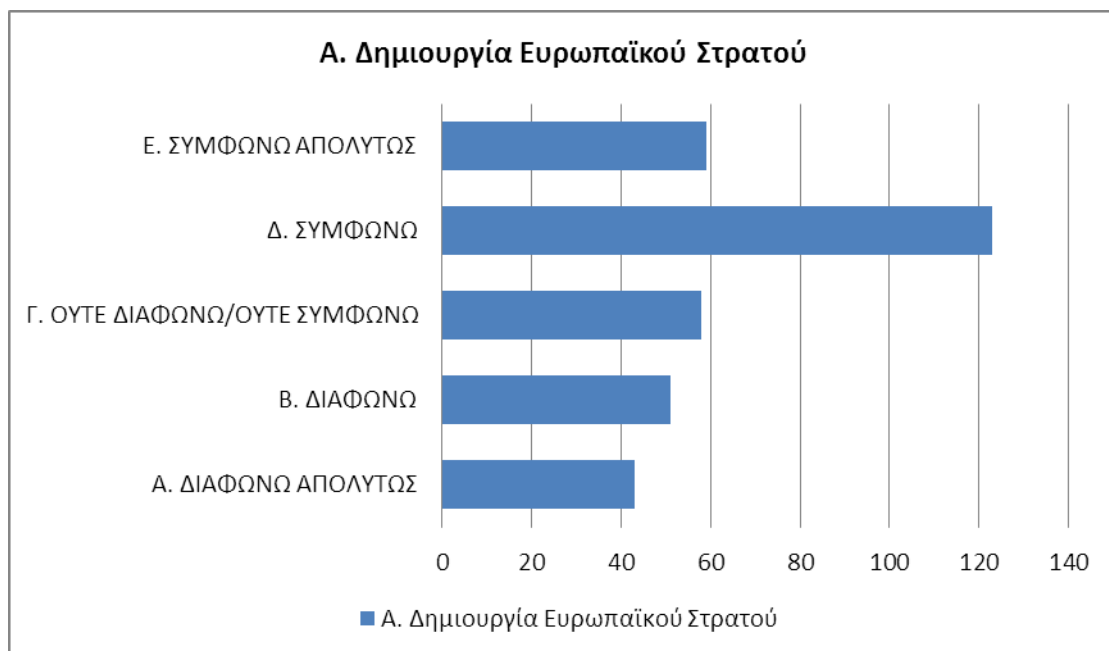
4. Σε τί βαθμό αισθάνεσθε πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σύγκριση με το αίσθημά σας ως πολίτης της χώρας σας;

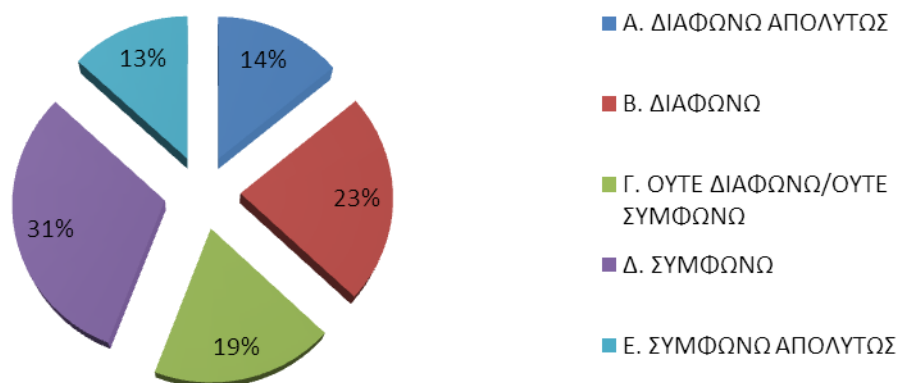
5. Θα συμμετείχατε εσείς η ίδια/ο ίδιος ή θα αποδεχόσασταν τη συμμετοχή μέλους της οικογένειάς σας σε μια επιχείρηση της ΕΕ εκτός των συνόρων της χώρας σας για την προάσπιση των εθνικών συμφερόντων οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους;

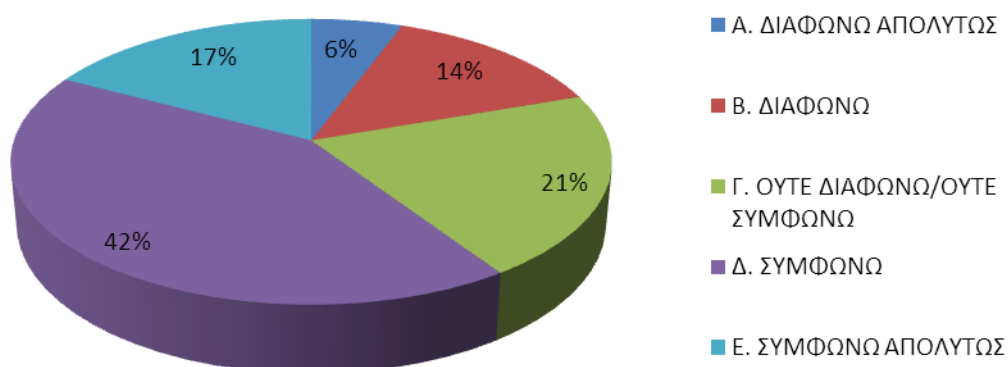
6. Πώς θα αντιμετωπίζατε τα παρακάτω;

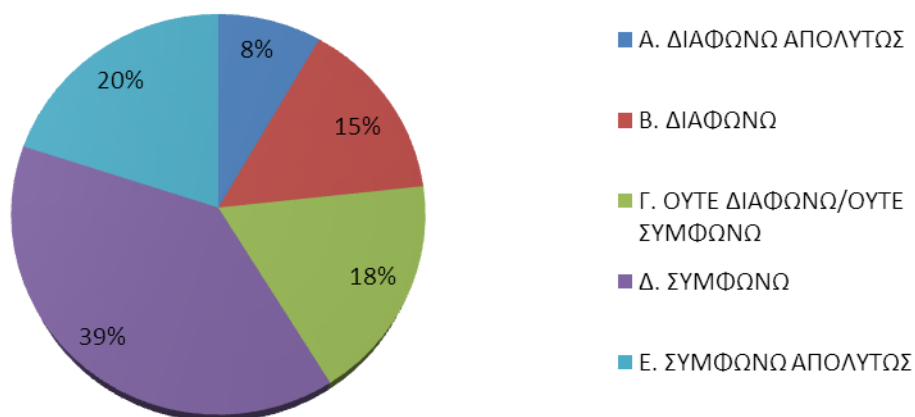
Β. Δημιουργία "Ομόσπονδων Κρατών της Ευρώπης", όπου μια κεντρική κυβέρνηση θα αναλαμβάνει την προάσπιση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ

Γ. Δημιουργία Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αμυντικής Βιομηχανίας

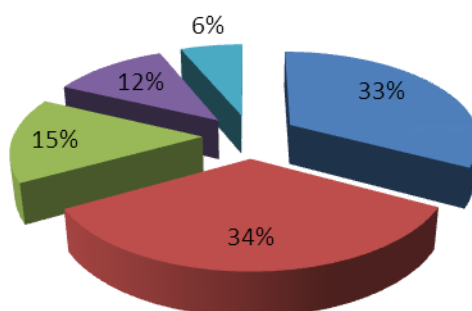

Δ. Δημιουργία Ενιαίου Ευρωπαϊκού Προϋπολογισμού για αμυντικές δαπάνες

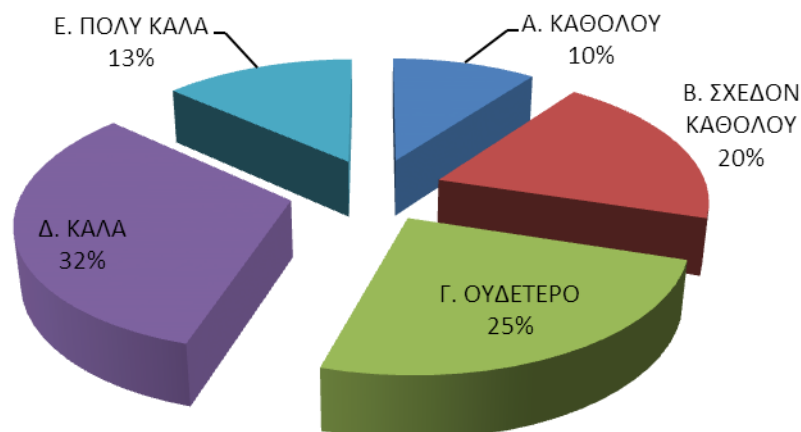
Ε. Η ΕΕ αναλαμβάνει να χαράσσει την εξωτερική πολιτική της χώρας σας

- Α. ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΩΣ
- Β. ΔΙΑΦΩΝΩ
- Γ. ΟΥΤΕ ΔΙΑΦΩΝΩ/ΟΥΤΕ ΣΥΜΦΩΝΩ
- Δ. ΣΥΜΦΩΝΩ
- Ε. ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΩΣ

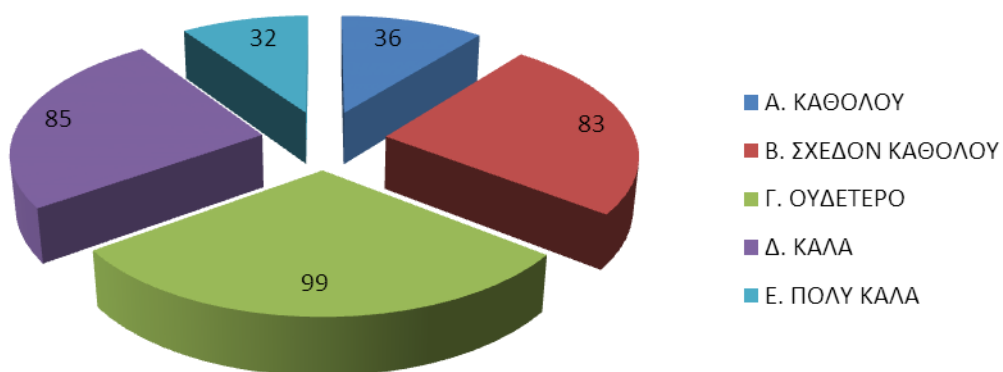

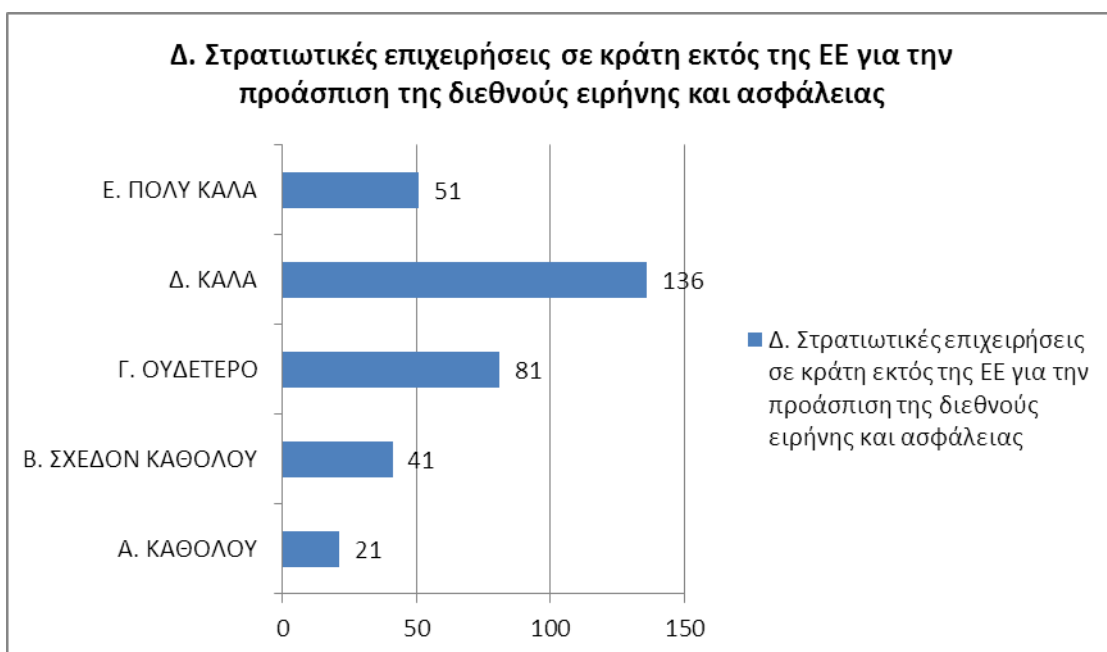
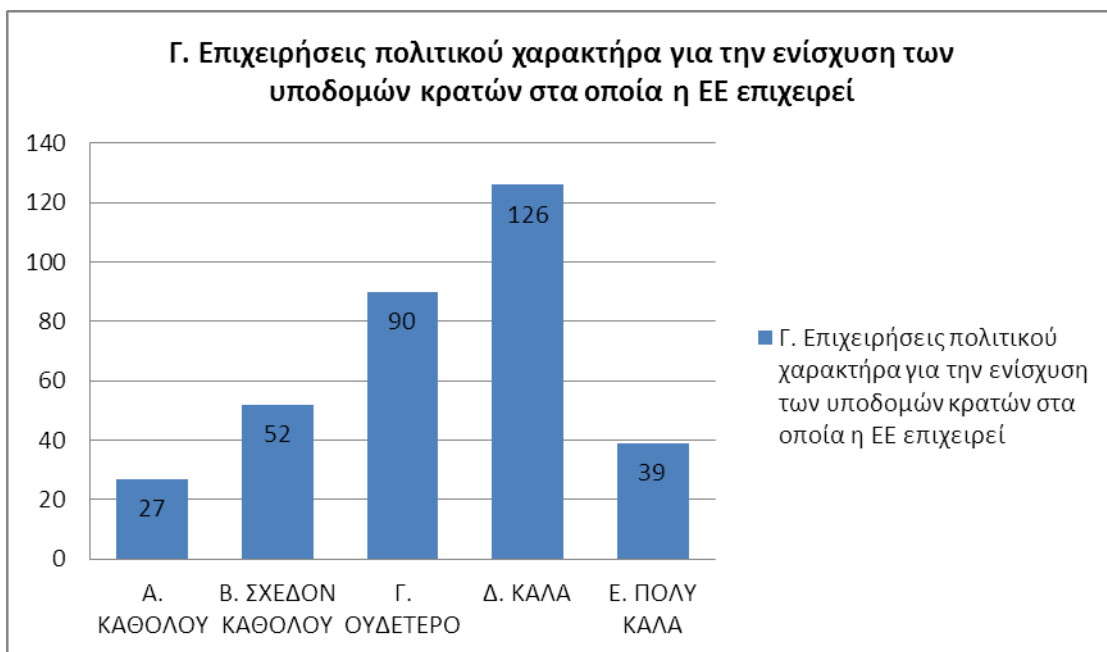
7. Αξιολογήστε το επίπεδο των γνώσεών σας σε δραστηριότητες που έχει αναπτύξει η Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής άμυνας.

Α. Ειρηνευτικές αποστολές, πρόληψη συγκρούσεων και ανθρωπιστικής βοήθειας Petersberg Tasks

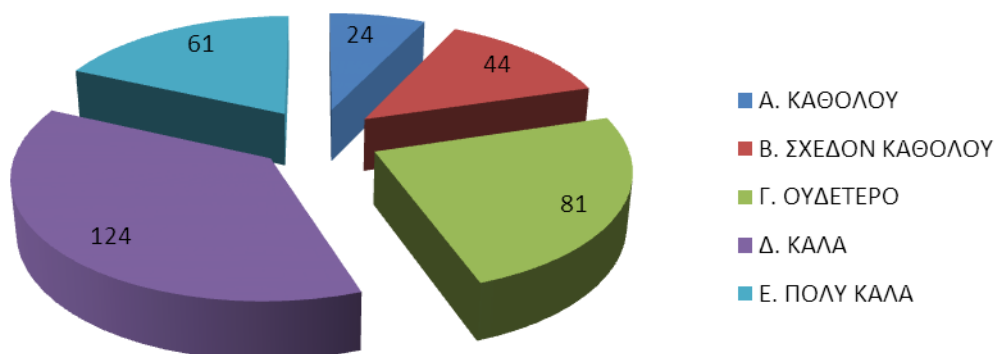

Β. Μονάδες ταχείας απόκρισης σε έκτακτες καταστάσεις Battlegroups

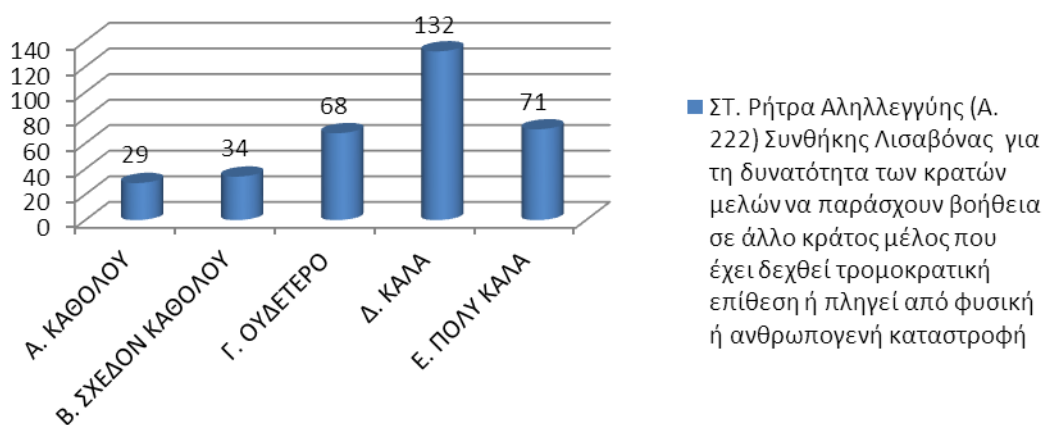

**Ε. Συνεργασία Ευρωπαϊκής Ένωσης και ΝΑΤΟ σε επιχειρήσεις,
όπως την περιοχή της Σομαλίας**

**ΣΤ. Ρήτρα Αλληλεγγύης (Α. 222) Συνθήκης Λισαβόνας για τη
δυνατότητα των κρατών μελών να παράσχουν βοήθεια σε άλλο
κράτος μέλος που έχει δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή πληγεί
από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή**

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

